

Nr 50.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om försäkringsrörelse, m. m.; given Stockholms slott den 6 februari 1948.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om försäkringsrörelse och
- 2) lag angående införande av nya lagen om försäkringsrörelse.

GUSTAF.

Karin Kock.

Sammanfattning.

Förslaget till lag om försäkringsrörelse innebär följande viktigare nyheter jämfört med gällande lagstiftning.

För rätt att driva försäkringsrörelse erfordras särskild koncession, som meddelas av Konungen. Förutsättning för koncession är att rörelsen finnes behövlig och även eljest ägnad att främja en sund utveckling av försäkringsväsendet.

Vikten av att försäkringstagarna tillförsäkras inflytande i ömsesidiga bolag understrykes. Hithörande frågor skola beaktas vid koncessionsprövningen.

I fråga om livförsäkringen uppställas den s. k. skälighetsprincipen vid sidan av trygghetsprincipen. Den förra principen innebär krav på att premierna skola vara skäligt avvägda i förhållande till de förmåner försäkringen medför. Kontrollen häröver utgör ett led i den offentliga tillsynen, som utövas av försäkringsinspektionen. Beträffande livförsäkringen föreslås vidare försäkringstekniska regler i syfte att dels möjliggöra smidigare anpassning efter växlande betingelser för verksamheten, exempelvis i fråga om ränteutvecklingen, och dels åstadkomma rättvisa mellan skilda grupper av försäkringstagare.

Den livförsäkring, som under namnet folkförsäkring nu bedrives bland folkets breda lager, bibehålles, men på densamma ställas skärpta krav.

Beträffande försäkringsbolagens kapitalplacering föreslås en viss uppmjukning av gällande bestämmelser angående placering i s. k. guldkantade värdepapper.

De bolagsrättsliga bestämmelserna hava anpassats till nya aktiebolagslagen, dock med åtskilliga avvikelser betingade av försäkringsväsendets egenart. Sålunda intaga de ömsesidiga bolagen i flera hänseenden en särställning.

Läns- och häradsbolagen likställas i allt väsentligt med de s. k. riksbolagen. Beträffande ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna, vilka hittills intagit en särställning, skola i stort sett samma bestämmelser gälla som för ömsesidiga livförsäkringsbolag.

Enligt förslaget skall den nya lagstiftningen tillämpas från och med den 1 januari 1949. Det förutsättes, att nu existerande försäkringsbolag därvid skola söka ny koncession; denna prövning skall dock icke avse frågan huruvida bolagets rörelse är behövlig.

F ö r s l a g
till
lag om försäkringsrörelse.

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser.

1 §.

Försäkringsrörelse må, där ej annat följer av vad i lag eller författning är stadgat, drivas endast av *försäkringsaktiebolag* eller *ömsesidigt försäkringsbolag*, som därtill erhållit Konungens tillåtelse (koncession).

Om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket stadgas särskilt.

2 §.

Försäkringsbolag må icke driva annan rörelse än försäkringsrörelse. Med livförsäkringsrörelse må ej förenas försäkringsrörelse av annat slag, med mindre särskilda skäl äro därtill.

Vad nedan i denna lag särskilt stadgas angående livförsäkring skall äga motsvarande tillämpning i fråga om annan personförsäkring, som meddelas för livstid eller för längre tid än tio år.

3 §.

Försäkringsbolag skola, på sätt i denna lag sägs, stå under tillsyn av en för hela riket gemensam försäkringsinspektion.

Hos försäkringsinspektionen skall föras försäkringsregister för inskrivning av de uppgifter, vilka enligt denna lag skola för registrering anmälas eller vilkas intagande i registret eljest är eller varder föreskrivet.

I. Om försäkringsaktiebolag.

Om försäkringsaktiebolags bildande.

4 §.

1 mom. De som vilja stifta försäkringsaktiebolag skola upprätta bolagsordning samt därå söka Konungens stadfästelse. Avser bolagets rörelse livförsäkring eller avser rörelsen annat slag av försäkring för all framtid eller

för längre tid än tio år, skola tillika enligt vad i 9 § sägs upprättas särskilda grunder för verksamheten samt därå sökas Konungens stadfästelse. Bolagsordningen och grunderna skola vara försedda med stiftarnas bevittnade namnunderskrifter.

Konungen prövar bolagsordningens och grundernas överensstämmelse med denna lag samt lag och författning i övrigt, så ock om och i vad mån därutöver, med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av bolagets rörelse, särskilda bestämmelser må erfordras.

Finnes den tillämnade rörelsen behöfelig och även eljest ägnad att främja en sund utveckling av försäkringsväsendet, stadfäster Konungen bolagsordningen och grunderna samt beviljar koncession tillsvidare eller, där särskilda omständigheter föranleda därtill, för bestämd tid, högst tio år, och därutöver intill slutet av då löpande räkenskapsår.

2 mom. Å beslut om ändring av stadfäst bolagsordning eller stadfästa grunder skall ock sökas Konungens stadfästelse. Avser ändringen utvidgning av bolagets rörelse till ny försäkringsgren eller nytt verksamhetsområde eller avser ändringen en väsentlig omläggning av rörelsen skall vad om koncession för nytt bolag är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Konungen må uppdraga åt försäkringsinspektionen att i Konungens ställe meddela stadfästelse å ändringsbeslut i annat fall än i första stycket andra punkten sägs.

3 mom. Ansökan om stadfästelse skall inlämnas till försäkringsinspektionen.

Avser ansökningen koncession för nytt bolag, skola stiftarna i ansökningen uppgiva namn och postadress för ombud, som äger å stiftarnas vägnar mottaga handlingar och meddelanden (stiftarombud).

Ansökan om ändring av stadfäst bolagsordning eller stadfästa grunder skall, sedan beslut om ändringen fattats, göras av styrelsen eller verkställande direktören. Vid ansökningen skall fogas enligt 341 § andra stycket bestyrkt avskrift av protokoll som förts i ärendet.

5 §.

Stiftare av försäkringsaktiebolag skall vara myndig här i riket bosatt svensk medborgare, svenskt aktiebolag eller ömsesidigt försäkringsbolag eller svenskt handelsbolag, däri varje obegränsat ansvarig bolagsman är myndig här i riket bosatt svensk medborgare, eller svensk ekonomisk förening. Svenska staten samt svensk kommun må ock vara stiftare.

Den som är i konkurstillstånd kan ej vara stiftare.

Stiftarna skola vara till antalet minst tre.

6 §.

Bolagsordning för försäkringsaktiebolag skall angiva:

1. bolagets firma;
2. föremålet för bolagets verksamhet med särskilt angivande, huruvida verksamheten skall avse såväl direkt försäkring som återförsäkring;

3. beträffande direkt försäkring här i riket området för sådan verksamhet;

4. aktiekapitalet eller, där detta skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet;

5. akties nominella belopp;

6. den ort inom riket, där bolagets styrelse skall hava sitt säte;

7. antalet styrelseledamöter och, där suppleanter för dem skola finnas, antalet styrelsesuppleanter, antalet revisorer, tiden för styrelseledamots och revisors uppdrag, så ock, där styrelseledamot och styrelsesuppleant eller revisor och revisorssuppleant ej skola väljas å bolagsstämma, huru de skola tillsättas, ävensom i vilken omfattning revisorerna skola vara auktoriserade revisorer eller godkända granskningsmän;

8. huruvida mer än en ordinarie bolagsstämma skall årligen hållas, samt vilka ärenden som skola förekomma å ordinarie stämma, utöver dem vilka enligt 118 § skola förekomma å stämma som i 113 § sägs, eller, där flera ordinarie stämmor skola hållas, å envar av dem;

9. tiden för ordinarie bolagsstämmas hållande, vilken tid, i fråga om stämma som i 113 § sägs, skall bestämmas till viss period, icke överstigande tre månader, inom sex månader från nästföregående räkenskapsårs utgång;

10. det sätt, varpå kallelse till bolagsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till aktieägarnas kännedom, ävensom den tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna;

11. de grunder, enligt vilka skall förfogas över uppkommen vinst, med särskilt angivande i fråga om livförsäkringsrörelse i vad mån avsättning skall ske till regleringsfond; samt

12. beträffande annan försäkring än livförsäkring, regler för begränsning av den ansvarighet bolaget må utan återförsäkring ikläda sig på en och samma risk.

Antalet styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och revisorer kan så bestämmas, att lägsta och högsta antalet anges.

7 §.

Försäkringsaktiebolags firma skall innehålla ordet försäkringsaktiebolag.

Ny firma skall tydligt skilja sig från annat, förut i laga ordning registrerat, ännu bestående försäkringsbolags firma, så ock från benämning å utländsk försäkringsanstalt, som är allmänt känd här i riket.

8 §.

Aktiekapitalet skall bestämmas med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av den tillämnade rörelsen samt fördelas i aktier å lika belopp i svenskt mynt. Där aktiekapitalet skall, utan ändring av bolagsordningen, kunna bestämmas till lägre eller högre belopp, må lägsta beloppet (minimikapitalet) ej utgöra mindre än tredjedelen av högsta beloppet (maximikapitalet).

Aktie må ej lyda å belopp understigande femtio kronor.

Vad för aktie skall inbetalas må ej bestämmas till lägre belopp än det, varå aktien skall lyda (nominella beloppet). Betalningen skall erläggas i penningar, där den ej må annorledes fullgöras efter vad i denna lag sägs. Sedan för aktie full betalning blivit erlagd, vare aktieägaren icke pliktig att ytterligare tillskjuta något.

Aktie vare mot bolaget odelbar. Å aktierna skola utfärdas brev, vilka ställas till viss man.

9 §.

För livförsäkring skola grunder upprättas beträffande

1. beräkning av försäkringspremier och premiereserv;
2. avsättning till och användning av utjämningsfond;
3. försäkringstagares rätt till återköp och fribrev;
4. belåning av försäkringsbrev hos bolaget;
5. verkan av underlåten premiebetalning;
6. försäkringstagares rätt när, annorledes än av anledning som avses under 3 eller 5, försäkringen upphör i förtid eller bolaget eljest är fritt från ansvarighet för försäkringsfall;
7. återbäring till försäkringstagarna; samt
8. begränsning av den ansvarighet bolaget må utan återförsäkring ikläda sig på en och samma risk.

Skall försäkring, som ej är att hänföra till personförsäkring, meddelas för all framtid eller för längre tid än tio år, skola grunder upprättas för beräkning av premiereserv för sådana försäkringar ävensom för bestämmande av försäkringstagares rätt när sådan försäkring upphör i förtid eller bolaget eljest är fritt från ansvarighet för försäkringsfall.

Om grunder för livförsäkring stadgas vidare i 263—265, 267—270 och 273 §§.

10 §.

1 mom. Skall för bolag, vars aktiekapital skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, förbehåll träffas om aktiekapitalets nedsättning genom inlösen av aktier enligt bestämda grunder efter vad i 60 § sägs,

eller skall förbehåll träffas enligt 65 § 1 mom. om rätt för aktieägare att vid akties övergång lösa aktien eller enligt 65 § 2 mom. om inskränkning i rätten att förvärva aktie eller enligt 344 § om tvisters avgörande av skiljemän,

eller skola, i den mån sådant må ske, grunderna för utövande av rösträtt och fattande av beslut å bolagsstämma avvika från vad därom finnes föreskrivet i 111, 125, 127 och 134 §§,

eller skall bolaget driva försäkringsrörelse i utlandet,

eller skall bolagets verksamhet upphöra efter viss tid eller under visst villkor,

varde bestämmelse härom intagen i bolagsordningen.

Skall kalenderåret ej utgöra bolagets räkenskapsår, varde räkenskapsåret angivet i bolagsordningen.

Där ej alla aktier skola medföra samma rätt, skall bolagsordningen angiva det belopp, vartill aktier av olika slag må kunna utgivas, och den rätt de skola medföra. Skola aktierna icke medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall, såframt aktiekapitalet skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, i bolagsordningen särskilt angivas den rätt till teckning eller erhållande av nya aktier, som vid aktiekapitalets ökning må tillkomma varje slag av aktier.

Skall om användande av bolagets behållna tillgångar vid dess upplösning gälla annat än i denna lag stadgas, varde bestämmelse härom intagen i bolagsordningen.

2 mom. Ej må i bolagsordningen bestämmas annan inskränkning i rätten att förfoga över aktie än i 65 § sägs.

Ej heller må i bolagsordningen intagas bestämmelse, som inskränker bolagsstämmas rätt att besluta om bildande av stiftelse enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser eller om överföring av vinstmedel till sådan stiftelse.

11 §.

Sedan koncession beviljats, skola stiftarna upprätta teckningslista. Teckningslistan, som skall vara försedd med stiftarnas bevittnade namnunderskrifter, skall angiva:

1. det belopp som skall inbetalas för aktie;
2. den tid, ej överstigande två år från bolagets bildande, inom vilken inbetalning av aktie skall ske, samt, där inbetalningen må äga rum i poster, tiden för varje inbetalning;
3. där i bolagsordningen minimi- och maximikapital angivits men allenast visst belopp understigande maximikapitalet skall få tecknas, storleken av detta belopp; samt
4. den tid, inom vilken konstituerande stämma skall hållas; tiden må ej överstiga sex månader från det koncession beviljats.

Äga andra än stiftare teckna aktier, må i teckningslistan föreskrivas, att tilldelning av aktier, som ej tillkomma stiftarna på grund av teckning före listans framläggande, skall ske efter stiftarnas bestämmande. Meddelas ej sådan föreskrift, skall i teckningslistan angivas den beräkningsgrund, efter vilken de aktier, som tecknas efter listans framläggande, i händelse av överteckning skola å konstituerande stämman fördelas mellan tecknarna.

Angående påskrift å listan, där inbetalning å tecknad aktie må för bolaget insättas på bankräkning, stadgas i 331 §.

12 §.

Teckning av aktier skall ske å teckningslistan i huvudskrift eller i avskrift som bestyrkts av notarius publicus eller landsfiskal eller av stiftarna. Vid teckningslistan skola vara fogade på enahanda sätt styrkta avskrifter av koncessionen, bolagsordningen och i 9 § omförmälda grunder.

Innan teckningslistan framlägges i huvudskrift eller avskrift, skall teckning av stiftarna hava ägt rum med angivande av dagen därför.

13 §.

Varje stiftare skall teckna minst en aktie. Av annan än stiftare må tecknas allenast det antal aktier, vilket återstår efter den teckning, som gjorts av stiftarna innan teckningslistan framlagts. Å varje lista skall finnas uppgift om det antal aktier, som envar av stiftarna tecknat, så ock om dagen för listans framläggande.

När aktieteckning sker, böra tecknarna vid sina namn angiva yrke och postadress.

14 §.

Ej må stiftare eller annan av bolaget för dess bildande njuta gottgörelse utöver ersättning för utgifter, som för bildandet varit uppenbarligen nödvändiga. Ej heller må stiftare förbehålla sig eller annan särskild förmån eller rättighet.

15 §.

Aktieteckning vare ogiltig, där den göres annorledes än å teckningslista i huvudskrift eller sådan avskrift som i 12 § sägs, eller där listan saknar uppgift om aktieteckning av stiftarna efter vad i 13 § stadgas.

Aktieteckning med villkor vare ock ogiltig.

16 §.

Har ej beslut om bolagets bildande fattats å konstituerande stämma inom den i teckningslistan föreskrivna tiden eller å stämma, till vilken frågan uppskjutits enligt 20 §, vare aktieteckningen icke vidare bindande.

Samma lag vare, där genom lagakraftätagande beslut frågan om bolagets registrering förklarats förfallen eller ansökan om bolagets registrering blivit avslagen.

17 §.

Ej må, sedan bolaget registrerats, sådan grund för aktietecknings ogiltighet, som avses i 15 § och 16 § första stycket, göras gällande, utan så är att den hos försäkringsinspektionen anmälts före registreringen.

18 §.

Konstituerande stämma skall utlysas av stiftarna att inom tid, som blivit bestämd i teckningslistan, hållas å ort inom riket. Kallelsen skall senast två veckor före stämman kungöras i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där bolagets styrelse skall hava sitt säte. Skriftlig kallelse skall ock med posten avsändas till varje aktietecknare, som vid sitt namn angivit postadress.

Skall efter vad i 20 § sägs till fortsatt stämma anstå med avgörande av frågan huruvida bolaget skall komma till stånd, skall kallelse till den fortsatta stämman utfärdas i den ordning varom i första stycket stadgas. Kallelsen skall angiva de ärenden som skola förekomma.

19 §.

Å konstituerande stämman skola stiftarna i huvudskrift framlägga teckningslistan jämte de handlingar, av vilka enligt 12 § avskrifter skola vara fogade vid densamma. Har aktieteckning skett å avskrifter av teckningslistan, skola ock dessa framläggas. Om tilldelning av aktier skall ske efter stiftarnas bestämmande, skall framläggas en av stiftarna undertecknad handling med uppgift om tilldelningen.

Stämman skall öppnas av den stiftarna därtill utsett. Där de närvarande ej enhälligt utse ordförande, åligger det den som öppnat stämman att såsom ordförande leda förhandlingarna, till dess röstlängd blivit godkänd och ordförande valts.

Å stämman skall ordföranden upprätta förteckning över närvarande aktietecknare. Visar någon att rätt till aktier övergått å honom, skall han upptagas i förteckningen med angivande av aktietecknaren. Företrädes någon av ombud, skall jämväl ombudet upptagas. Har enligt föreskrift i teckningslistan tilldelning av aktier skett efter stiftarnas bestämmande, skall i förteckningen över närvarande för envar angivas det antal aktier, som tillkommer honom. I annat fall skall ordföranden upprätta förslag till aktiernas fördelning, upptagande för varje aktietecknare det antal aktier, som skall tillkomma honom. Visar någon att rätt till aktier övergått å honom, skall han upptagas i fördelningsförslaget med angivande av aktietecknaren. Därefter skall i förteckningen över närvarande anteckning göras om det antal aktier, som enligt fördelningsförslaget tilldelas envar av dem. Sedan förteckningen enhälligt eller efter en på grundval av densamma företagen omröstning godkänts med eller utan ändring, länder förteckningen till efterrättelse såsom röstlängd.

Utvisa ej teckningslistorna, att det belopp, vartill aktiekapitalet jämlikt bolagsordningen lägst må sättas, är fulltecknat, vare frågan om bolagets bildande förfallen. Samma lag vare, där det belopp, för vilket enligt föreskrift i teckningslistan tilldelning skett efter stiftarnas bestämmande, icke uppgår till minimikapitalet.

Har tilldelning av aktier ej skett efter stiftarnas bestämmande, skall beslut fattas om tilldelning av aktier till tecknarna eller dem å vilka rätt till aktier visats hava övergått, och skall, där med anledning av beslutet jämkning erfordras i röstlängden, sådan vidtagas. Uppgår ej det belopp, därför tilldelning sker, till minimikapitalet, vare ock frågan om bolagets bildande förfallen.

I den mån på grund av aktieteckning tilldelning av aktier ej sker, vare överskjutande teckning förfallen.

Vid fortsatt stämma, varom i 20 § förmäles, skall ny röstlängd upprättas.

20 §.

Å konstituerande stämman skall till avgörande företagas, huruvida bolaget skall komma till stånd. Biträdes beslut om bolagets bildande av samtliga närvarande röstberättigade, eller finnas vid omröstning de flesta röstande med ett sammanlagt aktiebelopp av mer än halva det vid stämman företrädde aktiekapitalet och minst en fjärdedel av hela aktiekapitalet hava förenat sig därom, skall bolaget anses bildat. I annat fall vare frågan om bolagets bildande förfallen.

Där minst en fjärdedel av de röstande eller ock röstande med ett sammanlagt aktiebelopp av minst en fjärdedel av det vid stämman företrädde aktiekapitalet påfordra det, skall med avgörande av frågan, huruvida bolaget skall komma till stånd, anstå till behandling å fortsatt stämma, som utsättes till viss dag minst fyra och högst sex veckor därefter. Å fortsatt stämma varde frågan om bolagets bildande avgjord utan vidare uppskov.

21 §.

Är försäkringsaktiebolag bildat, skall val av styrelse och revisorer förrättas.

Sker det ej å konstituerande stämman, åligger det stiftarna att senast en månad därefter i den ordning, som skall gälla för kallelse till ordinarie bolagsstämma, utlysa särskild stämma för ändamålet att hållas så snart ske kan. Uraktlåtes det, skall försäkringsinspektionen på ansökan av aktieägare ofördröjligen i samma ordning kalla aktieägarna till sådan stämma.

I fråga om orten för särskild stämma skall gälla vad om ort för bolagsstämma är stadgat i 115 §.

22 §.

Å konstituerande stämman, så ock å särskild stämma enligt 21 § skall, med de avvikelser som föranledas av bestämmelserna i 20 §, vad i 111 § är stadgat om utövande av rösträtt och fattande av beslut å bolagsstämma äga motsvarande tillämpning; dock skall underlåtenhet att fullgöra inbetalning å aktie icke medföra hinder mot utövande av rösträtt.

Vid konstituerande stämman och särskild stämma enligt 21 § skall genom stiftarnas försorg föras protokoll. Rörande detta protokoll skall vad i 110 § är stadgat äga motsvarande tillämpning.

23 §.

I fråga om talan å beslut, som fattats på konstituerande stämman eller särskild stämma enligt 21 §, skall vad om talan å bolagsstämmobeslut är stadgat i 131 § 1 mom. första stycket och andra stycket första punkten samt 2 mom. så ock i 132 § äga motsvarande tillämpning. Har bolaget i strid mot vad i 304 § 1 mom. sägs blivit registrerat, ehuru sådan grund till klander mot beslutet om bolagets bildande förelåg som avses i 131 § 1 mom. andra och tredje styckena, vare beslutet gällande, om klandertalan ej väckts inom föreskriven tid eller väckt klandertalan ogillats.

24 §.

Sedan styrelse och revisorer utsetts, må bolaget enligt föreskrifterna i denna lag registreras, såframt bolagets aktiekapital, som är det tecknade belopp, för vilket tilldelning av aktier ägt rum, efter avdrag för aktier som må hava förklarats förverkade enligt 39 §, uppgår till minimikapitalet, samt minst hälften av aktiekapitalet erlagts genom betalning i penningar eller därmed enligt 331 § jämställd betalning.

25 §.

Innan bolaget registrerats, kan det ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara. Sedan styrelse blivit utsedd, äge den dock föra talan i mål rörande bolagsbildningen, så ock eljest vidtagna åtgärd för utbekommande av tecknat aktiebelopp.

Handla stiftare eller ock styrelsen, verkställande direktören eller annan, som enligt 80 § är ställföreträdare för bolaget, eller aktieägare å bolagets vägnar, innan det registrerats, skola de, som deltagit i åtgärden eller beslut därom, svara för uppkommande förbindelser, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld; vare tillika, där avtal träffats med någon som saknade kännedom om att bolaget var oregistrerat, en för alla och alla för en skyldiga att ställa betryggande säkerhet för förpliktelser, som ej skola omedelbart fullgöras.

26 §.

Har styrelsen, verkställande direktören eller annan ställföreträdare, som avses i 80 §, ingått avtal för oregistrerat bolag, vare avtalet, där registrering sker, gällande från registreringen, såvida icke den med vilken avtalet slöts utövar den rätt att frånträda avtalet, som på grund av vad i andra stycket stadgas må tillkomma honom.

Den med vilken avtalet slöts äge frånträda avtalet, innan det kommit eller enligt vad i 316 § sägs skall anses hava kommit till hans kännedom, att bolaget registrerats. Visste han att bolaget var oregistrerat, må han dock ej, med mindre förbehåll träffats, frånträda avtalet i annat fall än då ansökan om registrering icke gjorts inom den i 29 § stadgade tiden eller då ansökan, som gjorts inom denna tid, av försäkringsinspektionen avslagits.

Frånträde skall anses hava ägt rum, när meddelande därom inlämnats för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänts till ställföreträdare, som ingått avtalet, eller till annan, som utsetts att vara styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare. Den med vilken avtalet slöts vare pliktig att, på förfrågan huruvida han vill vidbliva avtalet, inom skälig tid giva besked därom. Förklarar han sig vilja vidbliva avtalet eller underlåter han att inom skälig tid giva besked, skall han vara bunden av avtalet som om han vetat att bolaget var oregistrerat.

27 §.

Blir enligt 26 § avtal bindande för bolaget, må ansvarighet varom i 25 § andra stycket stadgas ej göras gällande, utom såvitt angår förpliktelse som skolat fullgöras före bolagets registrering. Ej heller må på grund av sådan förpliktelse talan väckas, sedan ett år förflutit från registreringen.

28 §.

Varder bolaget ej registrerat, vare styrelseledamöterna, en för alla och alla för en, ansvariga för att vad styrelsen uppburit å tecknade aktier återbäres till aktieägarna, efter avdrag för kostnad till följd av åtgärd som må vidtagas enligt 25 § första stycket. Återbäringen skall ock omfatta förkovran, där sådan uppkommit.

29 §.

Ansökan om bolagets registrering skall av styrelsen och verkställande direktören göras senast ett år från det koncession beviljats.

Ansökningen skall beträffande styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktören och vice verkställande direktör innehålla uppgift om fullständiga namnet ävensom hemvist, så ock förklaring att dessa personer äro svenska medborgare och ej äro omyndiga. Där enligt denna lag eller bolagsordningen revisor skall vara auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman, skola beträffande sådan revisor och suppleant för denne lämnas enahanda uppgifter under angivande att han är auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman.

I ansökningen skall uppgivas, av vilka och huru bolagets firma skall tecknas, där den ej tecknas av styrelsen eller av verkställande direktören allenast på grund av denna lag. Skall firman tecknas av annan person än som avses i andra stycket första punkten, gälle vad där är stadgat även i fråga om sådan firmatecknare.

Bolagets postadress skall angivas.

Vid ansökningen skola fogas:

1. de listor å vilka aktieteckningen ägt rum;
 2. avskrift av protokollet vid konstituerande stämman så ock, om särskild stämman hållits, avskrift av det därvid förda protokollet;
 3. två avskrifter av koncessionen, bolagsordningen och i 9 § omförmälda grunder; samt
 4. en av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören undertecknad handling, innehållande *dels* uppgift om det tecknade belopp, för vilket tilldelning av aktier ägt rum, samt om det belopp, för vilket aktier må hava förklarats förverkade enligt 39 §, ävensom därom huru mycket av det belopp, vartill aktiekapitalet sålunda uppgår, blivit inbetalt, *dels* ock försäkran att den anmälda inbetalningen på aktiekapitalet blivit verkställd genom betalning i penningar eller därmed enligt 331 § jämställd betalning.
- I femte stycket angivna avskrifter skola vara bestyrkta på sätt i 341 § andra stycket stadgas.

Har ej varje styrelseledamot och styrelsesuppleant samt verkställande direktören och vice verkställande direktör, så ock i övrigt envar, som ensam eller i förening med annan är bemyndigad att teckna bolagets firma, å ansökningen egenhändigt skrivit sin av vittnen styrkta namnteckning, skall vid ansökningen fogas en särskild bilaga, därå namnteckningen finnes och blivit styrkt av vittnen.

Där full betalning för aktier erlagts vid tiden för ansökningen, skall den i femte stycket 4 omförmälda handlingen jämväl innehålla uppgift om sammanlagda nominella beloppet av till fullo betalda aktier.

Om aktiebrev och aktiebok.

30 §.

Aktiebrev skola undertecknas av styrelsen samt angiva bolagets firma, ordningsnummer å den eller de aktier, varå breven lyda, akties nominella belopp och dagen för utfärdandet. Styrelseledamots namnteckning må kunna återgivras genom tryckning eller på annat dylikt sätt; dock skall varje aktiebrev vara egenhändigt underskrivet av minst en styrelseledamot.

Kunna, då aktiebrev utgivas, enligt bolagsordningen aktier av olika slag finnas, skall aktieslaget anmärkas i aktiebrev. Har i bolagsordningen inta-gits förbehåll, som i 60 eller 65 § sägs, varde ock den i förbehållet bestämda inskränkningen angiven i varje brev å aktie som den avser.

Aktiebrev må ej utgivas, med mindre full betalning erlagts för den eller de aktier varå brevet lyder. Utgivande av aktiebrev må ej äga rum, innan registrering skett därom, att full betalning erlagts för aktier tillhopa motsvarande det i bolagsordningen bestämda minimikapitalet. Vid ökning av aktiekapitalet må brev utgivas å högst så många aktier som enligt 57 § registrerats såsom till fullo betalda. Angående utgivande av brev å nya aktier vid sådan ökning av aktiekapitalet, som avses i 59 § stadgas i nämnda paragraf. Aktiebrev må ej till aktieägaren utgivas, med mindre denne införts i aktieboken.

Angående utdelningskuponger till aktiebrev är stadgat i lagen om skuldebrev.

31 §.

Efter det bolaget bildats och styrelse valts, må utgivas bevis om rätt till aktie, vilket skall till bolaget återställas vid utbekommande av brev å aktien. Sådant bevis (interimsbevis) skall ställas till viss man och undertecknas av styrelsen på sätt i 30 § är stadgat om aktiebrev eller ock genom bank, därvid å beviset skall angivas att det undertecknats av banken enligt fullmakt. Beviset skall innehålla de uppgifter, som i nämnda paragraf angivas. Interimsbevis må ej till aktieägaren utgivas, med mindre denne införts i aktieboken.

Om verkställd teckning av aktie må utgivas bevis, däri upptages förbehåll att aktiebrev eller interimsbevis å aktien ej må utbekommas av aktietecknaren eller den till vilken hans rätt övergått, med mindre beviset återställes.

Sådant bevis (teckningsbevis) skall ställas till viss man och undertecknas av stiftarna eller av styrelsen efter vad i 30 § är stadgat om aktiebrev eller ock genom bank på sätt i första stycket är föreskrivet om interimisbevis. Beviset, däri skall angivas bolagets firma, akties nominella belopp och dagen för utfärdandet, skall innehålla de uppgifter som i 30 § andra stycket angivas.

Å interimisbevis eller teckningsbevis skall genom styrelsens försorg på begäran antecknas belopp som inbetalts å aktien.

Teckningsrättsbevis och delbevis, varom stadgas i 51, 59 och 334 §§, må ställas till viss man eller till innehavaren och skola undertecknas på sätt om interimisbevis i första stycket är föreskrivet.

32 §.

1 mom. Har aktiebrev blivit av någon, som hade det i händer, överlätet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att den som verkställde överlåtelsen ej var rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äge nye innehavaren ändock företråde till aktien, där han var i god tro och överlåtaren kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco.

Förvärvaren skall anses hava varit i ond tro, ej allenast där han visste, att den, som verkställde överlåtelsen, icke var den, å vilken handlingen var ställd eller senast överlåtten, eller berättigad att handla å dennes vägnar, utan ock där han försummat att med skälig omsorg pröva, huruvida så var fallet. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, vare förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Vad nu är sagt om överlåtelse av aktiebrev gälle ock i fråga om pantsättning av dylik handling.

2 mom. Har den, som till grund för förvärv av aktiebrev åberopar annat fång än överlåtelse, blivit införd i aktieboken, skall vid senare överlåtelse eller pantsättning av aktiebrevet vad i 1 mom. är stadgat äga tillämpning jämväl med avseende å förstnämnda fång.

3 mom. Vad i 1 och 2 mom. är stadgat om aktiebrev skall äga motsvarande tillämpning i fråga om interimisbevis, så ock beträffande teckningsrättsbevis och delbevis, som avses i denna lag, där det är ställt till viss man.

Är teckningsrättsbevis eller delbevis ställt till innehavaren och har det blivit av någon, som hade det i händer, överlätet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att överlåtaren ej var rätte ägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över beviset, äge nye innehavaren ändock företråde till beviset, utan så är att han visste, att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas. Vad nu är sagt om överlåtelse av teckningsrättsbevis och delbevis, som är ställt till innehavaren, gälle ock beträffande pantsättning av dylikt bevis.

4 mom. Överlåtelse eller pantsättning av aktiebrev eller interimsbevis eller av teckningsrättsbevis eller delbevis, som avses i denna lag, vare ej gällande mot överlåtarens eller pantsättarens borgenärer, med mindre den till vilken överlåtelse eller pantsättning skett fått handlingen i besittning.

33 §.

Överlåter någon teckningsbevis, äge överlåtelsen ej verkan mot överlåtarens borgenärer, med mindre den till vilken överlåtelse skett fått beviset i besittning. Varder sådant bevis överlåtet till flera, skall den som i god tro fått beviset i besittning äga företräde.

Vad nu är sagt i fråga om överlåtelse av teckningsbevis gälle ock beträffande pantsättning av dylikt bevis.

34 §.

Aktiebrev, interimsbevis, teckningsbevis eller delbevis, som i samband med dödning utgives i stället för annat sådant brev eller bevis, skall innehålla uppgift därom.

Utgives aktiebrev i utbyte mot annat, skall det nya aktiebrevet innehålla, att det trätt i stället för annat, samt uppgift om dagen för det äldre aktiebrevets utfärdande. Då utbyte av aktiebrev skett, skall det äldre aktiebrevet i betryggande ordning makuleras.

35 §.

1 mom. Över försäkringsaktiebologs samtliga aktier har styrelsen att ofördröjligen efter bolagets bildande upplägga en aktiebok. Denna må bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem.

I aktieboken skola genom styrelsens försorg aktierna upptagas i nummerföljd med uppgift å aktietecknarna.

Av förvärfvare vid konstituerande stämman eller hos styrelsen anmälda och styrkta förändringar i äganderätten till aktie skola ofördröjligen införas i aktieboken. Där lösningsrätt enligt 65 § 1 mom. tillkommer aktieägare, må införing dock ej ske, förrän det visat sig att lösningsrätten icke begagnas. Om förvärv av aktie ägt rum annorledes än genom överlåtelse, skall, om förvärvet ej införts i aktieboken, införing därav ske, när senare förvärv av aktien införes. Har förvärv av aktie ägt rum annorledes än genom överlåtelse, skall fångets beskaffenhet anmärkas i aktieboken. I denna skall antecknas dagen då införing sker.

Det åligger styrelsen att omedelbart före bolagsstämma vara tillstädes för att pröva de frågor om nya aktieägares införande i aktieboken som då kunna yppas. Dock skall, där i bolagsordningen enligt 106 § rätten till deltagande i bolagsstämmas förhandlingar gjorts beroende av att anmälan därom sker viss tid före stämman, styrelsesammanträde för prövning av frågor som nyss sagts hållas omedelbart före anmälningstidens utgång.

Styrelsen skall hålla aktieboken tillgänglig för envar som vill taga kännedom om densamma.

2 mom. Där hinder på grund av lösningsrätt ej möter mot införing i aktieboken, må styrelsen ej vägra att såsom ägare införa den som företer aktiebrev, såframt han kan till stöd för sin rätt till aktien åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelse. Är sista överlåtelsen tecknad in blanco, må införing ej ske med mindre namnet utsättes i överlåtelsen.

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning vid införing av förvärv på grund av skriftlig överlåtelse av aktiebrev, om förvärvet skett efter förvärv som ägt rum annorledes än genom överlåtelse och sistnämnda fång blivit infört i aktieboken.

Den till vilken aktie övergått vare ej gentemot bolaget att anse såsom aktieägare, innan han införts i aktieboken.

När ny ägare av aktie införes i aktieboken, skall brevet fördes med påskrift om införingen med angivande av dagen därför. Har förvärvet skett annorledes än genom överlåtelse, skall tillika fångets beskaffenhet anmärkas i påskriften.

3 mom. Vad i 1 och 2 mom. är stadgat skall äga motsvarande tillämpning, när interimsbevis å aktie utfärdats. I fråga om teckningsbevis skola bestämmelserna i 2 mom. sista stycket äga motsvarande tillämpning.

Om inbetalning av aktiekapital.

36 §.

Senast inom två år från försäkringsaktiebolags bildande skall aktie till fullo betalas.

Ej må kvittning ske av skuld på grund av aktieteckning mot fordran hos bolaget, med mindre styrelsen det medgiver. Kvittning må icke medgivas, där den skulle lända till nackdel för bolaget eller dess borgenärer.

Innan styrelse valts, må inbetalning å aktie verkställas allenast genom insättning för bolaget å bankräkning varom stadgas i 331 §.

37 §.

Där aktietecknare ej före eller vid bolagets bildande erlägger full betalning för aktie, åligger det honom att efter anmaning av styrelsen avlämna till bolaget ställd skriftlig förbindelse å återstoden. Denna förbindelse, som skall innehålla aktiens nummer, må icke återställas, förrän aktien blivit till fullo gulden eller betalningsskyldighet för aktietecknaren icke längre föreligger enligt 40 §. Fordran å oguldet aktiebelopp må, ändå att förbindelse utfärdats, ej av bolaget överlåtas eller pantsättas.

Försummar aktietecknare att inom en månad efter anmaning avlämna förbindelse, vare hela det belopp, som skall inbetalas för aktien, förfallet till betalning.

Anmaning skall innehålla erinran om påföljden av att den ej efterkommes. Anmaning skall anses vara given, när den kungjorts på det sätt, som

gäller för kallelse till ordinarie bolagsstämma, samt, där aktietecknares postadress uppgivits eller upplysning om adressen utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt kan inhämtas, till honom försänts i rekommenderat brev.

38 §.

Har aktietecknare överlåtit aktie å annan, vare denne, om han på anmälan införes såsom ägare i aktieboken, skyldig att fullgöra återstående inbetalning å aktien och avlämna förbindelse enligt 37 §. Aktietecknaren vare ändock pliktig att fullgöra sådan skyldighet, såframt ej styrelsen medgiver befrielse därifrån.

Vad nu är sagt skall, där aktie överlåtes vidare, äga motsvarande tillämpning i avseende å överlåtare och ny ägare.

39 §.

Fullgöres ej inbetalning å aktie i rätt tid, äger styrelsen utsöka det förfallna beloppet, och skall ränta därå gäldas efter sex procent om året från förfallodagen.

Verkställes ej inbetalning inom en månad efter anmaning, äger styrelsen, där annan anmäler sig vilja övertaga aktien, förklara denna övertagen av honom eller, i annat fall, förklara aktien förverkad. Då aktie förklaras förverkad, kan vad å aktien inbetalts ej återfordras. Har aktie förklarats övertagen av annan, må ej heller vad som tidigare inbetalts återfordras, förrän den som övertagit aktien till fullö betalt denna.

Har från aktietecknare aktie övergått å annan, må aktien ej av styrelsen förklaras övertagen eller förverkad, med mindre anmaning enligt andra stycket gjorts hos den som senast i aktieboken införts såsom ägare till aktien.

I avseende å den, som förklarats hava övertagit aktie, skall vad om aktietecknare är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Beträffande anmaning, som i denna paragraf sägs, skall gälla vad i 37 § tredje stycket är stadgat.

40 §.

Ändå att befrielse från betalningsskyldighet medgivits aktietecknare enligt 38 § eller aktie av styrelsen förklarats övertagen eller förverkad, vare aktietecknaren, där bolaget försättes i konkurs på ansökan som gjorts inom två år från utgången av den för aktiernas inbetalning bestämda tiden, skyldig att, såvitt borgenärers rätt därpå beror, fullgöra återstående inbetalning å aktien. Vad nu är stadgat beträffande aktietecknaren gälle, där betalningsskyldighet mot bolaget uppkommit för ny ägare eller där aktie förklarats övertagen av annan, jämväl denne.

41 §.

Varder, efter det ansökan om bolagets registrering gjorts, ytterligare inbetalning å aktier fullgjord, skall inom sex månader efter inbetalningen anmälan om sålunda inbetalt belopp göras för registrering. Anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören, skall innehålla försäkran att den anmälda inbetalningen på

aktiekapitalet blivit verkställd genom betalning i penningar eller därmed enligt 331 § jämställd betalning eller ock genom kvittning mot skuld till aktietecknare. Därvid skall angivas, huru mycket som guldits genom betalning och huru mycket som guldits genom kvittning, och skall, där kvittning skett, tillika försäkras att den enligt styrelsens och verkställande direktörens mening icke länt till nackdel för bolaget eller dess borgenärer.

I anmälningen skall ock för registrering uppgivas sammanlagda nominella beloppet av alla de aktier som vid tiden för anmälningarna äro till fullo inbetalda.

42 §.

Har ej enligt 29 § eller, inom sex månader efter utgången av den för aktiernas inbetalning bestämda tiden, enligt 41 § anmälts, att full betalning behörigen erlagts för aktier med sammanlagt nominellt belopp ej understigande det i bolagsordningen bestämda minimikapitalet, skall försäkringsinspektionen till bolaget avlåta skrivelse med anmaning att inom en månad därefter inkomma med anmälan att betalningen fullgjorts. Efterkommes ej anmaningen, åligge det inspektionen att härom lämna meddelande till rätten, som förelägger bolaget att inom viss tid, minst två och högst fyra månader, inkomma med bevis från inspektionen att anmälan om inbetalningen registrerats vid äventyr att bolaget eljest förklaras skola träda i likvidation. Fullgöres ej föreläggandet, förklare rätten att bolaget skall träda i likvidation.

I beslutet meddele rätten föreläggande som i 135 § första stycket sägs; och skall vad i andra stycket samma paragraf är stadgat om meddelande och underrättelse till försäkringsinspektionen äga motsvarande tillämpning.

43 §.

Hava, sedan ansökan om bolagets registrering gjorts, aktier förklarats förverkade, skall aktiekapitalet anses minskat med det belopp, som svarar mot de förverkade aktierna; och åligger det styrelsen och verkställande direktören att för registrering av minskningen ofördröjligen anmäla antalet förverkade aktier. Om å dessa aktier något var inbetalt och registrering därav skett, skall anmälningen innehålla uppgift därom; och skall i registret införas, att det belopp, som förut registrerats såsom inbetalt å aktiekapitalet, minskats med det belopp, som inbetalts å de förverkade aktierna.

Om aktiekapitalets ökning.

44 §.

Ökning av aktiekapitalet medelst ny aktieteckning må beslutas av bolagsstämman. Erfordras för beslutet ändring av vad i bolagsordningen stadgas om aktiekapitalet, må beslutet fattas först sedan stadfästelse å ändringen meddelats.

Förslag till ökningsbeslut, så ock ett av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören undertecknat yttrande över den föreslagna kapitalökningens betydelse för bolaget skola genom styrelsens och verkställande direktörens försorg dels minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bolaget tillgängliga för aktieägarna dels ock framläggas å stämman. Där ej balansräkningen för nästföregående räkenskapsår fastställs å stämman, skola ock efter vad nyss sagts hållas tillgängliga och framläggas å stämman:

1. avskrift av den senaste fastställda balansräkningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för det år balansräkningen avser;

2. en av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören undertecknad berättelse, däri upplysning lämnas, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, om händelser av väsentlig betydelse för dess ställning vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande; samt

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över berättelsen.

45 §.

Beslutet om aktiekapitalets ökning skall angiva:

1. det belopp, varmed aktiekapitalet må ökas;

2. där enligt bolagsordningen aktier av olika slag kunna finnas, till vilket aktieslag de nya aktierna skola hänföras;

3. den företrädesrätt att teckna nya aktier, som enligt denna lag eller bolagsordningen må tillkomma aktieägare;

4. den tid, ej understigande en månad från den dag då beslutet enligt 49 § kungjorts i tidningarna, inom vilken aktieägare må begagna företrädesrätt till teckning;

5. akties nominella belopp och det belopp som skall inbetalas för aktie;

6. den beräkningsgrund, efter vilken vid överteckning de aktier som icke tecknats med företrädesrätt skola av styrelsen fördelas, där ej föreskrift meddelas att fördelningen skall ske enligt styrelsens bestämmande; samt

7. det räkenskapsår, för vilket vinstutdelning å de nya aktierna först må utgå, varvid dock detta år må bestämmas senast till året efter det räkenskapsår, under vilket aktierna skolat till fullo inbetalas.

I ökningsbeslutet skall ock angivas det belopp, vartill aktiekapitalet uppgår vid beslutets fattande, och vad därav svarar mot aktier som registrerats såsom till fullo inbetalda. Har ökning av aktiekapitalet förut beslutats, skall beträffande sista ökningen anmärkas, huruvida aktier som icke förklarats förverkade ännu ej registrerats såsom till fullo inbetalda.

Bestämmelse må i ökningsbeslutet meddelas, att det tecknade belopp, för vilket tilldelning av nya aktier sker, skall uppgå till visst angivet minimibelopp för att aktieteckningen skall bliva bindande.

I fall, då beträffande de nya aktierna skall gälla sådant förbehåll om aktiekapitalets nedsättning genom inlösen av aktier som avses i 60 §, skall i beslutet intagas erinran därom.

46 §.

Bestämmelsen i 8 § tredje stycket om förbud mot att erlägga betalning för aktie annorledes än i penningar ävensom bestämmelsen i 14 § andra punkten om förbud mot förbehåll om särskild förmån eller rättighet vid aktieteckning gälle ock vid aktiekapitalets ökning.

Angående kvittning av skuld på grund av aktieteckning mot fordran hos bolaget stadgas i 55 § andra stycket.

47 §.

Bolagsstämmans beslut om aktiekapitalets ökning skall av styrelsen eller verkställande direktören ofördröjligen anmälas för registrering.

Vid anmälningen skola fogas två enligt 341 § andra stycket bestyrkta avskrifter av protokoll rörande beslutet, så ock i huvudskrift och avskrift det i 44 § andra stycket första punkten omförmälda yttrandet samt berättelse ock yttrande som avses i nämnda stycke 2 och 3.

Om villkor för registrering av beslutet är stadgat i 308 § 1 mom.

48 §.

Sedan bolagsstämman fattat beslut om aktiekapitalets ökning, skola teckningslista och kungörelse om beslutet upprättas samt undertecknas av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören.

I såväl teckningslistan som kungörelsen skall upptagas bolagsstämmans beslut om aktiekapitalets ökning. Har i ökningsbeslutet bestämmelse ej meddelats om tiden för inbetalning av nya aktier, skall sådan bestämmelse upptagas i teckningslistan och kungörelsen. Då bolagsordningen innehåller förbehåll som i 65 § sägs, skall i teckningslistan och kungörelsen intagas erinran därom.

I teckningslistan skall upptagas förteckning över de handlingar som skola enligt 52 § vara fogade vid listan. Angående påskrift å listan, där inbetalning å tecknad aktie må för bolaget insättas på bankräkning, stadgas i 331 §.

49 §.

Sedan ökningsbeslutet registrerats, låte styrelsen och verkställande direktören införa kungörelsen i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där styrelsen har sitt säte. Det åligger ock styrelsen och verkställande direktören att ofördröjligen i rekommenderat brev om bolagsstämmans beslut underrätta varje aktieägare, om vars postadress upplysning utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt kan inhämtas.

50 §.

Där alla förutvarande aktier medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, vare varje aktieägare berättigad att, i den mån det kan ske, av de nya aktierna efter teckning erhålla det antal som svarar mot hans

andel i det förutvarande aktiekapitalet. Finnas aktier av olika slag och medföra dessa icke lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall i fråga om företrädesrätten till teckning av nya aktier gälla vad i bolagsordningen föreskrives.

51 §.

Där den företrädesrätt till teckning, som tillkommer en förutvarande aktie, icke avser en eller flera nya aktier, vare aktieägare berättigad att för varje aktie utbekomma ett eller flera teckningsrättsbevis av innehåll, att innehavaren av beviset äger rätt att teckna en aktie mot avlämnande av det antal teckningsrättsbevis som erfordras för rätt att teckna en aktie.

Ej må teckningsrättsbevis utlämnas till aktieägare, innan registrering av beslutet om ökning skett. Aktieägare vare skyldig att förete det aktiebrev, varå rätten att erhålla teckningsrättsbevis grundas; och skall genom styrelsens försorg sådant aktiebrev förses med påskrift att teckningsrättsbevis utlämnats.

Hava teckningsrättsbevis ej utfärdats, vare aktieägare, som vill begagna honom tillkommande företrädesrätt till teckning av nya aktier, skyldig att vid aktieteckningen förete det eller de aktiebrev varå teckningsrätten grundas; och skall genom styrelsens försorg sådant aktiebrev förses med påskrift att teckningsrätten begagnats.

Hava teckningsrättsbevis utfärdats, skola de vid aktieteckningen återställas.

52 §.

Teckning av de nya aktierna skall ske å teckningslistan i huvudskrift eller i avskrift, som bestyrkts på sätt i 341 § andra stycket stadgas.

Vid teckningslistan skola vara fogade ett exemplar av bolagsordningen samt i avskrift de enligt 44 §, jämte förslaget till ökningsbeslut, framlagda handlingarna, så ock avskrift av kungörelsen om ökningsbeslutet samt i huvudskrift eller avskrift av styrelsen eller verkställande direktören undertecknad uppgift om de tidningar, i vilka kungörelsen om ökningsbeslutet varit införd, och om dagen därför, eller ock ett exemplar av dessa tidningar.

Å varje teckningslista skall finnas uppgift om dagen för listans framläggande.

När aktieteckning sker, böra tecknarna vid sina namn angiva yrke och postadress.

53 §.

Teckning av ny aktie vare ogiltig, där den ej göres å teckningslista i huvudskrift eller sådan avskrift som i 52 § sägs.

Har ny aktie tecknats med villkor, vare aktieteckningen ogiltig, såframt ej, efter vad i 45 § tredje stycket stadgas, bestämmelse om villkoret meddelats i beslutet om aktiekapitalets ökning eller ock aktietecknaren, innan tilldelning av aktier sker, frånträtt villkoret.

Ej må sådan grund för aktieteckningens ogiltighet, som i första och andra styckena avses, göras gällande, utan så är att den anmälts hos försäkringsinspektionen, i fall då i ökningsbeslutet bestämmelse upptagits om viss minimateckning, innan registrering skett i anledning av anmälan om sådan teckning enligt vad i 56 § stadgas och eljest innan registrering jämlikt 57 § ägt rum i anledning av anmälan, som gjorts efter det aktien till fullo betalats.

54 §.

Sedan teckningen av nya aktier avslutats skall ofördröjligen genom styrelsens försorg tilldelning av nya aktier till aktietecknarna ske med tillämpning av vad i 50 § samt i ökningsbeslutet enligt 45 § första stycket 6 är föreskrivet. Rörande tilldelningen skall skriftlig uppgift upprättas och under-tecknas av styrelsen. Aktierna skola genom styrelsens försorg ofördröjligen upptagas i aktieboken.

55 §.

Senast ett år från det bolagsstämman beslut om aktiekapitalets ökning fattades eller om registrering av ökningsbeslutet vägrats och besvär däröver anförts, inom ett år från det besvären blivit bifallna, skall full betalning för ny aktie erläggas.

Ej må kvittning ske av skuld på grund av ny aktieteckning mot fordran hos bolaget, med mindre styrelsen det medgiver. Kvittning må icke medgivas, där den skulle lända till nackdel för bolaget eller dess borgenärer.

Vad i 37—40 §§ finnes stadgat om skyldighet att erlagga betalning å aktie och avlämna förbindelse samt om påföljd av underlåtenhet att fullgöra sådan skyldighet skall vid ny aktieteckning äga motsvarande tillämpning i avseende å aktietecknare som ej vid teckningen erlagt full betalning.

56 §.

Har i beslutet om aktiekapitalets ökning upptagits bestämmelse om minimateckning, skall inom sex månader från det beslutet fattades eller, om registrering av ökningsbeslutet vägrats och besvär däröver anförts, inom sex månader från det besvären blivit bifallna, för registrering anmälas det tecknade belopp, för vilket tilldelning av nya aktier skett, där beloppet uppgår till det i ökningsbeslutet angivna minimibeloppet.

Vid anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören, skola fogas:

1. teckningslistorna, så ock avskrift av desamma;
2. ett exemplar av de tidningar, i vilka kungörelsen angående bolagsstämman beslut om ökningen varit införd; samt
3. avskrift av den i 54 § omförmälda uppgiften rörande tilldelningen av nya aktier.

Sker ej registrering i anledning av anmälan enligt första stycket och var der till följd därav, enligt vad i 308 § 2 mom. sägs, i registret antecknat att

den tidigare anteckningen om ökningsbeslutets registrering avföres ur registret, vare aktieteckningen icke vidare bindande, och skall vad å de tecknade aktierna inbetalats återbäras till aktietecknarna jämte fem procent ränta därå.

57 §.

1 mom. Senast sex månader efter utgången av den för inbetalning av de nya aktierna bestämda tiden skall, där ej anteckningen om ökningsbeslutets registrering avförts ur registret efter vad i 308 § 2 mom. sägs, för registrering anmälas, huru många nya aktier som till fullo betalats.

Anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören, skall innehålla försäkran att den anmälda inbetalningen på aktiekapitalet blivit verkställd genom betalning i penningar eller därmed enligt 331 § jämställd betalning eller ock genom kvittning mot skuld till aktietecknare. Därvid skall angivas huru mycket som guldits genom betalning och huru mycket som guldits genom kvittning; och skall, där kvittning skett, tillika försäkras, att kvittningen icke länt till nackdel för bolaget eller dess borgenärer.

I anmälningen skall, där ej anmälan skett enligt 56 §, för registrering uppgivas det tecknade belopp, för vilket tilldelning av nya aktier skett. Vid anmälningen skola i sådant fall fogas i nämnda paragraf andra stycket omförmälda handlingar och tidningar.

Om villkor för registrering är för visst fall stadgat i 308 § 3 mom.

2 mom. Varda efter anmälan som avses i 1 mom. nya aktier ytterligare till fullo betalda, skall inom sex månader efter inbetalningen antalet sådana aktier anmälas för registrering. Anmälningen skall vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören samt innehålla försäkran som i 1 mom. andra stycket sägs.

3 mom. Aktiekapitalet skall, så snart registrering skett i anledning av anmälan enligt 1 eller 2 mom. anses ökat med sammanlagda nominella beloppet av det antal nya aktier som anmälts hava till fullo betalats.

4 mom. Om nya aktier förklaras förverkade, skola inom sex månader där- efter styrelsen och verkställande direktören för registrering anmäla antalet förverkade aktier. Med sådan anmälan skall dock anstå, till dess anmälan sker jämlikt 1 mom.

58 §.

Utan hinder av vad i 44—57 §§ finnes stadgat må styrelsen besluta aktiekapitalets ökning under förutsättning av bolagsstämmans godkännande. I sådant fall skall vad i nämnda paragrafer är föreskrivet äga motsvarande tillämpning, därvid dock skall iakttagas vad nedan är särskilt stadgat.

Sedan styrelsen fattat beslut om aktiekapitalets ökning, må kungörelse och underrättelse om beslutet samt aktieteckning ske.

Å bolagsstämmans beslut om godkännande av styrelsens ökningsbeslut samt å styrelsens och verkställande direktörens skyldighet att viss tid före

stämma hålla handlingar tillgängliga och på stämman framlägga handlingarna skola bestämmelserna i 44 § äga tillämpning.

Vad i 47, 55 och 56 §§ sägs beträffande bolagsstämmas beslut om aktiekapitalets ökning skall tillämpas å bolagsstämmas beslut om godkännande av kapitalökningen.

Innan ökningsbeslutet godkänts av bolagsstämman, må ej de nya aktierna upptagas i aktieboken eller den i 57 § 1 mom. föreskrivna anmälningen för registrering äga rum.

59 §.

1 mom. Finnas i försäkringsaktiebolag, som uteslutande eller huvudsakligen driver annan rörelse än livförsäkringsrörelse, enligt den för nästföregående räkenskapsår fastställda balansräkningen och bolagsstämmas beslut i anledning av bolagets vinst enligt balansräkningen, besparade vinstmedel, må aktiekapitalet ökas genom överföring av sådana vinstmedel. Överföring må dock icke ske av medel som avsatts till någon för livförsäkringsrörelse avsedd fond eller till reservfond.

I avseende å ökningsbeslutet skall gälla vad i 44 § första stycket är stadgat. Ökningsbeslutet skall angiva det belopp varmed aktiekapitalet skall ökas och, där enligt bolagsordningen aktier av olika slag kunna finnas, till vilket aktieslag de nya aktierna skola hänföras. Tillika skall beträffande ökningsbeslutets innehåll gälla vad i 45 § första stycket 7 och andra stycket sägs.

Förslag till ökningsbeslut skall genom styrelsens och verkställande direktörens försorg dels minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bolaget tillgängligt för aktieägarna dels ock framläggas å stämman. Är stämman ej ordinarie bolagsstämma som avses i 113 §, skola ock efter vad nyss sagts hållas tillgängliga och framläggas å stämman:

1. avskrift av den för nästföregående räkenskapsår fastställda balansräkningen, försedd med anteckning om bolagsstämmas beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för samma år;

2. en av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören undertecknad handling, innehållande dels upplysning, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, om händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande, dels ock försäkran, att anledning ej yppats att balansräkningen upprättats i strid mot bestämmelserna i 93 §; samt

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över sistnämnda handling.

Där alla förutvarande aktier medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, vare varje aktieägare berättigad att av de nya aktierna erhålla det antal, som svarar mot hans andel i det förutvarande aktiekapitalet. Finnas aktier av olika slag och medföra dessa icke lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall i fråga om rätten att erhålla nya aktier gälla vad i bolagsordningen föreskrives. Där den rätt att erhålla nya aktier som enligt första punkten eller bolagsordningen tillkommer en förutvarande ak-

tie icke avser en eller flera nya aktier, vare aktieägare berättigad att för varje aktie utbekomma ett eller flera delbevis av innehåll, att innehavaren av beviset äger rätt att utbekomma en ny aktie mot avlämnande av det antal delbevis som erfordras för utbekommande av en ny aktie.

2 mom. Beslutet om ökningen skall genom styrelsens och verkställande direktörens försorg kungöras på sätt i 49 § stadgas. Ökningsbeslutet skall därefter av styrelsen eller verkställande direktören anmälas för registrering. Vid anmälningen skola fogas *dels* två enligt 341 § andra stycket bestyrkta avskrifter av protokoll som förts i ärendet, *dels* ett exemplar av de tidningar, i vilka beslutet varit infört, *dels* ock avskrift av den för nästföregående räkenskapsår fastställda balansräkningen eller, där beslutet ej fattats å ordinarie bolagsstämma som avses i 113 §, av de handlingar, som efter vad i 1 mom. tredje stycket sägs skola hava framlagts å bolagsstämman.

Aktiekapitalet skall, så snart registrering av beslutet skett, anses ökat med det belopp, som enligt beslutet skall överföras till aktiekapitalet.

De nya aktierna skola i aktieboken upptagas i nummerföljd.

Ej må delbevis eller brev å ny aktie utlämnas till aktieägare, innan registrering av beslutet om ökningen skett och aktieägaren företett det eller de aktiebrev, varå rätten att erhålla delbevis eller ny aktie grundas. Genom styrelsens och verkställande direktörens försorg skall sådant aktiebrev förres med påskrift att delbevis eller brev å ny aktie utlämnats. När brev å ny aktie utlämnas, skall ägaren införas i aktieboken.

3 mom. Är försäkringsaktiebolag moderbolag, må ökning av aktiekapitalet i den ordning varom i 1 mom. stadgas ej ske medelst överföring av större del av bolagets vinst än som enligt 68 § må såsom vinstutdelning utbetalas till aktieägarna.

Har förslaget om ökningen av aktiekapitalet väckts av styrelsen, skall revisorernas yttrande över den handling, som avses i 1 mom. tredje stycket 2, innehålla uttalande, huruvida, med hänsyn till koncernens ställning och resultatet av dess verksamhet i dess helhet, ökningen av aktiekapitalet får anses stå i strid mot god affärssed.

Om aktiekapitalets nedsättning.

60 §.

I försäkringsaktiebolag, vars aktiekapital kan utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, må aktiekapitalet, såframt förbehåll därom träffats i den vid bolagets bildande stadfästa bolagsordningen, kunna genom inlösen av aktier nedsättas enligt grunder som stadgas i förbehållet, dock ej under det i bolagsordningen bestämda minimikapitalet.

Sådan nedsättning av aktiekapitalet må även äga rum, där efter bolagets registrering stadfästelse meddelats å ändring av bolagsordningen, varigenom förbehåll som avses i första stycket intages i denna. I dylikt fall må dock nedsättningen ske allenast genom inlösen av aktier, utgivna på grund

av sådant beslut om ökning av aktiekapitalet, som av bolagsstämman eller, enligt 58 §, av styrelsen fattats, sedan ändringen av bolagsordningen registrerats.

Ej må nedsättning äga rum, där fastställd balansräkning för nästföregående räkenskapsår utvisar sådan ställning, att efter nedsättningen det belopp vartill aktiekapitalet nedsatts och motsvarande del av reservfonden icke skulle vara till fullo täckta.

Då enligt de i förbehållet stadgade grunderna blivit bestämt att vissa aktier skola inlösas, skola styrelsen och verkställande direktören ofördröjligen göra anmälan för registrering av aktiekapitalets nedsättning med motsvarande belopp. Vid denna anmälan skall fogas avskrift av den fastställda balansräkningen för nästföregående räkenskapsår, så ock, där inlösen beslutats av bolagsstämman, två enligt 341 § andra stycket bestyrkta avskrifter av protokollet i ärendet samt i annat fall i två exemplar en av styrelsen och verkställande direktören underskriven handling rörande bestämmandet av vilka aktier som skola inlösas. Då registrering skett, skall aktiekapitalet anses nedsatt, och må inlösen ej dessförinnan ske.

När aktie inlöses, skall aktiebrevet genom styrelsens och verkställande direktörens försorg förses med påskrift om inlösandet.

61 §.

1 mom. Beslut om nedsättning av aktiekapitalet i annat fall än i 60 § sägs fattas av bolagsstämman efter vad i 127 § stadgas.

Förslag till nedsättningsbeslut skall genom styrelsens och verkställande direktörens försorg dels minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bolaget tillgängligt för aktieägarna dels ock framläggas å stämman. Där ej balansräkningen för nästföregående räkenskapsår fastställs å stämman, skola ock efter vad nyss sagts hållas tillgängliga och framläggas å stämman:

1. avskrift av den senaste fastställda balansräkningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för samma år;

2. en av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören undertecknad berättelse, däri upplysning lämnas, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, om händelser av väsentlig betydelse för dess ställning, vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande; samt

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över berättelsen.

Handlägges nedsättningsfrågan å två stämmor, skall vad i andra stycket sägs gälla beträffande båda stämmorna.

Nedsättningsbeslutet skall angiva det belopp varmed aktiekapitalet skall nedsättas och det sätt varpå nedsättningen jämlikt 2 mom. skall genomföras. I beslutet skall ock upptagas föreskrift, att det nedsättningen motsvarande beloppet skall återbetalas till aktieägarna, eller att det skall avsättas till reservfonden eller säkerhetsfonden, eller att det skall avsättas till en särskild

fond att användas enligt beslut av bolagsstämma. Rörande olika delar av nämnda belopp kunna olika sådana föreskrifter meddelas.

Inom fyra månader från det nedsättningsbeslutet fattades eller, om klandertalan därå anställes, från det denna talan genom lagakraftgående dom ogillades, skall nedsättningsbeslutet av styrelsen eller verkställande direktören anmälas för registrering. Vid anmälningen skola fogas två enligt 341 § andra stycket bestyrkta avskrifter av protokoll som förts i ärendet, så ock avskrift av den för nästföregående år fastställda balansräkningen eller, där fastställelse av balansräkningen ej skett i samband med nedsättningsbeslutet, av de i andra stycket 1, 2 och 3 omförmälda handlingarna.

Har anmälan ej inkommit inom föreskriven tid, vare nedsättningsbeslutet förfallet.

2 mom. Nedsättning av aktiekapitalet genomföres genom inlösen av aktier, genom indragning av aktier utan återbetalning eller genom minskning av aktiernas nominella belopp eller ock genom sammanläggning av aktier enligt 334 §.

Genom styrelsens och verkställande direktörens försorg skall, när aktie inlöses eller nominella beloppet minskas mot återbetalning av aktiekapital, aktiebrevet förses med påskrift därom. Påskrift skall ock, så snart ske kan, verkställas, när aktie indragits eller nominella beloppet minskats utan återbetalning.

62 §.

1 mom. Beslut om nedsättning av aktiekapitalet enligt 61 § må, där beslutet icke innefattar föreskrift, att det nedsättningen motsvarande beloppet skall avsättas till reservfonden eller säkerhetsfonden, ej bringas till verkställighet utan rättens tillstånd.

Rättens tillstånd skall av styrelsen och verkställande direktören sökas senast inom sex månader efter det nedsättningsbeslutet registrerades. Vid ansökningen skola vara fogade bevis att beslutet blivit registrerat samt avskrift av fastställd balansräkning för nästföregående räkenskapsår, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust. Rätten inhämta försäkringsinspektionens yttrande huruvida eller i vad mån nedsättningen kan komma att inverka på försäkringstagarnas rätt. Finner rätten med hänsyn till yttrandets innehåll nedsättningen icke böra bringas till verkställighet, skall ansökningen genast avslås. I annat fall utfärde rätten kallelse å bolagets borgenärer, med föreläggande för den, som vill bestrida ansökningen, att sist å viss dag, sedan sex månader förflutit, skriftligen hos rätten göra anmälan därom vid äventyr att han eljest anses hava medgivit ansökningen. Kallelsen varde anslagen i rättens kansli sex månader före inställedagen samt kungjord i allmänna tidningarna och minst en tidning i orten tre gånger, första gången fem och tredje gången sist två månader innan den dagen inträffar. I kallelsen skall intagas ett kortfattat sammandrag av inspektionens yttrande. Styrkes inför rätten, att de borgenärer, vilka hos rätten bestritt ansökningen, blivit till fullo förnöjda för sina ford-

ringar eller medgivit aktiekapitalets nedsättning eller att säkerhet, som av rätten godkännes, ställts för deras fordringar, eller finner rätten, såvitt angår försäkringstagare, med hänsyn till innehållet i inspektionens yttrande nedsättningen ändock böra verkställas, varde ansökningen bifallen.

Har stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, hos bolaget fordran, som avses i 2 § nämnda lag, utgöra fordringen ej hinder mot bifall till ansökningen, där inför rätten visas att å fordringen avbetalats så stor del som svarar mot nedsättningen av aktiekapitalet.

Om ansökan, som gjorts inom föreskriven tid, så ock om beslut, som meddelats i anledning av ansökningen, skall genom rättens försorg underrättelse ofördröjligen avsändas till försäkringsinspektionen.

Rättens beslut, varigenom tillstånd till nedsättningens verkställande givits, skall inom sex månader sedan beslutet vunnit laga kraft av styrelsen eller verkställande direktören anmälas för registrering. Anmälningen skall vara åtföljd av rättens beslut i huvudskrift eller avskrift, så ock av lagakraftbevis.

Aktiekapitalet skall anses nedsatt, då rättens beslut om tillstånd blivit registrerat.

2 mom. Sådan nedsättning av aktiekapitalet, som avses i 1 mom., vare, där bolaget försattes i konkurs på ansökan som gjorts inom ett år från det rättens beslut om tillstånd till nedsättningen efter verkställd registrering kungjordes i allmänna tidningarna, utan verkan mot borgenär, som ej samtyckt till nedsättningen eller som vid fordringens tillkomst ej ägde eller, enligt vad i 316 § stadgas, skall anses hava ägt kännedom om rättens beslut, varigenom nedsättning medgivits.

63 §.

Innefattar beslut om nedsättning av aktiekapitalet enligt 61 § föreskrift att det nedsättningen motsvarande beloppet skall avsättas till reservfonden eller säkerhetsfonden, skall aktiekapitalet anses nedsatt, då beslutet om nedsättningen blivit registrerat. I sådant fall må vinstutdelning till aktieägare icke äga rum, förrän rättens tillstånd därtill erhållits eller aktiekapitalet enligt verkställd registrering är ökat med ett mot nedsättningen svarande belopp.

Ansökan om rättens tillstånd till sådan vinstutdelning skall göras av styrelsen och verkställande direktören. Vid ansökningen skall fogas bevis att beslutet om nedsättningen blivit registrerat. Rätten inhämta försäkringsinspektionens yttrande huruvida eller i vad mån vinstutdelningen kan komma att inverka på försäkringstagarnas rätt. Finner rätten med hänsyn till yttrandets innehåll vinstutdelning icke böra medgivas, skall ansökningen genast avslås. I annat fall utfärde rätten kallelse å bolagets borgenärer, med föreläggande för den, som vill bestrida ansökningen, att sist å viss dag, sedan tre månader förflutit, skriftligen hos rätten göra anmälan därom vid äventyr att han eljest anses hava medgivit ansökningen. Kallelsen varde anslagen i rättens kansli tre månader före inställedagen samt kungjord i

allmänna tidningarna och minst en tidning i orten tre gånger, första gången två månader och tredje gången sist en månad innan den dagen inträffar. I kallelsen skall intagas ett kortfattat sammandrag av inspektionens yttrande. Bestrides ej ansökningen eller styrkes inför rätten, att de borgenärer, vilka hos rätten bestritt ansökningen, blivit till fullo förnöjda för sina fordringar eller medgivit vinstutdelning eller att säkerhet, som av rätten godkännes ställts för deras fordringar, eller finner rätten, såvitt angår försäkrings-tagare, med hänsyn till innehållet i inspektionens yttrande vinstutdelning ändock böra medgivas, skall rätten lämna tillstånd att utan hinder av nedsättningen vinstutdelning därefter må äga rum.

Har stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, hos bolaget fordran, som avses i 2 § nämnda lag, utgöra fordringen ej hinder mot bifall till ansökningen om tillstånd till vinstutdelning till aktieägarna; men skall, där sådan vinstutdelning äger rum innan aktiekapitalet enligt verkställd registrering ökats med ett mot nedsättningen svarande belopp, skyldighet åvila bolaget att erlægga betalning för så stor del av stiftelsens fordran vid tiden för nedsättningsbeslutet som vinstutdelningen motsvarar av aktiekapitalet efter nedsättningen. Sådan skyldighet upphöre, när å fordringen avbetalats så stor del som svarar mot nedsättningen av aktiekapitalet.

Rättens beslut, varigenom tillstånd till vinstutdelning givits, skall, sedan det vunnit laga kraft, av styrelsen eller verkställande direktören anmälas för registrering. Anmälningen skall vara åtföljd av rättens beslut i huvudskrift eller avskrift, så ock av lagakraftbevis.

64 §.

Egen aktie må försäkringsaktiebolag ej mot vederlag förvärva i annan ordning än i 60 eller 62 § sägs eller mottaga såsom pant. Ej heller må dotterbolag mot vederlag förvärva eller såsom pant mottaga aktie i moderbolaget. Avtal, som träffats i strid mot förbud varom nu sagts, vare ogillt.

Vad i första stycket är stadgat utgör icke hinder för försäkringsaktiebolag att å auktion inropa för bolagets fordran utmätt aktie, dock med skyldighet att åter avyttra den, så snart det kan ske utan förlust.

Om inskränkning i rätten att förfoga över aktie.

65 §.

1 mom. I bolagsordningen må intagas förbehåll att, om aktie övergår till annan än aktieägare eller till annan än ägare av aktie av visst slag, aktieägarna eller ägarna av aktier av visst slag skola vara berättigade att lösa aktien. Förvärvas flera aktier genom samma fång, må, där ej annat följer av förbehållet, lösningsrätt icke utövas i avseende å mindre antal aktier än fångets omfattar.

I bolagsordningen skall angivas den ordning, i vilken lösningsrätten må tillkomma aktieägarna inbördes, den tid, ej överstigande två månader räknat

från anmälan hos styrelsen om aktiens övergång, inom vilken den som vill begagna sig av lösningsrätten skall göra anmälan därom hos styrelsen, ävensom den tid, ej överstigande en månad räknat från det lösens belopp blivit bestämt, inom vilken lösen skall erläggas. Rörande anmälan hos styrelsen om akties övergång skall ofördröjligen genom styrelsens eller verkställande direktörens försorg meddelande ske till aktieägarna.

Kan överenskommelse icke träffas om lösens belopp, varde, såframt ej föreskrift om dess bestämmande enligt angiven grund intagits i bolagsordningen, beloppet, som skall motsvara aktiens verkliga värde, bestämt av tre skiljemän, utsedda enligt lagen om skiljemän. Åtnöjes ej part med skiljemännens beslut, äge han, där ej annat stadgats i bolagsordningen, draga tvisten under rättens prövning, såframt han väcker sin talan inom tre månader från det beslutet i huvudskrift eller avskrift delgavs honom.

Innan det visar sig att lösningsrätten ej begagnas, äge den till vilken aktie övergått icke utöva annan av aktien härflytande rätt gentemot bolaget än rätten att uppbära vinstutdelning och att, i händelse av aktiekapitalets ökning, utöva aktien tillkommande företrädesrätt till teckning av ny aktie. Av sådan teckning härflytande rättigheter och skyldigheter övergå å den som begagnar sig av lösningsrätten.

Vad ovan är stadgat om rätt att vid övergång av aktie lösa aktien skall äga motsvarande tillämpning, där den som skolat vara underkastad lösningsrätt till aktie, utan att aktien övergår å honom, förvärvar denna tillkommande rätt till erhållande av ny aktie enligt 59 § eller utövar aktien tillkommande företrädesrätt till teckning av ny aktie.

2 mom. I bolagsordningen må ock intagas förbehåll därom, att aktierna i bolaget eller viss del av dem ej må genom teckning eller överlåtelse förvärfvas av aktiebolag eller andra samfälligheter eller stiftelser eller av vissa slag av aktiebolag eller andra samfälligheter eller stiftelser eller av annan än svensk medborgare.

Har aktieägare, som enligt förbehållet ej må genom teckning eller överlåtelse förvärva aktier, beträffande vilka förbehållet gäller, annorledes förvärvat sådana aktier, skall förbehållet icke medföra hinder för honom att på grund av den företrädesrätt till teckning eller erhållande av nya aktier, som enligt denna lag eller den vid förvärvet gällande bolagsordningen är förenad med de förvärvade aktierna, bekomma sådana aktier, beträffande vilka förbehållet likaledes gäller.

Om reservfond så ock om bolagsstämmas rätt att genom vinstutdelning eller eljest förfoga över bolagets egendom.

66 §.

Försäkringsaktiebolag skall av årsvinsten å annan rörelse än livförsäkringsrörelse, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust å samma rörelse från föregående år, avsätta minst tio procent till reservfond. Vid beräkning av det belopp, som sålunda minst skall avsät-

tas, må ej från årsvinsten avdragas den andel däri, som kan hava tillerkänts styrelseledamot, verkställande direktören eller annan såsom arvode (tantiem). Avsättning må dock ej ske av medel som erfordras till täckande av förlust vilken uppstått å livförsäkringsrörelse och ej motsvaras av befintliga till framtida förfogande avsatta medel eller av fonder för livförsäkringsrörelsen. Sedan reservfonden uppgått till ett belopp motsvarande tjugu procent av aktiekapitalet eller det högre belopp, som kan vara föreskrivet i bolagsordningen, må vidare avsättning till fonden upphöra; nedgår fonden under det sålunda stadgade beloppet, skall avsättning därtill ånyo vidtaga.

Till reservfonden skall alltid läggas vad på grund av aktieteckning må hava erhållits för aktierna utöver det nominella beloppet, så ock, där aktie förklarats förverkad, vad dessförrinnan blivit inbetalt å aktien.

Nedsättning av reservfonden må beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes hava uppstått å bolagets verksamhet i dess helhet, och som icke kan ersättas av befintliga till framtida förfogande avsatta medel. Om användande av medel, som avsatts till reservfond, i visst fall vid nedsättning av aktiekapitalet stadgas i 60 § tredje stycket.

67 §.

1 mom. Ej må till aktieägarna annorledes än i följd av aktiekapitalets nedsättning efter ty i 60 och 62 §§ sägs utbetalas annat än den vinst, som förefinnes enligt fastställd balansräkning för sista räkenskapsåret, i den mån vinsten icke skall avsättas till reservfond eller säkerhetsfond. Angående förbud mot vinstutdelning är för visst fall stadgat i 63 §.

Innan organisationskostnader, som uppförts som tillgång, fullständigt avskrivits, må ej för något år till aktieägare utdelas sammanlagt mera än tre procent å det inbetalda aktiekapitalet.

Har efter försäkringsaktiebolags bildande i bolagsordningen intagits förbehåll, som i 65 § 2 mom. sägs, må, innan förbehållet enligt 30 § andra stycket angivits å aktiebrevet, utdelning å den eller de aktier varå brevet lyder ej äga rum.

2 mom. Varder vinstutdelning beslutad och verkställd i strid mot vad i 1 mom. första eller andra stycket eller 63 § stadgats eller mot bestämmelse i bolagsordningen, vare de, som uppburit sådan utdelning, skyldiga att återbära denna jämte fem procent ränta därå.

Samma lag vare, om utdelning skett av vinst som utvisats av fastställd balansräkning till följd därav att balansräkningen upprättats i strid mot bestämmelserna i 93 och 94 §§; dock må utdelningen ej återkrävas från den, som vid dess uppbärande varken insåg eller bort inse balansräkningens oriktighet.

För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, vare de, som medverkat till beslutet om vinstutdelning eller verkställandet av detta eller till upprättandet eller fastställandet av oriktig balansräkning, ansvariga efter de bekräftande skadeståndsskyldighet i 320, 323 och 324 §§ stadgade grunderna.

3 mom. Sker nedsättning av aktiekapitalet medelst inlösen av aktier i strid mot förbehåll som i 60 § sägs eller mot bestämmelserna i nämnda paragraf, eller äger nedsättning av aktiekapitalet rum i förening med återbetalning till aktieägarna enligt 62 § utan iakttagande av vad där i 1 mom. är föreskrivet, skall vad i 2 mom. första och tredje styckena här ovan är stadgat om återbäringsskyldighet och om ansvarighet för brist vid återbäringen äga motsvarande tillämpning.

68 §.

Av moderbolags vinst må, ändå att vinstutdelning eljest är medgiven, så stort belopp ej utdelas att vinstutdelningen, med hänsyn till koncernens ställning och resultatet av koncernens verksamhet i dess helhet, får anses stå i strid mot god affärssed.

Varder vinstutdelning beslutad och verkställd i strid mot vad i första stycket stadgas, vare de, som uppburit utdelning, skyldiga att återbära vad till dem för mycket utdelats jämte fem procent ränta därå; dock må utdelning ej återkrävas från den, som varken insett eller bort inse berörda förhållande.

För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, ansvare de, som medverkat till beslutet om vinstutdelningen eller till verkställandet av detsamma, efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 320, 323 och 324 §§ stadgade grunderna.

69 §.

Det tillkommer bolagsstämma att i enlighet med bolagsordningens föreskrifter besluta, huruvida och i vad mån utdelning skall ske av den vinst som enligt 67 och 68 §§ må utbetalas till aktieägarna.

Bolagsstämma må ej besluta om användande av bolagets vinstmedel eller övriga tillgångar eller om åtagande av förpliktelser för ändamål, som uppenbarligen är främmande för föremålet för bolagets verksamhet eller för verksamhetens syfte. Dock äge bolagsstämma använda tillgångar till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål, såvitt det med hänsyn till ändamålets beskaffenhet, bolagets ställning och omständigheterna i övrigt får anses skäligt.

Bolagsstämma må ej heller, med mindre annat följer av vad i denna lag eller bolagsordningen är stadgat, besluta om sådan användning av bolagets tillgångar eller eljest om sådan åtgärd, att uppenbarligen fördel beredes vis-a aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare.

Om styrelse, verkställande direktör och firmateckning.

70 §.

För försäkringsaktiebolag skall finnas en styrelse bestående av minst tre ledamöter.

Styrelsen väljes å bolagsstämma; dock må enligt bestämmelse, som intagits i bolagsordningen, en eller flera av ledamöterna kunna tillsättas i annan ordning.

Styrelseledamot, som väljes å bolagsstämma, skall utses för tid intill dess stämma som i 113 § sägs hållits och må icke väljas för längre tid än till och med den stämma som skall äga rum under tredje räkenskapsåret efter valet. Skall mer än en ordinarie stämma årligen hållas, gälle vad nu är sagt den stämma å vilken styrelseval skall förrättas.

Ändå att den tid, för vilken styrelseledamot blivit utsedd, ej gått till ända, må han skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom. Styrelseledamot äge ock rätt att avgå före utgången av nämnda tid, dock icke den som är verkställande direktör, så länge han kvarstår i denna befattning. Anmälan om avgång skall göras hos styrelsen, så ock, där styrelseledamot ej är vald å bolagsstämma, hos den som tillsatt honom.

Om styrelseledamot, som är vald å bolagsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara styrelseledamot uppkommer enligt 72 § och suppleant ej finnes, åligger det övriga styrelseledamöter att ofördröjligen föranstalta om val av ny ledamot för tid, som återstår av den tid för vilken den förre blivit vald. Meddelas icke annan föreskrift i bolagsordningen, må dock med valet anstå till nästa ordinarie bolagsstämma där styrelseval skall äga rum, såframt styrelsen är beslutförför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

71 §.

Styrelsen skall utse en verkställande direktör. Denne må utses inom eller utom styrelsen; dock må i bolagsordningen eller av bolagsstämman föreskrivas, att verkställande direktören skall utses inom styrelsen.

Styrelsen äger förordna vice verkställande direktör att tjänstgöra i verkställande direktörens ställe.

72 §.

Styrelseledamöterna och verkställande direktören skola vara myndiga här i riket bosatta svenska medborgare.

73 §.

Vad i denna lag är stadgat om styrelseledamot och verkställande direktören skall i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant och vice verkställande direktör.

I bolagsordningen må närmare bestämmelser upptagas om de förutsättningar, under vilka suppleant eller vice verkställande direktör äger inträda i tjänstgöring, så ock, där flera suppleanter finnas, om ordningen för deras inträde. Sådana bestämmelser må jämväl meddelas av den som utsett suppleanten eller vice verkställande direktören. Bestämmelse som i detta stycke sägs må ej registreras.

Har i fall, då enligt bestämmelse i bolagsordningen som avses i 70 § andra stycket en eller flera styrelseledamöter skola tillsättas i annan ordning än genom val å bolagsstämma, sådan ledamot ej tillsatts, skall av rätten er-

sättare förordnas på ansökan av styrelseledamot, aktieägare, borgenär eller annan, vars rätt kan vara beroende av att någon finnes som äger företräda bolaget.

74 §.

Verkställande direktören skall handhava den löpande förvaltningen av bolagets angelägenheter. Ledningen och förvaltningen i övrigt tillkommer styrelsen.

Den löpande förvaltningen omfattar ej åtgärd, som med hänsyn till bolagets förhållanden är av osedvanlig beskaffenhet eller av stor betydelse. Där styrelsens beslut icke kan avvaktas utan väsentlig olägenhet för verksamhetens gång, må dock verkställande direktören vidtaga sådan åtgärd men bör, så snart det kan ske, underrätta styrelsen därom.

75 §.

Det åligger verkställande direktören att under styrelsens inseende sörja för en sådan organisation av bolagets verksamhet, som med hänsyn till bolagets förhållanden må anses tillfredsställande. Han skall ock leda driften av bolagets rörelse och utöva tillsyn över dess befattningshavare.

Styrelsen är pliktig att tillse, att en sådan organisation av bolagets verksamhet finnes som i första stycket sägs. Styrelsen skall vaka över att verkställande direktören fullgör sina åligganden samt, där det med hänsyn till omfattningen eller beskaffenheten av bolagets verksamhet eller eljest finnes påkallat, utfärda instruktioner för verkställande direktören och andra befattningshavare i bolaget. Styrelsen skall tillse, att erforderliga upplysningar angående bolagets förhållanden komma styrelsen till handa på lämpligt sätt och vid lämpliga tider.

Uppkommer förfall för verkställande direktören och finnes ej vice verkställande direktör, svarar styrelsen för de åligganden, som enligt vad ovan sagts skola ankomma på verkställande direktören.

76 §.

Verkställande direktören skall sörja för att bolagets bokföring fullgöres i överensstämmelse med lag samt att medelsförvaltningen är ordnad på betryggande sätt. Styrelsen är pliktig att tillse, att en med hänsyn till bolagets förhållanden och god köpmannased tillfredsställande organisation av bokföringen och medelsförvaltningen finnes, och skall, där organisationen ej jämväl omfattar betryggande kontroll, genom en eller flera särskilt utsedda styrelseledamöter öva tillsyn över bokföringen och medelsförvaltningen.

Om förvaltningen av värdehandlingar, som skola förvaras avskilda från bolagets övriga tillgångar, stadgas vidare i 276 och 277 §§.

77 §.

Inom styrelsen skall en ledamot vara ordförande. Har bolagsstämman ej utsett ordförande eller skall, där en eller flera ledamöter tillsatts i annan ordning än genom val å bolagsstämma, sådan ledamot ej enligt bolagsord-

ningen tillika vara styrelsens ordförande, välje styrelsen ordförande. Vid lika röstetal skall valet avgöras genom lottning. Verkställande direktören eller vice verkställande direktör må icke utses till ordförande.

Det åligger ordföranden att tillse att sammanträden hållas då så erfordras. Framställer styrelseledamot eller verkställande direktör som ej tillhör styrelsen begäran om sammankallande av styrelsen, skall hans begäran efterkommas. Verkställande direktören skall, ändå att han ej är styrelseledamot, närvara vid styrelsens sammanträden, där ej styrelsen för visst fall annorledes bestämmer.

Vid styrelsens sammanträden skola föras protokoll, vilka skola till riktigheten bestyrkas av ordföranden och den ledamot styrelsen därtill utser. Ledamot av styrelsen, så ock verkställande direktören, även om han ej är styrelseledamot, är berättigad att på begäran få särskild från styrelsens beslut avvikande mening antecknad till protokollet. Protokollen skola föras i nummerföljd och förvaras på betryggande sätt.

78 §.

Styrelsen är beslutför, där de vid sammanträde tillstädesvarandes antal överstiger hälften av hela antalet styrelseledamöter, såframt ej för beslutförhet högre antal föreskrivits i bolagsordningen. Ärende må dock icke företagas, med mindre såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter eller, vid förfall för någon av dem, suppleant för honom erhållit tillfälle att deltaga i ärendets behandling.

Såsom styrelsens beslut gälle, där föreskrift om särskild röstpluralitet ej givits i bolagsordningen, den mening, om vilken vid sammanträde de flesta röstande förena sig, och vid lika röstetal den mening, som biträdes av ordföranden. Är styrelsen icke fulltalig, må beslut anses föreligga allenast där av de tillstädesvarande ett antal överstigande en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter enat sig.

79 §.

Ledamot av styrelsen eller verkställande direktören må ej handlägga fråga rörande avtal mellan honom och bolaget. Ej heller må han handlägga fråga om avtal mellan bolaget och tredje man, såframt han däri äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot bolagets. Vad sålunda är stadgat, äge motsvarande tillämpning beträffande gåva från bolaget, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot styrelseledamoten, verkställande direktören eller tredje man.

80 §.

Styrelsen äger, i den mån annat icke följer av vad i denna lag är stadgat, att ej mindre handla å bolagets vägnar i förhållande till tredje man än även företräda bolaget inför domstolar och andra myndigheter. Samma behörighet tillkommer ock den eller dem som efter vad i 81—83 §§ sägs äga teckna bolagets firma (firmatecknare); dock äga de, som må utöva firmateckningsrätt allenast i förening, endast i förening företräda bolaget.

Även om verkställande direktören må allenast i förening med annan teckna bolagets firma, äger han i avseende å åtgärd, som efter vad i 74 § är stadgat ankommer på verkställande direktören, ensam företräda bolaget, där fråga ej är om rättshandling som enligt lag skall ske skriftligen.

81 §.

Bemyndigande för styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktören eller vice verkställande direktör att teckna bolagets firma må meddelas av styrelsen, där ej i bolagsordningen blivit bestämt, att sådant bemyndigande icke må meddelas. Styrelsen äge ock bemyndiga annan än nu sagts att teckna bolagets firma, om tillåtelse därtill givits i bolagsordningen eller av bolagsstämman; dock må i dylikt fall bemyndigande ej lämnas den som är omyndig eller den som icke är här i riket bosatt svensk medborgare.

Bemyndigande att teckna bolagets firma må när som helst av styrelsen återkallas.

82 §.

Då bemyndigande att teckna bolagets firma meddelas, äger styrelsen föreskriva, att rätten till firmateckning får av två eller flera personer utövas allenast i förening. I avseende å sådan firmatecknare må ock föreskrivas, att han vid firmateckning bör underskriva sitt namn endast såsom kontrasignant. Dylik kontrasignant äge teckna bolagets firma endast tillsammans med firmatecknare, som ej är kontrasignant.

Föreskrives annan inskränkning i rätten att teckna bolagets firma än i första stycket sägs, må den ej registreras.

I bolagsordningen eller av bolagsstämman må föreskrivas, att bemyndigande att teckna bolagets firma får av styrelsen meddelas allenast två eller flera personer i förening.

83 §.

Verkställande direktören skall äga teckna bolagets firma i förening med en styrelseledamot, där han ej på grund av bestämmelse i bolagsordningen eller enligt styrelsens bemyndigande äger ensam teckna bolagets firma eller ock styrelsen föreskrivit, att han skall äga teckna firman i förening med viss person eller en av vissa personer.

Den rätt att teckna bolagets firma, som på grund av denna lag eller bestämmelse i bolagsordningen tillkommer verkställande direktören, äge ock vice verkställande direktör, då han inträtt för verkställande direktören.

84 §.

Styrelsen eller annan, som jämlikt 80 § är ställföreträdare för bolaget, må ej förfoga över dess tillgångar eller ikläda det förpliktelser eller eljest vidtaga åtgärd i strid mot vad i 69 § andra stycket första punkten och tredje stycket är stadgat beträffande bolagsstämma. Styrelsen äger dock till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål använda tillgång, som i förhållande till bolagets ställning är av ringa betydelse.

85 §.

I förhållande till bolaget åligger det styrelsen och annan ställföreträdare för bolaget att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter som meddelas i bolagsordningen eller av bolagsstämman. Annan ställföreträdare än styrelsen vare ock skyldig att ställa sig till efterrättelse föreskrift, som meddelas av styrelsen eller, såvitt angår åtgärd som enligt 74 § ankommer på verkställande direktören, av denne. Dock må styrelsen och annan ställföreträdare för bolaget icke efterkomma föreskrift, där den finnes såsom stridande mot denna lag eller bolagsordningen ej vara gällande, icke heller föreskrift av bolagsstämman om sådan åtgärd avseende förvaltningen av bolagets angelägenheter, vars verkställighet styrelsen finner innebära ett uppenbart åsidosättande av bolagets intressen.

Den, som enligt 79 § icke må för bolaget handlägga fråga om avtal, äge ej heller befogenhet att utan särskilt uppdrag av styrelsen företräda bolaget i avseende å avtalet.

86 §.

Har styrelsen eller annan ställföreträdare för bolaget företagit rättshandling å bolagets vägnar men därvid handlat i strid mot vad i 84 § är stadgat eller mot föreskrift, som avses i 85 §, eller eljest överskridit sin befogenhet, vare rättshandlingen ej gällande mot bolaget, såframt tredje man insåg eller bort inse att sådant överskridande förelåg.

Överskrider verkställande direktören vid företagande av rättshandling den honom enligt 74 § tillkommande förvaltningsrätten, vare utan avseende därå rättshandlingen gällande, såframt tredje man ej insåg eller bort inse att sådant överskridande förelåg.

Om styrelsesuppleant eller vice verkställande direktör företrätt bolaget, vare det förhållandet, att förutsättning för hans inträde i styrelseledamots eller verkställande direktörens ställe saknades, utan verkan gentemot tredje man, där han ej insåg eller bort inse nämnda förhållande.

87 §.

Skriftlig handling, som utfärdas för försäkringsaktiebolag, bör undertecknas med bolagets firma, och skola de, som teckna firman, därvid underskriva sina namn.

Har styrelsen eller annan ställföreträdare för bolaget utfärdat handling utan firmateckning och framgår icke av dess innehåll, att den utfärdats å bolagets vägnar, svare de, som undertecknat handlingen, för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådan ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för bolaget, samt den till vilken handlingen ställts av bolaget erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligen dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

88 §.

Angående behörighet för styrelseledamot, så ock för den, som eljest, ensam eller i förening med annan, bemyndigats teckna bolagets firma, att mottaga delgivning i rättegång mot bolaget är stadgat i rättegångsbalken; och skall vad i sådant avseende gäller äga tillämpning jämväl då annat meddelande skall delgivas bolaget.

89 §.

Vill styrelsen kära till bolaget, skall styrelsen kalla aktieägarna till bolagsstämma för val av ställföreträdare att föra bolagets talan i tvisten. Stämning delgives genom att föredragas å stämman.

90 §.

Utses, efter det ansökan om bolagets registrering gjorts, vice verkställande direktör, eller sker ändring i avseende å de till styrelseledamöter eller styrelsesuppleanter eller till verkställande direktör eller vice verkställande direktör utsedda personerna eller i fråga om rätten att teckna bolagets firma eller ändrar styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktören eller vice verkställande direktör eller eljest någon, som ensam eller i förening med annan äger teckna firman, sitt hemvist eller ändras bolagets postadress, skall styrelsen eller verkställande direktören därom ofördröjligen göra anmälan för registrering. Å denna anmälan skall vad i 29 § andra, tredje och sjunde styckena sägs äga motsvarande tillämpning. Vid anmälan, som ej avser allenast ändring av hemvist eller av bolagets postadress, skall fogas avskrift av protokoll eller annan handling som bestyrker anmälningen.

Rätt att göra anmälan enligt första stycket tillkommer den som beröres av anmälningen.

Om styrelsens och verkställande direktörens årsredovisning.

91 §

Det åligger styrelsen och verkställande direktören att för varje räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av bolagets angelägenheter genom avlämnande av balansräkning, avseende bolagets ställning vid räkenskapsårets utgång (balansdagen), vinst- och förlusträkning samt förvaltningsberättelse. Dessa redovisningshandlingar skola vara underskrivna av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören. Skall enligt 97 § annan redovisningshandling avgivas, må den undertecknas av verkställande direktören ensam.

Har beträffande redovisningshandling avvikande mening antecknats till styrelsens protokoll, skall yttrandet fogas till redovisningshandlingen.

Minst en månad före den bolagsstämma, varom förmäles i 113 §, skola styrelsen och verkställande direktören till revisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna redovisningshandlingarna för det förflutna räkenskapsåret.

92 §.

Räkenskapsår för försäkringsaktiebolag skall vara helt år, dock må räkenskapsår vid rörelsens början ävensom vid omläggning av räkenskapsår avse del av år eller utsträckas att omfatta högst aderton månader. Såframt ej särskilda förhållanden till annat föranleda, skall kalenderåret vara räkenskapsår.

För försäkringsbolag, hörande till samma koncern, bör såvitt möjligt bestämmas samma räkenskapsår.

93 §.

Jämte vad i bokföringslagen är stadgat skola i avseende å försäkringsaktiebolags inventarium, balansräkning samt vinst- och förlusträkning gälla följande bestämmelser.

1 mom. Tillgång må, såframt ej nedan annorlunda stadgas, icke upptagas vare sig över verkliga värdet eller till högre belopp än det, vartill kostnaderna för dess anskaffning uppgått. Dock må tillgång upptagas till högre belopp än som motsvarar dessa kostnader i fall, där det på grund av särskilda omständigheter må anses tillåtligt jämligt god köpmannased.

Såsom det verkliga värdet å viss tillgång skall anses försäljningsvärdet efter avdrag för försäljningskostnaderna, om ej på grund av tillgångens beskaffenhet eller andra omständigheter annat värde bör sättas därå jämligt allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased.

2 mom. Utan hinder av vad i 1 mom. stadgas må fastighet, som är avsedd för inrymmande av bolagets huvudkontor, ävensom aktier i dotterbolag samt tillgång på grund av tillskjutet garantikapital i sådant bolag upptagas till högst det belopp, vartill kostnaderna för dylika tillgångars anskaffning uppgått.

I fråga om fastighet som avses i första stycket gälle dock, att avskrivning därå skall efter lämplig avskrivningsplan årligen ske med belopp, som motsvarar fastighetens värdeminskning på grund av ålder och nyttjande eller annan därmed jämförlig orsak, såvitt ej fastighetens verkliga värde uppenbarligen är högre än det, som skulle framkomma efter sådan avskrivning. Finnes till följd av orsak, som ej kan antagas vara övergående, fastighetens verkliga värde vara avsevärt lägre än det värde som erhålles efter vad ovan sägs, skall särskild avskrivning ske, i den mån ej en ökning av den årliga avskrivningen må anses tillfyllest jämligt allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased. Hava under räkenskapsåret kostnader nedlagts för förbättring å fastigheten eller hava sådana kostnader balanserats från tidigare räkenskapsår, må de inräknas i anskaffningskostnaderna.

Beträffande aktier i dotterbolag samt tillgång på grund av tillskjutet garantikapital i sådant bolag gälle, att avskrivning å dylik tillgång skall ske i den mån det må anses erforderligt enligt allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased.

Utöver vad i andra stycket tredje punkten är stadgat må ej tillgång, som avses i detta moment, i annat fall än i 3 mom. sägs upptagas till högre värde än det, vartill den var uppförd i närmast föregående balansräkning.

3 mom. Om fastighet som avses i 2 mom. måste anses äga ett bestående värde väsentligt överstigande det belopp, vartill fastigheten är uppförd i närmast föregående balansräkning, må fastigheten utan hinder av vad i sagda moment är stadgat upptagas till högst detta värde, såframt det belopp varmed uppskrivning sker användes till

a) avsättning till försäkringsfond, utjämningsfond, säkerhetsfond, återbäringsfond eller regleringsfond eller

b) erforderlig avskrivning på värdet av andra tillgångar av det slag som avses i 2 mom.

Fastighetens värde må dock ej i något fall uppskrivas över senast fastställda taxeringsvärdet.

4 mom. Osäkra fordringar skola upptagas högst till det belopp varmed de beräknas komma att inflyta. Värdelösa fordringar må icke upptagas såsom tillgång.

5 mom. Under förutsättning att de värdehandlingar, i vilka försäkringsfond jämlikt 274 § första stycket 1—7 eller premiereserv jämlikt 275 §, i vad den hänvisar till 274 § första stycket 1—7, redovisas, beräknas kunna å tider, som med hänsyn till beskaffenheten av bolagets förbindelser prövas tillfredsställande, förvandlas i penningar till belopp motsvarande det bokförda värdet, må värdehandling, som vid räkenskapsårets slut användes till sådan redovisning, kunna, utan hinder av vad i 1 mom. är stadgat, upptagas till samma värde som i närmast föregående balansräkning eller, där värdehandlingen anskaffats under räkenskapsåret, till det belopp, som motsvarar kostnaderna för dess anskaffning.

6 mom. I fall, då bolaget innehar egna aktier, skola de med angivande av nominella beloppet upptagas såsom tillgång allenast inom linjen.

Vid värdering av moderbolags aktier i dotterbolag skall avdrag från det enligt 2 mom. beräknade värdet av aktierna ske för så stor del av värdet som belöper på aktier, vilka dotterbolaget äger i moderbolaget. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning i det fall, då aktier i moderbolaget tillhöra annat dotterbolag däri förstnämnda dotterbolag äger del. Inom linjen skall moderbolagets andel i nominella beloppet av de aktier i moderbolaget, som ägas av dotterbolag, angivas såsom andel i egna aktier.

7 mom. Kostnader för bolagsbildningen eller för ökning av aktiekapitalet, så ock förvaltningskostnader må icke upptagas såsom tillgång.

De i samband med bolagsbildningen och därefter före utgången av andra räkenskapsåret till organisation av bolagets verksamhet använda kostnaderna må, där sådant i bolagsordningen bestämmes, upptagas såsom tillgång intill i bolagsordningen medgivet belopp. Sådana kostnader skola avskrivas med minst en åttondel för varje efter andra räkenskapsåret följande år.

8 mom. Ej må i stället för avskrivning på värdet av tillgångar motsvarande belopp uppföras bland skulderna.

94 §.

1 mom. I balansräkningen skola tillgångar och skulder fördelas i poster på sätt som må anses påkallat med hänsyn till verksamhetens art och allmänna bokföringsgrunder. Därvid skall iakttagas, att försäkringsfond upptagas såsom särskild skuldpost; omfattar bolagets rörelse olika försäkringsgrenar, skall för varje försäkringsgren särskild försäkringsfond upptagas. Driver bolaget livförsäkringsrörelse, skola för denna verksamhetsgren såsom särskilda skuldposter upptagas jämväl följande tekniska fonder, nämligen utjämningsfond, säkerhetsfond, återbäringsfond och regleringsfond.

Närmare bestämmelser angående tillgångars och skulders fördelning i poster samt dessas uppställning och benämning så ock angående redovisning av aktier i andra bolag ävensom andra andelsrättigheter meddelas av Konungen.

2 mom. Fond må ej redovisas under benämningen pensionsfond eller understödsfond eller under annan benämning, som utmärker att fonden bildats för tryggnad av pension eller eljest för anställdas eller deras anhörigas välfärd. Har efter vad i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser är stadgat sådan stiftelse bildats, skall skuld på grund av överföring av medel från bolaget till stiftelsen redovisas i särskild post med upptagande av stiftelsens benämning, därvid skuld på grund av överföring som beslutats vid balansräkningens fastställande, skuld för ränta för det år balansräkningen avser, i den mån den ej avräknats mot utgifter, och skuld på grund av tidigare överföringar skola angivas för sig.

3 mom. Av balansräkningen skall framgå i vad mån tillgångar pantsatts jämlikt 276 och 277 §§ eller föreskrift som meddelats med stöd av 265 §.

4 mom. Inom linjen skall anmärkas sammanlagda beloppet av bolagets borgens- och övriga ansvarsförbindelser, i den mån de icke upptagits bland skulderna.

Inom linjen skall ock angivas sammanlagda beloppet för år av pensioner, utgående på grund av förpliktelser, vilka ej upptagits såsom skuld i balansräkningen eller motsvaras av där upptagen skuld till pensionsstiftelse. Pensionsförpliktelser, som i närmast föregående balansräkning upptagits såsom skuld, må ej redovisas inom linjen.

5 mom. I moderbolags balansräkning skall upplysning meddelas om sammanlagda beloppet av moderbolagets fordringar hos och skulder till varje dotterbolag, så ock om sammanlagda beloppet av varje dotterbolags fordringar hos och skulder till annat dotterbolag.

95 §.

Vinst- och förlusträkning skall så uppställas att en med hänsyn till bolagets förhållanden och god köpmannased tillfredsställande redovisning erhålles för huru vinsten eller förlusten för räkenskapsåret uppkommit. Därvid skall iakttagas, att intäkter och kostnader fördelas i lämpliga poster med hänsyn till verksamhetens art. Omfattar verksamheten flera försäk-

ringsgrenar, skola intäkter och kostnader beträffande varje verksamhetsgren särskilt redovisas.

Närmare bestämmelser angående vinst- och förlusträkningens uppställning meddelas av Konungen.

96 §.

1 mom. I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, upplysning lämnas om sådana för bedömningen av bolagets ställning och resultatet av dess verksamhet samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning viktiga förhållanden, vilka ej framgå av balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen, så ock om händelser av väsentlig betydelse för bolaget, jämväl där de inträffat efter räkenskapsårets slut.

I förvaltningsberättelsen skall uppgivas medelantalet under räkenskapsåret anställda fältmän, med särskilt angivande av antalet yrkesfältmän, samt medelantalet övriga i bolagets tjänst anställda personer. I den mån motsvarande uppgifter ej lämnas i vinst- och förlusträkningen, skall ock i särskilda poster upptagas sammanlagda beloppet av utbetalda löner och ersättningar under räkenskapsåret dels till fältmän, dels till styrelsen samt verkställande direktören och andra personer i ledande ställning, dels ock till övriga befattningshavare i bolaget.

Har tillgång upptagits till högre värde än i senaste fastställda balansräkning eller har tillgång som anskaffats under räkenskapsåret upptagits till högre värde än anskaffningskostnaden, skall redogörelse lämnas för grunden till höjningen, för det belopp varmed höjning skett och, i fall som avses i 93 § 3 mom., jämväl för användningen av beloppet.

Har beträffande avskrivningarna på tillgångar som avses i 93 § 2 mom. eller i andra avseenden någon viktigare ändring vidtagits i förhållande till tidigare balansräkning eller vinst- och förlusträkning, skall redogörelse därför lämnas i förvaltningsberättelsen.

Styrelsen och verkställande direktören skola i förvaltningsberättelsen framställa förslag i anledning av bolagets vinst eller förlust enligt balansräkningen.

2 mom. Har koncernbalansräkning eller koncernredogörelse upprättats efter vad i 97 § sägs, skall i förvaltningsberättelsen för moderbolaget uppgivas resultatet av koncernens verksamhet i dess helhet.

97 §.

I moderbolag skall avgivas koncernbalansräkning, innehållande ett sammandrag av moderbolagets och dotterbolagens balanser, eller koncernredogörelse, däri skall upptagas en sammanställning av koncernbolagens vinster och förluster. Närmare bestämmelser angående koncernbalansräknings och koncernredogörelses uppställning och innehåll meddelas av Konungen.

Undantag från eller inskränkning i skyldigheten att avgiva koncernbalansräkning eller koncernredogörelse må för särskilt fall medgivas av Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer.

Om revision.

98 §.

Styrelsens och verkställande direktörens förvaltning samt bolagets räkenskaper skola granskas av minst två revisorer. Revisorerna väljas å bolagsstämma; dock må i bolagsordningen kunna bestämmas, att en eller flera revisorer skola på annat sätt tillsättas att jämte minst en å bolagsstämman vald revisor deltaga i granskningen.

Då revisorer väljas skola lika många suppleanter väljas.

Angående revisor som förordnas av försäkringsinspektionen stadgas i 285 §.

99 §.

Revisorer och revisorssuppleanter, som väljas av bolagsstämma, skola utses för tid intill dess stämma som i 113 § sägs hållits och må icke väljas för längre tid än till och med den stämma som skall äga rum under tredje räkenskapsåret efter valet. Skall mer än en ordinarie stämma årligen hållas, gälle vad nu är sagt den stämma, å vilken revisorsval skall förrättas. Revisor må, ändå att den tid för vilken han blivit utsedd ej gått till ända, skiljas från uppdraget, där han valts på bolagsstämma, av stämman och eljest genom beslut av den som tillsatt honom.

Om revisor, som är vald på bolagsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider och suppleant på grund av avgång eller frånfälle ej finnes, åligger det styrelsen att ofördröjligen föranstalta om val av ny revisor. Vad nu är sagt gälle ock, där hinder att vara revisor uppkommer enligt 100 §. Sker valet å annan än ordinarie stämma, där revisorsval skall äga rum, skall uppdraget avse allenast tiden till och med sådan stämma.

Den, som utsetts till revisor eller revisorssuppleant, skall därom ofördröjligen underrättas, om han valts å bolagsstämma, av styrelsen eller verkställande direktören och eljest av den som tillsatt honom.

Skall enligt bolagsordningen revisor vara auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman och sker ändring i avseende å därtill utsedd person eller suppleant för denne eller beträffande sådan persons hemvist, skall styrelsen eller verkställande direktören ofördröjligen göra anmälan därom för registrering. Å denna anmälan skall vad i 29 § andra stycket sägs äga motsvarande tillämpning. Vid anmälan, som ej avser allenast ändring av hemvist, skall fogas avskrift av protokoll eller annan handling som bestyrker ändringen.

Rätt att göra anmälan enligt fjärde stycket tillkommer den som beröres av ändringen.

Med auktoriserad revisor och godkänd granskningsman avses av handelskammare i riket auktoriserad revisor och godkänd granskningsman.

100 §.

1 mom. Revisor skall vara myndig här i riket bosatt svensk medborgare. Revisor skall hava den erfarenhet beträffande bokföring och insikt i ekonomiska förhållanden som med hänsyn till bolagets verksamhet erfordras för uppdraget.

Omfattar bolagets verksamhetsområde hela riket eller är verksamheten eljest av stor omfattning, skall minst en av revisorerna vara auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman.

Till revisor må ej utses den, som är befattningshavare i bolaget eller eljest intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller verkställande direktören eller till annan befattningshavare i ledande ställning i bolaget, ej heller styrelseledamots, verkställande direktörens eller sådan befattningshavares make eller den, som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svägerlag eller är hans syskon eller med honom är i det svägerlag, att den ene är gift med den andres syskon.

2 mom. Bland revisorerna i moderbolag bör, där det kan ske, en eller flera vara revisorer i dotterbolag.

3 mom. Hava revisorer ej utsetts till antal som i denna lag och bolagsordningen är föreskrivet eller hava revisorer utsetts utan iakttagande av bestämmelse i 1 mom., åligger det styrelsen, styrelseledamot och verkställande direktören att ofördröjligen om förhållandet göra anmälan till försäkringsinspektionen. Anmälan må göras även av aktieägare eller borgenär.

4 mom. Vad i denna paragraf stadgas om revisor skall äga motsvarande tillämpning å revisorssuppleant.

101 §.

Där antalet revisorer utgör minst tre, skola dessa inom sig utse en ordförande att leda revisionen. Revisorerna skola sammanträda så ofta de finna nödigt. Det åligger ordföranden, där sådan utsetts, att kalla till sammanträde.

102 §.

1 mom. Det åligger revisorerna vid fullgörandet av sitt uppdrag att granska bolagets böcker och andra räkenskaper, att taga del av styrelsens och bolagsstämmans protokoll, att verkställa inventering eller kontrollera verkställd inventering av bolagets kassa och övriga tillgångar, att tillse huruvida bolagets organisation av och kontroll över bokföringen och medelsförvaltningen är tillfredsställande, att, sedan de redovisningshandlingar som i 91 § omförmälas avgivits för bolaget, granska nämnda redovisningshandlingar, samt att vidtaga de åtgärder som i övrigt för ett behörigt fullgörande av revisionsuppdraget må vara erforderliga.

Revisorerna hava att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som meddelas av bolagsstämman och ej innefatta inskränkning i deras i lag stadgade skyldigheter eller eljest strida mot lag eller författning eller mot bolagsordningen.

Om det revisor åvilande granskningsarbetet är av större omfattning, vare han berättigad att därtill anlita hos honom för biträde i revisionsverksamhet anställd, lämplig person såsom medhjälpare efter vad med hänsyn till

arbetets art får anses tillbörligt. Rätt att sålunda anlita medhjälpare föreligger icke, såframt bolagsstämman vid valet träffar sådant förbehåll.

Styrelsen och verkställande direktören skola giva revisor tillgång till bolagets böcker, räkenskaper och andra handlingar samt i övrigt det biträde, som av honom påkallas för uppdraget. Av revisor begärd upplysning angående förvaltningen må ej av styrelsen eller verkställande direktören vägras.

2 mom. Är bolaget moderbolag, skola revisorerna granska jämväl avgiven koncernbalansräkning eller koncernredogörelse; och skall revisorernas granskning även i övrigt avse moderbolagets förhållanden till dotterbolagen samt dotterbolagens förhållanden inbördes.

103 §.

Revisorerna skola för varje räkenskapsår avgiva en av dem undertecknad revisionsberättelse, som skall överlämnas till styrelsen minst två veckor före den i 113 § omnämnda bolagsstämman. Revisorerna skola ock inom samma tid till styrelsen återställa de till dem överlämnade redovisningshandlingarna. Därvid skola revisorerna hava å balansräkningen samt vinst- och förlusträkningen tecknat påskrift med yttrande, huruvida dessa handlingar överensstämma med bolagets av dem granskade böcker eller icke, och skall påskriften i övrigt beträffande granskningen innefatta hänvisning till revisionsberättelsen.

104 §.

1 mom. Revisionsberättelsen skall innehålla redogörelse för resultatet av revisorernas granskning samt uttalande, huruvida anmärkning i avseende å de till revisorerna överlämnade redovisningshandlingarna, bolagets bokföring eller inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande förvaltningen av bolagets angelägenheter föreligger eller icke. Föreligger anledning till anmärkning, skall denna angivas i revisionsberättelsen. Revisorerna äge ock i berättelsen meddela erinringar, som de anse böra komma till aktieägarnas kännedom.

Revisionsberättelsen skall innehålla särskilt uttalande
angående fastställelse av balansräkningen;
angående ansvarsfrihet för styrelseledamöterna och verkställande direktören; samt
angående styrelsens och verkställande direktörens förslag i anledning av bolagets vinst eller förlust enligt balansräkningen.

Har tillgång upptagits till högre värde än i senaste fastställa balansräkning eller har tillgång som anskaffats under räkenskapsåret upptagits till högre värde än anskaffningskostnaden, skall särskilt uttalande därom göras i revisionsberättelsen.

Revisor, som hyser från de i revisionsberättelsen gjorda uttalandena skiljaktig mening eller eljest finner särskilt uttalande påkallat, äger till revisionsberättelsen foga yttrande därom, såframt han ej avger särskild revisionsberättelse.

2 mom. Revisionsberättelsen för moderbolag skall innehålla särskilt uttalande, huruvida föreslagen vinstutdelning med hänsyn till koncernens ställning och resultatet av koncernens verksamhet i dess helhet får anses stå i strid mot god affärssed. Hava revisorerna saknat erforderliga upplysningar rörande dotterbolags förhållanden, skall detta angivas jämte anledningen därtill.

105 §.

Hör till bolaget stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, skall revisorernas granskning avse jämväl stiftelsens förvaltning samt dess räkenskaper; och skall vad i 102 § 1 mom. fjärde stycket är stadgat beträffande bolagets styrelse och verkställande direktören äga motsvarande tillämpning å styrelse eller god man för stiftelsen.

Där stiftelse, som i första stycket sägs, står under särskild förvaltning, skola revisorerna, samtidigt med överlämnande till bolagets styrelse av revisionsberättelsen, till styrelsen eller gode mannen för stiftelsen överlämna särskilt yttrande rörande granskningen av stiftelsens förvaltning och räkenskaper. I revisionsberättelsen skola revisorerna yttra sig om granskningen av stiftelsens förvaltning och dess räkenskaper.

Om bolagsstämma.

106 §.

Aktieägares rätt att deltaga i handhavandet av bolagets angelägenheter utövas å bolagsstämma. Där äge varje aktieägare, som införts i aktieboken och anmäler sig till deltagande i förhandlingarna, rösträtt i enlighet med vad i 111 § sägs.

I bolagsordningen må kunna stadgas, att aktieägare för att vinna rätt till deltagande i förhandlingarna skall hos styrelsen anmäla sig viss tid, högst tre dagar, sön- och helgdagar oräknade, före bolagsstämman. Meddelas dylikt stadgande, skola i bolagsordningen jämväl intagas bestämmelser om kungörande av ort och tid för hållande av sådant styrelsesammanträde, som i 35 § 1 mom. sägs.

107 §.

Vill någon själv eller genom ombud utöva rösträtt för aktie, vare han, såframt å bolagsstämman aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp av minst en tiondel av det vid stämman företrädde aktiekapitalet framställt yrkande därom, pliktig att avlämna en av honom egenhändigt underskriven försäkran, att han icke under falskt sken av köp, gåva eller annat förvärfv åtkommit aktien utan verkligen förvärfvat äganderätt till denna, att han ej heller för att kringgå i lag eller bolagsordningen meddelade bestämmelser om rösträtt förvärfvat aktien med skyldighet att åter avyttra den, samt att han fortfarande är ägare av aktien. Har försäkran å tidigare

bolagsstämma avlämnats av den uppgivne aktieägaren, vare han allenast pliktig att avlämna försäkran, att förändring i äganderätten till aktien icke ägt rum.

Beträffande aktie, för vilken någon såsom aktieägare tidigare utövat röst-rätt, må försäkran ej avfordras denne, med mindre aktieägare hos styrelsen anmält yrkande därom minst fem dagar före stämman. Om sådan anmälan skall genom styrelsens eller verkställande direktörens försorg underrättelse med posten genast avsändas till den yrkandet avser, där uppgift om hans postadress utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt kan inhämtas.

Skall försäkran avgivas av förmyndare eller annan ställföreträdare för ägaren, varde den därefter lämpad.

108 §.

Såvitt hinder ej möter, böra styrelsens ledamöter och verkställande direktören närvara vid bolagsstämma så ock minst en av revisorerna, där å stämman redovisning för bolaget skall behandlas eller eljest ärende förekommer av beskaffenhet att revisors närvaro kan anses påkallad. Rätt att närvara vid bolagsstämma tillkommer städse revisor.

109 §.

Ej må någon själv eller genom ombud eller såsom ombud för annan å bolagsstämma deltaga i behandling av fråga rörande avtal mellan honom och bolaget. Ej heller må han deltaga i behandling av fråga om avtal mellan bolaget och tredje man, där han i frågan äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot bolagets. Vad sålunda stadgats äge motsvarande tilllämpning beträffande gåva från bolagets sida, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot honom eller tredje man.

Styrelseledamot eller verkställande direktören må ej deltaga i beslut om ansvarsfrihet för förvaltningsåtgärd, för vilken han är ansvarig, eller i val av revisor.

I behandlingen av fråga om överlåtelse av försäkringsbestånd enligt 295 § äger övertagande bolaget deltaga utan hinder av vad i första stycket sägs.

110 §.

Å bolagsstämma skall styrelsen hålla aktieboken tillgänglig.

Där ej genom föreskrift i bolagsordningen är bestämt vem som skall vara ordförande på bolagsstämma, välje stämman själv ordförande att leda förhandlingarna. Till ordförande må utses den som ej är aktieägare, om annat icke föreskrives i bolagsordningen.

Är ej ordförande bestämd genom bolagsordningen, skall stämman öppnas av styrelsens ordförande eller den styrelsen därtill utsett.

Utse, då ordförande skall väljas, de närvarande ej enhälligt ordförande, åligger det den som öppnat stämman att såsom ordförande leda förhandlingarna, till dess röstlängd blivit godkänd och ordförande valts.

Å stämman skall ordföranden upprätta och till godkännande framlägga en förteckning över närvarande aktieägare och ombud för aktieägare med upp-

gift å det antal aktier, för vilket envar av dem äger utöva rösträtt. Sedan förteckningen enhälligt eller efter en på grundval därav företagen omröstning godkänts med eller utan ändring, länder förteckningen till efterrättelse såsom röstlängd å stämman; dock att, där stämman uppskjutes till senare dag än nästföljande söckendag, ny förteckning skall upprättas å den fortsatta stämman.

Genom styrelsens försorg skall föras protokoll över förhandlingarna å stämman. I protokollet skola intagas röstlängden, de beslut, som av ordföranden angivits vara fattade av stämman, samt, där röstning skett, dess resultat. Anteckning skall i protokollet ske om prövning av kallelsen till stämman. Protokollet skall undertecknas eller till riktigheten vitsordas av ordföranden och minst en på stämman utsedd person. Senast inom två veckor efter stämman skall protokollet genom styrelsens och verkställande direktörens försorg hållas hos bolaget tillgängligt för aktieägarna. Protokollen skola på betryggande sätt förvaras.

111 §.

Jämte vad i övrigt i denna lag är stadgat om utövande av rösträtt och fattande av beslut å bolagsstämma gälle:

1. att rösträtt ej må utövas för aktie, å vilken icke fullgjorts förfallen inbetalning eller i fråga om vilken ej, där det skolat ske, avlämnats i 37 eller 55 § omförmäld förbindelse;

2. att varje aktie, för vilken rösträtt må utövas, berättigar till en röst;

3. att frånvarande aktieägares rösträtt må utövas genom ombud;

4. att ingen dock må för egna och andras aktier utöva rösträtt för sammanlagt mer än en femtedel av det på stämman företrädde aktiekapitalet;

5. att såsom bolagets beslut gäller den mening, för vilken de flesta rösterna avgivas;

6. att vid lika röstetal val avgöres genom lottnings, men i andra frågor den mening gäller som biträdes av de flesta röstande eller, om jämväl antalet röstande är lika, av stämmans ordförande.

I bolagsordningen må kunna intagas bestämmelser avvikande från vad i första stycket 2—6 stadgas; dock *att* aktieägares rättighet att utöva rösträtt ej får inskränkas utöver vad i första stycket 1 är föreskrivet, *att* olika röstvärde för aktier i bolaget icke må så bestämmas, att röstvärdet för någon aktie överstiger tio gånger röstvärdet för annan aktie, och *att* aktieägares rättighet att genom ombud utöva rösträtt ej får inskränkas i vidare mån än att föreskrift må kunna meddelas därom, att till ombud må utses allenast aktieägare. Utan hinder av vad sålunda stadgas må dels beslut enligt 125 § 2 mom. andra stycket fattas om sådan ändring av bolagsordningen i fråga om röstvärdet för aktier av olika slag som erfordras för att förhindra att förhållandet mellan aktier av olika slag rubbas och dels i beslut om aktiekapitalets ökning föreskrift meddelas, att för ny aktie ej må utövas rösträtt vid bestämmande av vinstutdelning vartill den nya aktien icke medför rätt.

För egen aktie må försäkringsaktiebolag icke utöva rösträtt, ej heller må av dotterbolag rösträtt utövas för aktie i moderbolaget.

Vad ovan i första stycket 1 stadgats utgör ej hinder för aktieägare att, under det han är förlustig sin rösträtt, med laga verkan deltaga i beslut, för vars giltighet erfordras att samtliga aktieägare förena sig därom. Erfordras för besluts giltighet samtycke av samtliga aktieägare eller ock viss röstpluralitet av de vid bolagsstämma företrädde aktierna eller av bolagets hela aktiekapital, skola aktier, för vilka rösträtt ej må utövas enligt tredje stycket, icke medräknas.

112 §.

Den, som vill föra talan såsom fullmäktig för aktieägare å bolagsstämma skall, där ej aktieägaren å stämman muntligen bemyndigar honom därtill, styrka sin behörighet genom skriftlig dagtecknad fullmakt. Fullmakt vare ej gällande för stämma, som börjar senare än fem år efter fullmaktens utfärdande.

113 §.

Inom sex månader efter utgången av varje räkenskapsår skall hållas ordinarie bolagsstämma, å vilken styrelsen och verkställande direktören hava att framlägga redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen för det sisteförflutna räkenskapsåret.

Genom styrelsens och verkställande direktörens försorg skola de handlingar, som sålunda skola framläggas å stämman, under minst en vecka närmast före denna hos bolaget hållas tillgängliga för aktieägarna i tillräckligt antal exemplar ävensom ofördröjligen översändas till aktieägare som med uppgivande av postadress anholder därom.

Aktieägare vare berättigad att få ärende hänskjutet till prövning å ordinarie stämma, såframt han hos styrelsen skriftligen framställer yrkande därom minst tio dagar före stämman. Föranleder yrkandet särskilt tillkännagivande och meddelande enligt 116 § andra stycket, skola kostnaderna därför gäldas av den som framställt yrkandet.

114 §.

Styrelsen äger, när den finner lämpligt, kalla aktieägarna till extra bolagsstämma.

Revisorerna må, om deras granskning föranleder därtill, skriftligen med angivande av skälet påfordra, att styrelsen skall utlysa extra bolagsstämma att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske. Efterkommer styrelsen ej inom en vecka sådan påfordran, äge revisorerna på sätt i 115 och 116 §§ är stadgat själva utlysa stämma. Äro icke samtliga revisorer ense om stämmas utlysande, gälle den mening, varom de flesta förena sig, eller vid lika röstetal deras mening som anse extra stämma böra hållas.

Extra bolagsstämma skall ock av styrelsen utlysas, då det för uppgivet ändamål skriftligen påfordras av aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp, utgörande minst en tiondel av hela aktiekapitalet eller den mindre del därav som kan vara bestämd i bolagsordningen.

115 §.

Bolagsstämma skall sammanträda å den ort, där styrelsen har sitt säte, såframt ej i bolagsordningen blivit bestämt att stämma skall hållas å annan ort inom riket.

Kallelse till bolagsstämma skall utfärdas av styrelsen i enlighet med bolagsordningens föreskrifter. Kallelseåtgärderna skola vara vidtagna senast två veckor före ordinarie och senast en vecka före extra stämma.

Utlyses ordinarie stämma som i 113 § sägs att hållas å annan tid än som bestämts i bolagsordningen, skall senast två veckor före stämman dels kungörelse om stämmans hållande införas i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där bolagets styrelse har sitt säte, dels ock kallelse med posten avsändas till varje i aktieboken införd aktieägare, om vars postadress uppgift kan utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas. Är i bolagsordningen något ytterligare föreskrivet om kallelse till ordinarie stämma, skall det iakttagas.

Uppskjutes stämma till dag som infaller mer än en månad därefter, skall kallelse jämlikt andra stycket utfärdas till den fortsatta stämman.

Där för giltighet av bolagsstämmobeslut erfordras att det fattas å två på varandra följande stämmor, må kallelse till sista stämman ej ske, innan första stämman hållits. Är icke någon av stämmorna ordinarie, skola mellan dem förflyta minst två månader, och skall till sista stämman kallelse ske i den ordning som i tredje stycket är stadgad. Kallelse i sådan ordning till sista stämman skall jämväl eljest ske, om för besluts giltighet erfordras att det å denna stämma biträdes av minst nio tiondelar utav samtliga röstande eller utav samtliga röstande för aktier av visst slag; dock skall rörande kallelsen med posten gälla, att den skall i rekommenderat brev försändas till aktieägarna eller i sist angivna fall till ägarna av aktier av nämnda slag.

116 §.

I kallelsen till bolagsstämma skola angivas de ärenden, som skola förekomma å stämman, dock vare det ej erforderligt att i kallelse till ordinarie stämma särskilt angiva de ärenden, som enligt denna lag eller bolagsordningen skola där företagas. Under minst en vecka närmast före stämma skall tillika en fullständig förteckning över samtliga ärenden, som skola förekomma å stämman, genom styrelsens och verkställande direktörens försorg hållas hos bolaget tillgänglig för aktieägarna ävensom ofördröjligen översändas till aktieägare, som med uppgivande av postadress anhåller där om. Skall å stämma förekomma ärende innefattande förslag till ändring av bolagsordningen, varde det huvudsakliga innehållet av ändringen angivet i kallelsen och förteckningen.

Har aktieägare enligt 113 § framställt yrkande om ärendes hänskjutande till prövning på ordinarie stämma å sådan tid att ärendet icke kunnat angivas i kallelsen till stämman, skall genom styrelsens försorg ofördröjligen om ärendets hänskjutande till stämman tillkännagivande äga rum på det sätt,

som i bolagsordningen stadgas för kallelse till ordinarie bolagsstämma, samt meddelande med posten avsändas till varje i aktieboken införd aktieägare, om vars postadress uppgift kan utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas.

Ärende, som ej angivits i kallelsen till stämman eller varom tillkännagivande och meddelande icke ägt rum efter vad i andra stycket stadgas, eller som ej upptagits i förteckningen, må icke vid stämman företagas till avgörande, där ej i fråga om ordinarie stämma ärendet enligt denna lag eller bolagsordningen skall förekomma på stämman eller omedelbart föranledes av ärende som där skall avgöras. Ej heller må ärende angående ändring av bolagsordningen företagas till avgörande å ordinarie eller extra stämma, med mindre föreskriften i första stycket sista punkten iakttagits. Utan hinder av vad sålunda stadgats må dock å såväl ordinarie som extra stämma kunna fattas beslut om utlysande av extra stämma för behandling av visst ärende.

Då särskild kallelse skall ske till fortsatt stämma, skall beträffande kallelsens innehåll och påföljden av att ärende icke angivits i kallelsen vad ovan i denna paragraf är stadgat äga motsvarande tillämpning.

117 §.

Finnes ej styrelse för försäkringsaktiebolag, har försäkringsinspektionen att, på anmälan av verkställande direktören eller aktieägare eller då förhållandet eljest varder för inspektionen kunnigt, ofördröjligen utlysa bolagsstämma. I fråga om ordningen för utlysande av stämma i sådant fall gälle vad i 115 och 116 §§ är stadgat.

Underlåter styrelsen att i föreskriven ordning kalla aktieägarna till ordinarie bolagsstämma eller har styrelsen ej senast två veckor efter påfordran, som i 114 § tredje stycket sägs, utlyst extra bolagsstämma att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske, vare lag som i 288 § 2 och 3 mom. sägs.

118 §.

1 mom. Å ordinarie bolagsstämma, som avses i 113 §, skola till avgörande företagas frågorna om fastställelse av balansräkningen med de ändringar eller tillägg, som må finnas erforderliga, samt om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna och verkställande direktören för den tid redovisningen omfattar. Stämman skall ock fatta beslut i anledning av bolagets vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen.

Med beslut i nämnda frågor skall dock anstå till fortsatt stämma å viss dag minst en och högst två månader därefter, om det påfordras av aktieägare, vilkas sammanlagda röstetal utgör minst en femtedel av röstetalet för samtliga vid stämman företrädde aktier eller som företräda sammanlagt minst en tiondel av hela aktiekapitalet. Utöver nämnda tid vare uppskov med sådant beslut ej medgivet.

Om skyldighet att inom viss tid till försäkringsinspektionen insända avskrift av balansräkningen jämte andra handlingar stadgas i 281 §.

2 mom. Där i moderbolag på stämman, som avses i 113 §, yrkande framställs om utdelning av vinst utöver vad i förvaltningsberättelsen föreslagits, skall, om det sålunda framställda yrkandet godkännes av stämman, med beslut i frågan anstå till sådan fortsatt stämman som i 1 mom. sägs. Till den fortsatta stämman skola samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören så ock revisorerna avgiva yttrande, huruvida den yrkade vinstutdelningen med hänsyn till koncernens ställning och resultatet av koncernens verksamhet i dess helhet får anses stå i strid mot god affärssed. Å den fortsatta stämman må beslut ej fattas om högre utdelning än som sålunda yrkats.

119 §.

Styrelsen och verkställande direktören vare pliktiga att å den bolagsstämma, varom förmåles i 113 §, i den mån det av aktieägare äskas och kan ske utan förfång för bolaget, meddela till buds stående närmare upplysningar angående förhållanden, som kunna inverka på bedömandet av värdet av bolagets tillgångar, av dess ställning i övrigt och av resultatet av dess verksamhet samt av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning av bolagets angelägenheter. Upplysningsplikten avser även bolagets förhållande till koncernbolag.

Det åligger styrelsen och verkställande direktören att jämväl eljest å bolagsstämma meddela aktieägare upplysning efter vad nu är sagt i avseende å ärende, som skall förekomma å stämman.

Om för lämnande av begärd upplysning erfordras uppgifter, som ej äro tillgängliga å stämman, skall upplysningen inom två veckor därefter skriftligen hos bolaget hållas tillgänglig för aktieägarna ävensom översändas till aktieägare, som framställt begäran om densamma.

Finner styrelsen att begärd upplysning icke kan av styrelsen eller verkställande direktören utan förfång för bolaget lämnas å stämman, skall upplysningen i stället lämnas till bolagets revisorer inom två veckor därefter. Revisorerna skola inom en månad efter stämman till styrelsen avgiva skriftligt yttrande, huruvida den begärda upplysningen lämnats till dem samt huruvida upplysningen enligt deras mening bort föranleda ändring i revisionsberättelsen eller eljest giver anledning till erinran. Där det är fallet, skall ändringen eller erinringen angivas i yttrandet. Revisorernas yttrande skall av styrelsen hållas hos bolaget tillgängligt för aktieägarna samt i avskrift översändas till aktieägare, som framställt begäran om upplysningen.

Om talan mot styrelseledamot, verkställande direktören, stiftare, revisor eller aktieägare.

120 §.

Ansvarsfrihet må ej anses vara styrelseledamot eller verkställande direktören beviljad, såframt aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp, utgörande minst en tiondel av hela aktiekapitalet, röstat däremot.

Äro de som röstat mot ansvarsfrihets beviljande i minoriteten, må i deras aktiebelopp icke inräknas aktie, som aktieägaren bekommit annorledes än genom bodelning, arv eller testamente och för vilken han blivit införd i aktieboken senare än sex månader före den stämma där redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades.

Varder talan å förvaltningen under det räkenskapsår redovisningen avser ej anställd inom sex månader från det redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades på bolagsstämman, vare så ansett som om ansvarsfrihet blivit beviljad.

Om ansvarsfrihet blivit beviljad, må likväl talan kunna anställas mot styrelseledamot eller verkställande direktören på grund av åtgärd, om vars vidtagande eller betydelse för bolaget styrelsen, styrelseledamot eller verkställande direktören uppsåtligen eller av vårdslöshet i redovisningshandlingarna eller eljest till bolagsstämman eller till aktieägarna enligt 119 § tredje stycket eller ock genom bokföringen eller eljest till revisorerna lämnat i väsentliga hänseenden oriktiga eller ofullständiga upplysningar. Talan, som grundas därpå att styrelseledamot eller verkställande direktören begått brottslig handling, må ock eljest kunna mot honom anställas, såframt ej beviljad ansvarsfrihet uppenbarligen avsett även nämnda handling.

121 §.

Har ansvarsfrihet enligt 120 § icke blivit styrelseledamot eller verkställande direktören beviljad, äge aktieägare med aktiebelopp, varom i nämnda paragraf stadgas, å bolagets vägnar föra talan mot honom å förvaltningen. Samma lag vare i fråga om anställande av sådan talan som enligt vad där sägs må anställas utan hinder av att ansvarsfrihet blivit beviljad.

Sedan talan blivit anställd, må den omständigheten, att en eller flera av de aktieägare som anställt talan avstått från denna, ej utgöra hinder för de övriga att fullfölja talan, ändå att deras sammanlagda aktiebelopp är mindre än ovan sagts.

Aktieägare, som enligt första stycket anställt talan mot styrelseledamot eller verkställande direktören, svare för rättegångskostnaderna, dock med rätt att av bolaget erhålla ersättning, i den mån kostnaderna täckas av vad genom rättegången kommit bolaget till godo.

122 §.

Har förslag om anställande av talan för bolaget om skadestånd mot stiftare på grund av bolagsbildningen eller mot revisor på grund av hans uppdrag prövats på bolagsstämma, vare i fråga om aktieägares rätt att å bolagets vägnar föra sådan talan lag som i 121 § sägs, därest förslaget blivit av stämman antaget eller ock biträts av aktieägare med sammanlagt aktiebelopp varom i 120 § stadgas. Rätten att föra talan mot stiftare vare dock ej beroende därav, att aktieägare viss tid varit i aktieboken införd såsom ägare till sina aktier.

Talan må ej anställas mot stiftare sedan tre år förflutit efter bolagets registrering eller mot revisor sedan två år förflutit från det revisionsberättelse eller yttrande, varom förmäles i 44, 58, 59 eller 61 §, framlades å bolagsstämma eller yttrande enligt 119 § avgavs.

Mot aktieägare må bolaget ej väcka talan om skadestånd enligt 320 eller 322 §, sedan två år förflutit efter beslut eller åtgärd därå talan grundas.

Utan hinder av vad i andra och tredje styckena sägs må talan anställas som grundas därpå att stiftare, revisor eller aktieägare begått brottslig handling.

123 §.

Försättes bolaget i konkurs på ansökan, som gjorts inom två år från den stämma där redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades, äge konkursboet, ändå att ansvarsfrihet blivit styrelseledamot eller verkställande direktören beviljad, anställa talan mot honom å förvaltningen under det räkenskapsår redovisningen avser.

Mot stiftare, revisor eller aktieägare äge ock, där bolaget försättes i konkurs på ansökan, vilken gjorts inom tid som i 122 § andra och tredje styckena är för talan i varje särskilt fall föreskriven, konkursboet föra sådan talan.

Talan, varom i denna paragraf stadgas, skall väckas inom sex månader från första borgenärssammanträdet eller, där tiden för anställande av talan för bolaget då ännu ej gått till ända, inom utgången av den tid. Försummas det, vare rätt till talan förlorad.

124 §.

Uppgörelse mellan bolaget och stiftare rörande honom i sådan egenskap åliggande skadeståndsskyldighet vare ej bindande för bolaget eller dess konkursbo, där den träffats innan tid för anställande av talan mot honom gått till ända efter vad ovan är stadgat.

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning i fråga om uppgörelse beträffande skadeståndsskyldighet, som åvilar styrelseledamot, verkställande direktören eller revisor. Bolaget vare dock bundet av uppgörelse, som träffats av bolagsstämma. Är fråga om uppgörelse med styrelseledamot eller verkställande direktören, skola revisorerna höras i ärendet. Ej må uppgörelse anses träffad av stämman, om aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp, utgörande minst en tiondel av hela aktiekapitalet, röstat däremot. För aktieägare skadeståndstalan å bolagets vägnar, vare uppgörelse ej gällande med mindre den biträfts av honom. Skall fråga om uppgörelse behandlas å stämma, skola, ändå att denna ej är ordinarie, föreskrivna kallelseåtgärder vara vidtagna senast två veckor före stämman.

Om ändring av bolagsordningen och vissa andra fall, då särskild röstpluralitet å bolagsstämma erfordras, så ock om ändring av grunderna.

125 §.

1 mom. Beslut, som innefattar sådan ändring av bolagsordningen att rättsförhållandet mellan redan utgivna aktier rubbas, vare ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom. Försämras genom beslutet allenast vissa aktiers rätt, erfordras dock samtycke endast av ägarna till nämnda aktier, och skall därjämte angående beslutets fattande å två på varandra följande bolagsstämmor gälla vad här nedan i 2 och 5 mom. är för varje särskilt fall stadgat.

Finnas aktier av olika slag och rubbas genom beslutet rättsförhållandet mellan aktieslagen, erfordras för giltighet av beslutet, utöver vad i 2 eller 5 mom. är stadgat, allenast att beslutet å den sista stämman biträtts av nio tiondelar av samtliga röstande för det slag av aktier, vilkas rätt genom beslutet försämras, och att de som biträtt beslutet tillika företrätt nio tiondelar av dessa aktier.

Beräffande beslut om intagande i bolagsordningen av bestämmelse enligt 65 § 1 mom. om lösningsrätt vid övergång av aktie skall vad i första och andra styckena är stadgat äga motsvarande tillämpning.

För giltighet av beslut om sådan ändring av bolagsordningen, att det där bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet höjes eller att det belopp, var till aktier av visst slag skola kunna utgivas, höjes eller sänkes, eller att nytt aktieslag skall kunna utgivas, erfordras, ändå att genom beslutet rättsförhållandet rubbas mellan aktier av olika slag, iakttagande allenast av vad i 4 och 5 mom. är för varje särskilt fall stadgat.

Beslut, varigenom i bolagsordningen intages förbehåll varom i 65 § 2 mom. förmäles, skall fattas i den ordning som i 5 mom. sägs.

2 mom. Beslut om ändring av bolagsordningen som avser grunderna för utövande av röstträtt och för fattande av beslut å bolagsstämma,

intagande av förbehåll enligt 344 § eller av förbud att klandra skiljedom enligt 65 § 1 mom. eller 335 §,

förlängning av tiden för bolagets bestånd eller borttagande av något för bolagets bestånd stadgat villkor, eller

användningen av bolagets vinst eller av bolagets behållna tillgångar vid dess upplösning,

vare ej giltigt med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor samt å den sista stämman biträtts av minst nio tiondelar av samtliga röstande och de som biträtt beslutet tillika företrätt minst tre fjärdedelar av hela aktiekapitalet.

Innebär ett i samband med nedsättningsbeslut enligt 61 § fattat beslut allenast sådan ändring av bolagsordningen i ämne varom i detta mom. förmäles, som erfordras för att förhindra att förhållandet mellan aktier av olika slag rubbas genom nedsättningen, gälle med avseende å sistnämnda beslut vad i 5 mom. stadgas.

3 mom. Beslut avseende ändring av bolagsordningen i fråga om föremålet för bolagets verksamhet vare ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor samt å den sista stämman biträts av minst två tredjedelar av samtliga röstande och dessa tillika företrätt minst tre fjärdedelar av det på stämman företrädde aktiekapitalet.

4 mom. Där aktier av olika slag finnas och dessa ej medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, vare beslut om sådan ändring av bolagsordningen, att det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet eller det belopp, vartill aktier skola kunna utgivas av något av nämnda slag, höjes eller ock att nytt aktieslag skall kunna utgivas, icke giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor samt å den sista stämman biträts av minst tre fjärdedelar av samtliga röstande och, där genom beslutet visst aktieslags rätt försämras, de som biträtt beslutet tillika företrätt minst tre fjärdedelar av sistnämnda slag av aktier. I samband med sådant beslut må beslut i samma ordning fattas om den ändring av bolagsordningen, att det belopp, vartill aktier av visst slag skola kunna utgivas, sänkes.

5 mom. Beslut om annan ändring av bolagsordningen än ovan avses vare ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträts av minst två tredjedelar av samtliga röstande.

6 mom. Är för giltighet av beslut, som avses i 1—5 mom., något ytterligare villkor bestämt i bolagsordningen, lände ock det till efterrättelse.

126 §.

Beslutas sådan ändring av bolagsordningen, att nytt aktieslag skall kunna utgivas, eller i bolag, där aktier av olika slag finnas, sådan ändring av bolagsordningen, att det där bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet eller det belopp, vartill aktier av visst slag skola kunna utgivas, höjes, skall i beslutet angivas det belopp, vartill aktier av varje särskilt slag skola kunna utgivas, och, där beslutet avser utgivande av nytt aktieslag, den rätt som i förhållande till de förutvarande aktierna skall tillkomma det nya aktieslaget.

Skola aktierna icke medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall i beslutet särskilt angivas den rätt till teckning eller erhållande av nya aktier, som vid aktiekapitalets ökning skall tillkomma varje slag av aktier.

Avser beslut, varigenom i bolagsordningen intages förbehåll, som i 65 § 2 mom. sägs, icke bolagets samtliga aktier, och åsämjas ej aktieägarna beträffande vilka aktier förbehållet skall gälla, varde frågan därom avgjord genom lottning, som anställs å bolagsstämma i sammanhang med beslutet.

127 §.

Beslut om nedsättning av aktiekapitalet enligt 61 § vare, där icke samtliga aktieägare förenat sig därom, ej giltigt, med mindre beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträts av minst

två tredjedelar av samtliga röstande. Rubbas genom beslutet rättsförhållandet mellan aktierna, erfordras därjämte å den sista stämman samtycke av ägarna av de aktier, vilkas rätt genom beslutet försämras.

Har i bolag, där aktier av olika slag finnas, beslut fattats, som avser nedsättning av aktiekapitalet genom minskning med lika belopp av samtliga aktier av visst slag eller sammanläggning av dessa aktier, och innehåller beslutet tillika, att till reservfonden eller säkerhetsfonden skall avsättas ett mot nedsättningen svarande belopp, vare, änskönt genom beslutet den rätt som tillkommer dessa aktier försämras, beslutet giltigt, där det å sista stämman biträts av minst nio tiondelar av samtliga röstande för nämnda slag av aktier och de som biträtt beslutet tillika företrätt minst tre fjärdedelar av dessa aktier.

Är för giltighet av beslut som ovan sägs något ytterligare villkor bestämt i bolagsordningen, lände det till efterrättelse.

Erfordras för beslut om nedsättning av aktiekapitalet, som avses i 61 §, ändring av vad i bolagsordningen stadgas rörande aktiekapitalet eller rörande akties nominella belopp, skall beslut om sådan ändring av bolagsordningen fattas i sammanhang med nedsättningsbeslutet.

Skall beslut om nedsättning av aktiekapitalet genomföras medelst sammanläggning av aktier, och erfordras enligt 334 § 1 mom. att samtliga aktieägare förena sig om sammanläggningen, vare nedsättningsbeslutet ej gällande, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom.

128 §.

Har beslut fattats om ändring av bolagsordningen enligt 125 § 1 mom. andra stycket eller tredje stycket jämfört med andra stycket eller om nedsättning av aktiekapitalet enligt 127 § andra stycket, vare aktieägare, vars rätt genom beslutet försämras och som å sista stämman röstat mot beslutet, berättigad påkalla, att hans aktier varda efter vad i 335 § stadgas inlösta av de aktieägare, som å nämnda stämma röstat för beslutet, om han å stämman gjort förbehåll därom. Samma rätt tillkomme ock aktieägare, som röstat emot bolagsordningsändring som beslutats enligt 125 § 2 mom. första stycket.

Göres av aktieägare förbehåll som i första stycket sägs, vare, där å samma stämma förnyad prövning av frågan om bolagsordningsändring eller om nedsättning av aktiekapitalet påkallas av aktieägare som röstat för beslutet, detta ej gällande, med mindre det å stämman bekräftas i den ordning som är stadgad angående beslutet å sista stämman.

129 §.

Beslut om ändring av grunderna fattas av styrelsen.

130 §.

Sedan stadfästelse meddelats å ändring av bolagsordning eller grunder, skall ändringen av styrelsen eller verkställande direktören ofördröjligen anmälas för registrering. Ändringsbeslutet må ej gå i verkställighet innan

registrering skett. Vid anmälningen skola fogas två enligt 341 § andra stycket bestyrkta avskrifter av beslutet om stadfästelse.

Avser beslutet sådan ändring av bolagsordningen att däri intages förbehåll som i 65 § sägs, skall vid anmälningen fogas intyg av två personer, att på varje brev å aktie som avses med förbehållet påskrift skett om den i förbehållet bestämda inskränkningen i rätten till aktie; är förbehållet sådant som i 65 § 2 mom. sägs, skall vid anmälningen tillika fogas en av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören underskriven försäkran att såsom ägare till de aktier, som förbehållet avser, icke äro i aktieboken införda andra än som utan hinder av förbehållet må förvärva därmed avsedda aktier.

Om talan å bolagsstämmobeslut.

131 §.

1 mom. Menar styrelsen, styrelseledamot, verkställande direktören eller aktieägare att beslut, som fattats å bolagsstämman, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller bolagsordningen eller grunderna, äge därå tala genom stämning å bolaget. Rätt till sådan talan äge ock den som förmår visa, att styrelsen obehörigen vägrat att införa honom såsom aktieägare i aktieboken.

Grundas talan därpå, att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller att det eljest kränker allenast aktieägares rätt, skall talan väckas inom tre månader från beslutets dag. Försummas det, vare beslutet gällande.

Hava vid bolagsstämmobeslut, som skall anmälas för registrering, i denna lag eller bolagsordningen upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, vare, ehuru klandertalan ej väckts, beslutet icke gällande, utan så är att i strid mot 304 § 2 mom. registrering av beslutet ägt rum.

2 mom. Har talan å bolagsstämmobeslut anhängiggjorts, äge domstolen, när skäl därtill förekommer, att innan målet avgöres förordna att beslutet ej må verkställas. Om förordnandet skall, där beslutet är av beskaffenhet att böra registreras, meddelande ofördröjligen genom rättens försorg avsändas för registrering.

Domstols dom, varigenom bolagsstämmobeslut upphävs eller ändrats, gälle jämväl för de aktieägare som ej fört talan.

132 §.

Har bolagsstämman bestämt arvode åt styrelseledamot, revisor eller tjänsteman i bolaget eller eljest åt någon för fullgörande av honom meddelat uppdrag, äge aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp, utgörande minst en tiondel av hela aktiekapitalet, inom tre månader från beslutets dag hos rätten göra skriftlig ansökan om prövning av arvodets storlek, därest det förmenas vara för högt; och äge rätten efter vederbörandes hörande jämka arvodet, om det finnes uppenbarligen vara bestämt till oskäligt belopp.

Om förlängning av koncession.

133 §.

Ansökan om förlängning av koncession, som beviljats försäkringsaktiebolag för bestämd tid, skall, ställd till Konungen, inlämnas till försäkringsinspektionen sist sexton månader före utgången av den löpande koncessionen.

Beslut om sådan ansökan skall fattas å ordinarie bolagsstämma. Vid ansökningen skall fogas enligt 341 § andra stycket bestyrkt avskrift av protokoll som förts i ärendet.

Om likvidation och upplösning.

134 §.

Bolagsstämma äger besluta att bolaget skall träda i likvidation. Har försäkringsinspektionen lämnat meddelande till rätten enligt 42 § eller har förhållande inträffat som i 135 § sägs, skall beslutet fattas enligt 111 § första stycket 5 och 6. Samma lag vare beträffande beslut i fall som avses i 139 §. Beslut att bolaget skall träda i likvidation vare eljest icke giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträts av minst två tredjedelar av samtliga röstande. Är för giltighet av beslutet något ytterligare villkor bestämt i bolagsordningen, lände det till efterrättelse.

Föreligger ej fall som i första stycket andra eller tredje punkten sägs, må bolagsstämman kunna i beslutet föreskriva, att likvidationen skall inträda först å viss kommande dag högst två månader därefter, dock senast å första dagen av nästa räkenskapsår.

135 §.

Har i bolagsordningen fastställd tid för bolagets verksamhet gått till ända, eller har eljest förhållande inträffat, på grund varav enligt bestämmelse i bolagsordningen bolaget skall upphöra med sin verksamhet, eller har bolagets hela försäkringsbestånd överlåtits, eller har för bestämd tid beviljad koncession gått till ända utan att ny koncession beviljats,

eller har Konungen förklarat koncessionen förverkad, och varder ej på grund av anmälan inom sex veckor därefter enligt 144 § i registret infört att bolaget trätt i likvidation, förklare rätten, på ansökan av styrelseledamot, verkställande direktören eller aktieägare eller på anmälan av försäkringsinspektionen, och efter bolagets hörande, att bolaget skall träda i likvidation; och förelägge rätten bolaget att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten ingiva bevis, att registrering skett på grund av anmälan enligt 144 §, vid äventyr att eljest en eller flera likvidatorer förordnas av rätten.

Genom rättens försorg skall till försäkringsinspektionen ofördröjligen av-sändas dels för registrering meddelande om beslutet att bolaget skall träda i likvidation, dels ock underrättelse om förordnande av likvidator med an-givande av hans fullständiga namn och postadress.

136 §.

Har aktiekapitalet till två tredjedelar eller den mindre del, som kan vara bestämd i bolagsordningen, gått förlorat och har ej, inom fyra månader från den bolagsstämma, å vilken enligt 139 § likvidationsbalansräkning framlagts, bristen blivit fylld eller ock registrering skett därom att aktiekapitalet enligt 63 § nedsatts sålunda att täckning därför föreligger jämlikt likvidationsba-lansräkning, äge styrelseledamot, verkställande direktören eller aktieägare hos rätten göra ansökan att bolaget skall förklaras skyldigt att träda i likvi-dation. Anmälan om förhållande som nu sagts må ock göras av försäkrings-inspektionen.

Sker ansökan eller anmälan, skall rätten ofördröjligen utfärda kallelse å bolaget samt å aktieägare, som vilja yttra sig i ärendet, att inställa sig för rätten å utsatt dag, minst två och högst fyra månader därefter, då frågan om bolagets trädande i likvidation skall prövas av rätten. Kallelsen skall delgivas bolaget på sätt om stämning i tvistemål är stadgat. Det åligger sty-relsen att genast utlysa bolagsstämma för meddelande om kallelsen.

Visas att aktiekapitalet till den del som i första stycket sägs gått förlorat, och har ej senast å den för ärendets handläggning utsatta dagen anmälts och styrkts att bristen i aktiekapitalet blivit fylld eller att beslut om sådan nedsättning av aktiekapitalet varom i första stycket sägs blivit registrerat, förklare rätten att bolaget skall träda i likvidation. I fråga om beslutet och om förordnande av likvidatorer, så ock om avsändande av meddelande och underrättelse till försäkringsinspektionen skall gälla vad i 135 § är stadgat.

137 §.

Saknar försäkringsaktiebolag till registret anmäld behörig styrelse eller verkställande direktör, vare styrelseledamot, verkställande direktören, aktie-ägare eller borgenär, så och envar annan, vars rätt kan vara beroende av att någon finnes som äger företräda bolaget, berättigad att hos rätten göra an-sökan, att bolaget skall förklaras skyldigt att träda i likvidation.

Där förhållande som avses i första stycket varder för försäkringsinspek-tionen kunnigt, äger inspektionen därom göra anmälan hos rätten.

Sker ansökan eller anmälan, skall rätten ofördröjligen utfärda kallelse å bolaget samt å aktieägare och borgenärer, som vilja yttra sig i ärendet, att inställa sig för rätten å utsatt dag, då frågan om bolagets trädande i likvi-dation skall prövas av rätten. Kallelsen skall delgivas bolaget på sätt om stäm-ning i tvistemål är stadgat, där upplysning vinnes om någon med vilken del-givning kan äga rum. Härjämte skall kungörelse om kallelsen genom rättens försorg införas i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där bolagets styrelse skall hava sitt säte, minst två och högst fyra månader före inställelse-

dagen. Rätten äge, där så äskas eller eljest finnes erforderligt, förordna en eller flera sysslomän att taga bolagets egendom under vård samt bevaka dess angelägenheter och företräda bolaget till dess rätten meddelat beslut i ärendet.

Styrkes ej innan ärendet företages till avgörande, att behörig styrelse eller verkställande direktör finnes samt att införing i registret skett, förklare rätten, att bolaget skall träda i likvidation, och förordne en eller flera likvidatorer.

Genom rättens försorg skall till försäkringsinspektionen ofördröjligen avsändas dels för registrering meddelande om beslutet att bolaget skall träda i likvidation, dels ock underrättelse om förordnande av likvidator med angivande av hans fullständiga namn och postadress. Förordnas syssloman, skall ock för registrering ofördröjligen avsändas meddelande därom med angivande av sysslomannens fullständiga namn och hemvist.

138 §.

I ärende varom i 135—137 §§ förmåles skall för de kostnader som sökanden fått vidkännas för delgivning eller kungörelse av kallelse samt för expeditioner i ärendet gottgörelse till honom utgå av bolagets medel, där bolaget förklaras skola träda i likvidation eller rätten eljest prövar skäligt att gottgörelse utgår.

Har ärendet upptagits på grund av anmälan från försäkringsinspektionen, skola kostnaderna för kungörelse och delgivning av kallelse gäldas med bolagets medel. Om dessa ej lämna tillgång därtill, skall kostnaden gäldas av statsverket.

139 §.

Det åligger styrelsen och verkställande direktören att, när helst anledning yppas till antagande att aktiekapitalet till den del som i 136 § sägs gått förlorat, ofördröjligen upprätta särskild balansräkning för utrönande av bolagets ställning (likvidationsbalansräkning).

I likvidationsbalansräkningen skola tillgångarna upptagas till värde, som skall beräknas enligt vad i 93 § 1 mom. andra stycket är stadgat. Tillgångar som avses i 93 § 2 mom. första stycket må dock, även om nämnda värde är lägre, upptagas till det belopp, som motsvarar kostnaderna för deras anskaffning med avdrag av den värdeminskning för vilken enligt sistnämnda moment andra och tredje styckena avskrivning bör äga rum; och må tillgångar som avses i 93 § 5 mom. upptagas på sätt där sägs. I övrigt skall beträffande balansräkningen gälla de bestämmelser som avses i 93 och 94 §§.

Visar likvidationsbalansräkningen att aktiekapitalet till den del som i 136 § sägs gått förlorat, skall styrelsen, sedan yttrande däröver inhämtats av revisorerna, ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för prövning av balansräkningen och frågan om bolaget skall träda i likvidation. Minst en vecka före stämman skola genom styrelsens och verkställande direktörens försorg avskrift av likvidationsbalansräkningen och av revisorernas yttrande

avsändas till försäkringsinspektionen samt huvudskriften eller avskrift hållas hos bolaget tillgänglig för aktieägarna. Huvudskriften skall ock framläggas å stämman.

140 §.

Beslutar bolagsstämma att bolaget skall träda i likvidation, välje stämman en eller flera likvidatorer. Stämman må ock utse en eller flera suppleanter. Enligt bestämmelse, som intagits i bolagsordningen, må en eller flera likvidatorer kunna tillsättas på annat sätt att jämte de å bolagsstämman valda deltaga i likvidationen.

Har rätten enligt 135 eller 136 § förklarat att bolaget skall träda i likvidation, åligger det styrelsen att genast sammankalla bolagsstämma för val av likvidatorer, ändå att ändring sökes i beslutet.

Då likvidatorer utsetts å bolagsstämma eller förordnats av rätten, skall bolaget anses hava trätt i likvidation, såframt ej bolagsstämman, efter vad i 134 § sägs, beslutat att likvidationen skall inträda först å senare dag.

Finnes i bolagsordningen bestämmelse som i första stycket sägs, åligger det styrelsen, verkställande direktören eller likvidator att ofördröjligen giva den som enligt nämnda bestämmelse skall tillsätta likvidator underrättelse om bolagsstämmans eller rättens beslut att bolaget skall träda i likvidation.

Angående likvidator som förordnas av försäkringsinspektionen stadgas i 290 §.

141 §.

Underlåta styrelseledamöterna eller verkställande direktören att fullgöra vad dem åligger enligt 139 §, svare de för bolagets uppkommande förbindelser, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld.

Utser ej bolagsstämma likvidatorer inom fyra månader efter det likvidationsbalansräkning framlagts å stämman, ändå att aktiekapitalet till den del som i 136 § sägs gått förlorat, vare de, som med vetskap om förhållandet deltaga i beslut om fortsättande av bolagets verksamhet eller handla å dess vägnar, ansvariga för uppkommande förbindelser efter vad ovan stadgas. Varder bristen i aktiekapitalet fylld eller beslut om nedsättning av aktiekapitalet som i 136 § sägs registrerat, äge ej ansvarighet rum för förbindelse som därefter uppkommer.

142 §.

Likvidator skall vara myndig här i riket bosatt svensk medborgare.

Uppdraget att vara likvidator gälle intill dess likvidationen blivit avslutad, men den som meddelat uppdraget må när som helst entlediga likvidatorn och utse annan i hans ställe. Bolagsstämma äger ock utse likvidator i stället för likvidator, som förordnats av rätten i annat fall än nedan i fjärde stycket eller i 143 § andra stycket sägs.

Om likvidator, som är vald å bolagsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara likvidator uppkommer enligt första stycket och suppleant ej finnes, åligger det övriga likvidatorer att ofördröjligen sammankalla stämman för val av ny likvidator. Inträffar sådant

fall i fråga om likvidator, som blivit tillsatt i annan ordning, skola övriga likvidatorer ofördröjligen underrätta den som tillsatt honom. Finnas ej andra likvidatorer, skall försäkringsinspektionen på ansökan av aktieägare ofördröjligen utlysa bolagsstämma för val av ny likvidator.

Visar likvidator uppenbarligen motvilja eller försummelse vid fullgörande av sitt uppdrag, äge rätten, på anmälan av försäkringsinspektionen eller likvidationsrevisor och efter likvidatorns hörande, entlediga honom och förordna annan i hans ställe. Har rätten entledigat likvidator och i hans ställe förordnat annan, skall underrättelse därom med angivande av dennes fullständiga namn och postadress genom rättens försorg ofördröjligen avsändas till inspektionen.

Vad i denna paragraf är stadgat om likvidator skall i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant för likvidator.

143 §.

Finnes försäkringsaktiebolag, som enligt verkställd registrering trätt i likvidation, sedermera sakna till registret anmälda behöriga likvidatorer, skall rätten på ansökan av aktieägare, borgenär eller annan, vars rätt kan vara beroende av att någon finnes som äger företräda bolaget, eller på anmälan av försäkringsinspektionen, där det varder kunnigt för inspektionen, förordna likvidatorer.

Har i fall, då likvidator skall tillsättas enligt bestämmelse i bolagsordningen som avses i 140 § första stycket, sådan likvidator ej tillsatts, skall ersättare förordnas av rätten på ansökan eller anmälan som i första stycket sägs.

Genom rättens försorg skall till försäkringsinspektionen ofördröjligen avsändas underrättelse om förordnande av likvidator med angivande av hans fullständiga namn och postadress.

144 §.

Likvidatorerna skola ofördröjligen för registrering anmäla att bolaget trätt i likvidation eller, där likvidationen efter vad i 134 § sägs skall inträda å viss kommande dag, att bolaget träder i likvidation nämnda dag. Anmälningen skall innehålla uppgift om dagen för val eller rättens förordnande. I övrigt skall beträffande anmälan för registrering rörande likvidator eller suppleant för honom eller i fråga om rätt att under likvidationen teckna bolagets firma eller om ändring av bolagets postadress vad i 29 och 90 §§ är stadgat för där avsedda fall äga motsvarande tillämpning.

145 §.

Å den bolagsstämma, vid vilken likvidatorer utses, skall jämväl väljas en eller flera likvidationsrevisorer att granska likvidatorernas förvaltning och bolagets räkenskaper under likvidationen. Hava likvidatorer förordnats av rätten, skola de ofördröjligen sammankalla aktieägarna till stämma för sådant val. Bolagsstämma må ock utse en eller flera suppleanter. Likvidationsrevisor och suppleant må när som helst entledigas och annan utses i hans ställe.

Vad i 29 §, 99 § tredje, fjärde och femte styckena, 100 §, 101 §, 102 § 1 mom., 105 § första stycket och 114 § är stadgat om revisor och suppleant för revisor, om revisors rättigheter och skyldigheter samt om anmälan eller meddelande för registrering beträffande revisor skall i tillämpliga delar gälla rörande likvidationsrevisor och suppleant, där ej annat följer av vad här nedan är stadgat.

Angående likvidationsrevisor som förordnas av försäkringsinspektionen stadgas i 290 §.

146 §.

Då bolaget trätt i likvidation, åligger det styrelsen och verkställande direktören att ofördröjligen avgiva redovisning för sin förvaltning av bolagets angelägenheter under tid, för vilken redovisningshandlingar ej förut framlagts å bolagsstämma.

Redovisningshandlingarna skola av likvidatorerna ofördröjligen i huvudskrift eller avskrift överlämnas till revisorerna, som hava att inom en månad avgiva revisionsberättelse. Redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen skola av likvidatorerna så snart ske kan framläggas å bolagsstämma; och skall å denna stämma till behandling företagas frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsens ledamöter och verkställande direktören för den tid redovisningen omfattar.

I fråga om styrelsens och verkställande direktörens redovisning, om revisorernas granskning och revisionsberättelsen, om handlingars framläggande å bolagsstämma, tillhandahållande under viss tid före denna och insändande till försäkringsinspektionen, om behandlingen av frågan om ansvarsfrihet samt om anställande av talan mot styrelseledamot eller verkställande direktören skall i tillämpliga delar gälla vad i 91—96, 102—105, 113, 118, 120—124 och 284 §§ är stadgat. Omfattar den tid, för vilken redovisning skall avgivas enligt första stycket, även föregående räkenskapsår, skall särskild redovisning avgivas för nämnda år och skall därvid jämväl 97 § äga tillämpning.

147 §.

1 mom. Vad i 113, 114 och 117 §§ är stadgat om rätt för aktieägare att få ärende hänskjutet till prövning å bolagsstämma och att påfordra utlysande av stämma skall äga motsvarande tillämpning under likvidation, varvid såsom ordinarie skola anses stämmor enligt 146, 154 och 157 §§.

2 mom. Om kallelse till bolagsstämma under likvidation skall gälla vad om kallelse till extra stämma är stadgat; dock skola föreskrivna kallelseåtgärder vara vidtagna senast två veckor före stämma som avses i 146, 154, 157, 162 eller 163 §.

148 §.

Det åligger likvidatorerna att ofördröjligen söka kallelse å bolagets okända borgenärer samt upprätta och i bolagets inventariebok införa inventarium och balansräkning.

I inventarium och balansräkning för försäkringsaktiebolag i likvidation skola beträffande tillgångar och skulder som avses i 296 § där omnämnda värdering och beräkning följas. Andra tillgångar skola upptagas till värde som skall beräknas enligt vad i 93 § 1 mom. andra stycket är stadgat. Aktiekapitalet skall i balansräkningen upptagas inom linjen. Finnes skuld till stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, skall skulden i balansräkningen redovisas i särskild post. I övrigt skall beträffande inventarium och balansräkning för försäkringsaktiebolag i likvidation gälla vad i 7 och 8 §§ bokföringslagen är stadgat.

Likvidatorerna skola ofördröjligen överlämna ett av dem underskrivet exemplar av balansräkningen till likvidationsrevisorerna.

149 §.

Där ej annat föränledes av bestämmelserna i 296—299 §§, skola likvidatorerna förvalta bolagets angelägenheter under likvidationen.

Det åligger likvidatorerna att så snart ske kan förvandla bolagets egendom i penningar, i den mån det erfordras för likvidationen, samt att verkställa betalning av bolagets skulder. Bolagets rörelse må fortsättas allenast i den mån det är nödvändigt för en ändamålsenlig avveckling. Likvidatorerna skola ock föranstalta om skifte av bolagets behållna tillgångar, där ej annat följer av bolagsordningen.

Har likvidator förordnats av försäkringsinspektionen, må bolagets egendom ej avyttras under hand utan hans samtycke. Finnes han hava utan skäl vägrat sitt samtycke, äge inspektionen på ansökan av övriga likvidatorer tillåta försäljningen. Samtycke, som nu är sagt, vare ej av nöden där likvidatorerna vilja till gällande börspris överlåta å fondbörs noterat värdepapper.

Angående förbud mot meddelande av nya försäkringar stadgas i 165 §.

150 §.

Med de inskränkningar, som följa av vad i 149 § samt i 296—299 §§ eller eljest om likvidation är stadgat, skall i fråga om likvidatorers befogenhet att företräda bolaget så ock om deras rättigheter och skyldigheter i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i denna lag är stadgat angående styrelse eller styrelseledamot, och skola likvidatorerna svara jämväl för de åligganden som enligt denna lag ankomma på verkställande direktören. Hava två eller flera likvidatorer utsetts, skall åt en av dem uppdragas att fullgöra verkställande direktörens skyldigheter i avseende å bolagets bokföring och medelsförvaltning.

151 §.

Under likvidation skall bolagets firma tecknas med tillägg av orden »i likvidation». I övrigt skall vad i 87 § första stycket finnes föreskrivet i fråga om undertecknande av handling, som utfärdas för bolaget, äga motsvarande tillämpning under bolagets likvidation.

Har av likvidatorerna eller annan ställföreträdare för bolaget handling utfärdats utan sådan firmateckning som i första stycket sägs, och framgår icke av handlingens innehåll såväl att den utfärdats å bolagets vägnar som ock att bolaget är i likvidation, svare de, som undertecknat handlingen, för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådan ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för bolaget och att detta var i likvidation, samt den till vilken handlingen ställts av bolaget erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

152 §.

Det åligger likvidatorerna att för varje räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av bolagets angelägenheter genom avlämnande av balansräkning avseende bolagets ställning balansdagen, likvidationsräkning och förvaltningsberättelse. Har bolaget under räkenskapsåret fortsatt rörelsen eller viss rörelsegren, skall häröver avgivas sådan vinst- och förlusträkning som avses i 95 §. Dessa redovisningshandlingar skola vara underskrifvna av samtliga likvidatorer. Vad i 91 § andra stycket är stadgat skall äga motsvarande tillämpning.

Likvidatorerna skola i likvidationsräkningen upptaga redovisning för inkomster och utgifter under räkenskapsåret, därvid inkomsterna å försäljning av bolagets tillgångar skola fördelas efter de i balansräkningen upptagna tillgångsposterna samt bland utgifterna skola för sig upptagas dels belopp, som erlagts i betalning för bolagets skulder, och dels övriga utgifter i lämpliga poster.

I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, upplysning lämnas om likvidationens gång. Hava tillgångar i balansräkningen upptagits till lägre eller högre värde än i närmast föregående balansräkning, skola i förvaltningsberättelsen angivas de belopp, varmed nedsättning eller höjning skett av de under särskild post i balansräkningen upptagna tillgångarnas sammanlagda värde.

Har likvidationen ej avslutats inom två år, skola i nästa förvaltningsberättelse de hinder uppgivas, som därför mött.

Inom två månader efter räkenskapsårets slut skola likvidatorerna till likvidationsrevisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna redovisningshandlingarna.

153 §.

Inom en månad efter det redovisningshandlingarna överlämnats till likvidationsrevisorerna skola de till likvidatorerna avlämna berättelse över granskningen av deras förvaltning och bolagets räkenskaper för räkenskapsåret. Revisionsberättelsen, som skall vara underskriven av likvidationsrevisorerna, skall innehålla uttalande, huruvida enligt deras mening likvidationen onödigt

fördröjes eller icke. Om revisionsberättelsens innehåll i övrigt och om redovisningshandlingarnas återställande och förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad i 103 §, 104 § 1 mom. och 105 § andra stycket andra punkten är stadgat. Hör till bolaget stiftelse som i 105 § sägs, skall vad i andra stycket första punkten av samma paragraf är stadgat äga motsvarande tillämpning.

154 §.

Sedan likvidationsrevisorerna till likvidatorerna avlämnat sin revisionsberättelse, skola likvidatorerna ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för granskning av redovisningen. Rörande framläggande av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen å stämman och deras tillhållande åt aktieägarna under viss tid före stämman skall gälla vad i 113 § stadgas.

Angående insändande av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen till försäkringsinspektionen gäller vad i 284 § stadgas.

155 §.

När den i kallelsen å okända borgenärer utsatta inställeldagen är förbi och all veterlig gäld blivit betald, skola bolagets tillgångar skiftas. Är någon del av gälden tvistig eller ej förfallen och kan förty eller av annan orsak betalning ej ske, skola till samma gälds betalning erforderliga medel innehållas och återstoden skiftas.

Sker skifte annorledes än nu är sagt, eller befinnas innehållna medel ej lämna tillgång till gälds betalning, vare i händelse av bolagets oförmåga att fullgöra sina förbindelser den, som uppburit något vid skiftet, skyldig att återbära vad han bekommit. För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, vare likvidatorerna ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 320, 323 och 324 §§ stadgade grunderna.

156 §.

Aktieägare vare berättigad att vid skifte av bolagets behållna tillgångar bekomma vad å hans aktier belöper i förhållande till hela aktiekapitalet. Innehåller bolagsordningen bestämmelser, som avvika från vad sålunda stadgas, lände de till efterrättelse.

Då utskiftning verkställes, skola aktiebreven genom likvidatorernas försorg förses med påskrift därom.

Förmenar aktieägare att han vid skifte icke bekommit vad på honom belöper enligt första stycket, skall han vid talans förlust anhängiggöra sin talan mot bolaget inom tre månader efter det slutredovisning framlades å bolagsstämma. I fråga om aktieägares återbäringskyldighet och om likvidators ansvarighet skall vad i 155 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

Har aktieägare icke inom fem år efter det slutredovisning framlades å bolagsstämma anmält sig att lyfta vad han vid skiftet bekommit, vare han förlustig sin rätt därtill. Äro medlen i förhållande till de skiftade tillgångarna

att anse som ringa, äge rätten på anmälan av likvidatorerna förordna att de skola tillfalla allmänna arvsfonden; i annat fall skall vad i 159 § är stadgat äga tillämpning.

157 §.

Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de så snart ske kan avgiva slutredovisning för sin förvaltning genom avlämnande av förvaltningsberättelse rörande likvidationens gång från likvidationens början till dess avslutande. Berättelsen skall ock innehålla redogörelse för utskiftning. Vid berättelsen skola fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skola i huvudskrift eller avskrift avlämnas till likvidationsrevisorerna, vilka hava att inom en månad därefter avgiva en av dem underskriven revisionsberättelse över förvaltningen under likvidationen och återställa handlingarna. Om revisionsberättelsens innehåll och om redovisningshandlingarnas återställande och deras förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad i 103 §, 104 § 1 mom. och 105 § andra stycket andra punkten är stadgat. Hör till bolaget stiftelse som i 105 § sägs, skall vad i andra stycket första punkten av samma paragraf är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Efter det revisionsberättelsen avlämnats till likvidatorerna, skola dessa ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för granskning av slutredovisningen. Angående redovisningshandlingarnas och revisionsberättelsens framläggande å stämman och tillhandahållande åt aktieägarna under viss tid före stämman skall gälla vad i 113 § stadgas; dock äge aktieägare allenast på egen bekostnad bekomma avskrift av nämnda handlingar.

Angående insändande av redovisningshandlingar och revisionsberättelsen till försäkringsinspektionen gäller vad i 284 § stadgas.

158 §.

Då likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag och å bolagsstämman framlagt slutredovisning för sin förvaltning, anses bolaget upplöst; och skall anmälan därom ofördröjligen göras för registrering.

Vid anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga likvidatorer, skola fogas enligt 341 § andra stycket bestyrkt avskrift av protokoll som förts i ärendet ävensom bevis om dagen för utfärdande av kallelsen å okända borgenärer.

159 §.

Yppas, efter det bolaget skall anses upplöst enligt 158 §, tillgång för bolaget eller väckes talan mot bolaget eller uppkommer eljest behov av likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas. Anmälan härom skall av likvidatorerna ofördröjligen göras för registrering.

Beträffande kallelse till den bolagsstämma, som efter likvidationens återupptagande först skall hållas, gälle vad i 115 § tredje stycket är stadgat.

160 §.

Rörande beslut om avträdande av försäkringsaktiebolags egendom till konkurs skall meddelande samtidigt med kungörelsen om beslutet genom konkursdomarens försorg till försäkringsinspektionen avsändas för registrering.

Under konkurs företrädes bolaget såsom konkursgäldenär av styrelsen och verkställande direktören eller, där vid konkursens början sysslomän enligt 137 § eller lividatorer voro utsedda, av dessa; dock må i behörig ordning kunna utses styrelse i stället för sysslomän ävensom nya styrelseledamöter eller nya likvidatorer.

Det åligger konkursförvaltaren, då konkurs avslutats, att för registrering ofördröjligen avsända meddelande därom med angivande huruvida överskott finnes eller icke. Är konkursförvaltare ej tillsatt, skall sådan anmälan göras av konkursdomaren.

161 §.

Där efter avslutande av försäkringsaktiebolags konkurs överskott ej finnes, anses bolaget upplöst, då konkursen avslutades.

Finnes överskott, skall likvidation verkställas och gäller i avseende därå bestämmelserna i 140—145 samt 147—158 §§. Har ej inom en månad efter konkursens avslutande för registrering anmälts, att bolaget trätt i likvidation, förklare rätten, på ansökan av styrelseledamot, verkställande direktören, aktieägare eller borgenär eller på anmälan av försäkringsinspektionen, att bolaget skall träda i likvidation. I fråga om ärendets handläggning och om beslutet skall i tillämpliga delar gälla vad i 135 § är stadgat.

Hade bolaget, i fall som avses i andra stycket, trätt i likvidation, innan dess egendom avträdades till konkurs, gälle vad i 159 § är stadgat.

162 §.

1 mom. Bolagsstämma äger besluta att talan skall på grund av förvaltningen anställas mot likvidator. Enskild aktieägare äger ock för bolagets räkning men i eget namn föra sådan talan; och skall i dylikt fall vad i 121 § sista stycket är stadgat angående rättegångskostnad äga motsvarande tillämpning.

Talan må ej väckas senare än ett år från det slutredovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades å bolagsstämma. Har likvidator entledigats eller eljest avgått eller avlidit före likvidationens avslutande, skall dock tiden för anställande av talan räknas från den bolagsstämma, varå framlagts redovisningshandlingar och revisionsberättelse avseende det räkenskapsår, då avgången eller fränfallet inträffade. Vad i 120 § fjärde stycket, 123 § och 124 § andra stycket är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i avseende å talan mot likvidator och uppgörelse mellan bolaget och likvidator rörande honom i sådan egenskap åliggande skadeståndsskyldighet.

2 mom. Beträffande skadeståndstalan mot likvidationsrevisor skall vad i 1 mom. första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Talan må ej anställas senare än två år från det slutredovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades å bolagsstämma eller, där fråga är om talan på grund av tillsynen över likvidator som entledigats eller eljest avgått eller avlidit före likvidationens avslutande eller om talan mot likvidationsrevisor, som sålunda avgått eller avlidit, från den bolagsstämma, varå framlagts redovisningshandlingar och revisionsberättelse avseende det räkenskapsår, då avgången eller fränfallet inträffade. Vad i 122 § fjärde stycket, 123 § och 124 § andra stycket är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om talan mot likvidationsrevisor samt om uppgörelse mellan likvidationsrevisor och bolaget.

163 §.

Har försäkringsaktiebolag trätt i likvidation på grund av bolagsstämmas beslut i fall, då i denna lag stadgad anledning därtill icke var för handen eller allenast anledning som i 136 § sägs förelåg, eller har försäkringsaktiebolag trätt i likvidation på grund av rättens beslut enligt nämnda paragraf, och har anledning till likvidation icke senare uppkommit enligt 42 eller 135 §, äger bolagsstämma, såframt brist i bolagets aktiekapital icke föreligger och utskiftning av bolagets tillgångar ännu icke börjat, besluta att likvidationen skall upphöra och bolaget återupptaga sin verksamhet.

Uppkommer fråga om återupptagande av bolagets verksamhet, skall av likvidatorerna upprättas balansräkning efter de grunder varom stadgas i 139 §. Balansräkningen samt en av likvidatorerna underskriven berättelse rörande skälen till återupptagande av bolagets verksamhet skola överlämnas till likvidationsrevisorerna.

Likvidationsrevisorerna skola så snart ske kan över balansräkningen och berättelsen till likvidatorerna avgiva yttrande, som skall innehålla särskilt uttalande, huruvida hinder för verksamhetens återupptagande föreligger enligt första stycket eller icke.

Balansräkningen, berättelsen och yttrandet skola minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bolaget tillgängliga för aktieägarna. Dessa handlingar skola jämväl framläggas å stämman.

Bolagsstämmas beslut om likvidationens upphörande och återupptagande av bolagets verksamhet vare icke giltigt, med mindre det fattas i den ordning, som gäller för beslut om bolagets trädande i likvidation i fall då i denna lag stadgad anledning därtill icke är för handen.

För registrering skall ofördröjligen anmälas, att likvidationen skall upphöra och bolagets verksamhet återupptagas. Anmälningen, som skall under-tecknas av samtliga likvidatorer, skall innehålla försäkran, att hinder enligt första stycket mot verksamhetens återupptagande ej föreligger. Vid anmälningen skola fogas två enligt 341 § andra stycket bestyrkta avskrifter av protokoll, som förts i ärendet, samt avskrift av balansräkningen, berättelsen och yttrandet av likvidationsrevisorerna.

Beslutet om återupptagande av bolagets verksamhet må ej gå i verkställighet, innan registrering skett.

164 §.

Har, sedan försäkringsaktiebolag trätt i likvidation, genom domstols lagakraftätagande avgörande bolagsstämmans eller rättens beslut om likvidation blivit upphävt och anteckning därom skett i registret, eller registrering om återupptagande av bolagets verksamhet skett jämlikt 163 §, skola likvidatorerna ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för val av styrelse och revisorer. Likvidatorerna skola ock för sin förvaltning avgiva slutredovisning, som i 157 § sägs. Redovisningshandlingarna skola avlämnas till likvidationsrevisorerna, vilka hava att inom en månad därefter till likvidatorerna avgiva revisionsberättelse, innefattande särskilt uttalande angående ansvarsfrihet för dem. Sedan handlingarna av likvidatorerna tillställts styrelsen, skall denna ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för fattande av beslut i fråga om ansvarsfrihet för likvidatorerna. Angående redovisningshandlingarnas och revisionsberättelsens framläggande å stämman och tillhandahållande åt aktieägarna under viss tid före stämman skall gälla vad i 113 § är stadgat; dock äge aktieägare allenast på egen bekostnad bekomma avskrift av nämnda handlingar. Om kallelse till stämman skall gälla vad om kallelse till extra bolagsstämma är stadgat; dock skola föreskrivna kallelseåtgärder vara vidtagna senast två veckor före stämman.

Vad i denna lag rörande styrelseledamot är stadgat beträffande ansvarsfrihet, talan å förvaltningen och uppgörelse med bolaget skall, i fall som avses i första stycket, äga motsvarande tillämpning i avseende å likvidator.

Då genom lagakraftätagande avgörande bolagsstämmans eller rättens beslut om likvidation blivit upphävt, skall anmälan därom för anteckning i registret enligt 313 § första stycket ofördröjligen göras av likvidatorerna.

Angående insändande av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen till försäkringsinspektionen gäller vad i 284 § stadgas.

165 §.

Har försäkringsaktiebolag trätt i likvidation eller kommit i konkurstillstånd, må nya försäkringar icke meddelas.

Utan hinder av vad i första stycket är stadgat må dock under bolagets likvidation sådan livförsäkring meddelas, som föranledes av gällande försäkringsavtal.

II. Om ömsesidigt försäkringsbolag.

Om ömsesidigt försäkringsbolags bildande.

166 §.

1 mom. De som vilja stifta ömsesidigt försäkringsbolag skola upprätta bolagsordning samt därå söka Konungens stadfästelse. Avser bolagets rörelse livförsäkring eller avser rörelsen annat slag av försäkring för all framtid eller för längre tid än tio år, skola tillika enligt vad i 173 § sägs upprättas

särskilda grunder för verksamheten samt därå sökas Konungens stadfästelse. Bolagsordningen och grunderna skola vara försedda med stiftarnas bevittnade namnunderskrifter.

Konungen prövar bolagsordningens och grundernas överensstämmelse med denna lag samt lag och författning i övrigt, så ock om och i vad mån därutöver, med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av bolagets rörelse, särskilda bestämmelser må erfordras.

Finnes den tillämnade rörelsen behöfvlig och även eljest ägnad att främja en sund utveckling av försäkringsväsendet, stadfäster Konungen bolagsordningen och grunderna samt beviljar koncession tillsvidare eller, där särskilda omständigheter föranleda därtill, för bestämd tid, högst tio år, och därutöver intill slutet av då löpande räkenskapsår.

2 mom. Å beslut om ändring av stadfäst bolagsordning eller stadfästa grunder skall ock sökas Konungens stadfästelse. Avser ändringen utvidgning av bolagets rörelse till ny försäkringsgren eller nytt verksamhetsområde eller avser ändringen en väsentlig omläggning av rörelsen, skall vad om koncession för nytt bolag är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Konungen må uppdraga åt försäkringsinspektionen att i Konungens ställe meddela stadfästelse å ändringsbeslut i annat fall än i första stycket andra punkten sägs.

3 mom. Ansökan om stadfästelse skall inlämnas till försäkringsinspektionen.

Avser ansökningen koncession för nytt bolag, skola stiftarna i ansökningen uppgiva namn och postadress för ombud, som äger å stiftarnas vägnar mottaga handlingar och meddelanden (stiftarombud).

Ansökan om ändring av stadfäst bolagsordning eller stadfästa grunder skall, sedan beslut om ändringen fattats, göras av styrelsen eller verkställande direktören. Vid ansökningen skall fogas enligt 341 § andra stycket bestyrkt avskrift av protokoll som förts i ärendet.

167 §.

Stiftare av ömsesidigt försäkringsbolag skall vara myndig här i riket bossatt svensk medborgare. Svenska staten samt svensk kommun må ock vara stiftare.

Den som är i konkurstillstånd kan ej vara stiftare.

Stiftarna skola vara till antalet minst tre.

168 §.

Delägare i ömsesidigt försäkringsbolag äro försäkringstagarna. Återförsäkringstagare skall dock icke på grund av återförsäkringen anses såsom delägare.

I fråga om livförsäkring och annan personförsäkring ävensom återförsäkring häfta för ömsesidigt försäkringsbolags förbindelser allenast bolagets tillgångar. Beträffande försäkring av annat slag svara delägarna personligen

med obegränsad eller till visst belopp begränsad ansvarighet för bolagets förbindelser.

Delägares ansvarighet må göras gällande allenast i den ordning denna lag föreskriver.

169 §.

Ömsesidigt försäkringsbolag må icke, med mindre särskilda skäl till undantag förefinnas, bildas utan garantikapital. Garantikapitalet skall bestämmas med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av den tillämnade rörelsen. Betalning av garantikapital skall erläggas i penningar, där den ej må annorledes fullgöras efter vad i denna lag sägs.

Garantikapitalet skall återbetalas då det ej vidare erfordras för rörelsens ändamålsenliga bedrivande. Angående villkor för återbetalning är vidare stadgat i 193 §.

170 §.

Bolagsordning för ömsesidigt försäkringsbolag skall angiva:

1. bolagets firma;
2. föremålet för bolagets verksamhet med särskilt angivande, huruvida verksamheten skall avse såväl direkt försäkring som återförsäkring;
3. beträffande direkt försäkring här i riket området för sådan verksamhet;
4. den ort inom riket, där bolagets styrelse skall hava sitt säte;
5. antalet styrelseledamöter och, där suppleanter för dem skola finnas, antalet styrelsesuppleanter, antalet revisorer, tiden för styrelseledamöts och revisors uppdrag, så ock, där styrelseledamot och styrelsesuppleant eller revisor och revisorssuppleant ej skola väljas å bolagsstämma, huru de skola tillsättas, ävensom i vilken omfattning revisorerna skola vara auktoriserade revisorer eller godkända granskningsmän;
6. huruvida mer än en ordinarie bolagsstämma skall årligen hållas, samt vilka ärenden som skola förekomma å ordinarie stämma, utöver dem vilka enligt 218 § skola förekomma å stämma som i 213 § sägs, eller, där flera ordinarie stämmor skola hållas, å envar av dem;
7. tiden för ordinarie bolagsstämmas hållande, vilken tid, i fråga om stämma som i 213 § sägs, skall bestämmas till viss period, icke överstigande tre månader, inom sex månader från nästföregående räkenskapsårs utgång;
8. grunderna för utövande av rösträtt och fattande av beslut å bolagsstämma med särskilt angivande, huruvida och i vilken mån delägarnas rösträtt skall utövas genom utsedda delegerade och, där garantikapital förskjutes, rösträtt skall tillkomma garant;
9. det sätt, varpå kallelse till bolagsstämma skall ske och andra meddelanden kungöras delägarna eller röstberättigade, som icke äro delägare, ävensom den tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna;
10. där ej för bolagets förbindelser häfta allenast dess tillgångar, intill vilket belopp och i vilken ordning delägarna äro personligen ansvariga för bolagets förbindelser;

11. där bolaget är skyldigt att göra avsättning till reservfond, huru stor del av bolagets årsvinst, som minst skall avsättas till dylik fond, och till vilket belopp reservfonden skall uppgå för att avsättning ej skall behöva äga rum;

12. de grunder, enligt vilka eljest skall förfogas över uppkommen vinst, med särskilt angivande i fråga om livförsäkringsrörelse i vad mån avsättning skall ske till regleringsfond;

13. antal och belopp av försäkringar, som skola vara tecknade, innan bolaget må anses bildat;

14. beträffande annan försäkring än livförsäkring, regler för begränsning av den ansvarighet bolaget må utan återförsäkring ikläda sig på en och samma risk;

15. där verksamheten avser såväl direkt försäkring som återförsäkring, regler för återförsäkringens begränsning i förhållande till den direkta försäkringen;

ävensom, där garantikapital förskjutes:

16. garantikapitalets belopp;

17. i vilken ordning garant skall inbetala tecknat garantibelopp;

18. huruvida och i vilken ordning ränta skall erläggas å garantikapitalet och vinst utdelas till garant, så ock i vilken ordning garantikapitalet skall återbetalas.

Antalet styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och revisorer kan så bestämmas, att lägsta och högsta antalet anges.

Bolagsordningen skall jämväl innehålla bestämmelser ej mindre om den tid, ej överstigande sex månader från det koncession beviljats, inom vilken konstituerande stämma skall hållas, än även om grunderna för utövande av rösträtt och fattande av beslut å sådan stämma och å särskild stämma enligt 183 §.

171 §.

Ömsesidigt försäkringsbolags firma skall innehålla orden ömsesidig samt försäkring. I fråga om bolag, vars verksamhet endast avser att meddela försäkring av egendom inom ett län, skall firman angiva området för bolagets verksamhet men må ordet ömsesidig utelämnas.

Ny firma skall tydligt skilja sig från annat, förut i laga ordning registrerat, ännu bestående försäkringsbolags firma, så ock från benämning å utländsk försäkringsanstalt, som är allmänt känd här i riket.

172 §.

Vid bestämmande av antal och belopp av försäkringar, som skola vara tecknade, innan ömsesidigt försäkringsbolag må anses bildat, skall hänsyn tagas till beskaffenheten av den tillämnade rörelsen och till garantikapitalets storlek.

173 §.

För livförsäkring skola grunder upprättas beträffande

1. beräkning av försäkringspremier och premiereserv;
2. avsättning till och användning av utjämningsfond;
3. försäkringstagares rätt till återköp och fribrev;
4. belåning av försäkringsbrev hos bolaget;
5. verkan av underlåten premiebetalning;
6. försäkringstagares rätt när, annorledes än av anledning som avses under 3 eller 5, försäkringen upphör i förtid eller bolaget eljest är fritt från ansvarighet för försäkringsfall;
7. återbäring till försäkringstagarna; samt
8. begränsning av den ansvarighet bolaget må utan återförsäkring ikläda sig på en och samma risk.

Skall försäkring, som ej är att hänföra till personförsäkring, meddelas för all framtid eller för längre tid än tio år, skola grunder upprättas för beräkning av premiereserv för sådana försäkringar ävensom för bestämmande av försäkringstagares rätt när sådan försäkring upphör i förtid eller bolaget eljest är fritt från ansvarighet för försäkringsfall.

Om grunder för livförsäkring stadgas vidare i 263—265, 267—270 och 273 §§.

174 §.

Skall förbehåll träffas enligt 344 § om tvisters avgörande av skiljemän, eller skall bolaget driva försäkringsrörelse i utlandet, eller skall bolagets verksamhet upphöra efter viss tid eller under visst villkor,

varde bestämmelse härom intagen i bolagsordningen.

Där kalenderåret ej skall utgöra bolagets räkenskapsår, varde räkenskapsåret angivet i bolagsordningen.

Skall om användande av bolagets behållna tillgångar vid dess upplösning gälla annat än i denna lag stadgas, varde bestämmelse härom intagen i bolagsordningen.

175 §.

Sedan koncession beviljats, skall teckning av försäkringar i bolaget ske å teckningslista som upprättats av stiftarna och försetts med deras bevittnade namnunderskrifter. Teckning må ock ske å sådan avskrift av teckningslistan, som bestyrkts av notarius publicus eller landsfiskal eller av stiftarna. Vid teckningslistan skola vara fogade på enahanda sätt styrkta avskrifter av koncessionen, bolagsordningen och i 173 § omförmälda grunder.

När teckning sker, böra tecknarna vid sina namn angiva yrke och post-adress.

176 §.

Ej må stiftare eller annan av bolaget för dess bildande njuta gottgörelse utöver ersättning för utgifter, som för bildandet varit uppenbarligen nödvändiga. Ej heller må stiftare förbehålla sig eller annan särskild förmån eller rättighet.

177 §.

Teckning av försäkring må å konstituerande stämma icke tagas i beräkning där den skett annorledes än å teckningslista i huvudskrift eller sådan avskrift som i 175 § sägs eller där teckningen gjorts med förbehåll.

178 §.

Har ej beslut om bolagets bildande fattats å konstituerande stämma inom den i bolagsordningen föreskrivna tiden eller å stämma, till vilken frågan uppskjutits enligt 182 §, vare teckning av försäkring eller av garantikapital, där sådant skall förskjutas, icke vidare bindande.

Samma lag vare, där genom lagakraftgående beslut frågan om bolagets registrering förklarats förfallen eller ansökan om bolagets registrering blivit avslagen.

179 §.

Ej må, sedan bolaget registrerats, sådan grund för tecknings ogiltighet, som avses i 177 § och 178 § första stycket, göras gällande, utan så är att den hos försäkringsinspektionen anmälts före registreringen.

180 §.

Konstituerande stämma skall utlysas av stiftarna att inom tid, som blivit bestämd i bolagsordningen, hållas å ort inom riket. Kallelsen skall senast två veckor före stämman kungöras i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där bolagets styrelse skall hava sitt säte. Skriftlig kallelse skall ock med posten avsändas till envar, som tecknat försäkring och vid sitt namn angivit postadress, ävensom till garant, som är röstberättigad.

Skall efter vad i 182 § sägs till fortsatt stämma anstå med avgörande av frågan huruvida bolaget skall komma till stånd, skall kallelse till den fortsatta stämman utfärdas i den ordning varom i första stycket stadgas. Kallelsen skall angiva de ärenden som skola förekomma.

181 §.

Å konstituerande stämman skola stiftarna i huvudskrift framlägga teckningslistan jämte de handlingar, av vilka enligt 175 § avskrifter skola vara fogade vid densamma. Har teckning skett å avskrifter av teckningslistan, skola ock dessa framläggas.

Stämman skall öppnas av den stiftarna därtill utsett. Där de närvarande ej enhälligt utse ordförande, åligger det den som öppnat stämman att såsom ordförande leda förhandlingarna, till dess röstlängd blivit godkänd och ordförande valts.

Å stämman skall ordföranden upprätta förteckning över närvarande röstberättigade. Företrädes någon av ombud, skall jämväl ombudet upptagas. I förteckningen över närvarande skall anteckning göras om det röstetal, som tillkommer envar av dem. Äger någon utöva rösträtt såsom garant, skall detta angivas i förteckningen. Sedan förteckningen enhälligt eller efter

en på grundval av densamma företagen omröstning godkänts med eller utan ändring, länder förteckningen till efterrättelse såsom röstlängd.

Utvisa ej teckningslistorna, att försäkringar blivit tecknade till minst det antal och belopp, som i bolagsordningen föreskrivits, vare frågan om bolagets bildande förfallen.

Skall garantikapital förskjutas och styrkes ej å stämman att detsamma blivit inbetalt till den del, som i bolagsordningen föreskrivits, vare lag som i fjärde stycket sägs.

Vid fortsatt stämman, varom i 182 § förmäles, skall ny röstlängd upprättas.

182 §.

Å konstituerande stämman skall till avgörande företagas, huruvida bolaget skall komma till stånd. Dock må beslutas, att med frågans avgörande skall anstå till fortsatt stämman, som utsättes till viss dag minst fyra och högst sex veckor därefter. Å fortsatt stämman varde frågan om bolagets bildande avgjord utan vidare uppskov.

Beslutes att bolaget skall komma till stånd, skall bolaget anses bildat; i annat fall vare frågan om bolagets bildande förfallen.

183 §.

Är ömsesidigt försäkringsbolag bildat, skall val av styrelse och revisorer förrättas.

Sker det ej å konstituerande stämman, åligger det stiftarna att senast en månad därefter i den ordning, som skall gälla för kallelse till ordinarie bolagsstämma, utlysa särskild stämman för ändamålet att hållas så snart ske kan. Uraktlåtes det, har försäkringsinspektionen att då förhållandet varder för inspektionen kunnigt ofördröjligen i samma ordning kalla de röstberättigade till sådan stämman.

I fråga om orten för särskild stämman skall gälla vad om ort för bolagsstämma är stadgat i 215 §.

184 §.

Vid konstituerande stämman och särskild stämman enligt 183 § skall genom stiftarnas försorg föras protokoll. Rörande detta protokoll skall vad i 210 § är stadgat äga motsvarande tillämpning.

185.

I fråga om talan å beslut, som fattats på konstituerande stämman eller särskild stämman enligt 183 §, skall vad om talan å bolagsstämmobeslut är stadgat i 229 § 1 mom. första stycket och andra stycket första punkten samt 2 mom. så ock i 230 § äga motsvarande tillämpning. Har bolaget i strid mot vad i 304 § 1 mom. sägs blivit registrerat, ehuru sådan grund till klander mot beslutet om bolagets bildande förelåg som avses i 229 § 1 mom. andra och tredje styckena, vare beslutet gällande, om klandertalan ej väckts inom föreskriven tid eller väckt klandertalan ogillats.

186 §.

Sedan styrelse och revisorer utsetts så ock, där garantikapital skall förskjutas, minst hälften av garantikapitalet erlagts genom betalning i penningar eller därmed enligt 331 § jämställd betalning samt stadgad skyldighet att avlämna förbindelser, som i 192 § sägs, fullgjorts, må bolaget enligt föreskrifterna i denna lag registreras.

187 §.

Innan bolaget registrerats, kan det ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara. Sedan styrelse blivit utsedd, äge den dock föra talan i mål rörande bolagsbildningen, så ock eljest vidtaga åtgärd för utbekommande av tecknat garantibelopp.

Handla stiftare eller ock styrelsen, verkställande direktören eller annan, som enligt 204 §, jämförd med 80 §, är ställföreträdare för bolaget, eller på stämma röstberättigad å bolagets vägnar, innan det registrerats, skola de, som deltagit i åtgärden eller beslut därom, svara för uppkommande förbindelser, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld; vare tillika, där avtal träffats med någon som saknade kännedom om att bolaget var oregistrerat, en för alla och alla för en skyldiga att ställa betryggande säkerhet för förpliktelser, som ej skola omedelbart fullgöras.

188 §.

Har styrelsen, verkställande direktören eller annan ställföreträdare, som avses i 204 §, jämförd med 80 §, ingått avtal för oregistrerat bolag, vare avtalet, där registrering sker, gällande från registreringen, såvida icke den med vilken avtalet slöts utövar den rätt att frånträda avtalet, som på grund av vad i andra stycket stadgas må tillkomma honom.

Den med vilken avtalet slöts äge frånträda avtalet, innan det kommit eller enligt vad i 316 § sägs skall anses hava kommit till hans kännedom, att bolaget registrerats. Visste han att bolaget var oregistrerat, må han dock ej, med mindre förbehåll träffats, frånträda avtalet i annat fall än då ansökan om registrering icke gjorts inom den i 191 § stadgade tiden eller då ansökan, som gjorts inom denna tid, av försäkringsinspektionen avslagits.

Frånträde skall anses hava ägt rum, när meddelande därom inlämnats för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänts till ställföreträdare, som ingått avtalet, eller till annan, som utsetts att vara styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare. Den med vilken avtalet slöts vare pliktig att, på förfrågan huruvida han vill vidbliva avtalet, inom skälig tid giva besked därom. Förklarar han sig vilja vidbliva avtalet eller underlåter han att inom skälig tid giva besked, skall han vara bunden av avtalet som om han vetat att bolaget var oregistrerat.

189 §.

Blir enligt 188 § avtal bindande för bolaget, må ansvarighet varom i 187 § andra stycket stadgas ej göras gällande, utom såvitt angår förpliktelse som skolat fullgöras före bolagets registrering. Ej heller må på grund av sådan förpliktelse talan väckas, sedan ett år förflutit från registreringen.

190 §.

Varder bolaget ej registrerat, vare styrelseledamöterna, en för alla och alla för en, ansvariga för att vad styrelsen uppburit på grund av garanti-avtal eller teckning av försäkring i bolaget återbäres till garant eller tecknare efter avdrag för kostnad till följd av åtgärd som må vidtagas enligt 187 § första stycket. Återbäringen skall ock omfatta förkovran, där sådan uppkommit.

191 §.

Ansökan om bolagets registrering skall av styrelsen och verkställande direktören göras senast ett år från det koncession beviljats.

Ansökningen skall beträffande styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktören och vice verkställande direktör innehålla uppgift om fullständiga namnet ävensom hemvist, så ock förklaring att dessa personer äro svenska medborgare och ej äro omyndiga. Där enligt denna lag eller bolagsordningen revisor skall vara auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman, skola beträffande sådan revisor och suppleant för denne lämnas enahanda uppgifter under angivande att han är auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman.

I ansökningen skall uppgivas, av vilka och huru bolagets firma skall tecknas, där den ej tecknas av styrelsen eller av verkställande direktören allenast på grund av denna lag. Skall firman tecknas av annan person än som avses i andra stycket första punkten, gälle vad där är stadgat även i fråga om sådan firmatecknare.

Bolagets postadress skall angivas.

Vid ansökningen skola fogas:

1. de listor å vilka teckning av försäkringar ägt rum;
2. avskrift av protokollet vid konstituerande stämman så ock, om särskild stämman hållits, avskrift av det därvid förda protokollet; samt
3. två avskrifter av koncessionen, bolagsordningen och i 173 § omförmälda grunder.

Dessutom skall, där garantikapital skall förskjutas, vid ansökningen fogas avskrift av garantiavtalet ävensom en av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören undertecknad handling innehållande *dels* uppgift, huru stor del av garantikapitalet som inbetalts, samt huruvida och i vad mån förbindelser, som i 192 § omförmälas, blivit avlämnade, *dels ock* försäkran att den anmälda inbetalningen på garantikapitalet blivit verkställd genom betalning i penningar eller därmed enligt 331 § jämställd betalning.

I femte och sjätte styckena angivna avskrifter skola vara bestyrkta på sätt i 341 § andra stycket stadgas.

Har ej varje styrelseledamot och styrelsesuppleant samt verkställande direktören och vice verkställande direktör, så ock i övrigt envar, som ensam eller i förening med annan är bemyndigad att teckna bolagets firma, å ansökningen egenhändigt skrivit sin av vittnen styrkta namnteckning, skall vid ansökningen fogas en särskild bilaga, därå namnteckningen finnes och blivit styrkt av vittnen.

Om inbetalning och återbetalning av garantikapital.

192 §.

1 mom. Senast inom två år från ömsesidigt försäkringsbolags bildande skall, där garantikapital förskjutes, tecknat garantibelopp till fullo betalas.

Garant vare skyldig att senast vid bolagets bildande avlämna till bolaget ställd skriftlig förbindelse å tecknat garantibelopp, som är oguldet. Fordran å oguldet garantibelopp må, ändå att förbindelse utfärdats, ej av bolaget överlätas eller pantsättas.

Ej må kvittning ske av skuld på grund av teckning av garantibelopp mot fordran hos bolaget, med mindre styrelsen det medgiver. Kvittning må icke medgivas, där den skulle lända till nackdel för bolaget eller dess borgenärer.

Innan styrelse valts, må inbetalning av garantibelopp verkställas allenast genom insättning för bolaget å bankräkning varom stadgas i 331 §.

2 mom. Varder, efter det ansökan om bolagets registrering gjorts, ytterligare inbetalning å garantikapital fullgjord, skall inom sex månader efter inbetalningen anmälan om sålunda inbetalt belopp göras för registrering. Anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören, skall innehålla försäkran att den anmälda inbetalningen på garantikapitalet blivit verkställd genom betalning i penningar eller därmed enligt 331 § jämställd betalning eller ock genom kvittning mot skuld till garant. Därvid skall angivas, huru mycket som guldits genom betalning och huru mycket som guldits genom kvittning, och skall, där kvittning skett, tillika försäkras att den enligt styrelsens och verkställande direktörens mening icke länt till nackdel för bolaget eller dess borgenärer.

193 §.

Återbetalning av garantikapital må icke ske förrän såsom tillgång uppförda organisationskostnader fullständigt avskrivits samt, där rörelsen avser livförsäkring, säkerhetsfonden stigit till två och en halv procent av den i 271 § nämnda delen av premiereserven.

Beslut om återbetalning må ej bringas till verkställighet utan försäkringsinspektionens tillstånd.

Verkställd återbetalning skall av styrelsen och verkställande direktören ofördröjligen anmälas för registrering.

Om reservfond så ock om bolagsstämmas rätt att genom vinstutdelning eller eljest förfoga över bolagets egendom.

194 §

Ömsesidigt försäkringsbolag skall av årsvinsten å annan rörelse än livförsäkringsrörelse, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust å samma rörelse från föregående år, till reservfond avsätta minst det belopp, som anges i bolagsordningen. Vid beräkning av det belopp, som sålunda minst skall avsättas, må ej från årsvinsten avdragas den andel däri, som kan hava tillerkänts styrelseledamot, verkställande direktören eller annan såsom arvode (tantiem). Avsättning må dock ej ske av medel som erfordras till täckande av förlust vilken uppstått å livförsäkringsrörelse och ej motsvaras av befintliga till framtida förfogande avsatta medel eller av fonder för livförsäkringsrörelsen. Sedan reservfonden uppgått till visst i bolagsordningen föreskrivet minimibelopp, må vidare avsättning till fonden upphöra; nedgår fonden under det sålunda stadgade beloppet, skall avsättning därtill ånyo vidtaga.

Nedsättning av reservfonden må beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes hava uppstått å bolagets verksamhet i dess helhet, och som icke kan ersättas av befintliga till framtida förfogande avsatta medel.

195 §.

1 mom. Ej må till betalning av ränta enligt garantiavtal eller till utdelning av vinst åt garant användas annat än den vinst, som förefinnes å rörelsen i dess helhet enligt fastställd balansräkning för sista räkenskapsåret, i den mån vinsten icke skall avsättas till reservfond eller säkerhetsfond.

Innan organisationskostnader, som uppförts såsom tillgång, fullständigt avskrivits, må ej för något år såsom ränta eller vinst till garantier utgivas sammanlagt mera än tre procent å det inbetalda garantikapitalet.

2 mom. Varder räntebetalning eller vinstutdelning beslutad och verkställd i strid mot vad i 1 mom. stadgats eller mot bestämmelse i bolagsordningen, vare de, som uppburit sådan betalning eller utdelning, skyldiga att återbära denna jämte fem procent ränta därå.

Samma lag vare, om till räntebetalning eller vinstutdelning använts vinst som utvisats av fastställd balansräkning till följd därav att balansräkningen upprättats i strid mot bestämmelserna i 205 §, jämförd med 93 och 94 §§; dock må betalningen eller utdelningen ej återkrävas från den, som vid dess uppbärande varken insåg eller bort inse balansräkningens oriktighet.

För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, vare de, som medverkat till beslutet om räntebetalning eller vinstutdelning eller verkställandet av detta eller till upprättandet eller fastställandet av oriktig balansräkning, ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 320, 323 och 324 §§ stadgade grunderna.

196 §.

Det tillkommer bolagsstämma att i enlighet med bolagsordningens föreskrifter besluta, huruvida och i vad mån räntebetalning eller vinstutdelning till garant skall ske av den vinst som enligt 195 § må användas för sådant ändamål.

Bolagsstämma må ej besluta om användande av bolagets vinstmedel eller övriga tillgångar eller om åtagande av förpliktelser för ändamål, som uppenbarligen är främmande för föremålet för bolagets verksamhet eller för verksamhetens syfte. Dock äge bolagsstämma använda tillgångar till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål, såvitt det med hänsyn till ändamålets beskaffenhet, bolagets ställning och omständigheterna i övrigt får anses skäligt.

Bolagsstämma må ej heller, med mindre annat följer av vad i denna lag eller bolagsordningen är stadgat, besluta om sådan användning av bolagets tillgångar eller eljest om sådan åtgärd, att uppenbarligen fördel beredes vissa garantier till nackdel för bolaget eller övriga garantier.

Om uttaxering.

197 §.

Uppkommer i ömsesidigt försäkringsbolag förlust å annan försäkring än personförsäkring, skall det belopp, vartill förlusten uppgår, i den mån den icke varder täckt genom användande av befintliga till framtida förfogande avsatta medel eller genom nedsättning av reservfonden, med tillägg av högst en tiondel uttaxeras å dem, som varit delägare i bolaget under hela eller någon del av det räkenskapsår, varunder förlusten uppkommit. Är enligt bestämmelse i bolagsordningen delägarnas personliga ansvarighet begränsad till visst belopp eller har i bolagsordningen intagits föreskrift om att uttaxering i första hand skall ske inom en bestämd grupp av delägare eller eljest i annan ordning än i denna paragraf stadgas, skall uttaxeringen därefter jämkas.

Varder ej förlusten täckt genom uttaxering på sätt i första stycket är stadgat, skall kvarstående förlust utjämnas genom nedsättning av delägares andel i premiereserven med därav betingad nedsättning av försäkringsbeloppen ävensom av sådana på delägare belöpande ersättningsbelopp, som svara mot försäkringsfall, vilka inträffat under det räkenskapsår, varunder förlusten uppkommit.

Där garantikapital förskjutits, skall vad ovan är stadgat om förlustens täckande genom uttaxering gälla allenast det belopp, varmed förlusten må överstiga det inbetalda garantikapitalet till den del detta icke redan återbetalats till garanterna.

198 §.

Uttaxering enligt 197 § skall, efter det balansräkning för räkenskapsåret blivit av bolagsstämman fastställd, av styrelsen ofördröjligen bringas till verkställighet. Inbetalning av medel som uttaxerats må fördelas på högst

sex terminer, dock att sista inbetalningen skall vara gjord inom tre år från styrelsens beslut om verkställighet.

Sådant beslut skall, där ej annat är i bolagsordningen bestämt, minst en månad före varje inbetalningsdag delgivas i den ordning, som finnes stadgad för kungörande av meddelanden till delägarna.

199 §.

Uttaxering skall ske i förhållande till varje delägares försäkringsbelopp.

Vid nedsättning av delägares andel i premiereserven och av ersättningsbelopp som belöpa på delägare skola alla andelar och ersättningsbelopp nedsättas i samma förhållande.

Har någon redan uppburit större ersättning än honom tillkommer efter ersättningsbeloppens nedsättning, är han skyldig att till bolaget återbära vad han sålunda för mycket uppburit.

Om bolagsordningen innehåller bestämmelser, som avvika från vad i denna paragraf är stadgat, vare de gällande.

200 §.

Å delägare uttaxerat belopp, som ej å utsatt tid erlägges, skall ofördröjligen utsökas. Finnes vid utmätning delägare sakna genast utmättningsbar tillgång till det utsökta beloppets fulla gäldande eller varder delägares egendom avträdd till konkurs, skall, i den mån förlust, som jämlikt 197 § skall täckas genom uttaxering, icke genom de erlagda beloppen blivit täckt, i förra fallet vad som brister och i senare fallet vad å delägaren belöper uttagas hos övriga delägare så långt deras ansvarighet räcker; och skola i ty fall de för första uttaxeringen gällande grunder lända till efterrättelse.

201 §.

Avträdes ömsesidigt försäkringsbolags egendom till konkurs, må delägares personliga ansvarighet för bolagets förbindelser göras gällande endast i den mån bolagets tillgångar ej förslå till gäldande av dess skulder samt allenast i den ordning som i 202 och 203 §§ sägs.

202 §.

Då förslag till slututdelning i bolagets konkurs upprättas, skall, där brist för borgenärerna uppstår, av konkursförvaltningen jämväl upprättas förslag till uttaxering å delägarna, så långt deras ansvarighet räcker, av det belopp som erfordras för bristens täckande. Sådan uttaxering skall verkställas efter de grunder, som stadgas i 197 och 199 §§, dock att uttaxeringen skall ske å dem, som vid tiden för konkursansökningens ingivande voro eller under hela eller någon del av det före nämnda tid närmast förflutna året varit delägare i bolaget.

Underrättelse om förslagets upprättande skall upptagas i den kungörelse, som utfärdas angående utdelningsförslaget, och varde därjämte av rättens ombudsman meddelad delägarna på sätt om kungörande av meddelanden ått

dem finnes stadgat. Vad konkurslagen innehåller om tillhandahållande av utdelningsförslag samt om ordningen för klander därå skall äga motsvarande tillämpning i fråga om förslag till uttaxering. Klandertalan å sådant förslag må anställas jämväl av delägare.

203 §.

Sedan förslaget till uttaxering vunnit laga kraft eller prövats av första domstolen i konkurssaken, åligger det konkursförvaltaren att ofördröjligen i den ordning, som finnes stadgad för kungörande av meddelanden åt delägarna, infordra de uttaxerade beloppen.

Infordrat belopp, som ej erlägges å utsatt tid, skall av konkursförvaltaren sökas; och vare vid utsökningen förslaget till uttaxering lika gällande som domstols lagakraftäggande dom.

Finnes vid utmätning delägare sakna genast utmättningsbar tillgång till det utsökta beloppets fulla gäldande eller varder delägares egendom avträdd till konkurs, gälle vad i 200 § är stadgat.

Är ej förslaget till uttaxering gillat av alla borgenärerna och delägarna, må ej utdelning ske, innan tid för klanders anställande är försutten. Har förslaget överklagats, må ej belopp, som klandret avser, annorledes än mot borgen utdelas, förrän slutlig dom över klandret fallit.

Om styrelse, verkställande direktör och firmateckning.

204 §.

1 mom. Angående styrelse, verkställande direktör och firmateckning skall för ömsesidigt försäkringsbolag gälla vad i fråga om försäkringsaktiebolag stadgas i 70—88 §§, dock med iakttagande att den i 70 § tredje stycket upptagna hänvisningen till 113 § i stället skall avse 213 §, att vad i 73 § tredje stycket sägs om aktieägare skall äga tillämpning å delägare, delegerad och garant i ömsesidigt försäkringsbolag, samt att den i 84 § upptagna hänvisningen till 69 § andra stycket första punkten och tredje stycket skall avse bestämmelserna i 196 § andra stycket första punkten och tredje stycket.

Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, försäkringsinspektionen må, när särskilda skäl äro därtill, medgiva undantag från föreskrifterna i 71 § att verkställande direktör skall utses samt att det skall ankomma på bolagets styrelse att utse verkställande direktör och vice verkställande direktör, ävensom från bestämmelsen i 77 § att sådan befattningshavare icke må utses till ordförande i styrelsen. Skall verkställande direktör ej utses, uppdrage styrelsen åt en av styrelseledamöterna att fullgöra de skyldigheter, som enligt denna lag åvila verkställande direktören i avseende å bolagets bokföring och medelsförvaltningen, och svare styrelsen i övrigt för de åligganden, som enligt denna lag ankomma på verkställande direktören.

2 mom. Vill styrelsen kära till bolaget, skall styrelsen kalla de röstberättigade till bolagsstämma för val av ställföreträdare att föra bolagets talan i tvisten. Stämning delgives genom att föredragas å stämman.

3 mom. Vad i 90 § stadgas om registreringsanmälan skall lända till efterrättelse jämväl i fråga om ömsesidigt försäkringsbolag, dock skall vad där sägs om 29 § andra, tredje och sjunde styckena i stället avse 191 § andra, tredje och åttonde styckena.

Om styrelsens och verkställande direktörens årsredovisning.

205 §.

Angående styrelsens och verkställande direktörens årsredovisning skall för ömsesidigt försäkringsbolag gälla vad i fråga om försäkringsaktiebolag stadgas i 91 och 92 §§, 93 § 1—5, 7 och 8 mom., 94 § 1 och 3—5 mom. samt 95—97 §§; dock att den i 91 § tredje stycket upptagna hänvisningen till 113 § i stället skall avse 213 §.

Om revision.

206 §.

Vad angående revision i försäkringsaktiebolag finnes stadgat i 98—104 §§ skall gälla jämväl i fråga om revision i ömsesidigt försäkringsbolag; därvid skall dock iakttagas, att de i 99 § första stycket och 103 § upptagna hänvisningarna till 113 § i stället skola avse 213 §, att vad i 99 § fjärde stycket sägs om 29 § andra stycket i stället skall avse 191 § andra stycket, samt att vad i 100 § 3 mom. och 104 § 1 mom. första stycket sägs om aktieägare skall äga tillämpning å delägare, delegerade och garant i ömsesidigt försäkringsbolag.

Om bolagsstämma.

207 §.

Delägares, delegerads och garants rätt att delta i handhavandet av bolagets angelägenheter utövas å bolagsstämma.

208 §.

Såvitt hinder ej möter, böra styrelsens ledamöter och verkställande direktören närvara vid bolagsstämma så ock minst en av revisorerna, där å stämman redovisning för bolaget skall behandlas eller eljest ärende förekommer av beskaffenhet att revisors närvaro kan anses påkallad. Rätt att närvara vid bolagsstämma tillkommer städse revisor.

209 §.

Ej må någon själv eller genom ombud eller såsom ombud för annan å bolagsstämma delta i behandling av fråga rörande avtal mellan honom och bolaget. Ej heller må han delta i behandling av fråga om avtal mellan bolaget och tredje man, där han i frågan äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot bolagets. Vad sålunda stadgats äge motsvarande

tillämpning beträffande gåva från bolagets sida, så ock beträffande rättgång eller annan talan mot honom eller tredje man.

Styrelseledamot eller verkställande direktören må ej deltaga i beslut om ansvarsfrihet för förvaltningsåtgärd, för vilken han är ansvarig, eller i val av revisor.

I behandlingen av fråga om överlåtelse av försäkringsbestånd enligt 295 § äger övertagande bolaget deltaga utan hinder av vad i första stycket sägs.

210 §.

Där ej genom föreskrift i bolagsordningen är bestämt vem som skall vara ordförande på bolagsstämma, välje stämman själv ordförande att leda förhandlingarna. Till ordförande må utses den som ej är röstberättigad å stämman, om annat icke föreskrives i bolagsordningen.

Är ej ordförande bestämd genom bolagsordningen, skall stämman öppnas av styrelsens ordförande eller den styrelsen därtill utsett.

Utse, då ordförande skall väljas, de närvarande ej enhälligt ordförande, åligger det den som öppnat stämman att såsom ordförande leda förhandlingarna, till dess röstlängd blivit godkänd och ordförande valts.

Å stämman skall ordföranden upprätta och till godkännande framlägga en förteckning över närvarande röstberättigade och ombud för röstberättigade med uppgift å det röstetal, som tillkommer envar av dem. Sedan förteckningen enhälligt eller efter en på grundval därav företagen omröstning godkänts med eller utan ändring, länder förteckningen till efterrättelse såsom röstlängd å stämman; dock att, där stämman uppskjutes till senare dag än nästföljande söckendag, ny förteckning skall upprättas å den fortsatta stämman.

Genom styrelsens försorg skall föras protokoll över förhandlingarna å stämman. I protokollet skola intagas röstlängden, de beslut, som av ordföranden angivits vara fattade av stämman, samt, där röstning skett, dess resultat. Anteckning skall i protokollet ske om prövning av kallelsen till stämman. Protokollet skall undertecknas eller till riktigheten vitsordas av ordföranden och minst en på stämman utsedd person. Senast inom två veckor efter stämman skall protokollet genom styrelsens och verkställande direktörens försorg hållas hos bolaget tillgängligt för delägarna så ock för röstberättigade, som ej äro delägare. Protokollen skola på betryggande sätt förvaras.

211 §.

Jämte vad i övrigt i denna lag är stadgat om utövande av rösträtt och fattande av beslut å bolagsstämma gälle:

1. att frånvarande delägares och garants rösträtt må utövas genom ombud, dock att till ombud för delägare ej må utses annan än röstberättigad delägare;

2. att delegerads rösträtt ej må utövas genom ombud;

3. att såsom bolagets beslut gäller den mening, för vilken de flesta röster-na avgivas;

4. att vid lika röstetal val avgöres genom lottning, men i andra frågor den mening gäller som biträdes av de flesta röstande eller, om jämväl antalet röstande är lika, av stämmans ordförande.

I bolagsordningen må kunna intagas bestämmelser avvikande från vad i första stycket 1, 3 och 4 stadgas.

212 §.

Den, som vill föra talan såsom fullmäktig för röstberättigad å bolagsstämma, skall, där ej den röstberättigade å stämman muntligen bemyndigar honom därtill, styrka sin behörighet genom skriftlig dagtecknad fullmakt. Fullmakt vare ej gällande för stämma, som börjar senare än ett år efter fullmaktens utfärdande.

213 §.

Inom sex månader efter utgången av varje räkenskapsår skall hållas ordinarie bolagsstämma, å vilken styrelsen och verkställande direktören hava att framlägga redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen för det sistförflutna räkenskapsåret.

Genom styrelsens och verkställande direktörens försorg skola de handlingar, som sålunda skola framläggas å stämman, under minst en vecka närmast före denna hos bolaget hållas tillgängliga för de röstberättigade i tillräckligt antal exemplar ävensom ofördröjligen översändas till röstberättigad som med uppgivande av postadress anhåller därom.

Röstberättigad äge att få ärende hänskjutet till prövning å ordinarie stämma, såframt han hos styrelsen skriftligen framställer yrkande därom minst tio dagar före stämman. Föranleder yrkandet särskilt tillkännagivande enligt 216 § andra stycket, skola kostnaderna därför gäldas av den som framställt yrkandet.

214 §.

Styrelsen äger, när den finner lämpligt, kalla de röstberättigade till extra bolagsstämma.

Revisorerna må, om deras granskning föranleder därtill, skriftligen med angivande av skälet påfordra, att styrelsen skall utlysa extra bolagsstämma att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske. Efterkommer styrelsen ej inom en vecka sådan påfordran, äge revisorerna på sätt i 215 och 216 §§ är stadgat själva utlysa stämma. Äro icke samtliga revisorer ense om stämmas utlysande, gälle den mening, varom de flesta förena sig, eller vid lika röstetal deras mening som anse extra stämma böra hållas.

Extra bolagsstämma skall ock av styrelsen utlysas, då det för uppgivet ändamål skriftligen påfordras av minst en tiondel av samtliga röstberättigade eller det mindre antal, som kan vara bestämt i bolagsordningen.

215 §.

Bolagsstämma skall sammanträda å den ort, där styrelsen har sitt säte, såframt ej i bolagsordningen blivit bestämt att stämma skall hållas å annan ort inom riket.

Kallelse till bolagsstämma skall utfärdas av styrelsen i enlighet med bolagsordningens föreskrifter. Kallelseåtgärderna skola vara vidtagna senast två veckor före ordinarie och senast en vecka före extra stämma.

Utlyses ordinarie stämma som i 213 § sägs att hållas å annan tid än som bestämts i bolagsordningen, skall senast två veckor före stämman kungörelse om stämmans hållande införas i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där bolagets styrelse har sitt säte. Är i bolagsordningen något ytterligare föreskrivet om kallelse till ordinarie stämma, skall det iakttagas.

Uppskjutes stämma till dag som infaller mer än en månad därefter, skall kallelse jämlikt andra stycket utfärdas till den fortsatta stämman.

Där för giltighet av bolagsstämmobeslut erfordras att det fattas å två på varandra följande stämmor, må kallelse till sista stämman ej ske, innan första stämman hållits. Är icke någon av stämmorna ordinarie, skola mellan dem förflyta minst två månader, och skall till sista stämman kallelse ske i den ordning som i tredje stycket är stadgad.

216 §.

I kallelsen till bolagsstämma skola angivas de ärenden, som skola förekomma å stämman, dock vare det ej erforderligt att i kallelse till ordinarie stämma särskilt angiva de ärenden, som enligt denna lag eller bolagsordningen skola där företagas. Under minst en vecka närmast före stämma skall tillika en fullständig förteckning över samtliga ärenden, som skola förekomma å stämman, genom styrelsens och verkställande direktörens försorg hållas hos bolaget tillgänglig för de röstberättigade ävensom ofördröjligen översändas till röstberättigad, som med uppgivande av postadress anholder därom. Skall å stämma förekomma ärende innefattande förslag till ändring av bolagsordningen, varde det huvudsakliga innehållet av ändringen angivet i kallelsen och förteckningen.

Har röstberättigad enligt 213 § framställt yrkande om ärendes hänskjutande till prövning på ordinarie stämma å sådan tid att ärendet icke kunnat angivas i kallelsen till stämman, skall genom styrelsens försorg ofördröjligen om ärendets hänskjutande till stämman tillkännagivande äga rum på det sätt, som i bolagsordningen stadgas för kallelse till ordinarie bolagsstämma.

Ärende, som ej angivits i kallelsen till stämman eller varom tillkännagivande icke ägt rum efter vad i andra stycket stadgas, eller som ej upptagits i förteckningen, må icke vid stämman företagas till avgörande, där ej i fråga om ordinarie stämma ärendet enligt denna lag eller bolagsordningen skall förekomma på stämman eller omedelbart föranledes av ärende som där skall avgöras. Ej heller må ärende angående ändring av bolagsordningen företagas till avgörande å ordinarie eller extra stämma, med mindre föreskriften i första stycket sista punkten iakttagits. Utan hinder av vad sålunda stadgats må dock å såväl ordinarie som extra stämma kunna fattas beslut om utlysande av extra stämma för behandling av visst ärende.

Då särskild kallelse skall ske till fortsatt stämma, skall beträffande kallelsens innehåll och påföljden av att ärende icke angivits i kallelsen vad ovan i denna paragraf är stadgat äga motsvarande tillämpning.

217 §.

Finnes ej styrelse för ömsesidigt försäkringsbolag, har försäkringsinspektionen att, på anmälan av verkställande direktören eller röstberättigad eller då förhållandet eljest varder för inspektionen kunnigt, ofördröjligen utlysa bolagsstämma. I fråga om ordningen för utlysande av stämma i sådant fall gälle vad i 215 och 216 §§ är stadgat.

Underlåter styrelsen att i föreskriven ordning kalla de röstberättigade till ordinarie bolagsstämma eller har styrelsen ej senast två veckor efter påfordran, som i 214 § tredje stycket sägs, utlyst extra bolagsstämma att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske, vare lag som i 288 § 2 och 3 mom. sägs.

218 §.

Å ordinarie bolagsstämma, som avses i 213 §, skola till avgörande företagas frågorna om fastställelse av balansräkningen med de ändringar eller tillägg, som må finnas erforderliga, samt om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna och verkställande direktören för den tid redovisningen omfattar. Stämman skall ock fatta beslut i anledning av bolagets vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen.

Med beslut i nämnda frågor skall dock anstå till fortsatt stämma å viss dag minst en och högst två månader därefter, om det påfordras av minst en tiondel av närvarande röstberättigade. Utöver nämnda tid vare uppskov med sådant beslut ej medgivet.

Om skyldighet att inom viss tid till försäkringsinspektionen insända avskrift av balansräkningen jämte andra handlingar stadgas i 281 §.

219 §.

Styrelsen och verkställande direktören vare pliktiga att å den bolagsstämman, varom förmäles i 213 §, i den mån det av röstberättigad äskas och kan ske utan förfång för bolaget, meddela till buds stående närmare upplysningar angående förhållanden, som kunna inverka på bedömandet av värdet av bolagets tillgångar, av dess ställning i övrigt och av resultatet av dess verksamhet samt av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning av bolagets angelägenheter. Upplysningsplikten avser även bolagets förhållande till koncernbolag.

Det åligger styrelsen och verkställande direktören att jämväl eljest å bolagsstämma meddela röstberättigad upplysning efter vad nu är sagt i avseende å ärende, som skall förekomma å stämman.

Om för lämnande av begärd upplysning erfordras uppgifter, som ej äro tillgängliga å stämman, skall upplysningen inom två veckor därefter skriftligen hos bolaget hållas tillgängligt för de röstberättigade ävensom översändas till röstberättigad, som framställt begäran om densamma.

Finner styrelsen att begärd upplysning icke kan av styrelsen eller verkställande direktören utan förfång för bolaget lämnas å stämman, skall upp-

lysningen i stället lämnas till bolagets revisorer inom två veckor därefter. Revisorerna skola inom en månad efter stämman till styrelsen avgiva skriftligt yttrande, huruvida den begärda upplysningen lämnats till dem samt huruvida upplysningen enligt deras mening bort föranleda ändring i revisionsberättelsen eller eljest giver anledning till erinran. Där det är fallet, skall ändringen eller erinringen angivas i yttrandet. Revisorernas yttrande skall av styrelsen hållas hos bolaget tillgängligt för de röstberättigade samt i avskrift översändas till röstberättigad, som framställt begäran om upplysningen.

Om talan mot styrelseledamot, verkställande direktören, stiftare, revisor eller röstberättigad.

220 §.

Ansvarsfrihet må ej anses vara styrelseledamot eller verkställande direktören beviljad, såframt minst en tiondel av samtliga röstberättigade röstat däremot.

Varder talan å förvaltningen under det räkenskapsår redovisningen avser ej anställd inom sex månader från det redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades på bolagsstämma, vare så ansett som om ansvarsfrihet blivit beviljad.

Om ansvarsfrihet blivit beviljad, må likväl talan kunna anställas mot styrelseledamot eller verkställande direktören på grund av åtgärd, om vars vidtagande eller betydelse för bolaget styrelsen, styrelseledamot eller verkställande direktören uppsåtligen eller av vårdslöshet i redovisningshandlingarna eller eljest till bolagsstämman eller till de röstberättigade enligt 219 § tredje stycket eller ock genom bokföringen eller eljest till revisorerna lämnat i väsentliga hänseenden oriktiga eller ofullständiga upplysningar. Talan, som grundas därpå att styrelseledamot eller verkställande direktören begått brottslig handling, må ock eljest kunna mot honom anställas, såframt ej beviljad ansvarsfrihet uppenbarligen avsett även nämnda handling.

221 §.

Har ansvarsfrihet enligt 220 § icke blivit styrelseledamot eller verkställande direktören beviljad, äge röstberättigade till det antal, som i nämnda paragraf stadgas, å bolagets vägnar föra talan mot honom å förvaltningen. Samma lag vare i fråga om anställande av sådan talan som enligt vad där sägs må anställas utan hinder av att ansvarsfrihet blivit beviljad.

Sedan talan blivit anställd, må den omständigheten, att en eller flera av de röstberättigade som anställt talan avstått från denna, ej utgöra hinder för de övriga att fullfölja talan, ändå att deras sammanlagda antal är mindre än ovan sagts.

Röstberättigade, som enligt första stycket anställt talan mot styrelseledamot eller verkställande direktören, svare för rättegångskostnaderna, dock

med rätt att av bolaget erhålla ersättning, i den mån kostnaderna täckas av vad genom rättegången kommit bolaget till godo.

222 §.

Har förslag om anställande av talan för bolaget om skadestånd mot stiftare på grund av bolagsbildningen eller mot revisor på grund av hans uppdrag prövats på bolagsstämma, vare i fråga om röstberättigades rätt att å bolagets vägnar föra sådan talan lag som i 221 § sägs, därest förslaget blivit av stämman antaget eller ock biträts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade.

Talan må ej anställas mot stiftare sedan tre år förflutit efter bolagets registrering eller mot revisor sedan två år förflutit från det revisionsberättelse framlades å bolagsstämma eller yttrande enligt 219 § avgavs.

Mot delägare eller röstberättigad, som ej är delägare, må bolaget ej väcka talan om skadestånd enligt 320 §, sedan två år förflutit efter beslut eller åtgärd därå talan grundas.

Utan hinder av vad i andra och tredje styckena sägs må talan anställas som grundas därpå att stiftare, revisor, delägare eller röstberättigad, som ej är delägare, begått brottslig handling.

223 §.

Försättes bolaget i konkurs på ansökan, som gjorts inom två år från den stämma där redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades, äge konkursboet, ändå att ansvarsfrihet blivit styrelseledamot eller verkställande direktören beviljad, anställa talan mot honom å förvaltningen under det räkenskapsår redovisningen avser.

Mot stiftare, revisor, delägare eller röstberättigad, som ej är delägare, äge ock, där bolaget försättes i konkurs på ansökan, vilken gjorts inom tid som i 222 § andra och tredje styckena är för talan i varje särskilt fall föreskriven, konkursboet föra sådan talan.

Talan, varom i denna paragraf stadgas, skall väckas inom sex månader från första borgenärssammanträdet eller, där tiden för anställande av talan för bolaget då ännu ej gått till ända, inom utgången av den tid. Försummas det, vare rätt till talan förlorad.

224 §.

Uppgörelse mellan bolaget och stiftare rörande honom i sådan egenskap åliggande skadeståndsskyldighet vare ej bindande för bolaget eller dess konkursbo, där den träffats innan tid för anställande av talan mot honom gått till ända efter vad ovan är stadgat.

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning i fråga om uppgörelse beträffande skadeståndsskyldighet, som åvilar styrelseledamot, verkställande direktören eller revisor. Bolaget vare dock bundet av uppgörelse, som träffats av bolagsstämma. Är fråga om uppgörelse med styrelse-

ledamot eller verkställande direktören, skola revisorerna höras i ärendet. Ej må uppgörelse anses träffad av stämman, om minst en tiondel av samtliga röstberättigade röstat däremot. För röstberättigad skadeståndstalan å bolagets vägnar, vare uppgörelse ej gällande med mindre den biträts av honom. Skall fråga om uppgörelse behandlas å stämman, skola, ändå att denna ej är ordinarie, föreskrivna kallelseåtgärder vara vidtagna senast två veckor före stämman.

Om ändring av bolagsordningen så ock om ändring av grunderna.

225 §.

Beslut om ändring av bolagsordningen vare ej giltigt, med mindre samtliga röstberättigade förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträts av minst två tredjedelar av samtliga röstande.

Är för giltighet av beslut som avses i första stycket något ytterligare villkor bestämt i bolagsordningen, lände ock det till efterrättelse.

226 §.

Beslut om ändring av grunderna fattas av styrelsen.

227 §.

Sedan stadfästelse meddelats å ändring av bolagsordning eller grunder, skall ändringen av styrelsen eller verkställande direktören ofördröjligen anmälas för registrering. Ändringsbeslutet må ej gå i verkställighet innan registrering skett. Vid anmälningen skola fogas två enligt 341 § andra stycket bestyrkta avskrifter av beslutet om stadfästelse.

228 §.

Avser ändring av bolagsordningen delägares ansvarighet för bolagets förbindelser, må, där ej samtliga delägare samtyckt till ändringen, beslutet där- om tillämpas endast för tid, som börjar minst ett år efter registrering av ändringsbeslutet.

När registrering skett, skall därom genom styrelsens och verkställande direktörens försorg ofördröjligen dels kungörelse införas i allmänna tidningar- na och tidning inom den ort, där bolagets styrelse har sitt säte, dels ock med- delande med posten avsändas till envar delägare, vars postadress är känd. Den, som var delägare i bolaget vid tidpunkten för ändringsbeslutets fattan- de, men icke samtyckt till ändringen, äger att inom ett år från beslutets re- gistrering, utan iakttagande av eljest stadgad uppsägningstid, häva försäk- ringsavtalet med rätt för honom att utfå vad å försäkringen belöper av premiereserven, beräknad för den tidpunkt, då försäkringsavtalet upphör att gälla.

Om talan å bolagsstämmobeslut.

229 §.

1 mom. Menar styrelsen, styrelseledamot, verkställande direktören, delägare eller röstberättigad, som ej är delägare, att beslut, som fattats å bolagsstämman, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller bolagsordningen eller grunderna, äge därå tala genom stämning å bolaget.

Grundas talan därpå, att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller att det eljest kränker allenast den rätt som tillkommer delägare eller röstberättigad, som ej är delägare, skall talan väckas inom tre månader från beslutets dag. Försummas det, vare beslutet gällande.

Hava vid bolagsstämmobeslut, som skall anmälas för registrering, i denna lag eller bolagsordningen upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, vare, ehuru klandertalan ej väckts, beslutet icke gällande, utan så är att i strid mot 304 § 2 mom. registrering av beslutet ägt rum.

2 mom. Har talan å bolagsstämmobeslut anhängiggjorts, äge domstolen, när skäl därtill förekommer, att innan målet avgöres förordna att beslutet ej må verkställas. Om förordnandet skall, där beslutet är av beskaffenhet att böra registreras, meddelande ofördröjligen genom rättens försorg avsändas för registrering.

Domstols dom, varigenom bolagsstämmobeslut upphävs eller ändrats, gälle jämväl för delägare eller röstberättigad, som ej är delägare, ändå att han ej fört talan.

230 §.

Har bolagsstämman bestämt arvode åt styrelseledamot, revisor eller tjänsteman i bolaget eller eljest åt någon för fullgörande av honom meddelat uppdrag, äge röstberättigade, utgörande minst en tiondel av sammanlagda antalet, inom tre månader från beslutets dag hos rätten göra skriftlig ansökan om prövning av arvodets storlek, därest det förmenas vara för högt; och äge rätten efter vederbörandes hörande jämka arvodet, om det finnes uppenbarligen vara bestämt till oskäligt belopp.

Om förlängning av koncession.

231 §.

Ansökan om förlängning av koncession, som beviljats ömsesidigt försäkringsbolag för bestämd tid, skall, ställd till Konungen, inlämnas till försäkringsinspektionen sist sexton månader före utgången av den löpande koncessionen.

Beslut om sådan ansökan skall fattas å ordinarie bolagsstämman. Vid ansökningen skall fogas enligt 341 § andra stycket bestyrkt avskrift av protokoll som förts i ärendet.

232 §.

Bolagsstämman äger besluta att bolaget skall träda i likvidation. Har förhållande inträffat som i 233 § sägs, skall beslutet fattas enligt 211 § första stycket 3 och 4. Beslut att bolaget skall träda i likvidation vare eljest icke giltigt, med mindre samtliga röstberättigade förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträts av minst två tredjedelar av samtliga röstande. Är för giltighet av beslutet något ytterligare villkor bestämt i bolagsordningen, lände det till efterrättelse.

Föreligger ej fall som i första stycket andra punkten sägs, må bolagsstämman kunna i beslutet föreskriva, att likvidationen skall inträda först å viss kommande dag högst två månader därefter, dock senast å första dagen av nästa räkenskapsår.

233 §.

Har i bolagsordningen fastställd tid för bolagets verksamhet gått till ända, eller har eljest förhållande inträffat, på grund varav enligt bestämmelse i bolagsordningen bolaget skall upphöra med sin verksamhet, eller har bolagets hela försäkringsbestånd överlåts, eller har för bestämd tid beviljad koncession gått till ända utan att ny koncession beviljats,

eller har Konungen förklarat koncessionen förverkad, och varder ej på grund av anmälan inom sex veckor därefter enligt 239 § i registret infört att bolaget trätt i likvidation, förklare rätten, på ansökan av styrelseledamot, verkställande direktören, delägare eller röstberättigad, som ej är delägare, eller på anmälan av försäkringsinspektionen, och efter bolagets hörande, att bolaget skall träda i likvidation; och förelägge rätten bolaget att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten ingiva bevis, att registrering skett på grund av anmälan enligt 239 §, vid äventyr att eljest en eller flera likvidatorer förordnas av rätten.

Genom rättens försorg skall till försäkringsinspektionen ofördröjligen avsändas dels för registrering meddelande om beslutet att bolaget skall träda i likvidation, dels ock underrättelse om förordnande av likvidator med angivande av hans fullständiga namn och postadress.

234 §.

Saknar ömsesidigt försäkringsbolag till registret anmäld behörig styrelse eller verkställande direktör, där sådan skall utses, vare styrelseledamot, verkställande direktören, delägare, röstberättigad, som ej är delägare, eller borgenär, så ock envar annan, vars rätt kan vara beroende av att någon finnes som äger företräda bolaget, berättigad att hos rätten göra ansökan, att bolaget skall förklaras skyldigt att träda i likvidation.

Där förhållande som avses i första stycket varder för försäkringsinspektionen kunnigt, äger inspektionen därom göra anmälan hos rätten.

Sker ansökan eller anmälan, skall rätten ofördröjligen utfärda kallelse å bolaget samt å delägare och borgenärer, som vilja yttra sig i ärendet, att inställa sig för rätten å utsatt dag, då frågan om bolagets trädande i likvidation skall prövas av rätten. Kallelsen skall delgivas bolaget på sätt om stämning i tvistemål är stadgat, där upplysning vinnes om någon med vilken delgivning kan äga rum. Härjämte skall kungörelse om kallelsen genom rättens försorg införas i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där bolagets styrelse skall hava sitt säte, minst två och högst fyra månader före inställelsedagen. Rätten äge, där så äskas eller eljest finnes erforderligt, förordna en eller flera syssломän att taga bolagets egendom under vård samt bevaka dess angelägenheter och företräda bolaget till dess rätten meddelat beslut i ärendet.

Styrkes ej innan ärendet företages till avgörande, att behörig styrelse eller verkställande direktör finnes samt att införing i registret skett, förklara rätten, att bolaget skall träda i likvidation, och förordne en eller flera likvidatorer.

Genom rättens försorg skall till försäkringsinspektionen ofördröjligen avsändas dels för registrering meddelande om beslutet att bolaget skall träda i likvidation, dels ock underrättelse om förordnande av likvidator med angivande av hans fullständiga namn och postadress. Förordnas syssломan, skall ock för registrering ofördröjligen avsändas meddelande därom med angivande av syssломannens fullständiga namn och hemvist.

235 §.

I ärende varom i 233 och 234 §§ förmäles skall för de kostnader som sökanden fått vidkännas för delgivning eller kungörelse av kallelse samt för expeditioner i ärendet gottgörelse till honom utgå av bolagets medel, där bolaget förklaras skola träda i likvidation eller rätten eljest prövar skäligt att gottgörelse utgår.

Har ärendet upptagits på grund av anmälan från försäkringsinspektionen, skola kostnaderna för kungörelse och delgivning av kallelse gäldas med bolagets medel. Om dessa ej lämna tillgång därtill, skall kostnaden gäldas av statsverket.

236 §.

Beslutar bolagsstämma att bolaget skall träda i likvidation, välje stämman en eller flera likvidatorer. Stämman må ock utse en eller flera suppleanter. Enligt bestämmelse, som intagits i bolagsordningen, må en eller flera likvidatorer kunna tillsättas på annat sätt att jämte de å bolagsstämman valda deltaga i likvidationen.

Har rätten enligt 233 § förklarat att bolaget skall träda i likvidation, åligger det styrelsen att genast sammankalla bolagsstämma för val av likvidatorer, ändå att ändring sökes i beslutet.

Då likvidatorer utsetts å bolagsstämma eller förordnats av rätten, skall bolaget anses hava trätt i likvidation, såframt ej bolagsstämman, efter vad i 232 § sägs, beslutat att likvidationen skall inträda först å senare dag.

Finnes i bolagsordningen bestämmelse som i första stycket sägs, åligger det styrelsen, verkställande direktören eller likvidator att ofördröjligen giva den som enligt nämnda bestämmelse skall tillsätta likvidator underrättelse om bolagsstämman eller rättens beslut att bolaget skall träda i likvidation.

Angående likvidator som förordnas av försäkringsinspektionen stadgas i 290 §.

237 §.

Likvidator skall vara myndig här i riket bosatt svensk medborgare.

Uppdraget att vara likvidator gälle intill dess likvidationen blivit avslutad, men den som meddelat uppdraget må när som helst entlediga likvidatorn och utse annan i hans ställe. Bolagsstämman äger ock utse likvidator i stället för likvidator, som förordnats av rätten i annat fall än nedan i fjärde stycket eller i 238 § andra stycket sägs.

Om likvidator, som är vald å bolagsstämman, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara likvidator uppkommer enligt första stycket och suppleant ej finnes, åligger det övriga likvidatorer att ofördröjligen sammankalla stämman för val av ny likvidator. Inträffar sådant fall i fråga om likvidator, som blivit tillsatt i annan ordning, skola övriga likvidatorer ofördröjligen underrätta den som tillsatt honom. Finnas ej andra likvidatorer, skall försäkringsinspektionen på ansökan av delägare eller röstberättigad, som ej är delägare, ofördröjligen utlysa bolagsstämman för val av ny likvidator.

Visar likvidator uppenbarligen motvilja eller försummelse vid fullgörande av sitt uppdrag, äge rätten, på anmälan av försäkringsinspektionen eller likvidationsrevisor och efter likvidatorns hörande, entlediga honom och förordna annan i hans ställe. Har rätten entledigat likvidator och i hans ställe förordnat annan, skall underrättelse därom med angivande av dennes fullständiga namn och postadress genom rättens försorg ofördröjligen avsändas till inspektionen.

Vad i denna paragraf är stadgat om likvidator skall i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant för likvidator.

238 §.

Finnes ömsesidigt försäkringsbolag, som enligt verkställd registrering trätt i likvidation, sedermera sakna till registret anmälda behöriga likvidatorer, skall rätten på ansökan av delägare, röstberättigad, som ej är delägare, borgenär eller annan, vars rätt kan vara beroende av att någon finnes, som äger företräda bolaget, eller på anmälan av försäkringsinspektionen, där det varder kunnigt för inspektionen, förordna likvidatorer.

Har i fall, då likvidator skall tillsättas enligt bestämmelse i bolagsordningen som avses i 236 § första stycket, sådan likvidator ej tillsatts, skall ersättare förordnas av rätten på ansökan eller anmälan som i första stycket sägs.

Genom rättens försorg skall till försäkringsinspektionen ofördröjligen av-sändas underrättelse om förordnande av likvidator med angivande av hans fullständiga namn och postadress.

239 §.

Likvidatorerna skola ofördröjligen för registrering anmäla att bolaget trätt i likvidation eller, där likvidationen efter vad i 232 § sägs skall inträda å viss kommande dag, att bolaget träder i likvidation nämnda dag. Anmälningen skall innehålla uppgift om dagen för val eller rättens förordnande. I övrigt skall beträffande anmälan för registrering rörande likvidator eller suppleant för honom eller i fråga om rätt att under likvidationen teckna bolagets firma eller om ändring av bolagets postadress vad i 191 § och 204 §, jämförd med 90 §, är stadgat för där avsedda fall äga motsvarande tillämpning.

240 §.

Å den bolagsstämma, vid vilken likvidatorer utses, skall jämväl väljas en eller flera likvidationsrevisor för att granska likvidatorernas förvaltning och bolagets räkenskaper under likvidationen. Hava likvidatorer förordnats av rätten, skola de ofördröjligen sammankalla de röstberättigade till stämma för sådant val. Bolagsstämma må ock utse en eller flera suppleanter. Likvidationsrevisor och suppleant må när som helst entledigas och annan utses i hans ställe.

Vad i 191 § och 206 §, jämförd med 99 § tredje, fjärde och femte styckena ävensom 100 §, 101 § och 102 § 1 mom., samt i 214 § är stadgat om revisor och suppleant för revisor, om revisors rättigheter och skyldigheter samt om anmälan eller meddelande för registrering beträffande revisor skall i tillämpliga delar gälla rörande likvidationsrevisor och suppleant, där ej annat följer av vad här nedan är stadgat.

Angående likvidationsrevisor som förordnas av försäkringsinspektionen stadgas i 290 §.

241 §.

Då bolaget trätt i likvidation, åligger det styrelsen och verkställande direktören att ofördröjligen avgiva redovisning för sin förvaltning av bolagets angelägenheter under tid, för vilken redovisningshandlingar ej förut framlagts å bolagsstämma.

Redovisningshandlingarna skola av likvidatorerna ofördröjligen i huvudskrift eller avskrift överlämnas till revisorerna, som hava att inom en månad avgiva revisionsberättelse. Redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen skola av likvidatorerna så snart ske kan framläggas å bolagsstämma; och skall å denna stämma till behandling företagas frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsens ledamöter och verkställande direktören för den tid redovisningen omfattar.

I fråga om styrelsens och verkställande direktörens redovisning, om revisorernas granskning och revisionsberättelsen, om handlingars framläggande

å bolagsstämma, tillhandahållande under viss tid före denna och insändande till försäkringsinspektionen, om behandlingen av frågan om ansvarsfrihet samt om anställande av talan mot styrelseledamot eller verkställande direktören skall i tillämpliga delar gälla vad i 205 §, jämförd med 91—96 §§, och 206 §, jämförd med 102—104 §§, ävensom 213, 218, 220—224 och 284 §§ är stadgat. Omfattar den tid, för vilken redovisning skall avgivas enligt första stycket, även föregående räkenskapsår, skall särskild redovisning avgivas för nämnda år och skall därvid jämväl 205 §, jämförd med 97 §, äga tillämpning.

242 §.

1 mom. Vad i 213, 214 och 217 §§ är stadgat om rätt för röstberättigad att få ärende hänskjutet till prövning å bolagsstämma och att påfordra utlysande av stämma skall äga motsvarande tillämpning under likvidation, varvid såsom ordinarie skola anses stämmor enligt 241, 249 och 252 §§.

2 mom. Om kallelse till bolagsstämma under likvidation skall gälla vad om kallelse till extra stämma är stadgat; dock skola föreskrivna kallelseåtgärder vara vidtagna senast två veckor före stämma som avses i 241, 249, 252, 258 eller 259 §.

243 §.

Det åligger likvidatorerna att ofördröjligen söka kallelse å bolagets okända borgenärer samt upprätta och i bolagets inventariebok införa inventarium och balansräkning.

I inventarium och balansräkning för ömsesidigt försäkringsbolag i likvidation skola beträffande tillgångar och skulder som avses i 296 § där omnämnda värdering och beräkning följas. Andra tillgångar skola upptagas till värde som skall beräknas enligt vad i 205 §, jämförd med 93 § 1 mom. andra stycket, är stadgat. I övrigt skall beträffande inventarium och balansräkning för ömsesidigt försäkringsbolag i likvidation gälla vad i 7 och 8 §§ bokföringslagen är stadgat.

Likvidatorerna skola ofördröjligen överlämna ett av dem underskrivet exemplar av balansräkningen till likvidationsrevisorerna.

244 §.

Där ej annat föränledes av bestämmelserna i 296—299 §§, skola likvidatorerna förvalta bolagets angelägenheter under likvidationen.

Det åligger likvidatorerna att så snart ske kan förvandla bolagets egendom i penningar, i den mån det erfordras för likvidationen, samt att verkställa betalning av bolagets skulder. Bolagets rörelse må fortsättas allenast i den mån det är nödvändigt för en ändamålsenlig avveckling. Likvidatorerna skola ock föranstalta om skifte av bolagets behållna tillgångar, där ej annat följer av bolagsordningen.

Har likvidator förordnats av försäkringsinspektionen, må bolagets egendom ej avyttras under hand utan hans samtycke. Finnes han hava utan skäl vägrat sitt samtycke, äge inspektionen på ansökan av övriga likvidatorer

tillåta försäljningen. Samtycke, som nu är sagt, vare ej av nöden, där likvidatorerna vilja till gällande börspris överlåta å fondbörs noterat värdepapper.

Angående förbud mot meddelande av nya försäkringar stadgas i 261 §.

245 §.

Med de inskränkningar som följa av vad i 244 § samt i 296—299 §§ eller eljest om likvidation är stadgat, skall i fråga om likvidatorers befogenhet att företräda bolaget så ock om deras rättigheter och skyldigheter i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i denna lag är stadgat angående styrelse eller styrelseledamot, och skola likvidatorerna svara jämväl för de åligganden som enligt denna lag ankomma på verkställande direktören. Hava två eller flera likvidatorer utsetts, skall åt en av dem uppdragas att fullgöra verkställande direktörens skyldigheter i avseende å bolagets bokföring och medelsförvaltning.

246 §.

Under likvidation skall bolagets firma tecknas med tillägg av orden »i likvidation». I övrigt skall vad i 204 §, jämförd med 87 § första stycket, finnes föreskrivet i fråga om undertecknande av handling, som utfärdas för bolaget, äga motsvarande tillämpning under bolagets likvidation.

Har av likvidatorerna eller annan ställföreträdare för bolaget handling utfärdats utan sådan firmateckning som i första stycket sägs, och framgår icke av handlingens innehåll såväl att den utfärdats å bolagets vägnar som ock att bolaget är i likvidation, svare de, som undertecknat handlingen, för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådan ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för bolaget och att detta var i likvidation, samt den till vilken handlingen ställts av bolaget erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

247 §.

Det åligger likvidatorerna att för varje räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av bolagets angelägenheter genom avlämnande av balansräkning avseende bolagets ställning balansdagen, likvidationsräkning och förvaltningsberättelse. Har bolaget under räkenskapsåret fortsatt rörelsen eller viss rörelsegren, skall häröver avgivas sådan vinst- och förlusträkning som avses i 205 §, jämförd med 95 §. Dessa redovisningshandlingar skola vara underskrivna av samtliga likvidatorer. Vad i 205 §, jämförd med 91 § andra stycket, är stadgat skall äga motsvarande tillämpning.

Likvidatorerna skola i likvidationsräkningen upptaga redovisning för inkomster och utgifter under räkenskapsåret, därvid inkomsterna å försäljning av bolagets tillgångar skola fördelas efter de i balansräkningen upp-

tagna tillgångsposterna samt bland utgifterna skola för sig upptagas dels belopp, som erlagts i betalning för bolagets skulder, och dels övriga utgifter i lämpliga poster.

I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förång för bolaget, upplysning lämnas om likvidationens gång. Hava tillgångar i balansräkningen upptagits till lägre eller högre värde än i närmast föregående balansräkning, skola i förvaltningsberättelsen angivas de belopp, varmed nedsättning eller höjning skett av de under särskild post i balansräkningen upptagna tillgångarnas sammanlagda värde.

Har likvidationen ej avslutats inom två år, skola i nästa förvaltningsberättelse de hinder uppgivas, som därför mött.

Inom två månader efter räkenskapsårets slut skola likvidatorerna till likvidationsrevisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna redovisningshandlingarna.

248 §.

Inom en månad efter det redovisningshandlingarna överlämnats till likvidationsrevisorerna skola de till likvidatorerna avlämna berättelse över granskningen av deras förvaltning och bolagets räkenskaper för räkenskapsåret. Revisionsberättelsen, som skall vara underskriven av likvidationsrevisorerna, skall innehålla uttalande, huruvida enligt deras mening likvidationen onödigt fördröjes eller icke. Om revisionsberättelsens innehåll i övrigt och om redovisningshandlingarnas återställande och förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad i 206 §, jämförd med 103 § och 104 § 1 mom., är stadgat.

249 §.

Sedan likvidationsrevisorerna till likvidatorerna avlämnat sin revisionsberättelse, skola likvidatorerna ofördröjligen kalla de röstberättigade till bolagsstämma för granskning av redovisningen. Rörande framläggande av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen å stämman och deras tillhandahållande åt de röstberättigade under viss tid före stämman skall gälla vad i 213 § stadgas.

Angående insändande av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen till försäkringsinspektionen gäller vad i 284 § stadgas.

250 §.

När den i kallelsen å okända borgenärer utsatta inställelsedagen är förbi och all veterlig gäld blivit betald, skola bolagets tillgångar skiftas. Är någon del av gälden tvistig eller ej förfallen och kan förty eller av annan orsak betalning ej ske, skola till samma gälds betalning erforderliga medel innehållas och återstoden skiftas.

Sker skifte annorledes än nu är sagt, eller befinnas innehållna medel ej lämna tillgång till gälds betalning, vare i händelse av bolagets oförmåga att fullgöra sina förbindelser den, som uppburit något vid skiftet, skyldig att

återbära vad han bekommit. För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, vare likvidatorerna ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 320, 323 och 324 §§ stadgade grunderna.

251 §.

Finnas, sedan den i kallelsen å okända borgenärer utsatta inställelsedagen är förbi och all veterlig gäld blivit betald eller erforderliga medel därtill avsatta, tillgångar vilka enligt bestämmelse i bolagsordningen kunna fördelas bland dem, som vid bolagets trädande i likvidation voro delägare i bolaget, skall fördelning ske i förhållande till varje delägars försäkringsbelopp, där ej annan fördelningsgrund är bestämd i bolagsordningen.

Förmenar delägare att han vid skifte icke bekommit vad på honom belöper, skall han vid talans förlust anhängiggöra sin talan mot bolaget inom tre månader efter det slutredovisning framlades å bolagsstämma. I fråga om delägars återbäringsskyldighet och om likvidators ansvarighet skall vad i 250 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

Har delägare icke inom fem år efter det slutredovisning framlades å bolagsstämma anmält sig att lyfta vad han vid skiftet bekommit, vare han förlustig sin rätt därtill. Äro medlen i förhållande till de skiftade tillgångarna att anse som ringa, äge rätten på anmälan av likvidatorerna förordna att de skola tillfalla allmänna arvsfonden; i annat fall skall vad i 254 § är stadgat äga tillämpning.

252 §.

Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de så snart ske kan avgiva slutredovisning för sin förvaltning genom avlämnande av förvaltningsberättelse rörande likvidationens gång från likvidationens början till dess avslutande. Berättelsen skall ock innehålla redogörelse för utskiftning. Vid berättelsen skola fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skola i huvudskrift eller avskrift avlämnas till likvidationsrevisorerna, vilka hava att inom en månad därefter avgiva en av dem underskriven revisionsberättelse över förvaltningen under likvidationen och återställa handlingarna. Om revisionsberättelsens innehåll och om redovisningshandlingarnas återställande och deras förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad i 206 §, jämförd med 103 § och 104 § 1 mom., är stadgat.

Efter det revisionsberättelsen avlämnats till likvidatorerna, skola dessa ofördröjligen kalla de röstberättigade till bolagsstämma för granskning av slutredovisningen. Angående redovisningshandlingarnas och revisionsberättelsens framläggande å stämman och tillhandahållande åt de röstberättigade under viss tid före stämman skall gälla vad i 213 § stadgas; dock äge röstberättigad allenast på egen bekostnad bekomma avskrift av nämnda handlingar.

Angående insändande av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen till försäkringsinspektionen gäller vad i 284 § stadgas.

253 §.

Då likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag och å bolagsstämman framlagt slutredovisning för sin förvaltning, anses bolaget upplöst; och skall anmälan därom ofördröjligen göras för registrering.

Vid anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga likvidatorer, skola fogas enligt 341 § andra stycket bestyrkt avskrift av protokoll som förts i ärendet ävensom bevis om dagen för utfärdande av kallelsen å okända borgenärer.

254 §.

Yppas, efter det bolaget skall anses upplöst enligt 253 §, tillgång för bolaget eller väckes talan mot bolaget eller uppkommer eljest behov av likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas. Anmälan härom skall av likvidatorerna ofördröjligen göras för registrering.

Beträffande kallelse till den bolagsstämma, som efter likvidationens återupptagande först skall hållas, gälle, vad i 215 § tredje stycket är stadgat.

255 §.

Rörande beslut om avträdande av ömsesidigt försäkringsbolags egendom till konkurs skall meddelande samtidigt med kungörelsen om beslutet genom konkursdomarens försorg till försäkringsinspektionen avsändas för registrering.

Under konkurs företrädes bolaget såsom konkursgäldenär av styrelsen och verkställande direktören eller, där vid konkursens början sysslomän enligt 234 § eller likvidatorer voro utsedda, av dessa; dock må i behörig ordning kunna utses styrelse i stället för sysslomän ävensom nya styrelseledamöter eller nya likvidatorer.

Det åligger konkursförvaltaren, då konkurs avslutats, att för registrering ofördröjligen avsända meddelande därom med angivande huruvida överskott finnes eller icke. Är konkursförvaltare ej tillsatt, skall sådan anmälan göras av konkursdomaren.

256 §.

Där efter avslutande av ömsesidigt försäkringsbolags konkurs överskott ej finnes, anses bolaget upplöst, då konkursen avslutades.

Finnes överskott, skall likvidation verkställas och gälle i avseende därå bestämmelserna i 236—240 samt 242—253 §§. Har ej inom en månad efter konkursens avslutande för registrering anmälts, att bolaget trätt i likvidation, förklare rätten, på ansökan av styrelseledamot, verkställande direktören, delägare, röstberättigad, som ej är delägare, eller borgenär eller på anmälan av försäkringsinspektionen, att bolaget skall träda i likvidation. I fråga om ärendets handläggning och om beslutet skall i tillämpliga delar gälla vad i 233 § är stadgat.

Hade bolaget, i fall som avses i andra stycket, trätt i likvidation, innan dess egendom avträdades till konkurs, gälle vad i 254 § är stadgat.

257 §.

Har ömsesidigt försäkringsbolag trätt i likvidation eller kommit i konkurstillstånd, äge garant för fordran på grund av inbetalning av garantibelopp ej njuta betalning ur bolagets tillgångar förrän bolagets övriga skulder blivit till fullo guldna eller erforderliga medel därtill avsatta.

258 §.

1 mom. Bolagsstämma äger besluta att talan skall på grund av förvaltningen anställas mot likvidator. Enskild delägare ävensom röstberättigad, som ej är delägare, äger ock för bolagets räkning men i eget namn föra sådan talan; och skall i dylikt fall vad i 221 § sista stycket är stadgat angående rättegångskostnad äga motsvarande tillämpning.

Talan må ej väckas senare än ett år från det slutredovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades å bolagsstämma. Har likvidator entledigats eller eljest avgått eller avlidit före likvidationens avslutande, skall dock tiden för anställande av talan räknas från den bolagsstämma, varå framlagts redovisningshandlingar och revisionsberättelse avseende det räkenskapsår, då avgången eller fränfallet inträffade. Vad i 220 § tredje stycket, 223 § och 224 § andra stycket är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i avseende å talan mot likvidator och uppgörelse mellan bolaget och likvidator rörande honom i sådan egenskap åliggande skadeståndsskyldighet.

2 mom. Beträffande skadeståndstalan mot likvidationsrevisor skall vad i 1 mom. första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Talan må ej anställas senare än två år från det slutredovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades å bolagsstämma eller, där fråga är om talan på grund av tillsynen över likvidator som entledigats eller eljest avgått eller avlidit före likvidationens avslutande eller om talan mot likvidationsrevisor, som sålunda avgått eller avlidit, från den bolagsstämma, varå framlagts redovisningshandlingar och revisionsberättelse avseende det räkenskapsår, då avgången eller fränfallet inträffade. Vad i 222 § fjärde stycket, 223 § och 224 § andra stycket är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om talan mot likvidationsrevisor samt om uppgörelse mellan likvidationsrevisor och bolaget.

259 §.

Har ömsesidigt försäkringsbolag trätt i likvidation på grund av bolagsstämmas beslut i fall, då i denna lag stadgad anledning därtill icke var för handen, och har anledning till likvidation icke senare uppkommit enligt 233 §, äger bolagsstämma, såframt full täckning för bolagets förbindelser finnes samt utskiftning av bolagets tillgångar ännu icke börjat, besluta att likvidationen skall upphöra och bolaget återupptaga sin verksamhet.

Uppkommer fråga om återupptagande av bolagets verksamhet, skall av likvidatorerna upprättas balansräkning efter de grunder varom stadgas i 139 §. Balansräkningen samt en av likvidatorerna underskriven berättelse

rörande skälen till återupptagande av bolagets verksamhet skola överlämnas till likvidationsrevisorerna.

Likvidationsrevisorerna skola så snart ske kan över balansräkningen och berättelsen till likvidatorerna avgiva yttrande, som skall innehålla särskilt uttalande, huruvida hinder för verksamhetens återupptagande föreligger enligt första stycket eller icke.

Balansräkningen, berättelsen och yttrandet skola minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bolaget tillgängliga för de röstberättigade. Dessa handlingar skola jämväl framläggas å stämman.

Bolagsstämmas beslut om likvidationens upphörande och återupptagande av bolagets verksamhet vare icke giltigt, med mindre det fattas i den ordning, som gäller för beslut om bolagets trädande i likvidation i fall då i denna lag stadgad anledning därtill icke är för handen.

För registrering skall ofördröjligen anmälas, att likvidationen skall upphöra och bolagets verksamhet återupptagas. Anmälningen, som skall undertecknas av samtliga likvidatorer, skall innehålla försäkran, att hinder enligt första stycket mot verksamhetens återupptagande ej föreligger. Vid anmälningen skola fogas två enligt 341 § andra stycket bestyrkta avskrifter av protokoll, som förts i ärendet, samt avskrift av balansräkningen, berättelsen och yttrandet av likvidationsrevisorerna.

Beslutet om återupptagande av bolagets verksamhet må ej gå i verkställighet, innan registrering skett.

260 §.

Har, sedan ömsesidigt försäkringsbolag trätt i likvidation, genom domstols lagakraftgående avgörande bolagsstämmans eller rättens beslut om likvidation blivit upphävt och anteckning därom skett i registret, eller registrering om återupptagande av bolagets verksamhet skett jämlikt 259 §, skola likvidatorerna ofördröjligen kalla de röstberättigade till bolagsstämma för val av styrelse och revisorer. Likvidatorerna skola ock för sin förvaltning avgiva slutredovisning, som i 252 § sägs. Redovisningshandlingarna skola avlämnas till likvidationsrevisorerna, vilka hava att inom en månad därefter till likvidatorerna avgiva revisionsberättelse, innefattande särskilt uttalande angående ansvarsfrihet för dem. Sedan handlingarna av likvidatorerna tillställts styrelsen, skall denna ofördröjligen kalla de röstberättigade till bolagsstämma för fattande av beslut i fråga om ansvarsfrihet för likvidatorerna. Angående redovisningshandlingarnas och revisionsberättelsens framläggande å stämman och tillhandahållande åt de röstberättigade under viss tid före stämman skall gälla vad i 213 § är stadgat; dock äge röstberättigad allenast på egen bekostnad bekomma avskrift av nämnda handlingar. Om kallelse till stämman skall gälla vad om kallelse till extra bolagsstämma är stadgat; dock skola föreskrivna kallelseåtgärder vara vidtagna senast två veckor före stämman.

Vad i denna lag rörande styrelseledamot är stadgat beträffande ansvarsfrihet, talan å förvaltningen och uppgörelse med bolaget skall, i fall som avses i första stycket, äga motsvarande tillämpning i avseende å likvidator.

Då genom lagakraftätagande avgörande bolagsstämman eller rättens beslut om likvidation blivit upphävt, skall anmälan därom för anteckning i registret enligt 313 § första stycket ofördröjligen göras av likvidatorerna.

Angående insändande av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen till försäkringsinspektionen gäller vad i 284 § stadgas.

261 §.

Har ömsesidigt försäkringsbolag trätt i likvidation eller kommit i konkurstillstånd, må nya försäkringar icke meddelas.

Utan hinder av vad i första stycket är stadgat må dock under bolagets likvidation sådan livförsäkring meddelas, som föranledes av gällande försäkringsavtal.

III. Om försäkringsfonden och övriga tekniska fonder så ock om grunder för försäkringsverksamhet.

262 §.

1 mom. I försäkringsbolags balansräkning skall såsom skuld under benämningen försäkringsfond upptagas värdet balansdagen av bolagets ansvarighet på grund av

dels inträffade försäkringsfall (ersättningsreserv),

dels löpande försäkringar (premiereserv),

dels ock, där rörelsen avser livförsäkring, tilldelad återbäring.

Tilldelad återbäring, som förfallit till betalning, skall föras till ersättningsreserven.

2 mom. Hava två eller flera försäkringsbolag, som enligt denna lag äro berättigade att driva försäkringsrörelse, övertagit försäkring under gemensam ansvarighet en för alla och alla för en, vare ett vart av bolagen pliktigt att göra avsättning till försäkringsfond allenast för så stor del av försäkringen som, enligt avtal mellan bolagen, belöper på det bolaget.

263 §.

De i 9 § första stycket och 173 § första stycket omförmälda grunderna skola avse att trygga bolagets förmåga att dels fullgöra sina förpliktelser enligt ingångna försäkringsavtal, dels bereda försäkring till en med hänsyn till försäkringens art skäligen kostnad.

Finnas grunderna icke längre fylla det avsedda ändamålet, åligge det styrelsen och verkställande direktören att utan dröjsmål föranstalta om erforderlig ändring av grunderna.

264 §.

1 mom. Grunderna för beräkning av försäkringspremier (premiegrunderna) och premiereserv (premiereservgrunderna) för livförsäkringsrörelse skola innehålla antaganden rörande dödlighet och andra riskmått, räntefot

samt omkostnader. Grunderna må ock, där så finnes ändamålsenligt, innehålla föreskrifter om särskilda säkerhetstillägg.

Antagandena rörande dödlighet och andra riskmått, räntefot samt omkostnader skola väljas så, att de kunna anses vart för sig betryggande för den art av försäkringsrörelse varom fråga är; dock må avvikelse härifrån ske i den mån i grunderna ingående föreskrifter om särskilda säkerhetstillägg föranleda därtill.

2 mom. Premiereservgrunderna skola vara så avfattade, att vid envar tidpunkt premiereserven utgör skillnaden mellan kapitalvärdet av bolagets framtida utgifter för löpande försäkringar och kapitalvärdet av de premier bolaget må hava att ytterligare uppbära för dessa försäkringar, ökad med det belopp, som anses erforderligt för mötande av förlust genom försäkringars upphörande i förtid. Där premiegrunderna innehålla föreskrifter om särskilda säkerhetstillägg, skola premiereservgrunderna angiva på vad sätt vid beräkning av kapitalvärdet av framtida utgifter hänsyn skall tagas till dessa säkerhetstillägg.

Premiereservgrunderna skola innehålla regler för beräkning av den del av premiereserven, som må anses belöpa på varje enskild försäkring.

3 mom. Vid bedömande av frågan huruvida ändring av premiereservgrunderna för redan tecknade försäkringar bör ske, må beträffande ett vart antagande hänsyn tagas till den säkerhet, som kan anses vara för handen i övriga antaganden för ifrågavarande försäkringar, samt till storleken av särskilda säkerhetstillägg.

265 §.

1 mom. Erfordras på grund av ändrade förhållanden väsentlig ökning av premiereserven för redan tecknade livförsäkringar, må för bestämd tid meddelas stadfästelse å särskilda premiereservgrunder (övergångsgrunder).

Har bolaget tillfälligt lidit avsevärd förlust till följd av att tillgångarna sjunkit i värde eller dödligheten överstigit den i grunderna antagna eller genom annan liknande omständighet, må ock, såframt anledning icke föreligger till antagande, att bolaget skall råka på obestånd, stadfästelse meddelas å övergångsgrunder, där detta finnes främja försäkringstagarnas intresse.

I övergångsgrunderna må, utan hinder av vad i 264 § 2 mom. är stadgat rörande premiereservgrunder, föreskrivas, att vid beräkning av premiereserven kapitalvärdet av bolagets framtida utgifter skall minskas med kapitalvärdet av överskott, som väntas uppkomma i rörelsen under den tid övergångsgrunderna äro gällande.

Utan synnerliga skäl må övergångsgrunder icke gälla under längre sammanhängande tid än tio år.

2 mom. Beträffande stadfästelse å övergångsgrunder gälle vad i 4 och 166 §§ är stadgat. Såsom villkor för stadfästelse å övergångsgrunder må föreskrivas, att bolaget skall på sätt i 276 § är stadgat sätta jämväl andra värdehandlingar, än där avses, i särskilt förvar.

266 §.

Med utjämningsfond förstås i denna lag fond som är avsedd för utjämnning i livförsäkringsrörelse av sådana ojämnheter i det ekonomiska förloppet, som härröra av växlingar i dödlighet, sjuklighet eller invaliditet.

267 §.

Grunderna för försäkringstagares rätt till återköp och fribrev skola angiva villkoren för åtnjutande av dylik rätt samt innehålla regler för beräkning av återköps- och fribrevsvärden.

268 §.

Grunderna för belåning av försäkringsbrev hos bolaget skola angiva villkoren för belåning ävensom innehålla bestämmelser om lånevärde, räntefot och verkan av underlåten räntebetalning.

269 §.

Grunderna för verkan av underlåten premiebetalning skola angiva i vilken ordning bolagets ansvarighet vid sådan underlåtenhet kan komma att upphöra eller eljest förändras. Därjämte skola grunderna angiva villkoren för att försäkringen ånyo må träda i kraft (återupplivning).

270 §.

Grunderna beträffande återbäring till försäkringstagarna skola innehålla regler för

1. avsättning till återbäringsfonden samt denna fonds användning;
2. tilldelning av återbäring;
3. förräntning av återbäringsmedel; samt
4. användning av regleringsfond.

Reglerna för tilldelning av återbäring skola angiva den ordning, vari tilldelning skall ske. Tilldelad återbäring skall utbetalas omedelbart eller vid bestämd senare tidpunkt eller ock tillgodoräknas försäkringstagaren såsom nedsättning av premien eller såsom premie för tilläggsförsäkring.

Utfästelse om återbäring må ej göras annorledes än i enlighet med reglerna för tilldelning av återbäring.

271 §.

Försäkringsbolag som meddelar livförsäkring skall på sätt nedan i denna paragraf sägs göra avsättning till säkerhetsfond.

I den mån summan av utjämningsfonden och säkerhetsfonden understiger fem procent av den del av premiereserven för livförsäkring, som är redovisad annorledes än genom värdet av svensk återförsäkringsgivares ansvarighet, så ock i den mån säkerhetsfonden ensam understiger två och en halv procent av nämnda del av premiereserven, skall till säkerhetsfonden avsättas minst en tredjedel av bolagets årsvinst å livförsäkringsrörelsen, sedan möjligen förefintlig förlust å denna rörelse från föregående räkenskaps-

är täckts. Vid beräkning av det belopp, som sålunda minst skall avsättas, må ej från årsvinsten avdragas den andel däri, som kan hava tillerkänts styrelseledamot, verkställande direktören eller annan såsom arvode (tantiem). Avsättning må dock ej ske av medel, som erfordras till täckande av förlust, vilken uppstått å försäkringsrörelse av annat slag än livförsäkringsrörelse och ej motsvaras av befintliga till framtida förfogande avsatta medel eller av reservfonden samt ej heller, i fall som i 197 § avses, täckes på sätt där sägs.

272 §.

Förutom för ändamål som angivas i grunderna må nedsättning av regleringsfonden, utjämningsfonden och återbäringsfonden ske allenast för täckande av förlust enligt vad i 273 § är stadgat.

Nedsättning av säkerhetsfonden må icke utan försäkringsinspektionens tillstånd äga rum för annat ändamål än i samma lagrum 1 mom. och 2 mom. första stycket sägs.

273 §.

1 mom. Meddelar försäkringsbolag enbart livförsäkring och uppkommer förlust å rörelsen, som ej kan täckas av befintliga till framtida förfogande avsatta medel, skall till täckande av förlusten nedsättning ske av regleringsfonden, säkerhetsfonden, utjämningsfonden och återbäringsfonden i nu angiven ordning.

Varder i ömsesidigt försäkringsbolag förlusten ej täckt på sätt i första stycket sägs, skall kvarstående förlust, i den mån densamma överstiger förefintligt garantikapital, utjämnas genom nedsättning av bolagets ansvarighet för löpande livförsäkringar och tilldelad återbärning.

Nedsättning av ömsesidigt försäkringsbolags ansvarighet enligt andra stycket skall verkställas på sätt som med hänsyn till förlustens orsak och andra omständigheter provas skäligt. För nedsättningen skola upprättas grunder (nedsättningsgrunder). Beträffande stadfästelse å nedsättningsgrunder gälle vad i 4 och 166 §§ är stadgat.

2 mom. Meddelar försäkringsbolag såväl livförsäkring som försäkring av annat slag och uppkommer förlust å livförsäkringsrörelsen, som ej kan täckas av befintliga till framtida förfogande avsatta medel för livförsäkringsrörelsen, skall till täckande av förlusten nedsättning ske av de i 1 mom. första stycket angivna fonderna. Kvarstår förlust, skall den täckas i första hand genom användande av befintliga till framtida förfogande avsatta medel för rörelsen i övrigt samt i andra hand genom nedsättning av reservfonden.

Varder i ömsesidigt försäkringsbolag förlusten ej täckt på sätt i första stycket sägs, skall vad i 1 mom. andra och tredje styckena finnes stadgat äga motsvarande tillämpning.

Uppkommer i bolag som avses i första stycket förlust å annan försäkring än livförsäkring och kan förlusten ej täckas av befintliga till framtida förfogande avsatta medel eller genom nedsättning av reservfonden skall

till täckande av förlusten nedsättning ske av regleringsfonden, utjämningsfonden, återbäringsfonden och säkerhetsfonden i nu angiven ordning; dock att i fall då värdehandlingar vari sådan fond redovisas skola sättas i särskilt förvar på sätt i 276 § sägs fonden icke må nedsättas utan försäkringsinspektionens tillstånd. Vad sålunda stadgats skall ej lända till rubbning av vad i 197 § är föreskrivet om täckande av ömsesidigt försäkringsbolags förlust å annan försäkring än personförsäkring.

274 §.

Vid envar tidpunkt skall ett belopp motsvarande försäkringsfonden för livförsäkringar vara redovisat i följande slag av värdehandlingar:

1. obligationer eller andra skuldförbindelser, som utfärdats eller garanterats av staten;
2. obligationer utfärdade av Sveriges allmänna hypoteksbank, konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Svenska bostadskreditkassan, Svenska skeppshypotekskassan eller Inteckningsbanken aktiebolag eller av hypoteksaktiebolag, som enligt vad därom finnes stadgat står under tillsyn av bank- och fondinspektionen;
3. av riksbanken, svenskt bankaktiebolag, postsparbanken, svensk sparbank, Svenska jordbrukskreditkassan eller centralkassa för jordbrukskredit utfärdade fordringsbevis, med undantag av sådana för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar, som medföra rätt till betalning först efter utfärdarens övriga fordringsägare (förlagsbevis);
4. obligationer eller andra skuldförbindelser, utfärdade eller garanterade av svensk kommun, som till lånets upptagande eller garanterande erhållit Konungens tillstånd;
5. av svenskt industriföretag utfärdade obligationer, vilka offentligen utbjudits av svenskt bankaktiebolag;
6. skuldförbindelser, för vilka bolaget äger säkerhet genom inteckning i fast egendom inom två tredjedelar av senast fastställda taxeringsvärde, ävensom skuldförbindelser med säkerhet av inteckning i tomträtt inom två tredjedelar av senast fastställda taxeringsvärde och med den ytterligare begränsning med hänsyn till tomträttsavtalets innehåll eller andra omständigheter, som försäkringsinspektionen föreskriver; dock att i varje fall åbyggnad skall, för att inteckning i fastigheten eller tomträtten må godkännas, vara brandförsäkrad i försäkringsbolag som avses i denna lag eller i utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket;
7. inhemska eller utländska värdehandlingar, som till sin art och till den säkerhet de erbjuda kunna anses jämförliga med några av de under 1—6 nämnda; dock att värdehandlingar, vilka enligt sin lydelse skola infrias i främmande valuta, må användas för redovisning allenast i den mån de motsvara försäkringsfonden för egen räkning för försäkringar i samma valuta;

eller ock i följande tillgångar av annan art:

8. lån mot säkerhet i bolagets försäkringsbrev inom återköpsvärdet;

9. värdet av återförsäkringsgivares ansvarighet på grund av i återförsäkring övertagna livförsäkringar, dock att värdet av utländsk försäkringsanstalts ansvarighet ej må i vidsträcktare mån användas till redovisning av försäkringsfonden än försäkringsinspektionen med hänsyn till försäkrings-tagarnas säkerhet finner kunna medgivas.

Utan hinder av vad i första stycket är stadgat må ett belopp, motsvarande högst en tjugondel av försäkringsfonden för egen räkning för försäkringar i svensk valuta, redovisas i andra värdehandlingar än i första stycket 1—7 avses, dock icke i aktier.

Med försäkringsfond för egen räkning förstås den del av fonden, som icke motsvarar värdet av återförsäkringsgivares ansvarighet.

275 §.

Meddelar försäkringsbolag försäkring av annat slag än personförsäkring och meddelas sådan försäkring för all framtid eller för längre tid än tio år, skall i fråga om redovisning av premiereserv för sådana försäkringar vad i 274 § första stycket 1—7 och 9 samt andra stycket sägs äga motsvarande tillämpning.

276 §.

1 mom. De värdehandlingar, i vilka enligt 274 § försäkringsfond eller jämlikt 275 § premiereserv helt eller delvis redovisas, skola förvaras avskilda från bolagets övriga tillgångar och under minst två lås med olika nycklar, av vilka en innehaves av ett av försäkringsinspektionen förordnat ombud. I de sålunda förvarade handlingarna njute försäkringstagarna pant-rätt såsom i handfången pant till säkerhet för fullgörandet av bolagets på försäkringsavtalen grundade förbindelser.

Det åligger styrelsen och verkställande direktören att tillse att, på sätt i första stycket är sagt, vid envar tidpunkt värdehandlingar till erforderligt belopp satts i särskilt förvar. Hava värdehandlingar satts i förvar till större värde än som enligt denna lag erfordras, må försäkringsinspektionen på framställning av styrelsen eller verkställande direktören lämna tillstånd till utbekommande av värdehandlingar svarande mot överskottet. Styrelsen eller verkställande direktören äge jämväl för utbetalande av förfallet försäkrings- eller återbäringsbelopp, för vilket avsättning ägt rum, utbekomma handlingar av motsvarande värde. Uthytte av värdehandling mot annan handling av motsvarande värde må äga rum, där sådant påkallas av styrelsen eller verkställande direktören.

Behöver bolaget för bevakande av sin rätt på grund av värdehandling, som blivit satt i särskilt förvar, eller för annat dylikt ändamål tillgång till sådan handling, vare ombudet pliktigt att till behörig företrädare för bolaget emot kvitto utlämna handlingen mot skyldighet för styrelsen och verkställande direktören att inom skälig tid återställa handlingen eller avlämna annan handling av motsvarande värde.

2 mom. Har återförsäkringsgivare enligt denna lag satt i särskilt förvar värdehandlingar motsvarande värdet av försäkringsfonden för livförsäkring-

ar, som mottagits i återförsäkring, skall panträtten tillkomma försäkrings-tagarna i det bolag, som tagit återförsäkringen.

Vad i första stycket är stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande värdehandlingar, i vilka premiereserv jämlikt 275 § redovisas.

277 §.

Meddelar försäkringsbolag såväl livförsäkring som försäkring av annat slag, skola tillgångar motsvarande säkerhetsfonden redovisas på sätt i 274 § är föreskrivet om försäkringsfond; i fråga om värdehandlingar, i vilka tillgångarna sålunda redovisas, gälle vad i 276 § sägs om där avsedda handlingar.

278 §.

Det åligger ombud som i 276 § avses att, där styrelsen eller verkställande direktören icke fullgör vad dem enligt nämnda lagrum åligger, därom ofördröjligen göra anmälan hos försäkringsinspektionen.

Ombudet äge av bolaget uppbära arvode till belopp, som av försäkringsinspektionen bestämmes.

IV. Om aktuarie.

279 §.

1 mom. I försäkringsbolag som meddelar livförsäkring skola förekommande försäkringstekniska utredningar och beräkningar utföras under överinseende av en därtill anställd person (aktuarie).

Villkoren för behörighet att utöva befattning såsom aktuarie bestämmas av försäkringsinspektionen. På inspektionens prövning ankommer huruvida utan hinder av dylika villkor viss person må kunna i särskilt fall godkännas såsom aktuarie.

2 mom. Det åligger styrelsen eller verkställande direktören att, när aktuarie antagits eller frånträtt sin befattning, därom ofördröjligen göra anmälan för registrering.

Rätt att göra anmälan enligt första stycket tillkommer den som beröres av anmälningen.

V. Om tillsyn å försäkringsbolag.

280 §.

Det åligger styrelsen och verkställande direktören i försäkringsbolag att, när bolaget börjat sin verksamhet, därom ofördröjligen underrätta försäkringsinspektionen.

281 §.

Sist en månad efter bolagsstämma, varom i 113 eller 213 § förmäles, eller, om stämma ej hållits inom tid som där stadgas, inom sju månader från föregående räkenskapsårs utgång skall genom styrelsens och verkställande di-

rektörens försorg till försäkringsinspektionen insändas *dels* avskrift av balansräkningen, vinst- och förlusträkningen, förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen, *dels* en särskild redogörelse angående bolagets verksamhet under räkenskapsåret och ställning balansdagen, *dels* ock, i fråga om livförsäkring, redogörelse för beräkning av premiereserven, utjämningsfonden och återbäringsfonden. Redogörelserna skola upprättas enligt anvisningar, som meddelas av inspektionen, och vara undertecknade, den förre av styrelsen och verkställande direktören samt den senare av aktuarien.

På avskriften av balansräkningen skall finnas av styrelseledamot eller verkställande direktören undertecknat bevis, huruvida balansräkningen fastställts eller ej; i förstnämnda fall skall beviset tillika innehålla uppgift om bolagsstämman beslut i anledning av bolagets vinst eller förlust enligt balansräkningen.

282 §.

Det åligger styrelsen och verkställande direktören för försäkringsbolag som meddelar livförsäkring att, såvitt angår livförsäkringsrörelsen, till försäkringsinspektionen insända *dels* inom nio månader efter varje räkenskapsårs utgång redogörelse i vad mån det verkliga förloppet av rörelsen avvikit från grunderna, *dels* ock för varje femårsperiod, å tid som inspektionen bestämmer, statistisk-ekonomisk utredning angående verksamhetens förlopp och bolagets ställning. Där så finnes påkallat, må inspektionen jämväl för annan tid infordra sådan utredning.

Redogörelsen och utredningen skola upprättas enligt anvisningar, som meddelas av försäkringsinspektionen, samt vara undertecknade av aktuarien.

Det ankommer på försäkringsinspektionen att bestämma när och för vilken tidrymd utredning som ovan sägs skall avgivas första gången efter bolagets bildande.

283 §.

Styrelsen och verkställande direktören vare jämväl i andra fall än i 281 och 282 §§ sägs pliktiga att lämna försäkringsinspektionen de upplysningar angående verksamheten, som inspektionen finner erforderliga.

284 §.

Sist en månad efter bolagsstämma som avses i 146, 154, 157, 164, 241, 249, 252 och 260 §§ skall genom likvidatorernas försorg till försäkringsinspektionen insändas avskrift av de i nämnda paragrafer omförmälda redovisningshandlingarna och revisionsberättelserna.

285 §.

Försäkringsinspektionen skall förordna revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning samt bolagets räkenskaper. Vad nu sagts gälle ej där med hänsyn till rörelsens omfattning eller eljest förordnande av revisor icke finnes påkallat.

Försäkringsinspektionen äger när som helst återkalla uppdraget och i stället förordna ny revisor.

För revisor som förordnats av försäkringsinspektionen skall inspektionen utfärda instruktion. Revisorn äge av bolaget uppbära arvode till belopp, som bestämmes av inspektionen.

286 §.

Försäkringsinspektionen äger sammankalla bolagets styrelse, när sådant prövas nödigt. Har styrelsen icke efterkommit av inspektionen framställd begäran om utfärdande av kallelse till extra bolagsstämma, må kallelse utfärdas av inspektionen.

287 §.

1 mom. Det åligger styrelsen och verkställande direktören att när som helst för befattningshavare hos försäkringsinspektionen, som enligt av Konungen meddelade bestämmelser har att i sådant avseende företräda inspektionen, hålla bolagets kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning.

2 mom. Befattningshavare hos försäkringsinspektionen, som enligt av Konungen meddelade bestämmelser har befogenhet att företräda inspektionen, äger närvara vid bolagsstämma eller av inspektionen utlyst styrelsesammanträde och deltaga i överläggningarna.

3 mom. Vad försäkringsinspektionens företrädare vid granskning av böcker, räkenskaper och andra handlingar eller vid bolagsstämma eller styrelsesammanträde må hava erfarit angående enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden må ej yppas för allmänheten.

288 §.

1 mom. Försäkringsinspektionen äge meddela de erinringar i fråga om försäkringsbolags verksamhet, som inspektionen finner påkallade.

2 mom. Finner försäkringsinspektionen, att avvikelse skett från denna lag eller med stöd därav meddelade bestämmelser eller från bolagsordningen eller grunderna, där sådana finnas, att bolagsordningen eller grunderna icke längre äro tillfredsställande med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av bolagets rörelse, att de tillgångar, i vilka försäkringsfonden redovisas, icke äro tillfyllest, att försäkringsbeståndet icke är tillräckligt för erforderlig riskutjämning, eller

att eljest allvarlig anmärkning mot försäkringsbolags verksamhet föreligger,

skall inspektionen förelägga bolaget eller styrelsen att inom viss tid vidtaga de åtgärder, som prövas påkallade härav.

3 mom. Har föreläggande som i 2 mom. sägs icke inom den bestämda tiden efterkommit och har ej heller annorledes det anmärkta förhållandet undanröjts, skall försäkringsinspektionen göra anmälan därom hos Konungen, som efter bolagets hörande må förklara koncessionen förverkad.

4 mom. Har, sedan koncession för försäkringsbolag beviljats, icke inom föreskriven tid hållits konstituerande stämma, ankomme på Konungen att efter anmälan av försäkringsinspektionen förklara koncessionen förverkad. Lag samma vare, om genom lagakraftätagande beslut frågan om bolagets registrering förklarats förfallen eller ansökan om bolagets registrering blivit avslagen, så ock där bolaget icke börjat sin verksamhet inom tre månader från det bolaget registrerades.

5 mom. Om registrering av beslut, varigenom koncession förklarats förverkad, förordnar Konungen.

289 §.

Försäkringsinspektionen äge förelägga vite vid meddelande av föreskrift enligt denna lag.

290 §.

1 mom. Har försäkringsbolag trätt i likvidation, skall försäkringsinspektionen, där så prövas erforderligt, förordna en person att med övriga likvidatorer verkställa likvidationen. Förordnas sålunda likvidator, skall bolagets firma tecknas av denne i förening med den eller dem som eljest äga teckna firman. I övrigt skall vad i denna lag är stadgat om likvidator äga motsvarande tillämpning; dock att ersättare för likvidator, varom nu är fråga, icke må av rätten förordnas. Sådan likvidator må entledigas allenast av inspektionen.

Likvidator som förordnats av försäkringsinspektionen äge av bolaget uppbära arvode till belopp, som bestämmes av inspektionen.

2 mom. Försäkringsinspektionen äge under likvidationen i avseende å likvidatorerna samma befogenhet, som enligt denna lag tillkommer inspektionen beträffande styrelsen.

Inspektionen må, där så prövas erforderligt, förordna likvidationsrevisor. Beträffande denne skall vad om revisor i 285 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

291 §.

Avträdes försäkringsbolags egendom till konkurs, skall konkursdomaren härom ofördröjligen göra anmälan hos försäkringsinspektionen, som, där så prövas erforderligt, förordnar ett allmänt ombud att såsom konkursförvaltare delta i konkursboets förvaltning med den eller de förvaltare, som utses på sätt i konkurslagen stadgas.

Det allmänna ombud, som sålunda förordnats, äge beträffande medförvaltare göra sådan anmälan, som i 80 § konkurslagen sägs.

Utan hinder av beslut, som kan vara fattat om delning av förvaltningen av boet, äge allmänna ombudet delta i förvaltningen i alla dess delar.

Om arvode till allmänna ombudet gälle vad i konkurslagen beträffande arvode till konkursförvaltare är i allmänhet stadgat.

292 §.

Till bestridande av kostnaden för försäkringsinspektionens organisation och verksamhet skall försäkringsbolag årligen erlægga bidrag enligt bestämmelser, som meddelas av Konungen. Detta bidrag skall bestämmas högst till en femtedels procent av bolagets hela inkomst av avgifter för nästföregående räkenskapsår för försäkringar, som tillhöra bolagets rörelse här i riket, dock må bidraget ej understiga etthundra kronor.

293 §.

Ledamot av eller befattningshavare hos försäkringsinspektionen må ej vara ledamot i styrelsen för svenskt försäkringsbolag eller utländsk försäkringsanstalt, som, enligt vad särskilt stadgas, erhållit tillstånd att här i riket driva försäkringsrörelse. Sådan ledamot eller befattningshavare må ej heller vara aktieägare eller garant i eller anställd hos dylikt företag.

294 §.

Närmare bestämmelser om försäkringsinspektionens organisation och verksamhet meddelas av Konungen.

VI. Om frivillig överlåtelse av försäkringsbestånd.

295 §.

1 mom. Avtal därom att ett försäkringsbolags hela försäkringsbestånd eller del därav skall övertagas av ett annat försäkringsbolag må träffas mellan bolagen, såframt av styrelsen i det överlåtande bolaget framlagt förslag till avtal angående överlåtelse godkänts av bolagsstämman i detta bolag efter vad i 2 mom. sägs. Avtalet må ej verkställas utan försäkringsinspektionens tillstånd.

2 mom. Beslut om godkännande för det överlåtande bolaget av förslag till avtal om överlåtelse skall fattas å ordinarie bolagsstämma.

Inom fyra månader från det beslutet fattades eller, om klandertalan därå anställts, från det denna talan genom lagakraftätagande dom ogillades, skall beslutet av det överlåtande bolagets styrelse eller verkställande direktör anmälas för registrering. Två enligt 341 § andra stycket bestyrkta avskrifter av protokoll som förts i ärendet, innehållande fullständigt angivande av förslaget till avtal, skola fogas vid anmälningen. Har anmälan ej gjorts inom föreskriven tid, vare frågan om överlåtelse förfallen.

3 mom. Senast fyra månader efter det registrering skett på anmälan som i 2 mom. andra stycket sägs skall såväl det övertagande som det överlåtande bolagets styrelse göra ansökan om försäkringsinspektionens tillstånd att bringa avtalet om överlåtelse till verkställighet.

Försäkringsinspektionen äger förelägga bolagen att förebringa den ytterligare utredning inspektionen finner nödig för bedömande huruvida överlåtelsen kan ske utan förnärmande av försäkringstagares rätt.

Finnes ej ansökningen böra genast avslås, skall försäkringsinspektionen genom tillkännagivande i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där det överlåtande bolagets styrelse har sitt säte, kungöra ansökningens innehåll, avtalet angående överlåtelsen och ett sammandrag av den förebragta utredningen med föreläggande för de försäkringstagare, vilkas försäkringar äro avsedda att överlåtas, att inom en i kungörelsen utsatt tid, minst en månad efter dess utfärdande, hos försäkringsinspektionen anmäla, huruvida de hava något att erinra mot ansökningen. Omfattar avtalet livräntor, som utgå till personer, vilka icke äro försäkringstagare i det överlåtande bolaget, skola jämväl dessa personer beredas tillfälle att yttra sig på sätt nu är sagt.

Försäkringsinspektionen skall ofördröjligen registrera beslut, varigenom tillstånd till avtalets verkställande givits. När registrering skett, skall det överlåtande bolaget anses fritaget från sina förpliktelser på grund av det överlåtna försäkringsbeståndet, vilka förpliktelser i stället skola åvila det övertagande bolaget.

4 mom. Sedan överlåtelsen verkställts åligger det styrelsen och verkställande direktören i det övertagande bolaget att, i den ordning försäkringsinspektionen må finna ändamålsenlig, därom underrätta envar försäkringstagare eller livräntetagare, vars försäkring eller livränta omfattas av överlåtelsen.

5 mom. Varder, sedan tillstånd givits till överlåtelse, helt eller delvis, av försäkringsbestånd, det överlåtande bolaget försatt i konkurs, skall vid tillämpning av vad i konkurslagen är stadgat angående rätt till talan om återgång av avtal, sådant avtal som avses i denna paragraf anses ingånget den dag tillstånd till avtalets verkställande gavs.

VII. Om särskild administration.

296 §.

1 mom. Har försäkringsbolag som meddelar livförsäkring trätt i likvidation eller kommit i konkurstillstånd, skall för tillvaratagande av livförsäkringstagarnas rätt en särskild administration inträda. Förvaltningen av administrationsboet åligger försäkringsinspektionen.

Försäkringsinspektionen skall ofördröjligen för livförsäkringstagarnas räkning omhändertaga samtliga de värdehandlingar, i vilka livförsäkringstagarna njuta panträtt enligt bestämmelserna i 276 och 277 §§ eller med stöd av 265 § meddelad föreskrift. Härmed övergå på administrationsboet alla bolagets rättigheter och skyldigheter på grund av livförsäkringsavtalen ävensom, där livförsäkringar återförsäkrats, bolagets rättigheter och skyldigheter på grund av återförsäkringarna.

2 mom. För det belopp, varmed ovan omförmälda värdehandlingar må finnas i värde understiga livförsäkringsfonden, ökad med en tjugondel av samma fond, äge administrationsboet fordringsrätt hos bolaget.

Så snart administration inträtt, skall försäkringsinspektionen låta verkställa värdering av de värdehandlingar, som omhändertagits av inspektionen, ävensom beräkning av det belopp, vartill livförsäkringsfonden uppgår.

297 §.

1 mom. Sedan de i 296 § föreskrivna åtgärderna vidtagits, skall försäkringsinspektionen inleda underhandlingar med svenska försäkringsbolag som må finnas villiga att övertaga de till administrationsboet hörande försäkringarna.

Finner försäkringsinspektionen efter verkställd utredning att anbud, som i följd av underhandlingarna inkommit, med hänsyn till omständigheterna bör antagas, skall inspektionen genom tillkännagivande i allmänna tidningarna och i övrigt på ändamålsenligt sätt kungöra anbudets innehåll och ett sammandrag av den verkställda utredningen med föreläggande för försäkringstagarna att inom en i kungörelsen utsatt tid, minst en månad efter dess utfärdande, hos inspektionen anmäla huruvida de hava något att erinra mot anbudet.

Sedan den i andra stycket föreskrivna tiden gått till ända, skall försäkringsinspektionen med eget utlåtande överlämna ärendet till Konungens avgörande.

Om registrering av beslut, varigenom Konungen godkänt anbud som nyss sagts, förordnar Konungen. När registrering skett, skall administrationsboet anses fritaget från sina förpliktelser på grund av de överlåtna försäkringarna, vilka förpliktelser i stället skola åvila det övertagande bolaget.

Sedan Konungen godkänt anbud, åligger det styrelsen och verkställande direktören i det övertagande bolaget att, i den ordning försäkringsinspektionen må finna ändamålsenlig, därom underrätta envar försäkringstagare, vars försäkring omfattas av överlåtelsen. Förutsätter överlåtelsen nedsättning av försäkrings- eller återbäringsbelopp eller skola efter överlåtelsen andra villkor gälla för försäkringarna, skall jämväl sådant förhållande bringas till försäkringstagarnas kännedom.

2 mom. Har icke hela försäkringsbeståndet överlåtits inom två år från det administrationen inträdde, åligger det försäkringsinspektionen att hos Konungen göra anmälan om förhållandet.

3 mom. Har anmälan som i 2 mom. sägs gjorts av försäkringsinspektionen, ankomme på Konungen att förordna om administrationens fortsättande eller om administrationsboets avveckling genom fördelning av tillgångarna. I senare fallet meddelar Konungen tillika erforderliga föreskrifter angående avvecklingen och fördelningen.

298 §.

Å livförsäkrings- och återbäringsbelopp, som förfallit till betalning innan bolaget trätt i likvidation eller, där konkurs inträffat, beslutet om egenomsavträde meddelades, skall utbetalas så mycket som skolat gäldas, där-est likvidation eller konkurs icke inträffat.

Å livförsäkrings- eller återbäringsbelopp, som förfaller till betalning under administrationstiden, må, innan administrationen avslutats, utbetalas allenast så mycket som försäkringsinspektionen finner kunna utgå utan förnärmande av övriga livförsäkringstagares rätt. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning i fråga om återköp av försäkring eller belåning av försäkringsbrev hos bolaget. Finnes sedermera att för mycket utbetalats, äge återbetalning ej rum.

Angående förbud mot meddelande av nya försäkringar stadgas i 165 och 261 §§.

299 §.

Har försäkringsbolag som meddelar försäkring av annat slag än personförsäkring och meddelar sådan försäkring för all framtid eller för längre tid än tio år trätt i likvidation eller kommit i konkurstillstånd, skall försäkringsinspektionen utse ett ombud, som har att å försäkringstagarnas vägnar iakttaga och bevaka den panträtt, som jämlikt 276 § tillkommer försäkringstagarna uti de enligt sagda paragraf till deras säkerhet i särskilt förvar satta värdehandlingarna; och har ombudet därvid att tillse att varje försäkringstagare njuter panträtt i de pantsatta värdehandlingarna för den på hans försäkring belöpande andel i premiereserven.

Ombudet äge av bolaget uppbära arvode till belopp, som bestämmes av försäkringsinspektionen.

VIII. Om återförsäkring.

300 §.

Försäkringsbolag må icke utan försäkringsinspektionens medgivande sluta avtal, varigenom bolaget förbinder sig att i återförsäkring avgiva ännu icke tecknade livförsäkringar, där avtalet icke kan av bolaget uppsägas att utan vederlag upphöra senast ett år efter uppsägningen. Försäkringsbolag må ej heller utan inspektionens medgivande sluta avtal om avgivande i återförsäkring av redan tecknad livförsäkring, där försäkringen vid avtalets ingående varit i kraft mera än ett halvt år.

Vad sålunda stadgats gäller icke med avseende på försäkringsbolag, som allenast meddelar återförsäkring.

IX. Om förbud mot viss premienedsättning m. m.

301 §.

Å de livförsäkringspremier, som försäkringsbolag jämlikt fastställda grunder bestämt, må till fördel för enskild försäkringstagare eller grupp av försäkringstagare varken direkt eller indirekt nedsättning medgivas vare sig av bolaget eller av dess ombud annorledes än genom återbärning i överensstämmelse med fastställda grunder.

302 §.

Det åligger styrelsen och verkställande direktören att övervaka att anskaffning av ansökningar om försäkring hos bolaget sker på sätt som överensstämmer med god försäkringssed. Konungen må meddela närmare bestämmelser härom.

X. Om registrering.

303 §.

Ansökan om försäkringsbolags registrering och anmälan för registrering skola ingivas eller i betalt brev med posten insändas till försäkringsinspektionen. Sådan ansökan eller anmälan skall vara åtföljd av stadgade avgifter.

304 §.

1 mom. Hava vid ansökan om registrering av försäkringsbolag eller i fråga om upprättande av handling, som skall fogas vid sådan ansökan, icke iakttagits de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall stadgade, eller prövas beslut om bildande av försäkringsbolag icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller hinder mot registrering av bolaget eljest möta på grund av föreskrifterna i denna lag eller annan lag eller författning, skall registrering vägras.

2 mom. Hava vid anmälan för registrering eller i fråga om upprättande av handling, som skall fogas vid sådan anmälan, icke iakttagits de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall stadgade, eller prövas beslut, som annäles för registrering och för vars giltighet Konungens stadfästelse ej erfordras, icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller ej stå i överensstämmelse med föreskrifterna i denna lag eller eljest strida mot lag eller författning eller mot bolagsordningen eller grunderna eller vara till sin avfattning i något viktigare hänseende otydligt eller vilseledande, skall registrering vägras. Är annan grund till sådan klandertalan mot bolagsstämmebeslut, som avses i 131 § 1 mom. andra stycket eller 229 § 1 mom. andra stycket, än att vid beslutet i denna lag eller bolagsordningen upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, vare det dock ej hinder mot registrering, sedan tid för väckande av klandertalan utgått utan att talan väckts.

3 mom. Vägras registrering, skall försäkringsinspektionen ofördröjligen med posten översända underrättelse om beslutet med skälen därför till bolaget eller, där anmälan enligt denna lag gjorts annorledes än å bolagets vägnar, till den som gjort anmälningen, om han uppgivit postadress.

4 mom. Göres ej ansökan om försäkringsbolags registrering inom den i 29 eller 191 § stadgade tiden, skall försäkringsinspektionen förklara frågan om bolagets registrering förfallen samt ofördröjligen med posten översända underrättelse om beslutet till stiftarombudet.

305 §.

Beviljas försäkringsaktiebolags registrering, låte försäkringsinspektionen i registret införa:

1. dagen för koncessionens beviljande och dagen för beslutet om bolagets bildande;
 2. bolagets firma;
 3. föremålet för bolagets verksamhet med särskilt angivande, huruvida verksamheten avser såväl direkt försäkring som återförsäkring;
 4. beträffande direkt försäkring här i riket området för sådan verksamhet;
 5. det belopp vartill, jämlikt den av styrelseledamöterna och verkställande direktören lämnade uppgiften, aktiekapitalet uppgår, så ock, där aktiekapitalet skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet;
 6. akties nominella belopp;
 7. det belopp som enligt förenämnda uppgift blivit inbetalt å aktiekapitalet, samt, där aktiekapitalet ej till fullo inbetalats, inom vilken tid återstående inbetalning skall fullgöras;
 8. där aktiekapitalet icke blivit till fullo inbetalt, sammanlagda nominella beloppet av de aktier som enligt samma uppgift till fullo inbetalats;
 9. den ort inom riket där styrelsen har sitt säte;
 10. bolagets postadress;
 11. tiden för ordinarie bolagsstämmas hållande;
 12. det sätt, varpå kallelse till bolagsstämman skall ske och andra meddelanden skola bringas till aktieägarnas kännedom, ävensom den tid före stämman, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna;
 13. varje styrelseledamots och styrelsesuppleants samt verkställande direktörens och vice verkställande direktörs så ock, där eljest någon ensam eller i förening med annan är bemyndigad att teckna bolagets firma, dennes fullständiga namn och hemvist;
 14. av vilka och huru bolagets firma skall tecknas, där den ej tecknas av styrelsen; samt
 15. där enligt denna lag eller bolagsordningen revisor eller revisorssuppleant skall vara auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman, uppgift om hans fullständiga namn och hemvist.
- Innehåller bolagsordningen bestämmelse eller förbehåll, varom förmäles i 10 § 1 mom., varde anmärkning om bestämmelsen eller förbehållet införd i registret. Beträffande bestämmelse som avses i 10 § 1 mom. tredje stycket skall tillika angivas det belopp, till vilket aktier av olika slag utgivits och må kunna utgivas.
- Den ena av de till försäkringsinspektionen ingivna avskrifterna av koncessionen skall förses med bevis om registreringen av bolaget och återställas till detta. De listor å vilka aktieteckningen ägt rum skola ock återställas till bolaget.

306 §.

Beviljas ömsesidigt försäkringsbolags registrering, låte försäkringsinspektionen i registret införa:

1. dagen för koncessionens beviljande och dagen för beslutet om bolagets bildande;

2. bolagets firma;

3. föremålet för bolagets verksamhet med särskilt angivande, huruvida verksamheten avser såväl direkt försäkring som återförsäkring;

4. beträffande direkt försäkring här i riket området för sådan verksamhet;

5. beloppet av garantikapital, där sådant förskjutes, samt huru stor del därav blivit inbetald;

6. den ort inom riket, där styrelsen har sitt säte;

7. bolagets postadress;

8. tiden för ordinarie bolagsstämmas hållande;

9. huruvida och i vilken mån delägare skall vara utesluten från rösträtt å bolagsstämma med särskilt angivande, huruvida och i vilken mån delägarnas rösträtt skall utövas genom utsedda delegerade;

10. huruvida och i vilken mån rösträtt å bolagsstämma tillkommer garant;

11. det sätt, varpå kallelse till bolagsstämma skall ske och andra meddelanden kungöras delägarna eller röstberättigade, som icke äro delägare, ävensom den tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna;

12. där ej för bolagets förbindelser häfta allenast dess tillgångar, intill vilket belopp och i vilken ordning delägarna äro personligen ansvariga för bolagets förbindelser;

13. varje styrelseledamots och styrelsesuppleants samt verkställande direktörens och vice verkställande direktörs så ock, där eljest någon ensam eller i förening med annan är bemyndigad att teckna bolagets firma, dennes fullständiga namn och hemvist;

14. av vilka och huru bolagets firma skall tecknas, där den ej tecknas av styrelsen; samt

15. där enligt denna lag eller bolagsordningen revisor eller revisorssuppleant skall vara auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman, uppgift om hans fullständiga namn och hemvist.

Innehåller bolagsordningen bestämmelse eller förbehåll, varom förmäles i 174 §, varde anmärkning om bestämmelsen eller förbehållet införd i registret.

Den ena av de till försäkringsinspektionen ingivna avskrifterna av koncessionen skall förses med bevis om registreringen av bolaget och återställas till detta. De listor å vilka teckning av försäkringar ägt rum skola ock återställas till bolaget.

307 §.

Göres, efter det försäkringsbolag registrerats, anmälan om förhållande, som enligt denna lag skall anmälas för registrering, skall, där registrering beviljas, vad sålunda anmälts anmärkas i registret. Avser anmälan ändring av försäkringsbolags firma, skall ny, fullständig inskrivning rörande bolaget göras i registret.

Sker registrering på grund av anmälan i fall, då protokollsavskrift eller, jämlikt 60 § fjärde stycket, annan handling skall i två exemplar ingivas i ärendet, skall det ena av dessa, försett med bevis om registreringen, återställas till bolaget.

Har handling ingivits i såväl huvudskrift som avskrift, skall huvudskriften återställas. Där registrering sker på grund av anmälan enligt 56 §, 57 § 1 mom. eller 58 §, skola ock de listor å vilka aktieteckningen ägt rum återställas.

308 §.

1 mom. Beslut om ökning av aktiekapitalet må, evad ökningen skall ske medelst teckning av nya aktier eller utgivande av nya aktier enligt 59 §, ej registreras, med mindre registrering skett därom, att det belopp, vartill aktiekapitalet uppgår efter vad i 24 § sägs, blivit till fullo inbetalt, och beloppet ej understiger minimikapitalet enligt den vid tiden för bolagets bildande stadfästa bolagsordningen.

Har beslut om aktiekapitalets ökning förut fattats och anteckningen om beslutets registrering ej avförts ur registret efter vad nedan i 2 mom. sägs, må beslut om ytterligare ökning ej registreras, innan på grund av förra beslutet tecknat belopp, därför tilldelning av nya aktier skett, med avdrag för aktier som förklarats förverkade, blivit till fullo inbetalt och detta förhållande registrerats.

Vad i första och andra styckena stadgats i avseende å beslut om ökning skall, i fall som avses i 58 §, tillämpas å registreringen av bolagsstämmans godkännande av ökningsbeslutet.

2 mom. Har i fall, då beslut om ökning av aktiekapitalet innehåller bestämmelse om minimateckning, registreringsanmälan enligt 56 § icke gjorts inom föreskriven tid, skall försäkringsinspektionen till bolaget avlåta skrivelse med anmaning att inom en månad därefter inkomma med sådan anmälan. Efterkommes ej anmaningen eller har genom lagakraftätagande beslut registrering vägrats, skall inspektionen förklara ökningsbeslutet förfallet samt därom ofördröjligen med posten översända underrättelse till bolaget. Sedan beslutet om förklaringen vunnit laga kraft, skall i registret antecknas, att på grund av förklaringen den tidigare anteckningen om ökningsbeslutets registrering avföres ur registret.

3 mom. Innehåller ökningsbeslutet bestämmelse om minimateckning, må registrering i anledning av anmälan varom i 57 § 1 mom. förmäles ej ske med mindre registrering ägt rum i anledning av anmälan enligt 56 §.

4 mom. Har styrelsen enligt 58 § fattat beslut om aktiekapitalets ökning, må registrering på grund av anmälan enligt 56 eller 57 § ej ske förrän bolagsstämman godkännande av ökningsbeslutet registrerats.

309 §.

Har i fall, då enligt 62 § rättens tillstånd erfordras för verkställighet av beslut om nedsättning av aktiekapitalet, ansökan om sådant tillstånd ej gjorts inom föreskriven tid eller har ansökan genom lagakraftätagande beslut avslagits eller har beslut om tillstånd icke anmälts för registrering inom den därför stadgade tiden, skall försäkringsinspektionen förklara nedsättningsbeslutet förfallet samt därom ofördröjligen med posten översända underrättelse till bolaget. Sedan beslutet om förklaringen vunnit laga kraft, skall i registret antecknas, att på grund av förklaringen den tidigare anteckningen om nedsättningsbeslutets registrering avföres ur registret.

310 §.

1 mom. Har beslut fattats om sådan ändring av vad i bolagsordningen stadgas om aktiekapitalet eller minimikapitalet att detta överstiger det belopp, vartill aktiekapitalet vid beslutets fattande uppgår, må registrering allenast samtidigt ske av beslutet om bolagsordningsändringen och av beslut om erforderlig ökning av aktiekapitalet.

Skall ökningen av aktiekapitalet äga rum medelst ny aktieteckning, skall vid registrering av beslutet om bolagsordningsändringen antecknas, att den ej är verkställd.

Har ökningsbeslutet enligt 308 § 2 mom. av försäkringsinspektionen genom lagakraftätagande beslut förklarats förfallet, skall ock beslutet om bolagsordningsändringen anses förfallet och anteckning i registret ske, att på denna grund den tidigare anteckningen om detta besluts registrering avföres ur registret. Anmäles för registrering att full betalning erlagts för så många aktier, att aktiekapitalet uppgår till minimikapitalet enligt den beslutade bolagsordningsändringen, skall vid registrering i anledning av anmälningen tillika antecknas, att bolagsordningsändringen är verkställd, och åligger det inspektionen att tillställa bolaget bevis därom. Göres ej sådan anmälan inom tre år efter utgången av den i 55 § stadgade tiden, skall inspektionen, efter det bolagets styrelse erhållit tillfälle att yttra sig, hos Konungen anmäla förhållandet, och ankommer det på Konungen att besluta erforderlig jämkning i bolagsordningen. I registret skall införas anteckning om jämkningen, och skall bevis om bestämmelsens nya lydelse av inspektionen tillställas bolaget.

2 mom. Har beslut fattats om sådan ändring av vad i bolagsordningen stadgas om aktiekapitalet eller maximikapitalet att detta understiger det belopp, vartill aktiekapitalet vid beslutets fattande uppgår, må registrering allenast samtidigt ske av beslutet om bolagsordningsändringen och av beslut om erforderlig nedsättning av aktiekapitalet.

Innefattar nedsättningsbeslutet icke föreskrift om att det nedsättningen motsvarande beloppet skall avsättas till reservfonden eller säkerhetsfonden,

skall vid registrering av beslutet om bolagsordningsändringen antecknas, att den ej är verkställd.

Har nedsättningsbeslutet enligt 309 § av försäkringsinspektionen genom lagakraftätagande beslut förklarats förfallet, skall ock beslutet om bolagsordningsändringen anses förfallet och anteckning i registret ske, att på denna grund den tidigare anteckningen om detta besluts registrering avföres ur registret. Vid registrering av rättens tillstånd till nedsättningens verkställande enligt 62 § skall tillika antecknas, att bolagsordningsändringen är verkställd, och åligger det inspektionen att tillställa bolaget bevis därom.

3 mom. Då för genomförande av beslut om nedsättning av aktiekapitalet erfordras ändring av aktiernas nominella belopp, må registrering allenast samtidigt ske av nedsättningsbeslutet och beslut om erforderlig ändring av bolagsordningens bestämmelse om akties nominella belopp. I fråga om registreringen av beslutet om sådan bolagsordningsändring skall vad i 2 mom. andra och tredje styckena är stadgat om registrering av bolagsordningsändring rörande aktiekapitalet äga motsvarande tillämpning.

Erfordras för genomförande av bolagsordningsändring beträffande akties nominella belopp sammanläggning av aktierna i bolaget, må, där anmälan för registrering av beslutet om sammanläggning skall göras enligt 334 § 1 mom. sista stycket, registrering allenast samtidigt ske av beslutet om bolagsordningsändringen och av beslutet om erforderlig sammanläggning.

311 §.

Har ansökan enligt 295 § 3 mom. om tillstånd att bringa avtal om överlåtelse av försäkringsbestånd till verkställighet ej inkommit inom föreskriven tid eller har ansökan genom lagakraftätagande beslut avslagits, skall försäkringsinspektionen förklara frågan om överlåtelse förfallen samt därom ofördröjligen med posten översända underrättelse till bolagen.

Har genom lagakraftätagande beslut frågan om överlåtelse förklarats förfallen, skall i registret antecknas, att på denna grund den tidigare anteckningen rörande överlåtelseavtalet avföres ur registret.

312 §.

Företer försäkringsbolags registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret eller försäkringsregistret tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge han hos domstol föra talan om förbud för bolaget att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd.

Menar någon eljest, att en i försäkringsregistret verkställd inskrivning länder honom till förfång, må talan om registreringens upphävande samt om skadestånd föras vid domstol.

313 §.

Har genom lagakraftätagande dom förklarats, att en i registret gjord inskrivning ej bort ske eller att beslut, som registrerats, är ogiltigt, eller att eljest visst förhållande, varom inskrivning skett, ej föreligger, skall på an-

mälan av part i registret antecknas, att på nämnda grund den tidigare anteckningen avföres ur registret.

Varder, sedan i registret gjorts anteckning rörande beslut om avträdande av försäkringsbolags egendom till konkurs, av överrätt förklarat, att beslutet ej bort meddelas, skall på anmälan därom i registret göras anteckning enligt vad i första stycket stadgas.

Vid anmälan, som ovan sägs, skall fogas avskrift av rättens avgörande, så ock i fall, som i första stycket sägs, lagakraftbevis.

314 §.

Vad i försäkringsregistret införes, med undantag av meddelande om konkurs, varom förmäles i 160 eller 255 §, skall genom försäkringsinspektionens försorg ofördröjligen kungöras i allmänna tidningarna.

Där i annat fall än i 313 § andra stycket avses i registret antecknas, att tidigare anteckning avföres därur, skall kungörelse därom äga rum efter vad ovan sägs.

En samling för hela riket av vad sålunda kungjorts skall genom det allmännas försorg efter hand befordras till trycket samt förse med register. I den mån nyssnämnda samling tryckes skall den översändas till varje domstol, länsstyrelse och överexekutor.

Anmälningar och ansökningar med därvid fogade handlingar skola, särskilt för varje bolag, förvaras såsom bilagor till försäkringsregistret.

315 §.

Närmare föreskrifter om försäkringsregistrets förande, de i 314 § stadgade kungörelserna, avgifterna för registreringen och dess kungörande samt om tid och sätt för utgivande av den i nämnda paragraf omförmälda samlingen och dess översändande till vissa myndigheter meddelas av Konungen.

316 §.

Det, som i enlighet med denna lag blivit infört eller antecknat i försäkringsregistret och kungjort i allmänna tidningarna, skall anses hava kommit till tredje mans kännedom, där ej av omständigheterna framgår, att han varken ägde eller bort äga vetskap därom.

Innan sådant kungörande skett, kan det förhållande, som blivit eller bort bliva infört eller antecknat i registret, icke med laga verkan åberopas mot annan än den, som visas hava ägt vetskap därom.

317 §.

Företer den, som inför domstol, länsstyrelse eller överexekutor företräder försäkringsbolag, bevis utvisande, att han den dag beviset utfärdades enligt försäkringsregistret var behörig att företräda bolaget, och är beviset ej äldre än ett år, åligger det myndigheten att ur den i 314 § omförmälda tryckta sam-

lingen inhämta upplysning, huruvida förändring beträffande behörigheten ägt rum. Vad i sådant avseende nyssnämnda samling, i den mån den kommit myndigheten till handa, utvisar skall för myndigheten äga vitsord, där ej annat förhållande visas vara för handen.

XI. Om klagan över försäkringsinspektionens beslut.

318 §.

Över beslut, som av försäkringsinspektionen meddelas på grund av tillsynen över försäkringsbolag, må klagan föras hos Konungen inom den tid som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är stadgad.

Den, som icke åtnöjes med försäkringsinspektionens beslut, varigenom registrering vägrats, må sist inom två månader från beslutets dag däröver anföra besvär hos Konungen.

Över beslut om sådan förklaring, som avses i 304 § 4 mom., 308 § 2 mom., 309 § och 311 § må jämväl besvär anföras i den ordning, varom i andra stycket stadgas.

XII. Om skadestånd.

319 §.

Har stiftare uppsåtligen eller av vårdslöshet vid försäkringsbolags bildande så förfarit att skada därigenom tillskyndats bolaget, vare han pliktig att ersätta bolaget skadan.

320 §.

Har styrelseledamot, verkställande direktören, revisor, likvidator, sysselman som avses i 137 eller 234 § eller likvidationsrevisor vid fullgörande av sitt uppdrag uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat bolaget skada, vare han pliktig att till bolaget utgiva ersättning för skadan.

Där medhjälpare, som av revisor eller likvidationsrevisor anlitats för granskningsarbetet, vid uppdragets utförande uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat bolaget skada, svare revisorn för skadan.

Har aktieägare, delägare eller röstberättigad, som ej är delägare, genom överträdelse av denna lag, bolagsordningen eller grunderna uppsåtligen eller av grov vårdslöshet tillskyndat bolaget skada, vare ock han pliktig att till bolaget utgiva ersättning för skadan.

321 §.

Har styrelseledamot eller annan som avses i 320 § första stycket genom överträdelse av denna lag, bolagsordningen eller grunderna uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat tredje man skada, vare han pliktig att till denne utgiva ersättning för skadan. Samma lag vare, där aktieägare, delägare eller röstberättigad, som ej är delägare, genom sådan överträdelse uppsåtligen eller av grov vårdslöshet tillskyndat tredje man skada.

322 §.

Har i försäkringsaktiebolag styrelsen, styrelseledamot, verkställande direktören eller likvidator tillskyndat bolaget eller aktieägare skada genom åtgärd, som innebär att fördel uppenbarligen beredes vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare, skall skyldighet att utgiva ersättning för skadan åvila jämväl aktieägare, som uppsåtligen genom begagnande av sitt inflytande över styrelseledamot, verkställande direktören eller likvidator medverkat till åtgärden. Innefattar åtgärd, vartill aktieägare sålunda medverkat, överträdelse av denna lag, bolagsordningen eller grunderna till skada för borgenär hos bolaget eller annan tredje man, vare aktieägaren ock skyldig att utgiva ersättning till denne.

323 §.

Åvilar ersättningsskyldighet stiftare jämlikt 319 § eller styrelseledamot eller annan enligt 320 § första eller andra stycket eller 321 § första punkten, och föreligger allenast ringa vårdslöshet, må ersättningen nedsättas, där det med hänsyn jämväl till skadans storlek och omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Har aktieägare, delägare eller röstberättigad, som ej är delägare, ådragit sig ersättningsskyldighet jämlikt 320 § tredje stycket, 321 § andra punkten eller 322 §, må ock ersättningen nedsättas, där det med hänsyn till hans skuld och omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Nedsättning efter vad nu är sagt äge ej rum, om den ersättningsskyldiges förfarande innefattade brottslig handling.

324 §.

Äro flera ersättningsskyldiga för skada efter vad i 319—323 §§ är stadgat, svare de för ersättningen en för alla och alla för en, den vars ersättningsskyldighet nedsatts enligt 323 § dock allenast med det nedsatta beloppet. Sinsemellan skola de taga del i ersättningens gäldande efter ty med hänsyn till den större eller mindre skuld, som finnes ligga envar av dem till last, samt till omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

XIII. Straffbestämmelser.

325 §.

Driver någon här i riket försäkringsrörelse, vartill han ej är berättigad, straffes med dagsböter eller fängelse.

326 §.

Med dagsböter eller fängelse straffes

1. stiftare, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöhet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i teckningslista eller i handling, som framlägges på konstituerande stämman, eller i ansökan om stadfästelse å bolagsordning eller grunder;

2. styrelseledamot, verkställande direktör eller annan, som i anmälan för eller ansökan om registrering eller i försäkran eller annan handling som fogas därvid uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift;

3. styrelseledamot, verkställande direktör eller likvidator, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i handling, som hålles tillgänglig för aktieägare eller aktietecknare eller för delägare eller röstberättigade, som ej äro delägare, eller som framlägges på bolagsstämma, eller i påskrift å sådan handling eller i handling eller meddelande som kungöres eller sändes till aktieägare, delägare eller röstberättigad, som ej är delägare;

4. styrelseledamot eller verkställande direktör, där han vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning, förvaltningsberättelse eller redogörelse, som avses i 91 eller 97 § eller 205 §, jämförd med 91 och 97 §§, eller 139, 146 eller 241 §, uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i 93 §, 94 § 2—5 mom., 95 §, 96 §, 97 § första stycket första punkten eller 139 § eller 205 §, jämförd med 93 § 1—5, 7 och 8 mom., 94 § 3—5 mom., 95 §, 96 § samt 97 § första stycket första punkten;

5. likvidator som vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 148, 152, 157, 243, 247 eller 252 §, uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i nämnda lagrum, så ock likvidator som vid upprättande av balansräkning enligt 163 eller 259 § uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i 139 § samt 93 § eller 94 § 2—5 mom.;

6. revisor eller likvidationsrevisor, där han i revisionsberättelse eller annan handling, som framlägges på bolagsstämma eller annorledes hålles tillgänglig för aktieägare eller aktietecknare eller för delägare eller röstberättigade, som ej äro delägare, eller i påskrift å sådan handling uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift rörande bolagets angelägenheter eller uppsåtligen eller av grov vårdslöshet underlåter att göra anmärkning beträffande förvaltningen, ändå att anledning därtill föreligger;

7. revisor eller likvidationsrevisor, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i yttrande, vilket enligt 105 § andra stycket första punkten, 153 § eller 157 § överlämnas till styrelse eller god man för stiftelse som avses i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser.

327 §.

Med dagsböter eller fängelse straffes ock

1. styrelseledamot eller verkställande direktör, som uppsåtligen eller av vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i redogörelse, utredning eller bevis, som avses i 281 eller 282 §, eller vid lämnande av upplysning enligt 283 §;

2. aktuarie, där han i redogörelse eller utredning, som enligt 281 eller 282 § avlämnats till försäkringsinspektionen, uppsåtligen eller av vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift;

3. styrelseledamot, med vars begivande utfärdas aktiebrev, interimisbevis eller teckningsbevis, som är ställt till innehavaren, eller dylikt brev eller bevis, i vilket mot föreskrift i 30 § andra stycket, 31 § första stycket tredje punkten eller 31 § andra stycket tredje punkten den i förbehåll som i nämnda lagrum sägs bestämda inskränkningen icke angivits;

4. styrelseledamot eller likvidator, där han uppsåtligen låter i aktieboken verkställa införing i strid mot bestämmelserna i 35 § 1 mom. andra eller tredje stycket, 35 § 2 mom. första eller andra stycket, 35 § 3 mom. första punkten, 54 § tredje punkten eller 59 § 2 mom. tredje stycket eller fjärde stycket sista punkten eller underlåter att ombesörja, att förändring i äganderätten till aktie varder jämlikt 35 § 1 mom. tredje eller fjärde stycket, 35 § 2 mom. första eller andra stycket eller 35 § 3 mom. första punkten införd i aktieboken;

5. styrelseledamot, verkställande direktör eller likvidator, som uppsåtligen eller av vårdslöshet i strid mot bestämmelserna i 63 §, 67 § 1 mom., 68 § första stycket, 193 § eller 195 § 1 mom. låter verkställa utbetalning till aktieägare eller garant;

6. revisor, likvidationsrevisor eller revisors eller likvidationsrevisors medhjälpare som, oaktat han insett eller bort inse, att skada därav kunnat följa, yppar något av vad vid verkställd granskning kommer till hans kännedom, utan att det med nödvändighet erfordras för fullgörande av hans uppdrag;

7. den som i sådan försäkran, varom förmäles i 107 §, uppsåtligen lämnar oriktig uppgift.

328 §.

Med dagsböter straffes

1. styrelseledamot eller verkställande direktör, där han vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning eller redogörelse, som avses i 91 eller 97 § eller 205 §, jämförd med 91 och 97 §§, eller 139, 146 eller 241 §, väsentligen eftersätter bestämmelserna i 94 § 1 mom. eller med stöd av 94, 95 eller 97 § meddelade bestämmelser, eller vid upprättande av handling varom nyss sagts eller av förvaltningsberättelse, som avses i 91, 146 eller 241 §, av vårdslöshet förfar i strid mot bestämmelser som avses 326 § 4;

2. likvidator, där han vid upprättande av balansräkning, som avses i 163 eller 259 §, väsentligen eftersätter bestämmelserna i 94 § 1 mom. eller med stöd av samma paragraf meddelade bestämmelser, eller vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 148, 152, 157, 163, 243, 247, 252 eller 259 §, av vårdslöshet förfar i strid mot bestämmelser som avses i 326 § 5;

3. revisor eller likvidationsrevisor, där han annorledes än i 326 § 6 sägs vid upprättande av revisionsberättelse, som avses i 104, 146, 153 eller 157 §

eller 206 §, jämförd med 104 §, eller 241, 248 eller 252 §, väsentligen efter-sätter bestämmelserna i nämnda lagrum;

4. stiftare, där han uppsåtligen eller av vårdslöshet bestyrker avskrift, som i 12 § första stycket eller 175 § första stycket sägs, ehuru avskriften är oriktig, så ock styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktör, vice verkställande direktör, likvidator, suppleant för likvidator eller firma-tecknare, där han uppsåtligen eller av vårdslöshet bestyrker avskrift, varom förmåles i 341 § andra stycket, ehuru avskriften är oriktig.

329 §.

Med dagsböter straffes ock

1. den som, i annat fall än i 327 § 3 och 4 avses, underlåter att iakttaga föreskrift i 30 §, 31 § första, andra eller fjärde stycket, 35 §, 54 § tredje punkten, 59 § 2 mom. tredje stycket eller fjärde stycket sista punkten eller 340 §, så ock den som bryter mot föreskrift i 34 §, 51 § andra stycket första punkten, 59 § 2 mom. fjärde stycket första punkten, 64 §, 301 § eller 334 § 2 mom. tredje stycket;

2. styrelseledamot, verkställande direktör eller likvidator, där han underlåter att verkställa påskrift å aktiebrev enligt 51 § andra eller tredje stycket, 59 § 2 mom. fjärde stycket, 60 § sista stycket, 61 § 2 mom. andra stycket eller 156 § andra stycket;

3. ledamot i styrelse eller god man för försäkringsaktiebolags personalstiftelse, där han underlåter att iakttaga vad honom enligt 105 § första stycket åligger.

330 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

XIV. Allmänna bestämmelser,

331 §.

Betalning för tecknad aktie eller tecknat garantibelopp medelst anvisning eller förbindelse, som utställts av riksbanken eller annan bank och är betalbar vid uppvisandet, så ock betalning genom insättning på räkning, som på begäran av stiftarna eller styrelsen öppnats av bank för mottagande av inbetalning å aktier eller garantikapital i bolaget, skall vara jämställd med betalning i penningar. Öppnas sådan räkning, skall banken låta ombesörja påskrift därom å teckningslistan, så ock i kvitto å gjord insättning anmärka, att insättningen skett på räkning som avses i denna paragraf.

Tillgodohavande å räkningen skall, med den inskränkning som följer av vad i tredje och fjärde styckena stadgas, stå till bolagets fria förfogande.

På räkningen insatt belopp må ej för bolaget lyftas, innan bolaget registrerats, ej heller, i fråga om försäkringsaktiebolag, där i beslut om aktiekapitalets ökning medelst ny aktieteckning upptagits bestämmelse om miniteckning, innan registrering skett på anmälan enligt 56 §, eller, om sty-

relsen enligt 58 § beslutat aktiekapitalets ökning, innan bolagsstämman godkännande av ökningsbeslutet registrerats.

Inträffar sådant fall att aktieteckning eller teckning av garantibelopp enligt 16, 56 eller 178 § icke vidare är bindande, skall det på räkningen insätta beloppet jämte därå gottgjord ränta återbetalas till den, som verkställt teckningen, eller hans rättsinnehavare. Har teckningsbevis eller interimsbevis utfärdats, skall beviset förses med påskrift om återbetalningen.

332 §.

1 mom. Har någon genom testamente erhållit nyttjanderätten till aktier i försäkringsaktiebolag eller ock avkomsten av sådana aktier med bestämmelse, till betryggande av hans avkomsträtt, att aktierna skola sättas under särskild vård, skall, där enligt testamentet rätten att i bolaget företräda aktierna skall tillkomma nyttjande- eller avkomsträttshavaren, beträffande denne, såvitt angår rätten att i bolaget företräda aktierna, gälla vad i denna lag om aktieägare är stadgat.

Såväl ägaren som nyttjande- eller avkomsträttshavaren skall på anmälan bli införd i aktieboken. Vid införingen skall anteckning göras om äganderättsförvärvet och om den med nyttjande- eller avkomsträtten förenade rätten att i bolaget företräda aktierna. I fråga om införing av nyttjande- eller avkomsträttshavaren skall i övrigt vad om införing av aktieägare är stadgat äga motsvarande tillämpning, dock skall påskrift om införingen ej ske å aktiebrevet. Styrkes att nyttjande- eller avkomsträtten upphört, skall anteckning därom göras i aktieboken.

Skall försäkran som avses i 107 § avgivas av nyttjande- eller avkomsträttshavare, varde försäkran därefter lämpad.

2 mom. När god man på grund av förordnande jämlikt 11 kap. 4 § 5 lagen om förmynderskap förvaltar aktier för blivande ägares räkning, skall blivande ägare på anmälan av gode mannen införas såsom ägare i aktieboken med anteckning om förvärvet och om förordnandet.

333 §.

1 mom. Äger ett försäkringsbolag mer än hälften av aktierna i ett försäkringsaktiebolag eller, om aktier med olika röstvärde finnas, så många aktier, att röstetalet för dem utgör mer än hälften av röstetalet för samtliga aktier, skall det förra bolaget anses såsom moderbolag och det senare bolaget såsom dotterbolag. Om ett eller flera dotterbolag eller ock moderbolaget och ett eller flera dotterbolag tillsammans äga så många aktier i ett försäkringsaktiebolag som nyss sagts, skall jämväl sistnämnda bolag anses såsom dotterbolag (dotterdotterbolag) till moderbolaget. Har ett försäkringsbolag eljest på grund av aktieinnehav eller till följd av garantiavtal eller annat avtal eller av annan orsak ett bestämmande inflytande över ett annat försäkringsbolag, varmed jämväl är förbundet ett väsentligt intresse i det senares ställning och resultatet av dess verksamhet, skall ock det förra bolaget anses såsom moderbolag och det senare bolaget såsom dotterbolag.

Alla försäkringsbolag, som äro med varandra sålunda förenade att de inbördes äro moder- och dotterbolag eller dotterbolag till samma moderbolag, kallas koncernbolag.

2 mom. Då sådant förhållande inträtt att ett försäkringsbolag enligt vad i 1 mom. sägs skall anses såsom moderbolag i förhållande till annat försäkringsbolag, skall det förra bolagets styrelse därom ofördröjligen underrätta styrelsen för det senare bolaget. Dotterbolags styrelse vare pliktig att meddela styrelsen för moderbolaget de upplysningar, som äro erforderliga för beräkningen av koncernens ställning och resultatet av koncernens verksamhet i dess helhet.

334 §.

1 mom. Beslutas i försäkringsaktiebolag enligt 61 § sådan nedsättning av aktiekapitalet, att nedsättningens genomförande medelst minskning av aktiernas nominella belopp skulle medföra att detta skulle nedgå under femtio kronor, äge, där nedsättningen ej skall genomföras medelst inlösen eller indragning av aktier, bolagsstämman besluta sammanläggning av aktierna i bolaget. Sammanläggningen må ej avse flera aktier än som erfordras för att vid utbyte mot en ny aktie dennas nominella belopp icke skall understiga femtio kronor.

Beslut om sammanläggning av aktier, efter vad ovan stadgas, vare ej gällande, med mindre beslutet ingår i nedsättningsbeslutet.

I annat fall än nu är sagt vare beslut om sammanläggning av aktier ej gällande, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom.

Där beslut om sammanläggning av aktier ej ingår i beslut om nedsättning av aktiekapitalet, skall beslutet ofördröjligen av styrelsen eller verkställande direktören anmälas för registrering. Vid anmälningen skola fogas två enligt 341 § andra stycket bestyrkta avskrifter av protokoll som förts i ärendet.

2 mom. När registrering skett av beslut om sammanläggning av aktier eller, om sådant beslut ingår i beslut om nedsättning av aktiekapitalet, när aktiekapitalet enligt 62 eller 63 § skall anses nedsatt, skola aktiebrev icke för ägaren medföra annan rätt mot bolaget än att i utbyte erhålla brev å nya aktier till det antal som belöper på de förutvarande aktierna eller, där ej fullt antal nya aktier belöper på de förutvarande, ett delbevis för varje aktie, som ej kan utbytas. Sådant bevis skall innehålla att ägaren är berättigad erhålla en ny aktie mot avlämnande av det antal delbevis som erfordras för utbekommande av en ny aktie.

Det åligger styrelsen att ofördröjligen för sådant utbyte från aktieägarna infordra breven å de förutvarande aktierna genom anmaning, som skall givas på det sätt varom i 115 § tredje stycket stadgas för där avsedd kallelse. Avlämna aktieägare icke aktiebrev för utbyte inom sex månader efter det de sålunda infordrats, skall ny anmaning på samma sätt ske till dessa aktieägare. Avlämnas icke aktiebrev inom ett år efter denna anmaning, skola å dem belöpande aktiebrev och delbevis för vederbörandes räkning försäljas på offentlig auktion, i den ordning varom stadgas i förordningen den 23 oktober

1914 om vad vid försäljning av värdepapper i vissa fall skall iakttagas. Sedan försäljning skett, medföra de förutvarande aktiebrevens icke annan rätt för ägaren än att utbekomma å dem belöpande del av det vid försäljningen influtna beloppet med avdrag för kostnaderna för den senare anmaningen och för försäljningen. Den senare anmaningen skall innehålla erinran om påföljden av att den ej efterkommes.

I brev å ny aktie skall angivas, att aktien tillkommit efter sammanläggning av förutvarande aktier. De äldre aktiebrevens skola i betryggande ordning makuleras.

3 mom. Vad i 2 mom. stadgas om utbyte av aktiebrev vid sammanläggning av aktier skall äga motsvarande tillämpning, då på grund av beslut om bolagsordningsändring rörande akties nominella belopp delning av aktie i flera nya aktier skall äga rum.

335 §.

Vill aktieägare enligt 128 § påkalla inlösen av sina aktier, skall skriftlig ansökan därom göras hos styrelsen inom två veckor efter den bolagsstämma, därå förbehåll om inlösen gjorts. Styrelsen skall efter utgången av nämnda tid ofördröjligen i rekommenderat brev giva de aktieägare, för vilka lösningsplikt kan inträda, underrättelse om de ansökningar som inkommit till styrelsen. Bestrider sådan aktieägare, att grund för anspråket föreligger, eller kan överenskommelse ej träffas om lösens belopp, skall tvisten avgöras av tre skiljemän.

Kunna de aktieägare, som gjort ansökan om inlösen, ej enas om utseende av skiljeman, skall försäkringsinspektionen utse skiljeman bland dem som av nämnda aktieägare därtill föreslagits. Styrelsen äge utse skiljeman och föra talan för de aktieägare, för vilka lösningsplikt kan inträda. I övrigt skall i fråga om skiljemännen och förfarandet inför dem i tillämpliga delar gälla vad i lagen om skiljemän är stadgat. Är tvist om lösens belopp, skall detta bestämmas så att det motsvarar aktiens verkliga värde. För lösen vare de aktieägare, som röstat för beslutet, ansvariga en för alla och alla för en. Kostnaderna för skiljemannaförfarandet skola åvila bolaget, där ej skiljemännen på grund av särskilda omständigheter pröva skäligt ålägga aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader. Part, som är missnöjd med skiljemännens beslut, äger, där ej annat stadgats i bolagsordningen, draga tvisten under rättens prövning, såframt han väcker talan inom tre månader från det beslutet i huvudskrift eller avskrift delgavs honom. Styrelsen skall ofördröjligen ombesörja delgivningen av beslutet. Talan må föras av såväl styrelsen som enskild lösningspliktig aktieägare. Sådan talan gälle till förmån för annan lösningspliktig.

Kunna de lösningspliktiga aktieägarna ej enas om fördelningen sinsemellan av de aktier som skola inlösas, skola de övertaga aktierna efter antalet av de aktier, med vilka de deltagit i beslutet om bolagsordningsändring eller om nedsättning av aktiekapitalet.

336 §.

Av aktierna i svenskt aktiebolag må försäkringsbolag icke utan försäkringsinspektionens medgivande äga mer än en tjugondel eller, om aktier med olika röstvärde finnas, större antal än att röstetalet för aktierna utgör högst en tjugondel av röstetalet för samtliga aktier. Tillhör försäkringsbolaget koncern, skall vad sålunda stadgats gälla koncernen.

Vad i första stycket är stadgat skall ej äga tillämpning å aktier i försäkringsaktiebolag eller i aktiebolag, som har till uteslutande syfte att äga aktier i försäkringsaktiebolag eller att tillskjuta garantikapital i ömsesidigt försäkringsbolag.

337 §.

Föreligger intressegemenskap mellan försäkringsbolag, å ena, samt aktiebolag, varå denna lag icke äger tillämpning, eller registrerad förening, å andra sidan, äge försäkringsinspektionen att, där det med hänsyn till tillsynen över försäkringsverksamheten finnes nödigt och sedan Konungen därtill lämnat samtycke, förelägga aktiebolag eller förening som här avses att avgiva särskild redovisning över intressegemenskapen enligt anvisningar av försäkringsinspektionen.

338 §.

Utan försäkringsinspektionens medgivande må två eller flera försäkringsbolag icke meddela försäkring under gemensam ansvarighet en för alla och alla för en.

339 §.

Försäkringsbolag må ej utlåna medel till styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktören, vice verkställande direktör, aktuarie eller revisor i bolaget eller i annat bolag inom samma koncern. Ej heller må lån utlämnas mot borgen av person som ovan sägs.

Vad i första stycket första punkten stadgas utgöra ej hinder för försäkringsbolag att i enlighet med vad därom i grunderna föreskrives utlämna lån mot säkerhet i försäkringsbrev.

340 §.

Försäkringsbrev skall innehålla ej mindre uppgift om de allmänna försäkringsvillkoren än även de särskilda villkoren för den försäkring, som avses i brevet.

341 §.

Skall enligt bestämmelse i denna lag anmälan eller ansökan göras eller annan handling undertecknas av styrelsen, skall egenhändig namnunderskrift tecknas av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter eller vid förfall för styrelseledamot av styrelsesuppleant. Där undertecknande skall ske av samtliga styrelseledamöter, må ock vid förfall för styrelseledamot egenhändig namnunderskrift tecknas av styrelsesuppleant. Vad nu är sagt

skall äga motsvarande tillämpning, då anmälan eller ansökan skall göras eller annan handling skall undertecknas av likvidatorerna eller samtliga likvidatorer. Skall handling undertecknas av verkställande direktören, må vid förfall för honom undertecknande ske av vice verkställande direktör eller, där sådan ej finnes, av styrelseledamot eller styrelsesuppleant, som därtill bemyndigats av styrelsen.

Avskrift, som på grund av särskild föreskrift i denna lag skall vara bestyrkt enligt detta stycke, skall vara till riktigheten bestyrkt av notarius publicus eller landsfiskal eller ock av minst två personer, som hava ställning av styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktör, vice verkställande direktör, likvidator, suppleant för likvidator eller firmatecknare.

Annan avskrift skall, där ej särskild föreskrift givits, vara till riktigheten bestyrkt av två personer.

342 §.

Skall på grund av stadgande i denna lag eller föreskrift i bolagsordning kungörelse äga rum i tidning inom viss ort, bör sådan tidning väljas som genom sin spridning är ägnad att bringa kungörelsen till allmän kännedom.

343 §.

Försäkringsbolag vare uti de mål, för vilka ej annorlunda genom lag stadgas, lydande under allmän underrätt i den ort, där styrelsen har sitt säte.

Åtal för försummelse att enligt bestämmelse i denna lag göra anmälan för registrering så ock talan, varom i 65 § 1 mom. och 335 § stadgas, skall likaledes upptagas av allmän underrätt som i första stycket sägs.

344 §.

Innehåller bolagsordningen förbehåll, att tvister mellan bolaget och styrelsen, styrelseledamot, verkställande direktören, aktieägare, delägare eller röstberättigad, som ej är delägare, skola hänskjutas till avgörande av en eller flera skiljemän, äge det förbehåll samma verkan som tillkommer skiljeavtal. Om påkallande av förbehållets tillämpning gälle vad om stämning i denna lag finnes stadgat; där styrelsen vill föra klandertalan mot bolagsstämmobeslut på grund som avses i 131 § 1 mom. andra stycket eller 229 § 1 mom. andra stycket, skall styrelsens rätt till talan anses bevarad, om den i 89 § eller 204 § 2 mom. omförmälda stämman blivit inom klander tiden utlyst att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske.

XV. Om vissa undantag i fråga om lagens tillämplighet.

345 §.

Beträffande tjänstepensionsförsäkring må Konungen, där sådant finnes från allmän synpunkt ändamålsenligt, medgiva avvikelser från vad denna lag innehåller. Konungen må ock i fråga om återförsäkring medgiva de avvikelser, som provas skäligen.

Driver försäkringsbolag rörelse i utlandet, äger försäkringsinspektionen för det utländska försäkringsbeståndet medgiva de avvikelser från vad denna lag innehåller, som med hänsyn till utländsk lag finnas påkallade.

346 §.

I avseende å Stockholms stads brandförsäkringskontor skall i tillämpliga delar gälla vad i denna lag är beträffande ömsesidigt försäkringsbolag, som meddelar brandförsäkring för all framtid eller för längre tid än tio år, i allmänhet stadgat; dock att härigenom icke föränledes skyldighet för kontorets delägare att vidkännas vidsträcktare ansvarighet för kontorets förbindelser än som förefunnits före den 1 januari 1904.

347 §.

I fråga om ränte- och kapitalförsäkringsanstalt skall i tillämpliga delar gälla vad i denna lag stadgas angående ömsesidigt försäkringsbolag; dock att

1. vad i 171 § första stycket första punkten stadgas icke skall äga tillämpning;
2. premiereserven skall utgöra summan av besparingsfond och livräntefond; samt
3. vad i 271 § andra stycket sägs om premiereserven i stället skall avse livräntefond.

Med besparingsfond förstås den mot försäkringarna i anstalten svarande behållningen, vad angår kapitalförsäkring i den mån behållningen icke förfallit till betalning och vad angår livränteförsäkring i den mån de försäkrade ej uppnått den ålder, då livränta skall börja utgå. Med livräntefond förstås kapitalvärdet av utgående livräntor.

348 §.

Utan hinder av bestämmelserna i 168 § må för ändamål som avses i lagen om försäkring för olycksfall i arbete bildas ömsesidigt försäkringsbolag för vars förbindelser delägarna svara personligen; och skall beträffande sådant bolag i fråga om förlust å olycksfallsförsäkringen vad i 197—203 §§ är för där avsett fall föreskrivet om uttaxering äga motsvarande tillämpning.

Angående trafikförsäkringsrörelse meddelas vissa särskilda bestämmelser i lagen om trafikförsäkring å motorfordon.

349 §.

Vad ovan i denna lag är föreskrivet skall ej äga tillämpning å:

- a) försäkringsanstalt, som inrättats av staten,
- b) ömsesidigt försäkringsbolag för försäkring av egendom å landsbygden, vars verksamhetsområde är mindre än ett härad eller, där det omfattar delar av flera härad, mindre än tio socknar, varvid med härad likställes tingslag i de orter där benämningen härad ej förekommer,

c) sjukkassa eller annan understödsförening, å vilken lagen om understödsföreningar äger tillämpning,

d) sjukkassa enligt lagen om allmän sjukförsäkring.

Bolag, varom ovan under b) förmåles, vare dock pliktigt att angående sin verksamhet göra anmälan och lämna uppgifter i enlighet med de föreskrifter, Konungen meddelar.

F ö r s l a g

till

Lag angående införande av nya lagen om försäkringsrörelse.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den nu antagna lagen om försäkringsrörelse skall jämte vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1949.

2 §.

Genom nya lagen upphäves, med den begränsning här nedan stadgas, lagen den 25 maj 1917 (nr 257) om försäkringsrörelse tillika med alla de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring i eller tillägg till nämnda lag, så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot nya lagens bestämmelser.

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

4 §.

1 mom. Den nya lagen skall lända till efterrättelse jämväl i avseende å försäkringsbolag, som registrerats enligt äldre lag. Därvid skall dock iakttagas vad nedan stadgas.

2 mom. I fall, då införelse i aktieboken skett innan nya lagen trätt i kraft, äga bestämmelserna i 32 § 2 mom., 35 § 2 mom. andra stycket och 38 § icke tillämpning. Har den, som åberopar annat förvärv av aktiebrev än överlåtelse, blivit i aktieboken införd före nya lagens ikraftträdande, och har ej, inom tre år efter det lagen trädde i kraft, ansökan gjorts om aktiebrevets dödande eller talan mot innehavaren instämts om bättre rätt till aktiebrevet, skall dock, när överlåtelse eller pantsättning därefter sker, vad i 32 § 2 mom. och 35 § 2 mom. andra stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning.

3 mom. Styrelsen för försäkringsbolag som registrerats enligt äldre lag må hos Konungen göra ansökan om stadfästelse å sådan ändring av bolagsordning och grunder, som erfordras för vinnande av överensstämmelse med föreskrifterna i den nya lagen. Konungen prövar ansökningen jämlikt bestämmelserna i 4 eller 166 § nya lagen, dock att prövningen icke må avse frågan huruvida bolagets rörelse är behöfvlig. Varda bolagsordningen och grunderna stadfästa, beviljar Konungen koncession tillsvidare eller, där särskilda omständigheter föranleda därtill, för bestämd tid, högst tio år, och därutöver intill slutet av då löpande räkenskapsår.

4 mom. Ansökan enligt 3 mom. skall inlämnas till försäkringsinspektionen senast sex månader efter det nya lagen trätt i kraft. Där så finnes påkallat, må Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, försäkringsinspektionen medgiva, att tiden utsträcker till högst två år.

Innan frågan om koncession avgjorts och, där koncession beviljats, intill den tidpunkt från vilken koncessionen skall gälla, må bolaget fortsätta sin verksamhet, och skola därvid bestämmelserna i äldre lag lända till efterrättelse, i den mån ej Konungen förordnat att föreskrifter i nya lagen skola tillämpas.

5 mom. Sker ej ansökan, varom i 3 mom. förmäles, inom föreskriven tid eller varder ansökningen avslagen, skall bolaget träda i likvidation.

Hava likvidatorer för försäkringsbolag utsetts innan nya lagen trätt i kraft eller föreligger fall som i första stycket sägs, skall äldre lag gälla i avseende å likvidationen, och skola ej heller bestämmelserna i 163, 164, 259 och 260 §§ nya lagen äga tillämpning.

5 §.

Ömsesidigt försäkringsbolags firma, som registrerats innan nya lagen trätt i kraft, må godkännas även om densamma icke överensstämmer med bestämmelserna i 171 § första stycket.

6 §.

För giltigt beslut om sådan ändring av bolagsordning som avses i 4 § 3 mom. vare, utan hinder av vad eljest kan i äldre lag eller bolagsordningen vara stadgat angående särskild röstpluralitet, erforderligt allenast att beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträts av minst två tredjedelar av de röstande.

7 §.

Det ankommer på Konungen att meddela de föreskrifter, vilka betingas av att Konungens Befallningshavande icke vidare skall taga befattning med ärenden rörande stadfästelse å bolagsordning för och registrering av ömsesidigt försäkringsbolag.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 juni 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, VOUGT, ZETTERBERG NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, social-, finans- och handelsdepartementen anmäler statsrådet Kock fråga angående *ny lagstiftning om försäkringsrörelse* samt anför följande.

Inledning.

Yrkesmässigt bedriven försäkringsrörelse är för närvarande underkastad bestämmelserna i lagen den 25 maj 1917 (nr 257) om försäkringsrörelse, i det följande även kallad försäkringslagen. Sedan länge har frågan om en allmän översyn av denna lag stått på dagordningen.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 januari 1937 tillkallade chefen för handelsdepartementet dels tre utredningsmän — överdirektören och chefen för försäkringsinspektionen O. A. Åkesson (ordf.), riksdagsmannen, sedermera landshövdingen E. Lindberg samt professorn H. Cramér — att inom departementet verkställa utredning och avgiva förslag angående försäkringsverksamheten, dels ock särskilda sakkunniga att med utredningsmännen deltaga i överläggningar i ämnet. Enligt de för utredningsmännen utfärdade direktiven skulle utredningsarbetet i främsta rummet omfatta vissa angivna problemkomplex på såväl liv- som skadeförsäkringens område. Därutöver borde utredningen avse att belysa och enligt sunda försäkringsrättsliga principer tillrättalägga samtliga de spörsmål, som vore av betydelse på försäkringsväsendets område. Med hänsyn till att aktiebolagslagstiftningen alltjämt vore föremål för särskild utredning borde däremot behandlingen av frågor av rent bolagsrättslig natur uppskjutas till dess förslag föreläge beträffande den allmänna aktiebolagslagen.

Utredningsarbetet hann icke slutföras före världskrigets utbrott. Enligt beslut den 12 januari 1940 av dåvarande departementschefen skulle arbetet inom 1937 års försäkringsutredning tillsvidare anstå och återupptagas först efter departementschefens bestämmande.

I statsrådsprotokollet den 20 november 1942 anförde departementschefen, att förhållanden inträffat, vilka aktualiserade frågan om återupptagande av försäkringsutredningens arbete. I anledning härav tillkallade departementschefen — jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande sistnämnda dag — särskilda utredningsmän med uppdrag att beträffande vissa frågor fullfölja utredningsarbetet, nämligen överdirektören O. A. Åkesson (ordf.), professor H. Cramér, riksdagsmannen J. A. Hermansson samt försäkringsdirektörerna N. J. Ekwall (Allmänna livförsäkringsbolaget Oden), K. Eriksson (försäkringsanstalterna Folket-Samarbete) och F. Lundberg (Livförsäkringsaktiebolaget De Förenade). Därjämte tillkallades försäkringsdirektören B. Rudling (Stockholms läns brandstodsbolag) att såsom expert biträda utredningsmännen vid behandlingen av frågor rörande försäkringsbolag med lokalt begränsad verksamhet. Sedan Rudling kort tid efteråt avlidit, tillkallades försäkringsdirektören J. G. Bylund (Allmänna brandförsäkringsverket) såsom expert i Rudlings ställe.

Utredningen antog benämningen *försäkringsutredningen*.

Enligt de för utredningen utfärdade direktiven skulle i stort sett följande problemkomplex upptagas till behandling, nämligen livförsäkringens tekniska bestämmelser, frågor rörande folkförsäkringen, koncession för försäkringsbolag, regler för livförsäkringsbolagens kapitalplacering, särskilda spörsmål beträffande de lokala bolagen samt försäkringsinspektionens befogenheter och tillsynsbestämmelsernas utformning. Uppdraget blev därmed icke oväsentligt begränsat i förhållande till det år 1937 meddelade utredningsuppdraget. På skadeförsäkringens område lämnades sålunda betydelsefulla frågor utanför. Uppdraget har emellertid sedermera i viss mån utvidgats. I skrivelse den 8 november 1943 till departementschefen anförde försäkringsutredningen, att lösningen av frågorna om en av utvecklingen påkallad ändring av gällande försäkringstekniska regler beträffande livförsäkring icke kunde åvägbringas utan beaktande av skattebestämmelserna. Utredningen sade sig hava kommit till den uppfattningen, att utredningen icke kunde åstadkomma förslag till tillfredsställande lagbestämmelser rörande livförsäkring eller uppdraga riktlinjer för dylika bestämmelser praktiska tillämpning, om icke vissa ändringar genomfördes i skattelagstiftningen. Förden skull hemställdes, att en med hithörande frågor förtrogen person måtte tillkallas med uppdrag att efter samråd med utredningen framlägga förslag i ämnet. Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande anmodade departementschefen genom beslut den 3 december 1943 försäkringsutredningen att vid fullgörande av sitt uppdrag till behandling upptaga jämväl frågan om ändring i viss angiven omfattning av gällande skattebestämmelser rörande livförsäkringsväsendet. Samtidigt tillkallade departementschefen kammarrättsrådet E. Stern att biträda försäkringsutredningen vid behandlingen av nämnda fråga. I de direktiv, som i anslutning härtill utfärdades, underströk departementschefen, att det icke kunde komma i fråga att i förevarande sammanhang upptaga spörsmålet om livförsäkringsbolagens beskattning till prövning i hela dess vidd; det vore sålunda angeläget att en blivande, mera fullständig utredning i ämnet icke föregreps.

Sedan 1944 års riksdag antagit och den 14 september 1944 utfärdats ny lag om aktiebolag, anmodade chefen för handelsdepartementet, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande, genom beslut den 22 september 1944 försäkringsutredningen att vid fullgörande av sitt uppdrag underkasta lagen om försäkringsrörelse jämväl den omarbetning, som erfordrades för att bringa nämnda lag i överensstämmelse med den nya lagen om aktiebolag. I direktiven för detta uppdrag uttalade departementschefen bl. a., att en så fullständig anpassning som möjligt till de grundläggande principerna i den nya aktiebolagslagen borde eftersträvas: Avsteg därifrån borde sålunda ske endast i den mån sådant påkallades av försäkringsväsendets egenart.

Sedermera har 1942 års försäkringsutredning den 1 april 1946 avgivit *betänkande med förslag till ny lag om försäkringsrörelse m. m.* (SOU 1946: 33 och 34). Förslaget innefattar också viss ändring av kommunalskattelagen.

Det pågående utredningsarbetet har icke haft till följd, att försäkringsfrågorna mist sin centrala plats i den offentliga diskussionen. Dessa frågor ha tvärtom i olika sammanhang tagits upp till behandling från skilda utgångspunkter. Det intensifierade reformarbete, som efter kriget präglat vår sociallagstiftning, har berört även försäkringsväsendet. Här må främst erinras om lagstiftningen om allmän sjukförsäkring och den nya lagen om folkpensionering. Samtidigt ha andra problem på försäkringsväsendets område trängt fram, exempelvis ordnandet av en allmän tjänstepensionering för de i enskild tjänst anställda.

Av väsentligt större intresse i förevarande sammanhang äro emellertid de krav, som från skilda håll rests på en vidgad undersökning rörande det enskilda försäkringsväsendet. Dessa utredningskrav syfta till försäkringsverksamhetens centrala problem, enklast uttryckt i frågeställningen enskild eller statlig regi eller en kombination av dessa båda verksamhetsformer. I anledning av tre vid 1945 års riksdag väckta motioner (I: 197 samt II: 316 och 419) anhöll riksdagen — under åberopande av vad som anförts i första lagutskottets utlåtande nr 47 — i skrivelse den 30 juni 1945 (nr 530), att Kungl. Maj:t måtte *dels* låta verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning med syfte att åstadkomma en genomgripande centralisering och rationalisering av försäkringsverksamheten, däri inbegripet om och i vilken utsträckning det privata försäkringsväsendet borde överföras till det allmänna och i samband därmed i vad mån flera försäkringsgrenar borde göras obligatoriska, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda, *dels* skyndsamt låta utarbeta och framlägga förslag till provisorisk lagstiftning till förhindrande av att nya och ur det allmännas synpunkt icke önskvärda försäkringsanstalter bildades eller redan bestående försäkringsföretag började ny icke önskvärd verksamhet under den tid frågor rörande försäkringsverksamhetens framtida utformning äro under utredning.

Riksdagens sålunda uttalade önskemål hava efterkommits. Sedan riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa inskränkningar i rätten att driva försäkringsrörelse, har lag i ämnet utfärdats den

14 december 1945 (nr 845), den s. k. *spärrlagen*. Lagen innebär, att koncession för nytt försäkringsbolag må beviljas endast såframt detta finnes från allmän synpunkt önskvärt. Enahanda bestämmelse gäller för det fall, att bestående bolag önskar upptaga försäkringsbransch, som bolaget icke förut drivit. Lagen gällde ursprungligen till och med den 31 december 1947; giltighetstiden har sedermera förlängts ytterligare ett år. Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 oktober 1945 tillkallade dåvarande chefen för handelsdepartementet sju utredningsmän med uppdrag att verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning rörande de i riksdagsskrivelsen angivna problemkomplexen. För denna utredning har antagits benämningen 1945 års försäkringsutredning. Enligt de direktiv, som utfärdats för utredningen, skall densamma taga ställning till alla problem av betydelse på försäkringsväsendets område. Utredningen har att förutsättningslöst pröva, huruvida eller i vad mån den enskilda försäkringsverksamheten bör överföras i statlig regi. I utredningsuppdraget ingår vidare, bland annat, att granska den ekonomiska effektiviteten jämväl hos den försäkringsverksamhet som nu bedrivs av staten.

Till förebyggande av missförstånd må anmärkas, att med uttrycket *försäkringsutredningen* i det följande åsyftas 1942 års utredning.

Yttranden över försäkringsutredningens förslag.

Yttranden över förslaget i dess helhet ha efter remiss avgivits av 1945 års *försäkringsutredning*, *försäkringsinspektionen* samt *svenska försäkringsbolags riksförbund* och *svenska livförsäkringsbolags förening* — vilka båda sammanslutningar avgivit gemensamt yttrande och i fortsättningen kallas försäkringsbolagens riksförbund — ävensom av kooperationens försäkringsanstalter *Folket-Samarbete*, *landsbygdens brandförsäkringsbolags förening*, *försäkringstjänstemannaförbundet* samt *försäkringsfunktionärernas förbund*. Därjämte ha från olika myndigheter och organisationer yttrande infordrats beträffande särskilda avsnitt av betänkandet eller lagförslaget. Samtliga *länsstyrelser* ha sålunda yttrat sig om utredningens förslag i fråga om de lokala försäkringsbolagen. *Ränte- och kapitalförsäkringsanstalternas förtroenderåd* har yttrat sig om förslaget i vad rör dessa anstalter. *Bank- och fondinspektionen* har avgivit yttrande beträffande förslaget till ändrade bestämmelser om redovisning av vissa fondmedel. I fråga om utredningens förslag till jämkning av reglerna för livförsäkringsbolagens beskattning har yttrande avgivits av *kammarrätten* och *överståthållarämbetet*. Slutligen har *statskontoret* yttrat sig om förslaget till personal- och lönestat för försäkringsinspektionen. Vissa länsstyrelser ha vid sina yttranden fogat utlåtanden från lokala bolag inom länet. Dylika utlåtanden ha sålunda inkommit från Brandförsäkringsbolaget å landet inom Blekinge, Uppsala läns brandstodsbolag och Östergötlands läns brandstodsbolag.

Det enskilda försäkringsväsendets nuvarande struktur och omfattning.

Innan jag ingår på en redogörelse för det föreliggande reformförslaget synes mig en kortfattad orientering böra lämnas rörande det enskilda försäkringsväsendets nuvarande struktur och omfattning, varvid jag — under hänvisning till den mera utförliga redogörelse i ämnet som försäkringsutredningen lämnat å s. 5—13 i sitt betänkande, del II — torde kunna begränsa mig till vissa viktigare data.

Inhemska försäkringsbolag. Bland inhemska försäkringsbolag särskiljas i regel tre olika grupper, nämligen riksbolag, varmed avses bolag med av Kungl. Maj:t stadfäst bolagsordning, läns- och häradsbolag, för vilka vederbörande länsstyrelse stadfäster bolagsordningen, samt sockenbolag, för vilka bolagsordning icke stadfästes av offentlig myndighet.

Riksbolagen driva — med enstaka undantag — verksamhet i hela riket. För de båda andra bolagsgrupperna är däremot karakteristiskt, att verksamheten är lokalt begränsad. Med hänsyn härtill användes för dessa bolagsgrupper merendels benämningen lokala försäkringsbolag. Dessa bolag driva endast vissa slag av skadeförsäkring — huvudsakligen brand- och husdjursförsäkring — medan riksbolagen omspanna alla försäkringsbranscher.

I fråga om den rättsliga strukturen har man att skilja mellan aktiebolag och ömsesidiga bolag. Av de sammanlagt 142 riksbolag, som för närvarande¹ driva verksamhet, tillhöra 48 den förra kategorien och 94 den senare. Livförsäkringsrörelse i egentlig mening drives för närvarande av 22 riksbolag, därav 8 aktiebolag och 14 ömsesidiga bolag. Därtill komma 14 ränte- och kapitalförsäkringsanstalter, som till sin rättsliga karaktär äro att anse såsom ömsesidiga bolag. Samtliga lokala bolag — 172 läns- och häradsbolag samt 969 sockenbolag — tillhöra den ömsesidiga företagstypen.

Utländska försäkringsanstalter äga under vissa betingelser rätt att driva verksamhet här i riket genom generalagent. Tillstånd meddelas av försäkringsinspektionen. För närvarande driva 29 utländska försäkringsanstalter verksamhet här. Av dessa äro 13 engelska, 8 danska, 3 schweiziska, 2 norska, 2 franska och 1 finskt. Den försäkringsrörelse, som tidigare här bedrivits av 4 tyska anstalter, är för närvarande under avveckling. Det förtjänar vidare anmärkas, att ytterligare 9 utländska företag, som drivit livförsäkringsrörelse i vårt land, numera upphört med anskaffningsverksamhet; flertalet av dessa försäkringsbestånd förvaltas av svenska livförsäkringsbolag.

Olika försäkringsgrenar. Det övervägande antalet skadeförsäkringsbolag driva flera rörelsegrenar (branschaffärer) jämsides. Högsta antalet bransch-

¹ Uppgifterna avse verksamhetsåret 1944.

affärer i ett och samma försäkringsbolag utgör 19. De lokala försäkringsbolagen driva endast en bransch per bolag. Av de riksbolag, som driva direkt skadeförsäkring, representera i genomsnitt aktiebolagen 7 och de ömsesidiga bolagen 3 branschaffärer per bolag. För de utländska bolagen växlar antalet branschaffärer från 1 till 6.

Det förekommer, att samma bolag i direkt affär bedriver både liv- och skadeförsäkring. Denna kombination återfinnes i tre försäkringsaktiebolag, vilka vanligen kallas blandade bolag.

Åtskilliga bolag driva såväl indirekt affär — återförsäkring — som direkt försäkring. Enbart återförsäkring drives av 8 bolag.

Verksamhetens omfattning. År 1944 inbetalades i premier för direkt försäkring i Sverige av svenska och utländska bolag till de enskilda försäkringsbolagen omkring 607 miljoner kronor, varav betydligt mer än hälften eller omkring 331 miljoner kronor belöpte på egentlig livförsäkring. Närmast i storleksordning kommo brandförsäkringspremierna, omkring 103 miljoner kronor, och premierna för sjöförsäkring med 45 miljoner kronor. Av premieintäkterna belöpte icke mindre än 93,4 % på riksbolagen samt 3,4 % på läns- och häradsbolagen, 0,7 % på sockenbolagen och 2,5 % på de utländska försäkringsanstalterna.

För försäkringsfall avseende direkt försäkring i Sverige utbetalades av svenska bolag samma år tillhopa omkring 268 miljoner kronor, varav 141 miljoner kronor inom livförsäkringen och 127 miljoner kronor inom skadeförsäkringen. Vid utgången av 1944 uppgingo de av försäkringsbolagen förvaltade tillgångarna till ett sammanlagt värde av omkring 5,1 miljarder kronor.

Försäkringsbolagens personal. Enligt den senaste folkräkningen, som avsåg förhållandena vid utgången av år 1940, uppgick antalet egentliga yrkesutövare inom den enskilda försäkringsverksamheten till sammanlagt 11 700 personer, varav 6 100 män och 5 600 kvinnor. Dessa uppgifter torde avse den kontorsanställda personalen och yrkesfältmännen, medan de tämligen talrika s. k. biförtjänstagenterna icke torde hava inräknats.

Översikt av försäkringsutredningens förslag samt frågan om behovet av ny lagstiftning.

Försäkringsutredningens betänkande med förslag till ny lag om försäkringsrörelse m. m. innebär i stora drag följande.

För rätten att driva försäkringsrörelse föreslår utredningen väsentligt skärpta koncessionsbestämmelser. Vid koncessionsprövningen skola även sådana spörsmål som delägares och garanters inflytande i ömsesidiga försäkringsbolag beaktas. Kungl. Maj:t är koncessionsmyndighet. För koncession skall Kungl. Maj:t äga uppställa särskilda villkor. Åsidosättande av dylika villkor kan medföra koncessionens förverkande.

I fråga om livförsäkring föreslås införande av den s. k. skälighetsprincipen, vilken innebär, att premierna — varmed här avses bruttopremierna efter avdrag för återbäring — skola vara skäligt avvägda i förhållande till de förmåner försäkringen medför. Kontrollen häröver ingår i den offentliga tillsynen, som utövas av försäkringsinspektionen. Beträffande livförsäkringens föreslås vidare försäkringstekniska regler i syfte att dels möjliggöra smidigare anpassning efter växlande förhållanden, exempelvis i fråga om ränteutvecklingen, och dels åstadkomma större rättvisa mellan skilda grupper av försäkringstagare.

Den försäkringsform, som under namnet folkförsäkring för närvarande bedrivs bland folkets breda lager, bör enligt utredningens mening bibehållas. På folkförsäkringsverksamheten uppställas emellertid skärpta krav.

Utredningen skisserar ett förslag till obligatorisk dödsfallsförsäkring, omfattande hela folket.

Beträffande försäkringsbolagens kapitalplacering anser utredningen, att förhållandena på kapitalmarknaden böra föranleda en viss uppmjukning av gällande bestämmelser angående placering i s. k. guldkantade värdepapper.

I fråga om de lokala försäkringsbolagen föreslår utredningen — i syfte att åstadkomma större enhetlighet och kontinuitet — att länsstyrelsernas befattning med läns- och häradsbolagen skall upphöra. Koncessionsfrågor rörande dessa bolag skola sålunda — liksom för närvarande koncessionsfrågor för de s. k. riksbolagen — handläggas av Kungl. Maj:t, medan den allmänna tillsynen samt registreringen skall ankomma på försäkringsinspektionen. Läns- och häradsbolagen skola i begränsad omfattning få meddela återförsäkring. Beträffande sockenbolagen föreslås en särskild undersökning i syfte att för dem tillskapa en mera effektiv tillsyn från det allmännas sida.

Förut har framhållits, att försäkringsinspektionen enligt förslaget skall hava att inom livförsäkringen övervaka premiesättningens skälighet. Härutöver innebär förslaget i olika avseenden en utvidgning av inspektionens befogenheter. Härav betingas en viss utökning av verkets personal. Därjämte föreslås en jämkning i inspektionens nuvarande lönestat. Läns- och häradsbolagen skola enligt förslaget bidra till kostnaderna för inspektionens verksamhet.

De bolagsrättsliga bestämmelserna ha nära anknutits till de grundläggande principerna i den nya aktiebolagslagen. Vissa avvikelser föreslås, betingade av försäkringsväsendets egenart.

Det förutsättes i förslaget, att i anslutning till den nya lagens ikraftträdande samtliga existerande försäkringsbolag skola söka ny koncession.

I samband med de försäkringstekniska bestämmelserna på livförsäkringens område föreslår utredningen vissa ändringar i 30 § kommunalskattelagen. Syftet med dessa ändringar — vilka avse såväl överskottsbeskattningen som ränteskatten — är i främsta rummet att skapa förutsättningar för ett ur försäkringstagarnas synpunkt ändamålsenligt återbäringssystem.

Innan en mera detaljerad redogörelse lämnas för utredningens förslag synes det mig nödvändigt att besvara frågan, huruvida i nuvarande läge — medan en omfattande undersökning rörande försäkringsväsendets fundamentala spörsmål pågår — skäl finnas att genomföra ny lagstiftning om försäkringsrörelse.

Med hänsyn till de brister — särskilt i avseende å de försäkringstekniska bestämmelserna — som vidlåda den nuvarande försäkringslagen finner *försäkringsutredningen* det angeläget, att den föreslagna nya lagstiftningen snarast möjligt genomföres. Utredningen anmärker vidare, att den nya aktiebolagslagen träder i kraft den 1 januari 1948. Motsvarande lagstiftning på försäkringsväsendets område synes utredningen böra träda i tillämpning samtidigt.

Försäkringsinspektionen säger sig icke ha något att erinra mot de riktlinjer av principiell natur, vilka utredningen uppdragit i syfte att åstadkomma en reformerad försäkringslagstiftning och vilka kommit till uttryck i lagtexten och motiveringen. Inspektionen anser, att förslaget är väl ägnat att läggas till grund för ny lagstiftning.

Jämväl *försäkringsbolagens riksförbund* finner förslaget i stort sett väl ägnat att tillgodose från olika håll framkomna önskemål beträffande den privata försäkringsverksamhetens organisation och arbetsformer. Förbundet tillstyrker därför, att utredningens lagförslag lägges till grund för ny lagstiftning i ämnet.

Såväl försäkringsinspektionen som riksförbundet föreslå dock i åtskilliga avseenden jämkningar i förslaget. Även i flertalet övriga remissyttranden framställas erinringar i detaljfrågor. Härtill torde jag få anledning återkomma i det följande.

Folket-Samarbete anser, att förslaget i flera hänseenden bör omarbetas; särskilt gäller detta de försäkringstekniska reglerna och skattebestämmelserna. Anstalterna anföra sammanfattningsvis följande:

Då utredningen tänkt sig, att den nya försäkringslagen skulle träda i kraft samtidigt med den nya aktiebolagslagen, d. v. s. den 1 januari 1948, är *Folket-Samarbete* angeläget tillägga, att den erforderliga omarbetningen icke behöver äventyra detta tidsschema. Den i detta yttrande framförda kritiken har visserligen varit omfattande och den har gällt frågor av stor betydelse, men kvantitativt sett har den endast berört en ringa del av utredningens lagförslag. Den mödosamma och tidskrävande formella omredigeringen av försäkringslagen i anslutning till den nya aktiebolagslagen har ju utredningen verkställt på ett, såvitt *Folket-Samarbete* kunnat finna, i stort sett invändningsfritt sätt. Det är därför *Folket-Samarbetes* bestämda förhoppning, att den erforderliga överarbetningen skall kunna göras så snabbt, att förslag kan framläggas vid 1947 års riksdag.

1945 års försäkringsutredning anför:

I allmänhet kunna betänkligheter anföras mot ett genomförande av partiella reformer medan en undersökning av väsentligt större räckvidd pågår. Det framlagda lagförslaget synes emellertid i väsentliga hänseenden innebära så betydelsefulla förbättringar i nu gällande ordning, att ett uppskov med dess genomförande icke är önskvärt. Av särskild betydelse är, att ett avväga-

bringande av de nämnda reformerna icke torde i någon mån hindra eller försvåra det pågående utredningsarbetet utan fasthellre underlätta detsamma. 1945 års försäkringsutredning förordar sålunda, att förslaget snarast möjligt kommer under statsmakternas bedömande. I detta sammanhang må framhållas, att utredningen icke ansett sig böra verkställa någon detaljgranskning av förslaget. Utredningen har ej heller tagit ståndpunkt till de meningsskiljaktigheter, som kommit till uttryck i betänkandet.

Föredraganden. Såsom framgår av vad jag förut yttrat, är situationen för närvarande den, att ett förslag till partiella reformer beträffande den enskilda försäkringsverksamheten framlagts, medan ännu en annan utredning är sysselsatt med en betydligt mera vittsyftande undersökning, avseende i främsta rummet förutsättningarna för enskild verksamhet på området. Självfallet bör det icke utan tungt vägande skäl komma i fråga att nu genomföra viktiga ändringar i försäkringslagstiftningen, om den praktiska verkan härav kan antagas komma att inskränka sig till en förhållandevis kort tidrymd.

Försäkringsverksamheten har under de senaste decennierna nått stor utbredning. Den ingriper på det sociala och ekonomiska livets områden och berör snart sagt varje medborgare. Efter våra förhållanden mycket stora belopp inbetalas årligen i premier till de privata försäkringsbolagen och förvaltas av dessa. Med hänsyn till försäkringens syfte att skydda mot ekonomiska risker av skilda slag är bolagens soliditet av grundläggande betydelse för verksamheten. Avtalen omspanna ofta en mycket lång tidrymd. Den enskilde försäkringstagaren saknar i regel förutsättningar att förstå den utvecklade teknik, varpå försäkringsverksamheten — särskilt livförsäkringen — är uppbyggd och kan därför ej bedöma, huruvida försäkringsbolaget är i stånd att fullgöra ingångna avtal. Redan dessa endast i största korthet antydda förhållanden göra det självklart, att den enskilda försäkringsverksamheten måste stå under effektiv samhällelig tillsyn.

Mot bakgrunden av den utveckling, som ägt rum särskilt under det senaste decenniet, framstå åtskilliga av försäkringslagens bestämmelser såsom direkt otillfredsställande ur försäkringstagarnas synpunkt. Detta omdöme gäller i främsta rummet livförsäkringen och blir därigenom särskilt allvarligt, eftersom livförsäkringsverksamheten i grunden har socialpolitiskt syfte. Den nuvarande tillsynen åsyftar framförallt att tillgodose soliditetskravet. Försäkringsutredningen har vid sidan härav ställt kravet på skälighet gentemot försäkringstagarna. Skälighetskravet — vilket med hänsyn till utredningsuppdragets begränsning uppställts allenast beträffande livförsäkringen — innebär, att nettopriset för en försäkring icke får överstiga vad som kan anses skäligt med hänsyn till de tjänster försäkringen innebär för försäkringstagarna. Att i lagstiftningen snarast möjligt fastslå denna princip — till vilken jag torde få återkomma i det följande — synes mig vara ett samhälleligt intresse av stor vikt.

Försäkringsutredningen har riktat uppmärksamheten också på flera andra bestämmelser i försäkringslagen, vilka icke motsvara tidens krav. Vad sär-

skilt beträffar livförsäkringen må i detta sammanhang endast nämnas, att lagens tekniska bestämmelser lägga hinder i vägen för skapande av full rättvisa mellan olika grupper av försäkringar.

Särskild betydelse vill jag tillmäta frågorna om delägarnas inflytande i ömsesidiga försäkringsbolag och om möjlighet till större insyn från det allmännas sida i försäkringsföretagens ekonomiska förvaltning. Vad den första frågan beträffar synas mig nuvarande förhållanden på åtskilliga håll giva anledning till allvarliga anmärkningar. Försäkringsutredningen har föreslagit en bestämmelse av innebörd att en tillfredsställande representationsordning för delägarna i ömsesidigt försäkringsbolag skall vara ovillkorlig förutsättning för beviljande av koncession respektive för bibehållande av redan beviljad koncession. Denna bestämmelse synes mig lämplig och jag vill i detta sammanhang understryka, att genomförandet av en sådan lagregel gör det möjligt att snabbt komma till rätta med de missförhållanden, som nu bestå i fråga om representationen. Försäkringsutredningen har vidare föreslagit bestämmelser, vilka öka allmänhetens möjligheter till kännedom om försäkringsföretagens ekonomiska förvaltning. Utredningen erinrar om att dessa företag i mycket betydande omfattning förvalta medel, som inflyta från de enskilda medborgarna, eller svara för ekonomiska utfästelser gentemot dem, vilket förhållande understryker allmänhetens anspråk på full insyn i företagens ekonomiska skötsel. För min del kan jag förbehållslöst instämma i detta uttalande.

Även i andra hänseenden — mer eller mindre betydelsefulla — synes mig en modernisering av försäkringslagen önskvärd. Till dessa frågor skall jag närmare återkomma i det följande; därvid torde jag också få tillfälle att taga upp till behandling den kritik, som framförts i remissyttrandena. Här vill jag endast framhålla betydelsen av att de i den nya aktiebolagslagen — som träder i kraft den 1 januari 1948 — upptagna nya bolagsrättsliga principerna snarast möjligt bli tillämpliga beträffande försäkringsbolagen.

I anslutning till det yttrande, som avgivits av 1945 års försäkringsutredning, vill jag slutligen framhålla, att det uppdrag som anförtrotts åt denna utredning är mycket omfattande. Utredningsarbetet skall visserligen enligt direktiven bedrivas med skyndsamhet men måste uppenbarligen bli tidskrävande. Det är sålunda tydligt, att de reformförslag, som kunna bli ett resultat av utredningens blivande betänkande, icke i sin helhet kunna genomföras under de närmaste åren. Jag är ense med 1945 års försäkringsutredning därom, att ett genomförande av de av den äldre utredningen föreslagna reformerna snarast äro ägnade att jämna vägen för det fortsatta reformarbetet på området.

På grund av vad jag nu anfört finner jag övervägande skäl tala för att frågan om ny lag om försäkringsrörelse utan dröjsmål förelägges riksdagen. Det är emellertid angeläget att redan i detta sammanhang betona, att antagandet av ny lag i ämnet icke får tillåtas i någon mån binda det pågående reformarbetet på detta rättsområde. Vad beträffar den ifrågasatta ändringen av kommunalskattelagen återkommer jag senare till denna fråga.

Huvudgrunderna av försäkringsutredningens förslag.

I. Koncession.

A. Gällande bestämmelser.

Tillsynen över den enskilda försäkringsverksamheten är i vårt land anordnad enligt den materiella statsuppsiktens system. Detta system karakteriseras därav, att ett statligt organ, tillsynsmyndigheten (försäkringsinspektionen), fortlöpande övervakar de enskilda bolagens verksamhet. Myndighetens kontrollbefogenheter äro fixerade i försäkringslagen. Enligt gällande bestämmelser ha dessa befogenheter större räckvidd i fråga om livförsäkring än beträffande skadeförsäkring.

Till de egentliga tillsynsbestämmelserna ansluta sig vissa regler angående koncession. Dessa regler innebära, att offentlig myndighet skall stadfästa bolagsordningen samt de försäkringstekniska grunderna, där sådana skola förekomma. I fråga om försäkringsaktiebolag stadgas sålunda i 3 § försäkringslagen, att de, som vilja stifta sådant bolag, skola upprätta fullständig bolagsordning samt därå söka Konungens stadfästelse. Avser rörelsen livförsäkring eller avser rörelsen annat slag av försäkring för all framtid eller för längre tid än tio år skall stadfästelse sökas jämväl å försäkringstekniska grunder för verksamheten. Konungen har att pröva bolagsordningens och grundernas överensstämmelse med försäkringslagen samt lag och författning i övrigt, så ock om och i vad mån särskilda bestämmelser därutöver erfordras med hänsyn till vidden och beskaffenheten av bolagets rörelse. Konungens stadfästelse erfordras jämväl å beslut om ändring av stadfäst bolagsordning eller stadfästa grunder. För ömsesidiga försäkringsbolag finnas likalydande bestämmelser meddelade i 117 § försäkringslagen. I särskilda lagrum lämnas därjämte för båda associationsformerna normerande föreskrifter rörande innehållet i bolagsordning och grunder.

Inom den ömsesidiga gruppen inta de lokala bolagen en särställning. Det synes mig lämpligt att behandla hithörande frågor för sig. Jag torde sålunda få tillfälle att återkomma till detta ämne. I detta sammanhang må endast anmärkas, att i fråga om läns- och häradsbolagen vederbörande länsstyrelse meddelar stadfästelse å bolagsordningen; försäkringstekniska grunder förekomma icke inom detta verksamhetsområde. Vad beträffar sockenbolagen äro dessa icke underkastade koncessionstvång i egentlig mening. De äro emellertid skyldiga att årligen till försäkringsinspektionen lämna summariska uppgifter angående verksamheten.

Utländsk försäkringsanstalt äger driva verksamhet i vårt land genom generalagent enligt bestämmelserna i lagen den 24 juli 1903 (nr 94) om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket. I lagen stadgas, att dylik anstalt skall i fråga om alla av rörelsen här i riket härflytande rättsförhållanden lyda under svensk lag samt vara pliktig att svara inför svensk domstol och underkasta sig svensk myndighets avgö-

rande. Innan utländsk försäkringsanstalt må börja drivandet av försäkringsrörelse här i riket, skall tillstånd därtill förvärfvas av försäkringsinspektionen, som sålunda är koncessionsmyndighet för dessa anstalter. Ansökan om tillstånd skall vara åtföljd av handlingar rörande vissa formella betingelser för rörelsens bedrivande. Finnes generalagenten vara behörig och äro de ingivna handlingarna av föreskriven beskaffenhet, skall — enligt 5 § i lagen — försäkringsinspektionen meddela anstalten tillstånd att här i riket driva rörelse. Tillstånd skall dock vägras, därest grunderna för anstaltens verksamhet finnas vila på ett system, som uppenbarligen är av beskaffenhet att ej medgiva en betryggande försäkringsverksamhet, eller med hänsyn till innehållet av förut berörda handlingar sådan försäkringsverksamhet uppenbarligen icke är att förvänta.

De nu refererade koncessionsbestämmelserna taga sikte på den formellt-rättsliga grundvalen för det tillämnade företaget. I praxis — åtminstone under de båda senaste decennierna — ha bestämmelserna ansetts icke tillåta ett bedömande av företagets ändamålsenlighet eller liknande omständigheter. Även om det exempelvis stått klart, att behov av ett nytt försäkringsbolag icke förelegat, har koncessionsmyndigheten ansett sig förhindrad vägra stadfästelse å bolagsordningen, förutsatt att denna uppfyllt de i lagen uppställda formella kraven. Icke heller har koncessionsprövningen ansetts omfatta den betydelsefulla frågan, huruvida i ömsesidigt bolag representationsfrågan lösts på ett tillfredsställande sätt i bolagsordningen.

B. Principiella synpunkter.

Utredningen. Såsom principiella synpunkter på koncessionssystemet anför försäkringsutredningen följande:

Det råder ett naturligt samband mellan koncessionssystemet och systemet med fortlöpande tillsyn över verksamheten. Koncessionsprövningen och den kontinuerliga tillsynen böra följaktligen samordnas. Det är sålunda av vikt, att ett företag, som väntas icke kunna tillfredsställande fylla de för verksamhetens bedrivande uppställda materiella kraven, redan från början uteslänges.

Koncessionsprövningen bör ske ur såväl kvantitativ som kvalitativ synpunkt. Kvantitetsbedömningen avser att fastställa, huruvida behov föreligger av ett nytt försäkringsbolag. Den kvalitativa prövningen tar närmast sikte på sättet att realisera det syftemål, som uppställts för verksamheten. I överensstämmelse härmed har i utredningens förslag upptagits två särskilda koncessionsvillkor av materiell art. För koncessionen förutsattes sålunda, att den tillämnade rörelsen är behövlig och därjämte ägnad att främja en sund utveckling av försäkringsväsendet.

Allmänhetens behov av försäkringsskydd utgör underlaget för försäkringsbolagens verksamhet. Detta behov är emellertid icke konstant utan förändras med utvecklingen i samhället. Exempelvis kan en fortsatt utbyggnad av socialförsäkringen skapa nya utgångspunkter för behovsbedömningen. På industriens, handelns och kommunikationsväsendets områden kan utvecklingen komma att alstra helt nya försäkringsbehov. Överhuvud kan en speciellt inriktad försäkringsform tänkas spela en betydelsefull roll i ett visst

ekonomiskt skeende. Självfallet kan även den demografiska utvecklingen medföra icke oväsentliga förskjutningar i försäkringsbehovet.

Ur allmänhetens synpunkt är det av vikt, att försäkringsväsendet icke utbygges i vidare mån än som svarar mot behovet. Är marknaden övermättad, föreligger nämligen risk att försäkringarna fördyras och att anskaffningen ledes in på vägar, som avlägsna sig från sunda principer.

Då det gäller att avgöra, huruvida behov av ett nytt bolag föreligger, bör hänsyn tagas icke enbart till antalet existerande bolag utan även till frågan huruvida dessa bolag äro ägnade att i önskvärd utsträckning och på tillfredsställande sätt tillgodose allmänhetens försäkringsbehov. Härvid bör även anskaffningsarbetets art och bolagens åtgärder för spridande av upplysning om försäkringsskyddets betydelse uppmärksammas. Skulle prövningen ge vid handen, att allmänhetens behov av försäkringsskydd synes kunna tillgodoses av de existerande bolagen, saknas förutsättning för ny koncession.

Om tendenser till utvecklingshämmande kartellbildning skulle göra sig gällande är det av särskild vikt att möjligheten till konkurrens upprätthållas. Skulle å andra sidan inom någon försäkringsgren förhållandena vara sådana att ur försäkringstagarnas synpunkt en minskning av antalet bolag eller till och med en koncentration av verksamheten till en enda anstalt bör eftersträvas och åtgärder härför vidtagas från det enskilda försäkringsväsendets sida, böra dessa icke motverkas av det allmänna genom att koncession beviljas för nya företag. Uppenbarligen är det vid en dylik koncentration av ännu större betydelse än eljest att trygghet skapas för att verksamheten på bästa sätt tillgodoser försäkringstagarnas intresse. Visar sig en koncentration av verksamheten medföra misshushållning eller olägenheter av annan art, saknas anledning att förhindra konkurrens inom branschen.

Såsom nästa moment i den materiella koncessionsprövningen anmäler sig kvalitetsbedömningen. Endast sådana företag, som bygga på sunda försäkringsprinciper och som avse att tillgodose ett ur det allmännas synpunkt legitimt intresse, äga anspråk på koncession. Också på detta område förskjutets perspektivet oavbrutet. Förändringar i samhällsstrukturen, nya verksamhetsformer inom näringslivet, den tekniska utvecklingen och liknande faktorer giva anledning till ständig omprövning, huruvida försäkringsväsendets invanda arbetssätt och organisationsformer befinna sig i nivå med tidens krav. Uppslag, som syfta till mera väsentlig förbättring, böra understödjas. Möjlighet till smidig anpassning efter förändrade levnadsbetingelser i samhället och till växlande ekonomiska förhållanden är av central betydelse för försäkringsväsendet. Vid bedömandet av hithörande frågor bör särskilt avseende fästas vid sättet för verksamhetens bedrivande, organisationsformen, arten av det intresse, som skall tillgodoses, avvägningen av delägarnas inflytande i ömsesidigt bolag m. m.

Givet är att de kvantitativa och kvalitativa koncessionsvillkoren icke få bedömas fristående från varandra. I den mån kvantitativa och kvalitativa synpunkter skära sig mot varandra, måste en avvägning mellan dem ske. Det må i detta sammanhang understrykas, att ett utvecklingsfrämjande nytt idéprogram i regel torde få anses fylla ett behov och sålunda föranleda att koncession beviljas.

Vad ovan anförts avser koncession för nytt bolag. Samma principer böra emellertid i tillämpliga delar gälla även då fråga uppkommer om utvidgning av redan bestående försäkringsverksamhet med ny bransch.

Det synes icke böra komma i fråga att här mera i detalj ange riktlinjerna för en framtida tillämpning av de ovan förordade grundsatserna för koncessionsprövningen. Uppkommande frågor böra lösas med hänsyn främst

till rådande sociala, ekonomiska och demografiska förhållanden. I detta sammanhang vill utredningen understryka, att inom de flesta branscher antalet bolag för närvarande är större än som erfordras ur behovstäckningens synpunkt. En reduktion är därför önskvärd. Det får anses såsom en angelägen uppgift för det enskilda försäkringsväsendets målsmän att söka åstadkomma en dylik reduktion.

I fråga om de utländska försäkringsanstalterna framhåller utredningen, att skärpning av koncessionsvillkoren för inhemska försäkringsbolag måste medföra återverkningar beträffande koncessionsprövningen för utländska anstalter, som önska driva försäkringsrörelse här i riket. Detta spörsmål bör enligt utredningens mening göras till föremål för särskild undersökning.

Yttranden. *Försäkringsinspektionen* har icke framställt någon erinran mot de av utredningen uttalade principerna för koncessionsprövningen.

Försäkringsbolagens riksförbund ansluter sig till förslaget om en materiell koncessionsprövning men ställer sig kritiskt mot de föreslagna principerna för en dylik prövning. Förbundet anför betänkligheter mot den skiljelinje, som i lagtexten dragits mellan de kvantitativa och de kvalitativa synpunkterna, och den primära betydelse, som tillmätts de förra, samt tillägger:

En bedömning från i främsta rummet kvantitativa utgångspunkter av frågan, huruvida behov av ett nytt försäkringsbolag föreligger, måste enligt vår mening vara förenad med mycket stora vanskligheter och kan leda till resultat, som under vissa förhållanden kunna bli mera till skada än till gagn för en sund utveckling av försäkringsrörelsen. Utredningen anför exempelvis, att i ett visst läge en minskning av antalet bolag inom någon försäkringsgren eller till och med en koncentration av verksamheten till en enda anstalt kan te sig eftersträfvansvärd och att koncession för ett nytt bolag därför bör vägras, medan det å andra sidan, sedan en koncentration genomförts, skulle kunna framstå såsom önskvärdt att i anledning av olägenheter, som kunna ha följt i koncentrationens spår, främja nybildning av bolag i syfte att åstadkomma konkurrens. Viljan till företagsamhet på ett område, där förhållandena kunna utveckla sig så skiftande och framtidsutsikterna te sig så osäkra, kan med för långt gående inskränkningar i näringsfriheten lätt avtrubbas därhän, att den nybildning, som i ett visst utvecklingsskede befinnes önskvärd, uteblir.

Ett huvudmotiv för utredningens förslag synes vara att genom olika åtgärder söka åstadkomma för försäkringstagarna billigast möjliga försäkring. I sådant syfte anser utredningen det bl. a. vara en angelägen uppgift för det enskilda försäkringsväsendets målsmän att söka åstadkomma en reduktion av antalet bolag. I anledning härav må framhållas, att även om viss ytterligare koncentration kan vara önskvärd, kan denna, om den drives för långt, motverka det önskade förbilligandet. Erfarenheterna såväl inom som utom landet visa, att det icke är en given regel, att de största företagen uppvisa de lägsta omkostnaderna. Det är därför ingalunda säkert, att ett koncentrerande av de bestående försäkringsbolagen till ett fåtal större sådana skulle möjliggöra lägre omkostnader för bolagen och därigenom åstadkomma lägre premier för allmänheten och — i fråga om försäkringsformer av internationell karaktär — ökad konkurrenskraft gentemot utlandet. Blir arbetsmaterialet inom ett företag alltför stort, torde de olika åtgärder, som krävas för tillgödoseende av försäkringstagarnas skäligen anspråk på kundtjänst, helt

uppväga den kostnadsminskning, som en större mängd av likartat arbete i vissa avseenden kan medföra. Då omfattningen av den önskvärda kundtjänsten är starkt varierande i olika försäkringsbranscher, kommer det storleksoptimum, där kostnadssänkning förbytes i kostnadsökning, ävenledes att variera.

Det bör även uppmärksammas, att det privata försäkringsväsendet uppvisar en stark differentiering i fråga om de olika bolagens allmänna struktur och inriktning av verksamheten, vilket möjliggör ett smidigt tillgodoseande av olika kunders rikt skiftande behov och önskemål. En för långt driven koncentration av verksamheten skulle eliminera dessa möjligheter till men för den försäkringsbehövande allmänheten.

Vid sin diskussion av hithörande problem synes utredningen för övrigt icke hava tillräckligt beaktat betydelsen i förevarande hänseende av den koncernbildning, som ägt rum inom svenskt försäkringsväsen. Å s. 11 i betänkandet redovisas visserligen bestående koncernförhållanden, men utredningen synes dock räkna med att antalet företagsenheter är lika med antalet bolag. Om, såsom ofta är fallet, bolagen inom en koncern förvaltningsmässigt sammanförts till en enhet såväl i fråga om den inre som yttre organisationen, borde det ur här förevarande synpunkter vara likgiltigt, om de olika bolagen allttjämt formellt framträda som skilda enheter. I verkligheten är det dock fråga om endast ett företag. Anmärkningar som tidigare med visst fog kunnat riktas mot det förhållandet, att inom skadeförsäkringen en koncern kunde arbeta med lika många ombudsorganisationer som antalet bolag inom koncernen, äga ej längre giltighet, sedan fr. o. m. den 1 januari 1945 överenskommelse träffats, att totalantalet ombud för en koncern icke får vara större än om det vore fråga om ett enda bolag med samma premieinkomst som koncernen i dess helhet.

Överhuvud taget måste en koncessionsprövning från i främsta rummet kvantitativa utgångspunkter bygga på en utomordentligt ingående kännedom om marknadens både synliga och latent behov och om de existerande företagens kvalifikationer och ambitioner, en kännedom som en koncessionsbeviljande myndighet näppeligen kan besitta. Ofta förutsätts svåra och ömtåliga avvägningar, för vilka ett verkligt objektivt underlag överhuvud icke står till buds. Det måste enligt vår mening anses tveksamt, huruvida det skulle vara möjligt att genom en dylik behovsprövning bättre än genom fri konkurrens under materiell tillsyn och efter erforderlig kvalitetsbedömning tillgodose kraven på både en smidig anpassning efter förhållanden, som måste förutsättas komma att starkt skifta, och ett vid varje tidpunkt så effektivt och billigt försäkringsskydd som möjligt. Det kan till och med starkt ifrågasättas, om icke de olägenheter, som enligt utredningen skulle kunna uppstå vid en okontrollerad utbyggnad av försäkringsväsendet i vidare mån än som svarar mot behovet, äro mindre än de som kunna befaras göra sig gällande, om icke fri konkurrens i erforderlig utsträckning upprätthålles mellan företag, som äro ur det allmännas synpunkt och med hänsyn till försäkringstagarnas intressen ändamålsenligt inrättade.

Svårigheterna framträda särskilt tydligt beträffande de mera affärsbetonade försäkringsformerna. Bland dessa erbjuder sjöförsäkringen ett belysande exempel. Föremål för den direkta svenska sjöförsäkringsverksamheten äro huvudsakligen kaskoförsäkring av den svenska handelsflottan och försäkring av den svenska exporten och importen. I båda fallen gäller det, till skillnad från flertalet andra försäkringsformer, rörlig egendom, som under försäkringstiden mestadels befinner sig utanför landets gränser. Detta medför att även den direkta sjöförsäkringen blir i hög grad internationell och det beror på de svenska bolagens konkurrenskraft, om försäkring täckes

inom landet eller i utländska företag. Vad kaskoförsäkringen beträffar har den utländska konkurrensen medfört, att cirka 30 à 40 % av det totala kaskoförsäkringsvärdet direkt försäkras i utlandet. För varuförsäkringens del åter avgöres frågan, om försäkring skall täckas i Sverige eller i utlandet, av leveransvillkoren. Under åren närmast före kriget torde genomsnittligt 30 à 40 % av det svenska handelsutbytet med utlandet ha varit försäkrat i utländska företag. Det är ju i regel lika lätt för den utländske köparen eller säljaren att täcka försäkring i det egna landet som för den svenske kontrahenten att göra detta i Sverige. Avgörandet blir oftast var försäkringen kan täckas bäst och billigast. Behovet av inhemsk försäkringstäckning är med andra ord icke konstant utan kommer att starkt variera beroende dels på den allmänna handelskonjunkturen och dels på den speciella internationella konkurrensen på sjöförsäkringsområdet. Att en behovsprövning beträffande antalet försäkringsföretag, vilka böra arbeta på detta område, under sådana förhållanden blir utomordentligt vanskelig ligger i öppen dag.

I anslutning till sjöförsäkringen har riksförbundet behandlat spørsmålet om koncession för utländska försäkringsanstalter, som önska driva försäkringsrörelse här i riket genom generalagent. Förbundet framhåller, att enligt hittillsvarande praxis koncession utan vidare beviljats varje sådan anstalt, som uppfyllt de i lagen angivna formella fordringarna. Med utgångspunkt från utredningens uttalande, att skärpta koncessionsvillkor för inhemska försäkringsbolag måste medföra återverkningar beträffande koncessionsprövningen för utländska anstalter, betonar riksförbundet, att det med hänsyn till detta inbördes sammanhang synes nödvändigt, att innan slutlig ståndpunkt fattas beträffande koncessionsreglerna för svenska försäkringsbolag, konsekvenserna därav fullt klarläggas. Härvid bör enligt riksförbundets mening beaktas, att införandet av ett restriktivt koncessionssystem för utländska försäkringsanstalter under åberopande av behovssynpunkten, skulle få allvarliga återverkningar för svensk affär i utlandet. I detta sammanhang anför riksförbundet vidare:

Vad särskilt gäller sjöförsäkringen är den utländska affären av betydelse bl. a. därför att den svenska affären genom att samtidigt drabbas av likartade skador i och för sig icke medför tillräcklig utjämning. Såsom exempel kunna nämnas isvintrarna, som återkomma med en viss periodicitet och medföra svåra förluster för hela den svenska sjöförsäkringsaffären. Genom att bolagen samtidigt teckna risker i utlandet, vilka icke äro utsatta för samma skadeorsaker, erhålles bättre utjämning. Genom de omvälvningar, som under kriget skett på kontinenten, torde de svenska bolagen ha möjligheter att avsevärt öka den utländska direktaffären. Med den i de flesta länder tillämpade reciprocitetsprincipen torde emellertid restriktioner för beviljande av koncessioner för utländska bolag i Sverige medföra, att svenska bolags koncessioner i utlandet indragas eller att nya vägras.

Liknande synpunkter kunna anföras även i fråga om andra försäkringsformer. Som exempel kan tagas flygförsäkringen, där för närvarande en väsentlig del av flygplansbeståndet i landet är försäkrat direkt i England. Flygtrafiken är redan nu och kommer säkerligen att i ännu högre grad i framtiden bliva av starkt internationell karaktär och dess försäkringsfråga måste i stor utsträckning lösas på internationell basis. Ett strängt koncessionssystem kan härvid komma att förorsaka olägenheter och svårigheter. Även brandförsäkringen — för att nämna ett annat exempel — är i icke ringa utsträck-

ning internationellt förgrenad och skulle, till den del så är fallet, kunna för svenskt vidkommande allvarligt skadas av restriktiva bestämmelser, som äro ägnade att försämra vår ställning i den internationella konkurrensen.

Med det anförda har icke gjorts gällande, att en materiell koncessionsprövning skulle vara obehörlig. Tvärtom synes en sådan framstå såsom i och för sig både önskvärd och riktig. Vid denna prövning bör emellertid icke den kvantitativa utan den kvalitativa bedömningen vara i princip avgörande. Ett bolag, vars tillkomst finnes vara ägnat att främja en sund utveckling av försäkringsväsendet, bör sålunda icke förvägras att driva verksamhet. Detta gäller även om bolaget visserligen icke avser att tillhandahålla försäkringar på sätt eller villkor, som ur försäkringstagarnas synpunkt kunna anses innebära någon mera väsentlig förbättring i jämförelse med försäkringar hos redan existerande bolag, men det kan antagas, att den tillämnade verksamheten är ägnad att främja försäkringsväsendets sunda utveckling genom den konkurrens den kan erbjuda. I själva verket bör någon motsättning icke anses föreligga mellan de kvantitativa och kvalitativa synpunkterna. Om tillkomsten av ett tillämnat bolag finnes vara utvecklingsfrämjande, fyller det redan därigenom ett behov och koncession bör därför beviljas. Det torde väl näppe-ligen kunna ifrågakomma att ett bolag, som anses ägnat att främja en sund utveckling av försäkringsväsendet, likväl förklaras icke vara behörligt. Å andra sidan är det uppenbart, att ett bolag, som icke är utvecklingsfrämjande, icke bör komma till stånd, enär behov av ett sådant bolag icke i något fall kan anses vara för handen. Behovssynpunkten torde således få anses tillgodosedd redan genom det kvalitativa koncessionsvillkoret såsom det formulerats i den föreslagna lagtexten. Att under sådana förhållanden medtaga även ett kvantitativt villkor och i lagtexten skjuta det så i förgrunden som här skett är onödigt och samtidigt vilseledande samt medför risk för att koncessionsprövningen framdeles kan ledas in på spår, som försäkringsutredningen själv knappast torde ha avsett. I anslutning till vad nu anförts, föreslås att det kvantitativa koncessionsvillkoret icke uttryckligen nämnes i lagtexten.

Folket-Samarbete har funnit den föreslagna skärpningen av koncessionsvillkoren inge starka betänkligheter. Anstalterna yttra härom följande:

Betänkligheterna gälla särskilt kvantitetsbedömningen, som otvivelaktigt är att betrakta som en statlig nyetableringskontroll. Utredningen anför endast ett motiv för den föreslagna behovsprövningen: »Är marknaden övermättad föreligger nämligen risk att försäkringarna fördyras och att anskaffningen ledes in på vägar, som avlägsna sig från sunda principer.» Då detta är det enda motivet är det anmärkningsvärt, att utredningen icke anför något som helst belägg för att en konstnadsstegrande övermättnad är för handen.

Folket-Samarbete uttalar sig icke om riktigheten av utredningens uppfattning på denna punkt utan vill endast framhålla, att utredningen icke för-bragt några belägg för sin ståndpunkt. Utredningen anför själv, att om »ten-dens till utvecklingshämmande kartellbildning skulle göra sig gällande är det av särskild vikt att möjligheten till konkurrens upprätthålles». Enligt Folket-Samarbetes mening ha dylika tendenser ofta framträtt inom svenskt försäkringsväsende. Folket-Samarbete vill därför starkt understryka utred-ningens principuttalande om behovet av fri konkurrens, eu synpunkt, som utredningen icke synes ha genomfört konsekvent. Sålunda anför utredningen: »Inom skadeförsäkringen torde därför koncessionsprövningen tills vidare hu-vudsakligen böra taga sikte på behovssynpunkten. Endast i den mån allmän-hetens försäkringsbehov icke tillgodoses, böra nya bolag släppas fram.»

Folket-Samarbete åberopar vidare ett uttalande av departementschefen i direktiven till de utredningsmän, som jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallats för utredning av frågan rörande enskild nyetableringskontroll inom näringslivet. Anstalterna anse nämnda uttalande vara av stort intresse i förevarande sammanhang. Det åberopade uttalandet lyder: »Det finns mycket som talar för att en starkare priskonkurrens från de mera effektiva företagens sida representerar en från samhällelig synpunkt vida överlägsen metod att hindra mindre effektiva företag från att uppträda på marknaden och att denna metod bör möjliggöra en ökning i omsättningen per företag liksom en allmän rationalisering inom vederbörande branscher.»

I anslutning härtill framhåller Folket-Samarbete, att om det nu kan sägas att antalet företag är alltför stort och att konkurrensen icke hindrat mindre effektiva företag att behålla eller erövra en avsevärd marknad, så är en väsentlig orsak härtill icke att konkurrensen mellan försäkringsbolagen varit för hård utan tvärtom att lojaliteten överbetonats i konkurrensen.

Försäkringstjänstemannaförbundet säger sig kunna i allt väsentligt instämma i vad försäkringsutredningen anfört beträffande koncessionsprövning för upptagande av ny försäkringsrörelse. Förbundet anser det dock angeläget att framhålla vikten av att koncessionsprövningen ej göres så restriktiv, att den får en utvecklingshämmande verkan; förbundet tillägger:

Risken för en rent faktisk monopolbildning skulle, om bestående företag omgärdades med alltför starka av det allmänna uppresta skyddsmurar, kunna bli betydande. Den omständigheten, att det allmänna utövar eller kommer att utöva ett avgörande inflytande på premiesättningen, är enligt förbundets uppfattning icke någon osviklig garanti mot en dylik monopolbildning.

När det gäller koncessionsprövning för upptagande av nya försäkringsbranscher inom ett visst företag vid sidan av redan bestående, hyser förbundet den meningen, att en alltför rigorös koncessionsprövning inom skadeförsäkringens område är ägnad att ingiva betänkligheter. För det praktiska arbetet med försäkringsanskaffningen är det uppenbarligen av största vikt, att ackvisitören och bolaget kan tillhandahålla ett allsidigt försäkringsskydd. En uppsplittring av detta skydd på ett flertal olika bolag med avseende å en viss försäkringstagare kan verka fördyrande på försäkringen samtidigt som uppsplittringen ej heller i övrigt gärna kan vara förenlig med försäkringstagarens intressen.

Förbundet har ägnat särskild uppmärksamhet åt försäkringsutredningens uttalande att för närvarande en reduktion av antalet försäkringsbolag är önskvärd. Uttalandet synes förbundet ej fullt klart. Utredningen har sålunda icke givit någon ledning i den grundläggande frågeställningen, när ett försäkringsbolag skall anses ha för liten omfattning för att dess existens skall vara motiverad och när ett företag — eller samverkande grupp av företag — skall anses ha nått en sådan omfattning, att det rent faktiskt lätt kan erhålla en monopolistisk och därmed utvecklingshämmande verkan, ävensom på vad sätt det skall kunna konstateras, huruvida i ett givet läge en dylik verkan inträtt. Förbundet anmärker vidare på att försäkringsutredningen icke synes ha klargjort, i vad mån den nu existerande splittringen av verksamheten, framför allt inom skadeförsäkringen, på ett relativt stort antal bolag fak-

tiskt medfört ökade kostnader eller andra olägenheter för allmänheten. Vidare anför förbundet i detta sammanhang följande:

Förbundet är av den uppfattningen, att betydelsen av reduceringen av antalet företag eller med andra ord centraliseringen av försäkringsverksamheten till ett relativt begränsat antal stora eller mycket stora företag överdrivits, i någon mån av utredningen men framför allt i den mer allmänna debatt, som det av utredningen framlagda utlåtandet givit upphov till. Förbundet hyser för sin del den meningen, att något mer väsentligt ej står att vinna genom en forcerad sammanslagning av i förhållande till varandra självständiga bolag eller koncerner, samt att det vore olyckligt, om en dylik utveckling skulle ske brådstörtat och under tryck utifrån. Däremot vill helt naturligt förbundet icke med det sagda ha tagit avstånd från den så att säga naturliga och successivt verkande koncentrationen och konsolideringen, som följer av att en verksamhet såsom försäkringsrörelsen lämnar sitt uppbyggnadsstadium och övergår till mer »stationära» förhållanden. På denna väg har under de senare decennierna redan en betydande koncentration genomförts och denna bör, enligt förbundets uppfattning, fortsättas så långt och i den takt detta enligt gjorda erfarenheter och ur olika synpunkter visar sig lämpligt och fördelaktigt.

I detta sammanhang vill förbundet framhålla, att den i flera avseenden intima kännedom om försäkringsväsendet, som förbundet under årens lopp samlat, icke givit vid handen, att någon allmän regel gäller, att försäkringsföretagens rationella skötsel skulle vara direkt avhängig av företagens storlek. Ej heller kan premienivåns höjd eller den service, som lämnas försäkringsstagarna, sättas i någon direkt relation till bolagets storlek, lika litet som detta gäller nivån för de vid de olika bolagen gällande anställningsvillkoren. Överhuvud saknas klarhet om, i vad mån en verksamhet av den typ försäkringsrörelsen utgör är lämpad för en stordrift i detta ords verkliga bemärkelse. Mot den verkliga stordriftens fördelar måste nämligen vägas de nackdelar, som lätt kunna uppkomma, när det gäller en verksamhet av så speciell typ som försäkringsverksamheten.

Försäkringstjänstemannaförbundet betonar vidare, att sammanslagning av skilda företag måste medföra betydande svårigheter när det gäller den hos företagen anställda arbetskraften. Härom anför förbundet vidare:

Vad angår personalen på huvudkontoren måste man räkna med, att bland framför allt de något äldre tjänstemännen med specialbetonade arbetsuppgifter åtskilliga bli överflödiga, och att därför deras tjänst måste avvecklas. Vad sedan angår befattningshavarna inom fältorganisationen, är det tydligen utredningens mening, att en sammanslagning av företag i och för sig skulle möjliggöra en betydande minskning av fältmannakåren. Därest en beskärning av antalet befattningshavare vid huvudkontoren och på fältet (inkl. avdelningskontoren) genomföres i anslutning till omfattande sammanslagningsåtgärder, måste förutsättas, att beskärningen sker på för den enskilda befattningshavaren fullt skäliga villkor, som kunna godkännas av personalorganisationen. Förbundet har utgått ifrån, att så varit utredningens ståndpunkt. Vid bedömandet av nyssnämnda villkor måste hänsyn tagas till, att de kontorsanställda tjänstemännen sedan länge haft en *faktisk* anställningstrygghet, som närmast svarar mot den oavsättlighet, som gäller för stats-tjänstemännen, samt att den *avtalsfästa* anställningstryggheten sträcker sig längre än vad som gäller för någon annan jämförlig grupp av privatanställda tjänstemän. Fältmännen ha nyligen genom avtal tillförsäkrats tjänstemannaställning, något som i ett läge som det nu berörda enligt förbundets uppfatt-

ning innebär, att de med hänsyn till anställningstryggheten jämföras med de kontorsanställda tjänstemännen.

Med hänsyn till det anförda finner förbundet, att vid en avveckling av tjänstemän (vid huvudkontoren och på fältet) på grund av sammanslagningsåtgärder dessa tjänstemän böra beredas motsvarande ställning, som gäller för statens tjänstemän i ett likartat läge. En följd härav blir, att man enligt förbundets uppfattning har att räkna med högst betydande engångskostnader vid mer omfattande sammanslagningsåtgärder. Vid det ekonomiska bedömandet av sammanslagningen bör full hänsyn tagas till dessa förhållanden.

Försäkringsfunktionärernas förbund understryker starkt utredningens principiella synpunkter på koncessionsprövningen ävensom uttalandet, att antalet försäkringsbolag för närvarande är större än som erfordras ur behovstäckningens synpunkt. Förbundet framhåller, att antalet försäkringsombud står i relation till antalet företag. De flesta försäkringsbolag arbeta nämligen med ombud på varje större ort. Bolagen åsamkas vissa utgifter för sina ombud, exempelvis utbildningskostnader. Frågan om försäkringsväsendets omkostnader och organisationsformer torde sålunda — anmärker förbundet — till stor del sammanhånga med antalet företag.

Förbundet framhåller vikten av att en begränsning av antalet försäkringsbolag icke får ske på bekostnad av de anställdas löneförmåner. I detta sammanhang kritiserar förbundet den lönepolitik, som hittills bedrivits av företagsledningarna.

Föredraganden. Jag har redan givit uttryck åt den uppfattningen, att försäkringsverksamheten bör betraktas huvudsakligen ur social synvinkel. Det allmänna måste med hänsyn härtill förbehålla sig en effektiv insyn i och kontroll över den enskilda försäkringsverksamheten. Tydligt är, att koncessionssystemets gestaltning är av grundläggande betydelse för statsuppsiktens effektivitet. Försäkringsutredningen har funnit de nuvarande koncessionsbestämmelserna otillfredsställande. Omdömet synes mig obetingat riktigt. Utredningen uttalar sig till förmån för en diskretionär koncessionsprövning, därvid såsom materiella koncessionsvillkor bör gälla, att den tillämnade rörelsen är behövlig och därjämte ägnad att främja en sund utveckling av försäkringsväsendet.

I vissa remissyttranden ha betänkligheter uttalats mot det föreslagna kvantitativa koncessionskravet, d. v. s. mot en behovsprövning. I anslutning till den kritik, som sålunda yppats, må följande framhållas. En fri konkurrens verkar i regel effektivitetsfrämjande eftersom sämre skötta företag löpa risk att utträngas från marknaden. Av denna anledning bör man enligt min uppfattning inom näringslivet eftersträva största möjliga etableringsfrihet. På försäkringsväsendets område föreligga emellertid i detta hänseende speciella förhållanden, vilka motivera en undantagsställning. Särskilt påtagligt är detta ifråga om livförsäkringen med dess långfristiga avtal, ofta omspännande större delen av försäkringstagarens livstid. Uppenbart är, att bristfälligt skötsel eller rubbningar i ett försäkringsföretags ekonomiska jämvikt

kunna medföra allvarliga verkningar för försäkringstagarna. Det torde icke råda någon tvekan om att även en tillfällig övermättnad av marknaden är ägnad att menligt påverka försäkringsväsendets allmänna standard till förfång för den försäkringssökande allmänheten. Förhållandet medför nämligen risk för stegrade omkostnader och sämre försäkringsskydd. I detta sammanhang måste vidare beaktas, att konkurrenskosten på försäkringsväsendets område äro relativt höga samt att konsumenterna här i regel äro ur stånd att bedöma förhållandet mellan varans pris och värde.

På de skäl jag nu anfört finner jag det från samhällelig synpunkt nödvändigt att i fråga om försäkringsverksamheten genomföra en viss behovsprovning. Det är uppenbart, att denna i konkreta fall kan te sig vanskelig och därför måste utövas med försiktighet. Tillämpad med blicken öppen för samhällslivets skiftande problemställningar synes mig behovsregeln emellertid snarast ägnad att tillföra försäkringsväsendet stadga och gynnsamma utvecklingsmöjligheter.

Redan av vad nu anförts torde framgå, att jag biträder uppfattningen att de kvantitativa och kvalitativa koncessionsvillkoren icke böra bedömas fristående från varandra utan ses i ett sammanhang. I viss mån betinga de varandra ömsesidigt. Föreligger behov av ett nytt försäkringsbolag, är tillkomsten av ett sådant i regel ägnad att främja en sund utveckling. Behovsfrågan måste betraktas som ett särskilt betydelsefullt led i bedömningen. Med hänsyn härtill finner jag det motiverat, att behovsavvägningen klart kommer till uttryck i lagtexten. Å andra sidan synes det mig önskvärt att i lagtexten även framhäva det inbördes sammanhanget mellan de kvantitativa och kvalitativa koncessionsbetingelserna. Den tillämnade rörelsen skall vara behövlig och även eljest ägnad att främja en sund utveckling av försäkringsväsendet. Dessa villkor böra, såsom utredningen anmärkt, gälla såväl nyetablering av försäkringsbolag som utvidgning av bestående rörelse med ny verksamhetsgren.

I ett remissyttrande har särskilt anmärkts, att en restriktiv koncessionsbedömning kan medföra ogynnsamma handelspolitiska konsekvenser i vårt förhållande till utlandet. Också denna synpunkt måste givetvis beaktas vid rättstillämpningen. Men jag vill i detta sammanhang varna för ett för starkt framhävande av de handelspolitiska synpunkterna. Jag är väl medveten om dessas vikt, men det synes mig icke rimligt att tillmäta dem utslagsgivande betydelse vid ordnandet av interna svenska angelägenheter, i all synnerhet som det här icke är fråga om diskriminering av utländsk företagsamhet. Vad beträffar de utländska försäkringsanstalter, som önska genom generalagent driva verksamhet i vårt land, måste dessas ställning i koncessionshänseende göras till föremål för särskild undersökning. I anslutning därtill torde en allmän översyn av 1903 års lag bli en nödvändig. Jag vill i detta sammanhang erinra om att även de utländska försäkringsanstalterna för närvarande äro underkastade bestämmelserna i spärllagen.

Försäkringsutredningen har uttalat, att inom de flesta försäkringsbranscher antalet bolag för närvarande är större än som erfordras ur behovs-

täckningens synpunkt; utredningen har därför funnit en reduktion önskvärd. Enligt en utbredd mening — som jämväl kommit till uttryck i vissa remissyttranden — är försäkringsutredningens omdöme välgrundat. För närvarande saknar jag anledning att taga bestämd ståndpunkt till frågan, som enligt min mening bör ägnas fortsatt uppmärksamhet. Det är min förvisning, att 1945 års försäkringsutrednings betänkande kommer att ge ytterligare hållpunkter för en bedömning av läget. Intill dess läget klarnat förefaller det mig angeläget, att koncessionsprövningen beträffande nya företag sker tämligen restriktivt.

Uppenbarligen har försäkringsutredningen icke avsett, att en reduktion av antalet företagsenheter skall ske i sådan ordning, att personalens befogade intressen trädas för nära. Inom personalsammanslutningarna ha emellertid yppats farhågor, att så kan bli fallet. I anledning härav vill jag för min del uttala, att fusionering av företag eller annan rationalisering av företagsdriften givetvis kan medföra ett minskat personalbehov. Därvid måste skälig hänsyn tagas till försörjningsbehoven hos den personal, som helt eller till huvudsaklig del har sin utkomst genom försäkringsväsendet. Kostnader för att hålla personalen skadeslös — i den mån den icke är förhållandevis nyanställd eller erhåller relativt likvärdig försörjning på annat håll — måste sålunda ingå i rationaliseringskalkylerna. Skulle en tendens i motsatt riktning förmärkas, måste utvecklingen med uppmärksamhet följas från det allmännas sida.

C. Koncession för lokala bolag.

1. Läns- och häradsbolag.

Såsom redan nämnts gäller för läns- och häradsbolag — enligt 262 § försäkringslagen — att bolagsordning jämte ändring därav prövas och stadfästes av vederbörande länsstyrelse. I lagrummet stadgas vidare, att registrering av sådant bolag ävensom av de uppgifter, om vilka bolaget har att göra anmälan för registrering, skall ske uti ett hos länsstyrelsen fört register. Länsstyrelsen är sålunda samtidigt koncessions- och registreringsmyndighet för dessa bolag. Den fortlöpande tillsynen över bolagen utövas däremot av försäkringsinspektionen.

Utredningen anmärker, att försäkringsinspektionens tillsyn bland annat omfattar frågan, huruvida bestämmelserna i bolagsordningen kunna anses betryggande för försäkringstagarna. Intet hindrar sålunda, att en bolagsordning, som godkänts av koncessionsmyndigheten, senare underkännes av tillsynsmyndigheten. Utredningen fortsätter:

En i detalj genomförd uniformering av läns- och häradsbolagens bolagsordningar skulle givetvis avsevärt underlätta den offentliga tillsynen över bolagen. Ur andra synpunkter står det emellertid klart, att en utveckling i sådan riktning icke utan vidare kan anses önskvärd. I och för sig torde det snarare vara en fördel att bolagen söka anpassa sig efter växlande lokala förhållanden. I vissa avseenden ligger det emellertid för tillsynen vikt uppå, att

enhetliga principer följas. Detta gäller exempelvis den betydelsefulla frågan om lämplig avvägning av bolagens s. k. maximaler. Erfarenheten visar, att för närvarande i detta och andra hänseenden av fundamental betydelse skiftande normer tillämpas vid stadfästelse av bolagsordningar.

Upprätthålles kravet — och detta synes ur olika synpunkter angeläget — på enhetlighet beträffande de grundläggande principerna och på rationell anordning av det administrativa förfarandet, måste den nuvarande dualismen stämplas såsom otillfredsställande. Olägenheterna torde emellertid utan större svårighet kunna avhjälpas. Ökad uniformitet kan vinnas på olika vägar. Redan en föreskrift att länsstyrelse före stadfästelse å bolagsordning eller ändring däri skall vara skyldig att inhämta försäkringsinspektionens yttrande torde vara ägnad att främja nämnda syfte. Det bör här anmärkas, att försäkringsinspektionen tagit initiativ i sådant syfte; vissa länsstyrelser avgöra emellertid hithörande ärenden utan att i förväg höra inspektionen. Såsom betydligt mera effektiv framstår emellertid lösningen att lägga avgörandet av läns- och häradsbolagens koncessionsfrågor i en central myndighets hand. I fråga om riksbolagen fullgöres denna uppgift av Kungl. Maj:t. Övervägande skäl synas tala för att å den högsta förvaltningsmyndigheten anförtro också läns- och häradsbolagens koncessionsfrågor. Den förut refererade synpunkten angående önskvärdheten av att Kungl. Maj:t blir i tillfälle att ständigt med uppmärksamhet följa försäkringsväsendets utveckling och övervaka att densamma fortgår i ändamålsenlig riktning, må här understrykas. Då Kungl. Maj:t inhämtar försäkringsinspektionens yttrande i varje koncessionsärende, torde kravet på enhetlighet i önskvärd utsträckning vara tillgodosett. Någon nämnvärd ökning av arbetsbördan i vederbörande statsdepartement till följd av den förordade anordningen torde icke behöva befaras. Tendensen till nybildningar inom kategorien läns- och häradsbolag är för närvarande ringa och någon förändring härutinnan är säkerligen icke att vänta. Däremot måste man under övergångstiden räkna med att samtliga bolagsordningar behöva ändras på grund av den nya bolagslagstiftningen. Det må erinras om att försäkringsutredningen i lagförslaget upptagit bestämmelse om att till Kungl. Maj:t ställad koncessionsansökan — vartill även hänföres fråga om ändring av bolagsordning — skall ingivas till försäkringsinspektionen. Vid sådant förhållande komma dessa ärenden i första hand att bli underkastade inspektionens granskning, varigenom den ojämförligt största delen av arbetet kommer att åvila denna myndighet. Sedan gällande bolagsordningar anpassats efter den nya lagstiftningen, torde ärenden angående stadfästelse å ändringar icke komma att innebära någon nämnvärd arbetsbelastning för Kungl. Maj:ts vidkommande.

Försäkringsutredningen har icke förbisett, att till förmån för den nuvarande anordningen med länsstyrelsen såsom koncessionsmyndighet för läns- och häradsbolagen kan anföras den synpunkten, att med hänsyn till dessa bolags anknytning till en viss landsdel den lokala förvaltningsmyndigheten har särskilda förutsättningar att bedöma bolagets ändamålsenliga gestaltning. Argumentet har ett visst värde men kan icke tillmätas avgörande betydelse. Utredningens förslag avser icke att utplåna bolagens lokala prägel. Självfallet bör i fall, där sådant anses vara av förhållandena påkallat, genom remissförfarande länsstyrelsens Orts- och personkännedom utnyttjas och jämväl lokala synpunkter i övrigt få komma till tals.

En given konsekvens av utredningens förslag torde vara att uppgifter om läns- och häradsbolagen skola införas i försäkringsregistret, vilket, såsom redan nämnts, jämlikt Kungl. Maj:ts kungörelse den 21 december 1917 (nr 973) nu föres hos försäkringsinspektionen.

Yttranden. *Försäkringsinspektionen* säger sig vilja livligt instämma i utredningens förslag. Det rådande systemets bristfällighet har sedan länge vid upprepade tillfällen kommit i dagen. *Inspektionen* tillägger:

Inspektionen har visserligen på eget initiativ vidtagit vissa åtgärder i syfte att länsstyrelserna skulle före stadfästelse å bolagsordning eller ändring däri inhämta inspektionens yttrande, men olägenheterna av det nuvarande systemet har icke därigenom försvunnit, enär länsstyrelserna icke alltid inhämtat sådant yttrande. För icke länge sedan inträffade även, att en länsstyrelse icke beaktade en av *inspektionen* gjord erinran beträffande viss bestämmelse i en bolagsordning i fråga om delägarnas representation å bolagsstämma, vilken erinran *inspektionen* tillmätte ej oväsentlig betydelse.

Därest läns- och häradsbolagens koncessionsfrågor förläggas till en central myndighet, torde därav bliva en given följd, att dessa bolag skola införas i det försäkringsregister, som föres hos *inspektionen*, och att alla övriga registreringsanmälningar rörande dessa bolag skola ske till nämnda register. *Inspektionen* vill även tillstyrka en dylik anordning.

Bland *länsstyrelserna* ha delade meningar kommit till uttryck. Utredningens förslag tillstyrkes eller lämnas utan erinran av 19 länsstyrelser, nämligen länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands och Norrbottens län. Övriga 5 eller länsstyrelserna i Kronobergs, Kristianstads, Malmöhus, Skaraborgs och Västerbottens län avstyrka däremot förslaget.

Flertalet av de länsstyrelser, som tillstyrka förslaget, betona särskilt olägenheterna av den nuvarande dualismen samt länsstyrelsernas bristande rutin och erfarenhet i försäkringsmässiga frågor. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, har icke reservationslöst tillstyrkt förslaget. *Länsstyrelsen* föreslår nämligen — i syfte att bereda utrymme för lokala synpunkter — uttrycklig föreskrift om att yttrande från vederbörande länsstyrelse skall inhämtas i ärende rörande koncession för läns- och häradsbolag. Också andra länsstyrelser hava framhåvt önskvärdheten av att erforderlig kontakt upprätthålles mellan koncessionsmyndigheten och de lokala myndigheterna.

Länsstyrelsen i Kristianstads län anför:

Såsom det främsta skälet för en centralisering av koncessionsfrågorna till Kungl. Maj:t har utredningen framhållit den dualism, som nu råder genom att länsstyrelserna hava att fastställa bolagsordning för läns- och häradsbolagen under det att tillsynen över bolagens fortsatta verksamhet ankommer å försäkringsinspektionen. Frågan är emellertid huruvida man för att råda bot på denna dualism behöver tillgripa den tyvärr alltför vanliga utvägen att genom centralisation söka åstadkomma erforderlig rättelse. *Länsstyrelsen* praktiserar sedan flera år tillbaka den ordningen för behandling av hithörande frågor, att alla inkommande ansökningar om fastställelse av eller ändring i bolagsordning för dessa bolag remitteras till försäkringsinspektionen, vars direktiv undantagslöst följas. På detta sätt främjas en enhetlig behandling av dessa ärenden på ett till synes både enkelt och effektivt sätt. För ändamålet erfordras emellertid, att de länsstyrelser, som av en eller annan anledning icke sökt erforderlig kontakt med försäkringsinspektionen, av Kungl. Maj:t erhålla direktiv i sådan riktning. Någon anledning att an-

taga, att försäkringsinspektionens därvid uttalade önskemål icke skola vinna länsstyrelsernas beaktande, synes icke föreligga.

Liknande synpunkter framföras av de övriga fyra länsstyrelser, vilka ställt sig avvisande mot utredningens förslag.

De tre lokala bolag, som av vederbörande länsstyrelser beretts tillfälle att yttra sig i frågan, betona alla nödvändigheten av att lokala förhållanden beaktas i koncessionsärenden. Två av dem, nämligen *Brandförsäkringsbolaget å landet inom Blekinge* och *Uppsala läns brandstodsbolag*, säga sig icke vilja motsätta sig utredningens förslag, medan det tredje, *Östergötlands läns brandstodsbolag*, finner det beklagligt om en ändring av gällande koncessionsbestämmelser kommer till stånd.

Landsbygdens brandförsäkringsbolags förening omfattar enligt uppgift dels samtliga egentliga länsbolag, dels praktiskt taget alla större ävensom några mindre häradsbolag, dels ock ett riksbolag, nämligen Allmänna brandförsäkringsverket för byggnader å landet. De anslutna 54 bolagen uppgivas ansvara för ett sammanlagt brandförsäkringsbelopp av över 17 miljarder kronor, vilket motsvarar cirka 93 % av samtliga läns- och häradsbolags sammanlagda brandförsäkringsbelopp. Föreningen anför i sitt remissyttrande följande:

Läns- och häradsbolagen ha i stor utsträckning tillkommit genom initiativ från länsstyrelsernas sida och allttjämt råder mångenstädes en naturlig och livlig kontakt mellan länsstyrelsen och dessa bolag. Även om föreningen måste beklaga att denna traditionella och värdefulla kontakt avses att bortfalla, vill föreningen uttala sin förståelse för de skäl som utredningen anför för en centralisering i angivna avseenden. Åtminstone för de till föreningen anslutna bolagens del synes man kunna bortse från de rent praktiska olägenheter, som obestriddligen bli en följd av centraliseringen. Föreningen med sitt till Stockholm förlagda sekretariat kan nämligen, såsom redan hittills i stor utsträckning skett, förmedla en önskvärd närmare kontakt mellan dessa bolag och försäkringsinspektionen.

Föreningen har med tillfredsställelse tagit fasta på utredningens uttalanden att dess förslag icke avser att utplåna läns- och häradsbolagens lokala prägel samt att länsstyrelsernas Orts- och personkännedom även i fortsättningen bör beredas visst inflytande.

Föredraganden. Läns- och häradsbolagen äro ömsesidiga företag vilkas delägare huvudsakligen tillhöra den till jordbruket knutna delen av befolkningen. Dessa bolag tillgodose i stor utsträckning landsbygdens försäkringsbehov inom brand- och kreatursförsäkringen och äro sedan gammalt starkt förankrade i bygden. Nuvarande bestämmelser angående koncession och registrering för dessa bolag äro otvivelaktigt också ett uttryck för bolagens lokala förankring.

Försäkringsutredningens motiv för en centralisering av koncessions- och registreringsförfarandet synas mig tungt vägande. Jag vill här endast framhålla, att om — såsom jag förordat — ett på materiell prövning grundat koncessionssystem uppbygges, det torde vara ofrånkomligt att denna prövning anförtros åt en och samma myndighet, såvida man inte vill uppgge kra-

ven på enhetlighet och kontinuitet. Jag har därmed icke velat underskatta de principiella betänkligheter mot en centralisering, som kommit till uttryck. Men i det föreliggande fallet synas mig så betydande fördelar vinnas genom en central koncessionsprövning, att dessa enligt mitt förmenande måste fälla utslaget. Detta får dock icke och behöver ej heller innebära, att lokala förhållanden lämnas obeaktade. Den av försäkringsutredningen anvisade utvägen att genom remissförfarande upprätthålla kontakt med lokala meningsyttringar, synes mig i detta hänseende vara en fullt tillfredsställande anordning. Däremot finner jag det icke erforderligt att upptaga föreskrift därom i lagen.

I administrativ ordning torde böra utfärdas erforderliga övergångsbestämmelser för den omläggning av registreringsförfarandet, som jag här förordnat.

2. Sockenbolag.

Gällande bestämmelser. Enligt 265 § försäkringslagen skall vad i lagen är föreskrivet ej äga tillämpning å ömsesidigt försäkringsbolag för försäkring av egendom å landsbygden, vars verksamhetsområde är mindre än ett härad eller, där det omfattar delar av flera härad, mindre än tio socknar. Dessa bolag kallas vanligen sockenbolag. I samma lagrum stadgas emellertid vidare, att sockenbolag är skyldigt att angående sin verksamhet göra anmälan och lämna uppgifter i enlighet med de föreskrifter Kungl. Maj:t meddelar. Dylika föreskrifter ha meddelats i kungl. kungörelsen den 21 december 1917 (nr 975). Dessa föreskrifter innehålla i huvudsak, att bolaget viss tid efter det bolaget trätt i verksamhet skall göra anmälan därom hos länsstyrelsen med bifogande av avskrifter av stadgarna, att beslut om ändring av stadgarna jämväl skall anmälas till länsstyrelsen, som har att i sin tur till försäkringsinspektionen insända underrättelse om inkommen anmälan jämte avskrift av handlingarna, att bolaget är pliktigt att hålla räkenskaper och övriga handlingar tillgängliga för försäkringsinspektionen eller dess ombud samt för ombud, som förordnas av länsstyrelsen, ävensom att i övrigt lämna de upplysningar om rörelsen, som av dem äskas, samt att bolaget skall för varje räkenskapsår till försäkringsinspektionen insända uppgift — enligt formulär som fastställas av inspektionen — om bolagets verksamhet under året och om dess ställning vid årets början och slut.

Av de refererade bestämmelserna framgår, att sockenbolagen icke äro underkastade koncessionstvång. Bolagsbildningen är fri och stadgarna äro icke föremål för prövning av offentlig myndighet. Enligt rättspraxis äger sockenbolag icke ens frivilligt få stadgarna underkastade officiell granskning (jfr Regeringsrättens årsbok årg. 1927 notisavd. H 15).

Utredningen anmärker, att vid 1943 års utgång omkring 1 000 sockenbolag funnos i verksamhet, till vilka under året inflöt omkring 4,2 miljoner kronor i premier, motsvarande ett försäkringsbelopp av cirka 1 960 miljoner kronor. Redan dessa siffror gäve enligt utredningens mening vid handen, att sockenbolagens verksamhet utgjorde en icke betydelselös ekonomisk faktor. Det

kunde starkt ifrågasättas, om icke en försäkringsverksamhet av denna omfattning borde ställas under effektiv tillsyn. En särskild utredning härom borde komma till stånd.

Yttranden. Flera *länsstyrelser* tillstyrka förslaget om en särskild undersökning beträffande sockenbolagen.

Landsbygdens brandförsäkringsbolags förening beklagar, att icke försäkringsutredningen kunnat upptaga även sockenbolagens ställning till behandling och framhåller för sin del angelägenheten av att en särskild undersökning rörande dessa bolag snarast åvägbringas.

Föredraganden. Frågan om sockenbolagens ställning faller inom ramen för det utredningsuppdrag, som anförtrots åt 1945 års försäkringsutredning. Jag utgår ifrån att denna utredning kommer att ägna frågan erforderlig uppmärksamhet.

D. Koncession beträffande särskilda försäkringsbranscher.

Försäkringsutredningen framhåller, att vid sidan om de allmänna koncessionsvillkoren särskilda synpunkter måste beaktas i fråga om koncession för vissa branscher. Vad utredningen i detta sammanhang anför tar huvudsakligen sikte på lagtillämpningen. En speciell koncessionsbestämmelse har däremot upptagits i lagtexten (2 § första stycket andra punkten). I den mån utredningens uttalanden beröra principfrågor av större betydelse skall jag här upptaga dem till närmare granskning.

1. Livförsäkring.

Utredningen. Såsom riktlinjer för lagtillämpningen framhåller utredningen följande synpunkter:

I fråga om livförsäkringsbolag bör behovsprövningen nära anknytas till den av utredningen i annat sammanhang förordade skälighetsprincipen. I förslaget har nämligen i anslutning till livförsäkringens tekniska bestämmelser starkt understrukits, att försäkringarna skola erbjudas allmänheten till skäligt pris. Däri innefattas framförallt krav på rimligt pris för den egentliga försäkringsförpliktelsen men också fordran på ändamålsenlig förvaltning. Det kan sålunda icke godtagas, att anskaffningskonkurrensen genom tillkomsten av ett nytt bolag stimuleras därhän, att en fördyring av de enskilda försäkringarna åstadkommes. Om underlaget för de olika fältmännens arbete minskas under en viss gräns, kan en sådan effekt lätt inträda.

Om ett livförsäkringsbolag inriktar verksamheten på ett skikt av större inkomsttagare eller begränsar sin ackvisition till visst område eller till viss organisation eller yrkesgrupp, torde för detta bolags vidkommande avsevärda omkostnadsbesparingar kunna ernås. Förfarandet är sålunda ur driftsekonomisk synpunkt fördelaktigt. Genom att på detta sätt skumma försäkringsklientelet, avlägsnar sig emellertid bolaget från sin sociala uppgift. Man bör av det enskilda försäkringsväsendet kunna kräva, att detsamma tillgodoser försäkringsbehovet även inom exempelvis glesbebyggda områden. Detta behöver emellertid icke innebära att varje försäkringsbolag skall utbygga en

effektiv fältorganisation för uppgiften. Rationellare torde vara, att samarbete kommer till stånd mellan bolag, som redan äro i besittning av en dylik organisation, och andra bolag, eller också att bolagen gemensamt åstadkomma en lämplig fältorganisation, som omspannar även de glesbebyggda områdena.

I fråga om folkförsäkringen, även kallad liten försäkring, anmärker utredningen, att bolag som vill driva sådan försäkring har att fylla särskilda krav beträffande kundtjänsten. Detta förhållande måste beaktas redan vid koncessionsprövningen.

I anslutning till vissa bestämmelser i lagen den 24 mars 1938 om understödsföreningar framhåller utredningen som sin mening, att koncession icke bör kunna förvärfvas lättare av dylik förening än av andra juridiska eller fysiska personer, som önska bilda livförsäkringsbolag. En annan ståndpunkt skulle — tillägger utredningen — öppna möjlighet att på en omväg vinna koncession utan uppfyllande av de villkor, som i detta hänseende ansetts böra uppställas.

Yttrande. *Försäkringsinspektionen* har tagit upp frågan om »skumning» av försäkringsklientelet. Inspektionen finner det icke framgå, huruvida utredningen avsett, att en grupp, som på grund av sina speciella förhållanden kan ordna sitt försäkringsskydd billigare än försäkringsklientelet i övrigt, skall förhindras göra detta. Ett sådant ordnande av försäkringsskyddet bör enligt inspektionens mening icke vara uteslutet. Inspektionen tillägger:

Denna principiella inställning innebär icke, att vilken grupp som helst skulle få ordna sitt försäkringsskydd fristående. Inspektionen har blott velat framhålla, att den av utredningen anförda synpunkten icke får drivas till sin spets. Detta skulle nämligen medföra, att alla bolag skulle tvingas att arbeta inom hela det befintliga klientelet. En sådan uniformitet kan icke anses rationell, då den härigenom ökade konkurrensen skulle försvåra arbetet att nedpressa ackvisitionskostnaderna.

Föredraganden. Det spörsmål, som försäkringsinspektionen tagit upp till behandling, erbjuder stort intresse. Om man tänker sig, att en organisation — ekonomisk, ideell eller facklig eller av annan art — bildar ett bolag för att ordna medlemmarnas livförsäkringsskydd, bör bolaget kunna driva sin verksamhet med förhållandevis låga omkostnader. Lämplig samordning mellan försäkringsverksamheten och organisationens centrala förvaltningsuppgifter kan medföra förenklingar. Exempelvis kunna försäkringspremierna upptagas i anslutning till föreningsavgifterna. Kostnader för ackvisition måste bli relativt obetydliga, såvida de icke — såsom vid obligatorisk anslutning — kunna helt bortfalla. Förutsättning för en på detta sätt ordnad livförsäkringsverksamhet är givetvis, att den ifrågavarande organisationen har sådan omfattning, att kravet på erforderlig riskutjämning kan anses tillgodosett. Även om i vissa fall fördelar kunna vinnas genom en anordning sådan som jag här skisserat, är jag likväl icke övertygad om att en allmän utveckling i denna riktning vore önskvärd. Om det gäller att i ett sammanhang ordna livförsäkringsfrågan för personer, som tillhöra en viss organisation, synes

mig i första hand böra undersökas, huruvida icke detta på tillfredsställande sätt kan ske genom kollektiv anslutning till något existerande bolag.

Jag vill understryka utredningens uttalande angående »skumning» av försäkringsklientelet. Härmed avses tydligen att anskaffningsverksamheten inriktas på personer, beträffande vilka ackvisitionskostnaderna ställa sig relativt låga, exempelvis personer med hög inkomst eller bosatta i tätorter, medan andra befolkningsgrupper förbigås. En sådan ackvisitionsmetod måste från social synpunkt anses förkastlig. Det synes mig vara en viktig uppgift för tillsynsmyndigheten att övervaka, att dylika tendenser icke vinna insteg.

Därest folkförsäkring även i fortsättningen skall drivas såsom en särskild försäkringsbransch med högre premienivå än den, som tillämpas inom stor försäkring, är det av vikt att försäkringstagarna verkligen åtnjuta de förmåner som ansetts motivera den högre premien. Hit hör bl. a., såsom utredningen framhållit, en speciellt inriktad kundtjänst. Också i detta hänseende åligger en viktig övervakningsuppgift tillsynsmyndigheten. Undermålig kundtjänst eller åsidosättande av övriga utfästa förmåner inom folkförsäkringen måste i sista hand leda till att koncessionen förverkas. Till folkförsäkringens speciella problem skall jag närmare återkomma i det följande.

Vad slutligen beträffar utredningens uttalande angående möjligheten för understödsförening att vinna koncession som försäkringsbolag, kan jag i princip ansluta mig därtill. Detta spörsmål bör beaktas vid den överarbetning av lagen om understödsföreningar, som torde bli ofrånkomlig efter genomförandet av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring.

2. Skadeförsäkring.

Inledningsvis påpekar *utredningen*, att den offentliga tillsynen i fråga om skadeförsäkring för närvarande är relativt begränsad, i det att den t. ex. icke omfattar normerna för premiesättningen. Därefter fortsätter utredningen:

Såsom redan framhållits har försäkringsutredningen föreslagit införande i lagen av skälighetsprincipen på livförsäkringens område, vilken innebär krav på att försäkring erbjudes allmänheten på villkor, som med hänsyn till å ena sidan de erbjudna förmånerna, och å andra sidan försäkringens pris framstå såsom skäliga. Spörsmålet huruvida skälighetsprincipen bör lagfästas även inom skadeförsäkringen, vilket bl. a. skulle få till följd att premiesättningen underkastades någon form av offentlig tillsyn, faller utanför utredningsuppdraget.

Den materiella koncessionsprövningen bör i princip hållas inom samma gränser, som uppdragits för den fortlöpande tillsynen. I fråga om livförsäkring skall enligt utredningens förslag kravet på skälighet ingå såsom ett moment i den materiella tillsynen. Vad beträffar skadeförsäkring har, såsom nyss annärkts, ännu icke blivit utrett, huruvida eller i vad mån skäl förefinnas att här ställa premiesättningen under offentlig kontroll. Inom skadeförsäkringen torde därför koncessionsprövningen tillsvidare huvudsakligen böra taga sikte på behovssynpunkten. Endast i den mån allmänhetens försäkringsbehov icke tillgodoses, böra nya bolag släppas fram. Detsamma gäller om bestående bolag önskar utvidga verksamheten med ytterligare branscher. Liksom inom livförsäkringen synes ett utvecklingsfrämjande nytt program dock i regel kunna göra anspråk på koncession.

Utredningens uttalanden ha mött gensaga från *Folket-Samarbete*. Försäkringsutredningen avvisar — anförda anstalterna — tillämpandet av skälighetsprincipen inom skadeförsäkring av den anledningen, att skäligheten icke kan kontrolleras utan att premiesättningen underkastas någon form av offentlig tillsyn, ett spörsmål, som faller utanför utredningsuppdraget. I avslutning till reservation av en ledamot av utredningen, herr Hermansson — vartill jag i det följande återkommer — finner *Folket-Samarbete* det icke möjligt att vid behovsprövningen förbigå frågan, huruvida de av försäkringsbolaget saluförda tjänsterna äro åsatta ett skäligt pris eller icke. Anstalterna tillägga:

Å andra sidan har *Folket-Samarbete* den bestämda uppfattningen, att en detaljerad kontroll från det allmännas sida över premiesättningen i skadeförsäkringen icke är genomförbar på grund av de ytterligt skiftande förhållandena inom hithörande branscher. Ett försök från statens sida att inom skadeförsäkringen föreskriva någonting motsvarande livförsäkringens av Kungl. Maj:t stadfästa grunder skulle därför leda till en allvarlig försämring av dessa branschers förmåga att anpassa sig efter växlande försäkringsbehov och risker.

Enligt *Folket-Samarbetes* mening är det emellertid möjligt att, såsom reservanten önskar, stadfästa skälighetsprincipen för skadeförsäkringen utan att införa en rigorös statlig detaljreglering av prissättningen. Skäligheten kan nämligen övervakas av försäkringsinspektionen med stöd av den föreslagna 288 § under förutsättning att kraven på redovisning och disposition av över-skottet väsentligt skärpas.

Folket-Samarbete tillfogar, att enligt anstalternas mening kvantitetsbedömningen får ringa vikt, om skälighetsprincipen på antytt sätt stadfästes även för skadeförsäkringen; tillgodoser ett bolag skälighetskravet, bör bolaget i regel anses ha visat sin behövlighet.

Slutligen åberopar *Folket-Samarbete* följande uttalande av kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering (SOU 1945: 42 s. 48): »Bortsett från svårigheten att bedöma skäligheten av ett visst pris, anser kommissionen det vara principiellt oriktigt, att ett statligt organ sanktionerar prissättningen på en viss vara, vilket skulle bli valet, om ett statligt kontrollorgan eller någon specialdomstol skulle avge sitt omdöme på denna punkt.»

Föredraganden. Vad angår de grundläggande principerna för koncessionsprövningen hänvisar jag till vad jag förut anförde. Spörsmålet huruvida eller i vad mån premiesättningen inom skadeförsäkring bör ställas under offentlig kontroll är föremål för 1945 års försäkringsutrednings bedömande. Det kan sålunda icke komma i fråga att nu göra ett principuttalande i detta ämne. I anledning av vad *Folket-Samarbete* anförde angående lagfästande av skälighetsprincipen även i fråga om skadeförsäkring må emellertid följande framhållas.

För skadeförsäkringen torde principen innebära, att premierna skola avvägas på ett skäligt sätt i förhållande till de risker, som de äro avsedda att täcka. Kontrollen över att så sker torde förutsätta, att det allmänna har till förfogande ett statistiskt material, som visar genomsnittsriskens storlek inom

olika grupper av försäkringsbeståndet. Att — såsom Folket-Samarbete föreslår — grunda kontrollen enbart på den bokföringsmässiga redovisningen är enligt min mening icke möjligt. Den omständigheten att verksamheten icke visar överskott ger nämligen icke något belägg för att premierna avvägs på ett skäligt sätt.

Det av Folket-Samarbete citerade uttalandet av kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering har utbrutits ur sitt sammanhang och därigenom fått en annan innebörd än den avsedda. Uttalandet tillhör diskussionen om ett statligt organ i syfte att förebygga skadlig verkan av konkurrensbegränsning inom näringslivet. Uttalandet kan sålunda icke återopas i förevarande sammanhang.

3. Livförsäkring och skadeförsäkring i samma bolag. Återförsäkring.

Utredningen. Gällande försäkringslag tillåter, att ett och samma bolag jämsides driver både liv- och skadeförsäkring. Utredningen intar härutinnan en annan ståndpunkt. I lagförslaget har upptagits föreskrift om att med livförsäkringsrörelse ej må förenas försäkringsrörelse av annat slag med mindre särskilda skäl därtill äro (2 § första stycket).

Utredningen anför i detta ämne följande:

Vad beträffar kombinationen brand- och livförsäkring förekommer den hos oss endast i företag, som arbeta i aktiebolagets form. I fråga om denna kombination må till en början framhållas olikheten i avseende å de ekonomiska förutsättningarna för bedrivandet av dessa två vitt skilda försäkringsgrenar. Beträffande livförsäkringen har den uppfattningen alltmera slagit igenom, att verksamheten skall drivas enbart för de försäkrades räkning; överskott, som under normala förhållanden beräknas uppstå på denna verksamhet, skola sålunda återbäras till försäkringstagarna och fördelas bland dem efter vissa för verksamheten i fråga speciellt avvägda metoder. Brandförsäkringen åter har prägeln av affärsrörelse i så måtto, att de överskott, som uppstå på verksamheten, icke — såsom i fråga om livförsäkring — återbäras till försäkringstagarna utan tillföras aktieägarna i en eller annan form.

Då verksamhet av så olikartad beskaffenhet och under så skilda förutsättningar drives av samma försäkringsaktiebolag, kunna tydligen uppstå motsättningar mellan livförsäkringstagarnas och aktieägarnas intressen. Det gäller sålunda bl. a. att uppdelas förvaltningskostnaderna mellan liv- och brandförsäkringsrörelsen på ett sätt som svarar mot de verkliga förhållandena, ett problem som särskilt beträffande vissa omkostnader är förenat med icke oväsentliga svårigheter. Det sätt, varpå uppdelningen sker, kommer givetvis att inverka på försäkringsbranschernas överskott och berör därigenom de båda parternas intressen. Även i fråga om kapitalplaceringen kunna olika synpunkter göras gällande, då fråga är om placering av medel, som tillhöra livförsäkringar med dess långa försäkringsavtal, eller då placeringen gäller brandförsäkringens medel. Tvenne olika förfaringssätt ha härvid kommit till användning i de blandade bolagen; antingen ha placeringarna för liv och brand hållits isär, eller ha de betraktats som gemensamma, varvid emellertid ränteinkomsten å dessa gemensamma placeringar fördelas mellan de båda försäkringsgrenarna i förhållande till storleken av vissa fonder.

Den här berörda sammankopplingen av liv- och brandförsäkring är ägnad att medföra och har i konkreta fall även medfört svårigheter att avgöra,

huruvida vissa fondavsättningar böra tillkomma livförsäkringstagarna elier betraktas såsom bolagets (aktieägarnas) egendom. Under tider, som präglas av fluktuationer på det ekonomiska livets område, accentueras svårigheterna, och avgörandet kan då få verkningar av stor ekonomisk betydelse för de därav berörda parterna.

Enbart nu nämnda omständigheter utgöra enligt utredningens mening tillräckligt motiv för att sammankoppling mellan liv- och brandförsäkringsverksamhet icke vidare bör tillåtas. Men även andra synpunkter föra till samma resultat. I organisatoriskt hänseende saknas anledning att knyta samman liv- och brandförsäkring. Ackvisitionen sker på olika sätt, även om i en del fall samma person kan vara lämpad för verksamhet i båda branscherna. Arbetet inom den centrala organisationen ställer helt olika krav på befattningshavarna inom ett brand- och ett livförsäkringsbolag. Tarifieringsarbetet såväl som skaderegleringsarbetet inom brandförsäkringen är sålunda av helt annan art än inom livförsäkringen och erbjuder problem, som sakna motsvarighet i fråga om sistnämnda försäkringsgren. Härtill kommer, att försäkringsrisken inom brandförsäkringen är till sin natur helt skild från risken inom livförsäkringen. Den naturliga riskgemenskap, som existerar å ena sidan inom ett kollektiv av brandförsäkringar och å andra sidan inom ett livförsäkringsbestånd, och som medger utjämning inom vart och ett av dessa bestånd för sig, kan icke på ett naturligt sätt utsträckas att omfatta båda bestånden sammantagna.

De synpunkter, som här anförts beträffande liv- och brandförsäkring i samma bolag, motivera enligt försäkringsutredningens mening principiellt förbud mot den nämnda kombinationen. Förbudsbestämmelsen bör utformas så, att livförsäkring som regel skiljes från varje slag av skadeförsäkring. Om däremot på grund av särskilda omständigheter en kombination av liv- och skadeförsäkring framstår såsom ändamålsenlig, bör från det allmänna sidan icke resas hinder däremot.

Utredningen finner det vidare angeläget, att principen om boskillnad mellan liv- och brandförsäkring göres tillämplig även i fråga om bestående försäkringsföretag. Tre inhemska bolag — de s. k. blandade bolagen — beröras härav, nämligen Försäkringsaktiebolaget Skandia, Brand- och livförsäkringsaktiebolaget Skåne samt Brand- och livförsäkringsaktiebolaget Svea. I detta ämne har försäkringsutredningen haft överläggningar med representanter för de tre bolagsledningarna. Från bolagens sida har man därvid förklarat sig beredd att medverka till en anordning, varigenom för vart och ett av de tre bolagen ett särskilt livförsäkringsaktiebolag bildas, till vilket livförsäkringsbeståndet överlåtes, medan respektive moderbolag behålla brandförsäkringsrörelsen. Närmare riktlinjer för uppdelningen hava uppdragits under samråd mellan försäkringsutredningen och bolagsledningarna. De principer, som därvid följts, tillgodose — framhåller utredningen — försäkringstagarnas befogade intressen. I detta hänseende må särskilt anmärkas, att bolagsledningarna förklarat sig villiga tillstyrka en anordning, varigenom överskott å livränterörelsen tillföres de försäkrade. Bolagen ha önskat avvakta statsmakternas ställningstagande till utredningens förslag angående förenklad procedur för överlåtelse av försäkringsbestånd innan de planerade åtgärderna vidtagas.

Beträffande kombinationen livförsäkring och annan skadeförsäkring än brandförsäkring anför utredningen vidare:

De omständigheter, som enligt utredningens mening motivera boskillnad mellan liv- och brandförsäkring, kunna åberopas jämväl för livförsäkringens skiljande från övriga skadeförsäkringsbranscher. Utredningen håller sålunda före, att kombination av liv och skadeförsäkring icke bör medgivas, såframt icke i det enskilda fallet särskilda skäl tala till förmån för en gemenskap. Avgörandet bör träffas uteslutande med hänsyn till vad som framstår såsom mest ändamålsenligt för försäkringstagarna. I detta sammanhang förtjänar sjuk- och olycksfallsförsäkringen särskild uppmärksamhet. Denna försäkringsgren, som är att anse såsom personförsäkring, likställes i lagen om försäkringsrörelse med skadeförsäkring, försåvitt den icke meddelas för livstid eller för längre tid än tio år, då den är underkastad samma bestämmelser som gälla för livförsäkring. Motivet till denna differentiering torde vara att tekniken för den långvariga sjuk- och olycksfallsförsäkringen företer betydande likhet med livförsäkringens teknik och då avtalen, liksom i fråga om livförsäkringen, omspanna långa tidsperioder, har den ansetts böra beredas samma skydd som denna.

Den nämnda differentieringen inom sjuk- och olycksfallsförsäkringen framstår även såsom resultatet av en historisk utveckling. Om man bortser från de s. k. sociala olycksfallsförsäkringsbolagen, driva för närvarande omkring ett trettiotal skadeförsäkringsbolag samt därjämte ett utländskt bolag här i riket sjuk- och olycksfallsförsäkring för kortare tid än tio år, i samtliga fall vid sidan av andra skadeförsäkringsgrenar. Enbart försäkring för längre tid tillhandahålles endast av tre bolag. — — — —

Enligt utredningens mening bör differentieringen mellan lång och kort sjuk- och olycksfallsförsäkring bibehållas. För tryggnad av försäkringstagarnas rätt är det av vikt, att de långa försäkringsavtalen inom personförsäkringen baseras på ett genomfört tekniskt system, för vilket grunder skola fastställas. De långa försäkringarna, vilka måste anses utgöra en mera kvalificerad försäkringsform, kräva från försäkringsgivarens sida förtrogenhet med problem av särskild art.

Historiskt ha förhållandena i vårt land utvecklats så, att den korta sjuk- och olycksfallsförsäkringen, vilken till skillnad från den långa försäkringen är uppsägbar, bedrives som en vanlig skadeförsäkringsbransch vid sidan av övrig skadeförsäkring såsom brand, automobil, ansvarighet, inbrott med flera försäkringsgrenar, medan den långa försäkringen drives av särskilda härför inrättade bolag. Det förekommer icke — bortsett från barnolycksfallsförsäkring och reseolycksfallsförsäkring — att något bolag tecknar både den korta och långa försäkringen.

Här inställer sig spörsmålet, huruvida den hittillsvarande utvecklingen på detta område kan anses vara av sådan art, att den bör konfirmeras i lagstiftningen. Vad närmast den långa sjuk- och olycksfallsförsäkringen beträffar är det uppenbart, att den ger försäkringstagaren ett större mått av trygghet än den korta, vilken kan uppsägas från försäkringsgivarens sida och, om en försämring av hälsotillståndet skulle inträda, icke kan förnyas på de ursprungliga villkoren. Den är med hänsyn härtill ur försäkringstagarens synpunkt värdefullare än den korta försäkringen. Om därför ett skadeförsäkringsbolag, som bland andra branscher driver även den korta sjuk- eller olycksfallsförsäkringen, önskar upptaga sjuk- och olycksfallsförsäkring för längre tid än tio år, bör enligt utredningens mening i princip hinder icke resas häremot, givetvis under förutsättning att behov härav föreligger och förutsättningar äro för handen, att den ifrågasatta utvidgningen av verksamheten är ägnad att under rådande förhållanden främja en sund utveckling av försäkringsväsendet. För närvarande bedrives emellertid kortfristig sjuk- och olycksfallsförsäkring av icke mindre än ett trettiotal skadeförsäkringsbolag,

vilket innebär en icke önskvärd splittring. Inom några av dessa bolag har nämnda försäkringsgren erhållit en betydande omfattning, medan för flertalet verksamheten i fråga är av relativt ringa betydelse. Därest nu berörda bolag skulle önska upptaga den långa sjuk- och olycksfallsförsäkringen, är det enligt utredningens mening av vikt, att den splittring, som för närvarande råder inom den korta försäkringen, icke utsträcker sig även till den långa försäkringens område. Koncessionsprövningen i föreliggande fall bör därför, så länge nuvarande förhållanden råda, vara synnerligen restriktiv. I varje fall bör koncession för den långa försäkringen icke beviljas andra skadeförsäkringsbolag än sådana vilka särskilt inriktat sig på den korta sjuk- och olycksfallsförsäkringen och därigenom åstadkommit en mera betydande verksamhet inom denna försäkringsgren.

Även om den långa och den korta sjuk- och olycksfallsförsäkringen ur teknisk synpunkt förete betydande olikheter, kräva de med hänsyn till riskbedömningen och skaderegleringsarbetet en i stort sett likartad expertis. Jämför man å andra sidan den långa försäkringen med livförsäkring i vanlig mening, är det i stället på det tekniska området som likheterna föreligga, medan framför allt skaderegleringsarbetet är helt artskilt. Den långa sjuk- och olycksfallsförsäkringen har sålunda viktiga beröringspunkter med såväl livsom skadeförsäkring. Under sådana förhållanden anser försäkringsutredningen hinder icke heller böra resas mot att ett livförsäkringsbolag upptager sjuk- och olycksfallsförsäkring för längre tid än tio år på sitt program. Godtages denna uppfattning, synas några principiella invändningar icke heller kunna anföras mot att ett livförsäkringsbolag driver den korta sjuk- och olycksfallsförsäkringen. Då emellertid denna försäkringsbransch — såsom nyss framhållits — redan drivs av icke mindre än ett trettiotal skadeförsäkringsbolag, bör det icke komma i fråga att bevilja ytterligare koncessioner.

Vidare behandlar utredningen olika frågor beträffande kombination av direkt och indirekt försäkring (återförsäkring). I praxis har indirekt affär i viss bransch ansetts såsom komplement till den direkta affären i samma bransch. Koncession för särskild bransch i direkt affär har sålunda ansetts innefatta rätt att driva motsvarande återförsäkringsrörelse. Däremot har tillstånd till indirekt affär i viss bransch icke ansetts omfatta även den direkta affären i samma bransch. Utredningen anser, att bärande motiv knappast föreligga att betrakta återförsäkringsverksamheten såsom ett självklart accessorium till den direkta affären, även om det av praktiska skäl merendels kan framstå som ändamålsenligt att kombinera de båda rörelsegrenarna. Vid begäran om koncession för viss försäkringsgren bör enligt utredningens mening den direkta och indirekta affären bedömas var för sig.

Utredningen anför härom vidare:

Återförsäkringens uppgift är att åstadkomma utjämning av det ekonomiska riskförloppet. Vid otillfredsställande riskutjämning måste man räkna med att genom tillfälligheternas spel det ekonomiska förloppet av verksamheten blir ojämnt och i ogynnsammaste fall rentav ruinerande för bolaget. Icke minst för livförsäkringsväsendet är sålunda en rationellt ordnad återförsäkringsverksamhet av stor vikt, större inom storförsäkringen än inom folkförsäkringen, där riskutjämningen automatiskt säkerställs genom att beståndet är sammansatt av ett mycket stort antal försäkringar med låga försäkringsbelopp. Det ligger i direktförsäkringsgivarens intresse att rationellt ordna riskutjämningen. Med hänsyn härtill är det naturligt, att initiativet till återförsäkringsavtal tillkommer denne. Återförsäkringen tillhör med andra ord di-

rektförsäkringsgivarens tekniska problem, som måste lösas ändamålsenligt och billigt för att skäligheten gentemot försäkringstagarna skall kunna tillgodoses. Det svenska livförsäkringsväsendet har för ändamålet bildat ett gemensamt återförsäkringsbolag. Detta bolag, Återförsäkringsaktiebolaget Sverige, behåller en mindre del av de mottagna återförsäkringarna men retrocederar återstoden, huvudsakligen till de anslutna rektförsäkringsbolagen. Ett mindre antal personer äro emellertid så högt livförsäkrade, att tillfredsställande riskutjämning icke lämpligen kan beredas genom den nämnda anordningen.

Det sist sagda kan motivera att svenskt bolag, som driver enbart indirekt affär i skadeförsäkring, beviljas koncession även för återförsäkringsrörelse i livförsäkring, om behov härav skulle uppstå. Sådan rörelse bör dock i fråga om svenska försäkringar inskränkas till retrocessioner från livåterförsäkringsbolag och ske mot riskpremie. Genom riskpremiemetod förebygges en i och för sig icke önskvärd sammanblandning av förvaltningen av livförsäkringsrörelsens tekniska fonder med fondförvaltningen i skadeförsäkringsbranscher. Detta syfte torde lämpligen kunna vinnas genom ett härför avpassat förbehåll i koncessionsvillkoren.

Vad angår frågorna, huruvida ett bolag, som driver direkt skadeförsäkringsrörelse, bör tillåtas att mottaga återförsäkring i liv, eller om ett livbolag bör få driva indirekt affär i skadeförsäkring, anser utredningen, att dessa i regel böra besvaras nekande. Här må hänvisas till vad nyss anförts angående de blandade bolagen. Det bör tilläggas, att ett mindre antal svenska försäkringsbolag för närvarande — ehuru i begränsad omfattning — driva de kombinationer, som här åsyftas. En avveckling av antingen livförsäkrings- eller skadeförsäkringsaffären torde icke komma att bereda nämnvärda olägenheter. Det är dock rimligt att, såframt icke frivillig överlåtelse av ettdera beståndet lämpligen kan åvägabringas, redan ingångna avtal fullgöras av det bolag, som slutit avtalet.

Beträffande koncession för återförsäkringsverksamhet framhåller utredningen följande synpunkter:

Med hänsyn till återförsäkringens betydelse för det moderna försäkringsväsendets stabilitet och funktionsduglighet har det allmänna i samma grad som beträffande direkt försäkring intresse av att verksamheten bedrives på lämpligt sätt. För meddelande av koncession för återförsäkringsbolag bör sålunda ställas samma krav, nämligen att verksamheten kan anses behöfelig och därjämte är ägnad att främja en sund utveckling. Därvid bör dock beaktas, att ett återförsäkringsbolag i allmänhet riktar sig även till den utländska marknaden. Ett väl utbyggt återförsäkringsföretag med goda internationella förbindelser kan vara av ekonomisk betydelse för vårt land.

Yttranden. Vad utredningen anfört angående rätt att driva såväl liv- som skadeförsäkring i samma bolag har på vissa punkter mött principiella erinringar, huvudsakligen dock endast såvitt angår återförsäkring.

Försäkringsinspektionen anmärker, att utredningen icke motiverat sitt principuttalande att ett bolag, som driver direkt skadeförsäkringsrörelse, i regel icke bör tillåtas mottaga livåterförsäkring. De skäl, som anförts till förmån för boskillnad mellan direkt liv- och brandförsäkring, synas inspektionen icke ha någon större bärkraft i förevarande fall. Särskilt gäller detta, då det är fråga om livåterförsäkring, som övertages från utländsk försäk-

ringsgivare. Sådan rörelse är, påpekar inspektionen, i lika hög grad affärsbetonad som brandförsäkringen.

Försäkringsbolagens riksförbund framför liknande synpunkter. Riksförbundet tillägger:

Utredningen synes hava alltför litet beaktat, att återförsäkringsverksamheten till sin natur är i hög grad internationell och därjämte mera affärs-mässigt betonad än annan försäkringsverksamhet, och i stället fört sina resonemang beträffande koncession för återförsäkring från den utgångspunkten, att återförsäkringen i främsta rummet är en anordning för ernående inom landet av en effektiv riskutjämning för det samlade försäkringsbeståndet inom de olika branscherna. Det enda sammanhang, i vilket utredningen uppmärksammat återförsäkringens internationella karaktär, är då den gör gällande, att även för koncession för återförsäkringsbolag böra ställas kraven att verksamheten kan anses behövlig och därjämte ägnad att främja en sund utveckling, men samtidigt påpekar, att ett återförsäkringsbolag i allmänhet riktar sig även till den utländska marknaden.

En koncessionsprövning beträffande återförsäkring på sätt utredningen synes hava tänkt sig skulle kunna leda till allvarlig skada för de svenska skadeförsäkringsbolag, som i större omfattning ägna sig åt internationell återförsäkringsverksamhet. Exempelvis skulle ett dylikt bolag kunna i konkurrens med andra, främst utländska, bolag förlora en vinstgivande återförsäkringsaffär i skadeförsäkring, om det icke samtidigt kunde taga livåterförsäkring. Överhuvud taget bör det icke resas hinder för ett direkttecknande svenskt skadeförsäkringsbolag att övertaga återförsäkring i såväl skade- som livförsäkringsbranscherna. Att livåterförsäkringsverksamheten därvid icke bör bedrivas efter sådana linjer, att det kan leda till men för försäkringstagnarna i de svenska livförsäkringsbolagen ligger i öppen dag, men detta är en angelägenhet för ledningen av dessa bolag att tillse och äger icke något sammanhang med principerna för beviljandet av koncession för återförsäkring. Det bör även uppmärksammas att försäkringsinspektionen i viss utsträckning utövar direkt kontroll över den återförsäkringsaffär, som avges av de direkttecknande svenska livförsäkringsbolagen. Anledning saknas att vid koncessionsprövning och tillsyn beträffande återförsäkring anlägga andra synpunkter än soliditetssynpunkten.

I detta sammanhang har riksförbundet uppmärksammat utredningens uttalande, att, om ett svenskt bolag, som driver enbart indirekt affär i skadeförsäkring, beviljas koncession även för återförsäkringsrörelse i livförsäkring, så bör sådan rörelse i fråga om svenska försäkringar inskränkas till retrocessioner från livåterförsäkringsbolag och ske mot riskpremie. Mot första ledet i detta uttalande måste inläggas en bestämd gensaga. Något skäl att framtinga en sådan dubbel affärssuppgörelse som retrocession innebär föreligger icke. Uttalandet har ej heller på något sätt motiverats av utredningen.

Föredraganden. De skäl utredningen anfört för ett principiellt förbud mot att förena liv- och skadeförsäkringsrörelse i samma bolag synas mig övertygande. Förbudet bör — såsom utredningen ock påvisat — likväl icke göras ovillkorligt. På koncessionsmyndigheten bör ankomma att efter diskretionär prövning meddela dispens, då särskilda skäl föranleda därtill. Försäkringsutredningen har pekat på vissa fall, där dispens enligt utredningens mening kan vara motiverad. I stort sett finner jag utredningens synpunkter välgrundade och ägnade att tjäna såsom ledning för rättstillämpningen. Jag

kan emellertid icke utan vidare ansluta mig till uttalandet, att ett bolag, som driver direkt skadeförsäkringsrörelse, i regel icke bör tillåtas mottaga livåterförsäkringsrörelse. Detsamma gäller uttalandet, att om ett bolag med enbart indirekt affär i skadeförsäkring beviljas koncession även för livåterförsäkring, sistnämnda rörelse bör inskränkas till retrocessioner från livåterförsäkringsbolag. Den kritik, som i remissyttrandena framförts mot dessa uttalanden, finner jag sålunda värd beaktande. Koncessionsfrågor av nu angiven art böra bedömas från fall till fall och med beaktande av alla på frågan inverkan faktorer. Härvid bör beaktas, att skälighetsprincipen införts beträffande livförsäkringen och att denna princip bör upprätthållas även då det gäller att genom återförsäkring utjämna kastningar i riskförloppet inom livförsäkringen. Kontrollen över att detta krav tillgodoses tillkommer försäkringsinspektionen, som med hänsyn härtill bör ägna återförsäkringsavtalen erforderlig uppmärksamhet.

Vad beträffar frågor om koncession för återförsäkringsverksamhet hänvisas till vad jag förut anfört därom, att hänsyn måste tagas även till handelspolitiska faktorer.

De blandade bolagens beredvillighet att anpassa sig efter en förbudsregel av nu angiven innebörd medför, att särskilda övergångsbestämmelser beträffande dessa bolag icke torde erfordras. Ej heller i övrigt torde förhållandena påkalla sådana bestämmelser.

E. Representationsfrågan såsom koncessionsvillkor i ömsesidigt bolag m. m.

Utredningen behandlar ingående frågan om delägares och garanters inflytande i ömsesidiga försäkringsbolag och anför härom bl. a. följande:

Delägarnas intressegemenskap utgör grunden för den ömsesidiga företags- typens struktur. Företaget skall bedrivas av delägarna själva och för deras räkning. En sådan gestaltning av företagsdriften torde vara tämligen lätt att upprätthålla under okomplicerade yttre förhållanden — ett ringa antal delägare, begränsat verksamhetsområde och enhetligt ekonomiskt intresse i avseende å företaget. I den mån dessa förhållanden kompliceras genom ökning av antalet delägare, dessas fördelning över större områden eller mindre samstämmighet i intressena, har det också visat sig svårt att förverkliga den tanke, som ligger till grund för det ömsesidiga försäkringsföretaget. Det blir därvid icke blott nödvändigt att från företagets beslutande organ, bolagsstämman, till verkställighetsorganet, styrelsen, överföra större del av det löpande förvaltningsarbetet. Av praktiska skäl försvåras därjämte delägarnas möjlighet att genom närvaro på bolagsstämman besluta om bolagets angelägenheter. Då företagets expansion nått en viss gräns, måste det anses helt uteslutet att delägarnas inflytande kan utövas i sådan form. Svårigheterna kunna lösas därigenom, att man tillskapar ett särskilt organ — här benämnt delegeradeförsamling — vilket har att besluta i delägarnas ställe. Det ligger i sakens natur, att denna anordning förutsätter, att det nämnda organet verkligen är representativt för delägarna. Detta organ ersätter bolagsstämman och har sålunda till uteslutande uppgift att tillgodose delägarnas intresse.

Under förarbetena till 1917 års försäkringslag torde frågan om delägarinflytandets praktiska gestaltning hava ägnats föga om ens någon uppmärk-

samhet. Lagen anger icke några riktlinjer för frågans lösning; lika litet har lagen givit offentlig myndighet möjlighet att påverka utvecklingen på detta område. Efter de senaste decenniernas utveckling är situationen för närvarande den, att vissa ömsesidiga försäkringsbolag eller typer av sådana bolag lyckats lösa frågan om delägarnas representation på ett både formellt och reellt godtagbart sätt. I andra bolag åter är delägarinflytandet en chimär, antingen till följd av att det helt kringskurits i bolagsordningen eller också blivit reellt betydelselöst, oaktat benämningen ömsesidig är ägnad att inge försäkringstagarna föreställningen om att de äga ett verkligt inflytande. Mellan dessa ytterlighetsfall förekommer en mångfald former. Efter nutida uppfattning måste förhållandena betecknas som i stort sett otillfredsställande. Försäkringsutredningen har ansett det vara en angelägenhet av stor vikt att söka finna en tillfredsställande lösning på de problem, som här anmäla sig. Uppgiften är icke enkel. Svårigheterna ligga huvudsakligen i att finna en anordning, som icke framstår såsom en tom formalitet utan åstadkommer ett delägarinflytande av reell innebörd. Det förtjänar anmärkas, att svårigheterna härutinnan otvivelaktigt i sin mån bidragit till den utveckling, som nu är ett faktum.

Representationsfrågan kompliceras även därav, att åtskilliga ömsesidiga försäkringsbolag äro utrustade med garantikapital. Detta fyller i stort sett samma funktion som aktiekapitalet i ett aktiebolag. Genom garantikapitalet tillföres bolaget rörelsemedel. Dess betydelse framgår därav, att försäkringslagen innehåller bestämmelse om att ömsesidigt försäkringsbolag icke må bildas utan garantikapital, där ej särskilda skäl till undantag finnas (119 §). Det har ansetts, att den som tillskjutit garantikapital i ett ömsesidigt försäkringsbolag bör vara tillförsäkrad inflytande i företaget. Allmängiltigheten av denna tes kan visserligen dragas i tvivelsmål, men å andra sidan är det obestridligt, att garanten i vissa situationer har ett befogat intresse att bevaka. Därvid uppkommer frågan om en avvägning mellan garanters och delägarers inflytande.

Innan utredningen närmare går in på de principiella riktlinjerna, torde det vara av intresse att något analysera de former för delägarinflytande, som hittills utbildats. Den tidigare försäkringsutredningen verkställde under år 1937 en undersökning angående då praktiserade former för delägarers och garanters inflytande i de ömsesidiga försäkringsbolagen. Undersökningens resultat skall här i korthet refereras. Någon påtaglig förskjutning i ena eller andra riktningen torde icke hava förekommit efter nämnda tidpunkt, varför undersökningen kan anses återspegla aktuella förhållanden.

Undersökningen, som omfattade praktiskt taget samtliga år 1937 verkssamma ömsesidiga riksbolag, nämligen 74 person- och skadeförsäkringsbolag samt 14 ränte- och kapitalförsäkringsanstalter, från vilka senare bortses i det följande, ger vid handen, att delägarnas inflytande formellt är ordnat enligt ettdera av tre olika alternativ. Dessa äro 1) direkt rösträtt på bolagsstämma, 2) rösträtt genom delegerade och 3) en kombination av de båda föregående systemen.

Systemet med direkt rösträtt för delägarna har upptagits i de flesta bolagsordningarna. Rösträtten utövas per capita eller i relation till försäkringsbelopp eller premie. Även andra metoder tillämpas för rösträttens avvägning. Ofta inträder rätten att rösta först sedan försäkringen varit i kraft under viss tid. Vanligen förekommer också den anordningen, att rösträtt ej må utövas genom ombud eller att samma ombud äger företräda allenast ett starkt begränsat antal delägare.

I 23 av de undersökta bolagen utövas delägarnas bestämmanderätt genom delegerade. Dessas antal växlar från högst 100 till lägst 9. Mycket skiftande

principer tillämpas för val av delegerade. I ett ringa antal fall utses de av delägarna själva för begränsad tid. En variant härav är, att halva antalet delegerade utses av försäkringstagarna, medan delegeradeförsamlingen i övrigt kompletterar sig själv. Den sistnämnda anordningen — att delegeradeförsamlingen kompletterar sig själv — förekommer i åtskilliga bolag. Ett av dessa bolag har tillika infört den bestämmelsen, att ett visst antal försäkringstagare, minst 500, kunna påkalla utlysande av allmänt försäkringstagarmöte, vilket äger att besluta om entledigande av delegerade och utseende av nya i de avgångnas ställe. Några bolag tillämpa den anordningen, att en särskild institution — landsting, handelskammare, kooperativa förbundets kongress, tjänstemannaföreningar — utser delegeradeförsamling. I en bolagsordning föreskrives, att garanten äger deltaga i val av delegerade för försäkringstagarna. Åtskilliga varianter av de nu nämnda exemplen förekomma.

Även i fråga om det tredje av de nyss nämnda systemen förekomma mycket varierande anordningar. I allmänhet är beslutanderätten på det sätt uppdelad, att delägarna hava att själva på bolagsstämman besluta i vissa frågor, medan beslutanderätten i övrigt tillkommer utsedda delegerade.

Av de 74 bolag, som omfattades av undersökningen, redovisade 22 icke återbetalat garantikapital. I de flesta av sistnämnda bolag åtnjuter garanten rösträtt vid sidan av försäkringstagarna eller delegerade för dem. Såsom redan nämnts förekommer också den anordningen, att garanterna äga deltaga i val av delegerade för försäkringstagarna.

Slutligen förtjänar framhållas, att i ett mindre antal bolag styrelseledamöterna i denna egenskap samt i vissa fall även revisorerna äga rösträtt å bolagsstämma.

För de lokala bolagen (ömsesidiga läns- och häradsbolag), vilka icke omfattades av undersökningen, är representationsproblemet betydligt lättare att lösa. I dessa bolag torde regelmässigt delägarna själva besluta om bolagets angelägenheter å bolagsstämma, därvid rösträtten utövas per capita eller i proportion till försäkrings- eller premiebelopp. Det saknas dock icke exempel på delegeradeförsamling inom dessa bolag. Endast i något enstaka fall torde lokalt bolag hava bildats med garantikapital.

För att belysa problemläget redogör utredningen härefter för representationsordningen i några nu existerande ömsesidiga försäkringsbolag. I två av de anförda exemplen är representationsordningen enligt utredningens mening uppenbart otillfredsställande, medan i två andra fall delägarnas beslutanderätt gestaltats i former, som utredningen finner godtagbara. I anslutning till de båda sista exemplen anmärker utredningen, att bolagets anknytning till en viss intressegrupp i samhället är ägnad att starkt underlätta representationsfrågans lösning.

Den av utredningen refererade undersökningen omfattade jämväl frågan i vilken utsträckning försäkringstagarna faktiskt utövat sin rösträtt i de fall, där sådan tillkommit dem enligt bolagsordningen. Denna kategori representerades vid undersökningstillfället av 53 bolag, av vilka 12 hade garantikapital med rösträtt å bolagsstämman. För tioårsperioden 1928—1937 infordrade utredningen därjämte från bolagen uppgifter angående dels antalet representerade försäkringstagare å bolagsstämmorna och dels röstfördelningen mellan å ena sidan försäkringstagarna och å andra sidan garantier eller inneha-

vare av aktier i vederbörande förlagsaktiebolag. Av undersökningen framgick — anför utredningen — att försäkringslagarna endast i rena undantagsfall utövat något inflytande i dessa bolag.

Härefter anför utredningen följande:

Idén om frivilliga sammanslutningar till ömsesidigt bistånd gentemot risker av ekonomisk art har i vårt land historisk förankring. Såsom förut antytts har idén under de senare årens utveckling blivit i viss mån bortskymd. I våra dagar framstår det emellertid som naturligt att delägarna i ett ömsesidigt bolag skola vara garanterade ett verkligt inflytande på företagets ledning. Representationskravet gör sig gällande med olika styrka beroende på verksamhetens art och omfattning m. m. I fråga om livförsäkring med dess långfristiga försäkringsavtal måste kravet på ett verkligt delägarinflytande tillmätas ännu större betydelse än i fråga om skadeförsäkringen.

Frågan om lämplig representation utgör enligt utredningens förslag ett led i koncessionsprövningen. Detta tillhör det tidigare omnämnda kvalitativa koncessionskravet. Ny koncession skall sålunda kunna beviljas endast då representationsordningen är fullt tillfredsställande. Såsom redan tidigare framhållits skola även alla bestående bolag underkastas koncessionsprövning i samband med den nya lagstiftningens genomförande.

Vad beträffar formen för delägarinflytandet må till en början understrykas, att uniformitet icke i och för sig är att eftersträva. Fastmera är det av vikt att representationsformen anpassas efter verksamhetens art och inriktning. Också verksamhetens omfattning är härvidlag av väsentlig betydelse. Erfarenheten har visat, att ett rösträttssystem som bygger på försäkringslagarnas direkta deltagande i bolagsstämma blir en tom formalitet utom i bolag med ett ringa antal delägare. Denna representationsform kan följaktligen icke godtagas i de större bolagen. För dessa bolags vidkommande gäller spörsmålet därför att åstadkomma något organ för delägarna, vilket handlar i deras ställe och i deras intresse. Här äro olika lösningar tänkbara. Svårigheten ligger i att åstadkomma ett organ, som genom sin sammansättning kan anses verkligt representativt för delägarintresset. Åt varje enskilt bolag bör överlämnas att söka finna en representationsordning, som är den med hänsyn till bolagets egenart mest ändamålsenliga. För ömsesidigt försäkringsbolag, som är direkt anknutet till en organisation av något slag eller till viss yrkes- eller intressegrupp, ter sig frågan förhållandevis enkel. Om något bolag icke träffar en ur det allmännas synpunkt tillfredsställande anordning, bör koncessionsmyndigheten kunna anvisa sådan. Flera möjligheter till en dylik mer eller mindre standardiserad representationsform hava diskuterats inom försäkringsutredningen. Efter prövning av de olika alternativen har utredningen ansett sig böra förorda en lösning efter följande riktlinjer.

Ett *försäkringsväsendets förtroenderåd* tillskapas med uppgift att i de ömsesidiga försäkringsbolag, som önska begagna sig därav, utse delegerade-församling för bolaget. Rådet sammansättes av representanter för sådana större organisationer i samhället som arbetsgivareföreningen, landsorganisationen, tjänstemännens centralorganisation, handels-, småindustriens, hantverkets och jordbrukets näringsorganisationer, industriförbundet, konsumentkooperationen, bostadskooperationen, stadsförbundet, landskommunernas förbund, hushållningssällskapen, nykterhetsrörelsen o. s. v. Politiska organisationer böra däremot icke komma i fråga. Man bör på sådant sätt kunna för uppdraget förvärva personer, vilka äro väl förtrogna med ekonomiska och sociala problem samt besitta ingående personkännedom på samhällslivets olika områden. Antalet ledamöter bör icke vara alltför ringa och i varje

fall icke understiga 20. Ledamotskapet skall helt hava karaktären av förtroendeuppdrag. För att stärka förtroenderådets ställning och därjämte skapa garantier för en allsidig sammansättning synes det lämpligt, att Kungl. Maj:t utser ledamöterna inom förslag, avgivna av vederbörande organisationer.

Förtroenderådet skall ha till uteslutande uppgift att utse delegeradeförsamling i ömsesidiga försäkringsbolag, som införa denna valanordning. Vid fullgörande av sin uppgift bör rådet beakta det berörda bolagets speciella förhållanden. Väsentligt olika synpunkter göra sig nämligen gällande vid val av delegerade i t. ex. ett livförsäkringsbolag och ett sjöförsäkringsbolag. Det kan visserligen invändas, att man här förutsätter en förtrogenhet med förhållandena inom försäkringsväsendet hos rådets enskilda ledamöter, som i regel icke kan väntas föreligga. Denna invändning får emellertid icke överdrivas. Genom en allmän orientering på området, baserad på uppgifter från försäkringsinspektionen, torde erforderligt sakligt underlag för valet kunna skapas. Det ligger självfallet vikt uppå att kandidatnomineringen är fri, bortsett från den naturliga begränsningen att endast den som själv är försäkringstagare i bolaget bör kunna utses till delegerad. Det bör stå försäkringstagare fritt att hos förtroenderådet föreslå kandidat till delegeradeförsamlingen. Samma frihet skall tillkomma bolaget. Förtroenderådet bör emellertid vara obundet av förslagen. Eftersom valet sker i offentlighetens fulla ljus, torde någon risk för obehörigt inflytande från bolagsledningens sida icke behöva befaras.

Såsom redan anmärkts är den här skisserade representationsordningen en utväg, som bör stå öppen för de bolag, vilka icke med hänsyn till föreliggande omständigheter kunna finna någon likvärdig eller bättre lösning. Det centrala i problemet — och tillika ett oeftergivligt koncessionsvillkor — är, att delegeradeförsamlingen så sammansättes, att den blir i egentlig mening representativ för delägarintresset och samtidigt i stånd att på ändamålsenligt sätt fylla sin uppgift. Föreligga icke dessa förutsättningar, äventyras koncessionen.

Ett par av de övriga av försäkringsutredningen diskuterade alternativen må i detta sammanhang antydast. Genom lottning — exempelvis på försäkringsbrevens nummer — kan en valkorporation utses, vilken i sin ordning utser delegeradeförsamling. Metoden kan praktiskt förenklas genom en uppdelning på geografiskt begränsade områden. Vid varje tillfälle förrättas val endast inom visst område, varvid ett bestämt antal delegerade utses. Ett annat system innebär, att försäkringstagarna — individuellt eller sammanförda i lokala valmansföreningar — utse delegerade genom att per post insända röstsedlar till en särskild valnämnd. Röstningen sker på grundval av en av valnämnden upprättad kandidatlista, vilken tillkommit efter fri kandidatnominering. Slutligen bör framhållas, att under vissa omständigheter en kombination av skilda valmetoder kan visa sig lämplig, exempelvis så att delegeradeförsamlingen delvis utses av förtroenderådet och delvis av någon till försäkringsbolaget anknuten intressegrupp.

Särskilda behörighetsvillkor för delegerade torde icke böra uppställas i lagen. Vissa begränsningar te sig naturliga och kunna förutsättas bli beaktade vid koncessionsprövningen. En sådan begränsning har redan nämnts, den nämligen, att det i allmänhet icke torde vara lämpligt att person utanför försäkringstagarnas egen krets utses till delegerad. Av principiella skäl böra även styrelseledamöter och revisorer vara uteslagna. Detsamma bör gälla alla kategorier av anställda i bolaget. En annan sak är att bolagets ledning och revisorer böra vara närvarande vid sammanträde med delegeradeförsamlingen för att lämna upplysningar rörande verksamheten.

Utredningen behandlar härefter avvägningen av garantikapitalets inflytande och anför härom följande:

Garantibeloppet utgör i regel det ömsesidiga försäkringsbolagets startkapital. Utvecklar sig rörelsen gynnsamt, bildas efter hand rörelsekapital inom företaget, varigenom garantikapitalet i motsvarande grad minskar i betydelse. Ett framgångsrikt ömsesidigt livbolag avsätter småningom så stora fonder, att garantien blir helt betydelselös. Såsom redan framhållits kunna förhållandena vara sådana, att garantens krav på medinflytande framstå såsom fullt befogade. I andra fall te de sig mindre befogade eller rentav obefogade. Vilket som är förhållandet, bör prövas i koncessionsväg. Försäkringsutredningen förutsätter att garantiavtalet liksom varje förändring däri skall godkännas av koncessionsmyndigheten. I den mån garantikapitalet icke längre erfordras för rörelsens ändamålsenliga bedrivande, skall kapitalet återbetalas och dess inflytande i motsvarande grad minskas. Sedan hela garantikapitalet återbetalats, skall garanten följaktligen avskäras från varje inflytande i företaget. Skälig avvägning av rösträtten mellan garantikapitalet och försäkringstagarna bör ske med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall. En mekaniskt verkande regel härför är uppenbarligen icke lämplig. Såsom allmän princip torde emellertid böra gälla, att garanten icke under några förhållanden får tilldelas större inflytande än delägarkollektivet.

Till stöd för kravet på ett stort inflytande för garantikapitalet har särskilt det argumentet anförts, att garanten måste säkerställa sig mot tillfälliga majoriteter på bolagsstämman. Även om denna synpunkt under nuvarande förhållanden icke kan anses ogrundad, blir efter genomförande av utredningens förslag läget ett annat. Såsom bolagsstämma skall, bortsett från de minsta bolagen, fungera en kvalificerad delegeradeförsamling, där risken för osaklig opinionsbildning får anses starkt reducerad.

Beträffande de lagföreskrifter utredningen upptagit i anslutning till det nu anförda torde jag få hänvisa till 169 §, 170 § första stycket 16—19 samt 193 och 207 §§ lagförslaget. Jag torde få tillfälle återkomma härtill vid behandlingen av de särskilda paragraferna.

I anslutning till representationsfrågan i ömsesidiga försäkringsbolag berör utredningen ett ämne av stort intresse, nämligen möjligheten att bereda försäkringstagarna inflytande i försäkringsaktiebolag. Efter att ha anmärkt, att, enligt företagstypens struktur, aktieägarna här utöva det förhärskande inflytandet, erinrar utredningen om den möjlighet som redan enligt gällande lagstiftning (49 och 64 §§ försäkringslagen) föreligger för försäkringsaktiebolag att låta valkorporation utanför bolagsstämman utse en eller flera styrelseledamöter och revisorer. Från allmän synpunkt måste det anses önskvärt att försäkringstagarna beredas inflytande även i försäkringsaktiebolag. Denna synpunkt borde tillmätas särskild vikt i fråga om livförsäkring. Ämnet gäve vidsträckta aspekter. Med hänsyn till begränsningen i försäkringsutredningens direktiv har utredningen emellertid icke ansett sig böra närmare ingå på frågan.

Utredningens principiella synpunkter på representationsfrågan i ömsesidiga försäkringsbolag ha icke mött gensaga i något remissyttrande. *Folket-Samarbete* säger sig vilja kraftigt understryka kritiken av det sätt, på vilket del-

ägarnas inflytande utövas i flertalet ömsesidiga riksbolag. Anstalterna tillfoga:

Att delägarna i de flesta ömsesidiga riksbolagen icke ha något verkligt inflytande över verksamheten beror säkerligen i många fall på omöjligheten att organisera ett sådant inflytande från ett mycket stort antal över hela landet spridda delägare, vilka icke ha något annat sammanhållande band än att de äro försäkrade i samma bolag. Utredningens uttalande, att »bolagets anknytning till viss intressegrupp är ägnad att starkt underlätta representationsfrågans lösning» bör därför understrykas, givetvis under förutsättning att anknytningen är naturlig med hänsyn till försäkringsbeståndets uppkomst och sammansättning.

Landsbygdens brandförsäkringsbolags förening kommenterar den av utredningen verkställda undersökningen rörande deltagandet i bolagsstämmans förhandlingar såvitt angår de lokala bolagen. Även om det kan påvisas, att delägarna i många fall i ringa utsträckning begagna sin rätt att genom närvaro på bolagsstämma delta i handläggningen av bolagets angelägenheter, vill föreningen för sin del framhålla, att erfarenheten visar hurusom ett livligare intresse för bolagsstämmorna utvecklats vid sådana tillfällen, då frågor av större vikt förekommit till behandling, eller inom bolag, där någon ändring av bolagsledningen satts i fråga. Dessa förhållanden utgöra enligt föreningens uppfattning ett belägg för att ett fåtaligt deltagande i bolagsstämma får antagas innebära, att förvaltningen utövas i överensstämmelse med delägarnas intressen och önskemål.

Förslaget om tillskapandet av ett försäkringsväsendets förtroenderåd har föranlett erinringar i vissa avseenden. *Försäkringsinspektionen* anser, att ett sådant centralt organ skulle bli lämpligt för de större bolagens del. Däremot hyser inspektionen tvivel om lämpligheten av detta organ för de lokala bolagens vidkommande. Även om förtroenderådets medlemsantal blir förhållandevis stort, förefaller det inspektionen knappast troligt, att rådet kan komma att besitta erforderlig kännedom i sådana avseenden, som kunna anses vara av betydelse för de lokala bolagen. Inspektionen framkastar tanken att inrätta ett eller flera särskilda förtroenderåd för dessa bolag.

Landsbygdens brandförsäkringsbolags förening avvisar tanken på ett förtroenderåd såvitt angår de lokala bolagen. Föreningen understryker vad utredningen anfört därom, att delägarnas intressegemenskap utgör grunden för den ömsesidiga företagstypens struktur samt att företaget skall bedrivas av delägarna själva och för deras räkning, varefter föreningen tillägger följande:

Från denna utgångspunkt vill föreningen framhålla att det för de lokala bolagens del icke bör komma i fråga att representationsfrågan löses genom att delegerade utses av ett särskilt tillskapat »försäkringsväsendets förtroenderåd» sammansatt av representanter för vissa organisationer och korporationer inom samhället. Det synes angeläget och åtminstone inom dessa bolag genomförbart att ett avgörande inflytande förbehålles bolagens egna delägare. Den redan på flera håll genomförda metoden med fullmäktige, distriktsvis valda av och bland delägarna, måste vara den lämpligaste lösningen, där direkt rösträtt å bolagsstämma icke kan ifrågakomma.

Till ytterligare belysande av frågan om representationsformen vill för-
eningen framhålla att varje form av delegeradeförsamling innebär en om-
kostnadsbelastning för bolaget, enär de delegerade måste erhålla såväl rese-
kostnads- som traktamentsersättningar.

Folket-Samarbete betecknar förslaget om ett försäkringsväsendets för-
troenderåd såsom artificiellt och fortsätter:

Då det icke synes vara möjligt att finna en bättre lösning för sådana öm-
sesidiga riksbolag, som icke ha en naturlig anknytning till en folkrörelse eller
intresseorganisation, vill *Folket-Samarbete* dock icke avstyrka anordningen
men det är angeläget att den betraktas såsom en nödfallslösning. Nästan varje
representationsform, som utnyttjar en osökt samhörighet med någon större
organisation, måste betraktas såsom överlägsen en av »försäkringsväsendets
förtroenderåd» utsedd delegeradeförsamling.

Försäkringsbolagens riksförbund har icke funnit anledning att nu upptaga
frågan om ett försäkringsväsendets förtroenderåd till granskning, eftersom
riktlinjerna för tillskapandet av ett sådant råd endast i korthet skisserats och
då det över huvud taget ej är säkert, att rådet skulle få någon uppgift att
fylla. Förbundet uttalar förvissningen, att, om framdeles behov skulle upp-
komma av särskilda anordningar av det slag utredningen tänkt sig, förbundet
då beredes tillfälle att taga ställning till saken.

Utredningens förslag beträffande avvägningen av garantikapitalets infly-
tande har berörts i *försäkringsinspektionens* yttrande. Inspektionen ansluter
sig till principen att i den mån garantikapitalet icke längre erfordras för rö-
relsens ändamålsenliga bedrivande detsamma skall återbetalas och dess in-
flytande i motsvarande grad minskas. Emellertid vill inspektionen i fråga
om sådana ömsesidiga försäkringsbolag, som ingå i en koncern framhålla,
att garantikapitalet utgör instrument för koncernens sammanhållning och
att, om garantikapitalet skall återbetalas, moderbolagets anspråk på infly-
tande bör tillgodoses på annat sätt.

Folket-Samarbete har slutligen ägnat uppmärksamhet åt det förhållandet,
att två skilda associationsformer — aktiebolag och ömsesidiga bolag — före-
komma inom det enskilda försäkringsväsendet. Anstalterna anföra härom
följande:

Att den ömsesidiga bolagsformen i och för sig är det mest naturliga ut-
trycket för försäkringsidén behöver icke särskilt motiveras. Eftersom den
personliga ansvarigheten redan avskaffats i samtliga ömsesidiga livbolags
bolagsordningar och av försäkringsutredningen föreslås avskaffad för all
personförsäkring (168 §), och då likvidationsbestämmelserna för ett ömse-
sidigt livbolag snarast få anses förmånligare för försäkringstagarna än mot-
svarande bestämmelser för ett livförsäkringsaktiebolag, synes aktiebolags-
formen icke längre ha någon uppgift att fylla för livförsäkringens vidkom-
mande. Detsamma gäller annan personförsäkring i den mån den förekommer
fristående från sakförsäkring, medan däremot delägarnas uttaxeringsrisk
inom ömsesidiga sakförsäkringsbolag alltjämt ger aktiebolagsformen existens-
berättigande på detta område. *Folket-Samarbete* har ansett sig böra ge ut-
tryck åt dessa synpunkter därför att det icke torde vara utan betydelse att

de beaktas vid de fusioner, som sannolikt — bl. a. på grund av skärpt konkurrens — komma att äga rum under de närmaste åren.

Föredraganden. Försäkringsutredningens uttalande, att delägarnas intressegemenskap utgör grunden för den ömsesidiga företagstypens struktur, synes mig träffa det centrala i det föreliggande problemet. Utgår man från detta betraktelsesätt, blir en given konsekvens, att åt delägarna måste förbehållas ett bestämmande inflytande i företaget. Detta utesluter icke, att under vissa betingelser en avvägning mellan skilda intressegrupper kan finnas nödvändig. Närmast gäller detta avgränsningen av garanters anspråk på medbestämmanderätt. Avvägningen torde emellertid endast under särskilda förhållanden böra genomföras så, att det avgörande inflytandet fränhåndes delägarna.

Representationsfrågan måste vara löst på tillfredsställande sätt i bolagsordningen. Detta framstår som ett oavvisligt koncessionsvillkor. Det måste tillses, att icke bolagsordningen blir allenast en skylt och delägarinflytandet nedsjunker till en tom formalitet. Så synes för närvarande vara förhållandet i påfallande stor utsträckning. Bestämmelserna böra därför så utformas, att beviljad koncession förverkas, därest delägarinflytandet mister sin reella innebörd. I detta hänseende tillåter jag mig hänvisa till 288 § i förslaget, vartill jag senare återkommer.

Med det nu sagda har jag velat ytterligare understryka utredningens principuttalanden, till vilka jag helt ansluter mig. Av det anförda torde vidare framgå, att jag icke lämnat obeaktat det av försäkringsinspektionen anmärkta förhållandet, att ett moderbolag kan äga anspråk på inflytande i ett dotterbolag av den ömsesidiga företagstypen även sedan garantikapitalet återbetalats. Ehuru det står klart, att under vissa betingelser företagsekonomiska fördelar kunna vinnas genom verksamhet i koncernens form — vilka fördelar i sista hand böra komma försäkringstagarna till godo — torde det i regel böra ankomma på försäkringstagarna själva att avgöra, huruvida i ett givet fall koncernformen är ändamålsenlig eller icke.

Praktiska skäl torde göra det ofrånkomligt, att i stora bolag — varmed jag här närmast avser bolag med stort antal försäkringstagare eller med vidsträckt verksamhetsområde — tillskapa ett särskilt instrument för delägarinflytandet, en delegeradeförsamling. En självklar förutsättning är att detta organ verkligen är representativt för delägarna. I de fall, där bolaget är anknutet till viss yrkes- eller intressegrupp, utgör denna en naturlig valkorporation för utseende — helt eller delvis — av delegerade. Problemet ter sig här förhållandevis enkelt. I den mån bolaget saknar sådan anknytning, kunna svårigheter uppkomma. Försäkringsutredningen har emellertid antytt olika möjligheter. I anslutning till vad utredningen anfört angående möjlighet att utse valkorporation genom lottning bland försäkringstagarna vill jag anmärka, att — enligt vad jag inhämtat — en sådan valmetod numera utarbetats inom ett svenskt livförsäkringsbolag. För bolag, som icke finna någon lämplig lösning på representationsfrågan, anvisar försäkringsutredningen utvägen att

låta ett av Kungl. Maj:t utsett förtroenderåd välja delegerade. Tanken erbjuder stort intresse även om anordningen från praktisk synpunkt kan te sig något otymplig.

En annan utväg att tillgodose delägarintresset, som utredningen icke tagit upp till diskussion, är att förbehålla offentlig myndighet — närmast Kungl. Maj:t — rätt att utse delegeradeförsamling. En variant härav är att det allmänna utser en eller flera representanter i styrelsen. Detta synes mig vara en enklare lösning än alternativet med förtroenderåd. Det kan självfallet ur principiell synpunkt invändas, att endast den som själv är försäkringstagare i bolaget bör tillåtas taga säte i delegeradeförsamlingen eller styrelsen. Denna synpunkt, som jag icke vill frångå ett visst fog, får dock icke överbetonas. Det väsentliga är att till uppdraget förvärva personer, som äro väl kvalificerade för detsamma.

Försäkringsutredningen har föreslagit, att efter den nya lagens ikraftträdande de bestående bolagen skola söka ny koncession. Därvid kommer klarhet att vinnas huruvida eller i vad mån bolagen icke kunnat på tillfredsställande sätt lösa representationsfrågan. Det synes mig lämpligt att avvakta denna tidpunkt innan slutlig ståndpunkt tages till spörsmålet om och i vilken form medverkan från det allmännas sida finnes påkallad för frågans lösning. Vad särskilt angår tanken på ett av Kungl. Maj:t utsett förtroenderåd, vill jag redan i detta sammanhang framhålla som min mening, att ett sådant organ icke torde böra tillskapas för att välja delegerade endast i ett eller annat bolag. Ett mera utbredd behov utgör en första förutsättning härför.

De lokala bolagens mera okomplicerade förhållanden underlätta möjligheterna till demokratisk förvaltning. Några åtgärder från det allmännas sida i syfte att stärka delägarnas inflytande i dessa bolag torde — åtminstone för närvarande — icke vara påkallade. Självfallet måste dock också på detta område utvecklingen med uppmärksamhet följas från koncessionsmyndighetens sida.

Såväl i betänkandet som i ett remissyttrande har frågan om lämpligaste företagsform berörts. Det synes mig klart, att de båda associationstyper som här kunna ifrågakomma — aktiebolag och ömsesidiga bolag — äro i olika grad lämpade för skilda försäkringsbranscher. Mot bakgrunden av nutida samhällsuppfattning ter det sig icke tilltalande, att verksamhetsgrenar som stå socialvården nära — i detta fall främst personförsäkring i vidsträckt mening — göras till föremål för privatekonomiskt företagariintresse. Å andra sidan är otvivelaktigt aktiebolaget den naturliga företagstypen för exempelvis återförsäkringsrörelse. Vid koncessionsprövning för nybildat försäkringsbolag måste enligt min mening hithörande frågor beaktas.

Slutligen vill jag i detta sammanhang understryka försäkringsutredningens uttalande om önskvärdheten av att åt försäkringstagarna beredes inflytande även i försäkringsaktiebolag. I förslaget (70 och 98 §§) har — i överensstämmelse med vad som redan nu gäller — upptagits bestämmelse om att en eller flera styrelseledamöter och revisorer skola kunna utses i annan ordning än å bolagsstämma. Denna möjlighet att tillskapa ett inflytande för försäkringsta-

garna även i försäkringsaktiebolag torde, enligt vad jag inhämtat, hittills icke i något fall hava utnyttjats.¹ Bestämmelsen har uppenbarligen begränsad räckvidd men synes fördenskull icke böra lämnas obeaktad vid koncessionsprövningen. Vidare torde utvägen att låta representant för det allmänna inträda såsom styrelseledamot eller revisor böra hållas öppen även för försäkringsaktiebolagens del. Det bör sålunda stå bolaget fritt att i bolagsordningen intaga bestämmelse om att exempelvis en styrelseledamot utses av koncessionsmyndigheten.

II. Folkförsäkring.

Inledning. I direktiven för försäkringsutredningen erinrades om att i de av Kungl. Maj:t stadfästa grunderna för beräkning av livförsäkringspremier två skilda premienivåer — bortsett från den kollektiva tjänstepensionsförsäkringen — tillämpas, nämligen en för stor försäkring och en för liten försäkring, den senare även kallad folkförsäkring. Vidare framhölls, att den högre premienivån för det sistnämnda slaget av försäkring motiverats bl. a. med de högre relativa omkostnader folkförsäkringen ansetts kräva, föranledda bl. a. av en fullständigare kundtjänst i vissa avseenden från vederbörande försäkringsbolags sida. Utredningen anmodades i direktiven att ägna uppmärksamhet åt förhållandet mellan stor och liten försäkring. Sålunda borde undersökas, huruvida tillräckliga skäl alltjämt finnas att inom de breda lagren bedriva en försäkringsverksamhet, som för försäkringstagarna medför väsentligt högre kostnader än övrig livförsäkring. Om dylika skäl föreläge, måste tillses, att gränsdragningen mellan de båda försäkringsformerna skapade garantier för att de personer, vilkas försäkringsbehov lämpligen borde tillgodoses exempelvis genom stor försäkring, icke tillfördes folkförsäkringens klientel och därmed drabbades av de högre omkostnader denna försäkring kräver. Utredningen hade enligt direktiven vidare att överväga spørgsmålet, huruvida stor och liten försäkring borde bedrivas av samma bolag samt, om så icke skulle befinnas lämpligt, huruvida båda försäkringsformerna borde tillhandahållas allmänheten genom samma ombud.

Försäkringsutredningen har ägnat hithörande spørgsmål ingående uppmärksamhet. De synpunkter utredningen framfört återspeglas icke i lagtexten utan taga uteslutande sikte på rättstillämpningen. Utredningen har kommit till det resultatet, att de särskilda förmåner, folkförsäkringen kan erbjuda, fortfarande äro ägnade att tillgodose ett faktiskt behov i samhället. Skäl finnas sålunda enligt utredningens mening att bibehålla folkförsäkringen som en särskild försäkringsbransch. För rätt att driva verksamhet i denna bransch uppställer utredningen emellertid särskilda krav. Uppfyllandet av dessa krav är förutsättning för beviljande respektive bibehållande av koncession.

¹ Försäkringsbolagen De Förenade och Framtiden hava offentligt tillkännagivit en överenskommelse om sammanslagning till ett företag i aktiebolagsform. Försäkringstagarna skola äga utse 4 ledamöter i aktiebolagets styrelse.

I fråga om folkförsäkringen är betänkandet icke enhälligt, i det att ledamoten av utredningen herr Hermansson i denna del anmält skiljaktig mening.

Det synes mig lämpligt att här begränsa framställningen till de grundläggande principerna i ämnet och i övrigt hänvisa till betänkandet, del II s. 107—140 och 355—361.

Utredningen. Folkförsäkringen upptogs som särskild försäkringsgren i vårt land i slutet av 1890-talet. År 1900 utgjorde antalet folkförsäkringar 14 000 med en total försäkringssumma av 6 miljoner kronor. Medelförsäkringssumman uppgick sålunda till 429 kronor. År 1943 hade beståndet vuxit därhän, att antalet försäkringar uppgick till över 2 miljoner, försäkringssumman till drygt 2,2 miljarder kronor och medelförsäkringssumman till närmare 1 100 kronor. Nyanskaffningen inom folkförsäkringen uppgick sistnämnda år till 172 000 försäkringar med ett totalt försäkringsbelopp av 234 miljoner kronor och en medelförsäkringssumma av 1 361 kronor.

Mot bakgrunden av den erfarenhet, som under ett halvsekel vunnits inom folkförsäkringen, tecknar utredningen folkförsäkringens mål och medel på följande sätt:

Folkförsäkringens uppgift är att erbjuda livförsäkringsskydd åt de samhällsgrupper, vilkas ekonomiska bärkraft är svag eller som eljest leva under mera osäkra förhållanden. Avvägningen av detta skydd bör ske med hänsyn till försäkringstagarnas förhållanden och till de välfärdsanordningar, som samhället självt erbjuder. För de nämnda befolkningsskikten är det av särskild betydelse att försäkringsskyddet vidmakthålles även under perioder, då den försäkrade på grund av sjukdom, arbetslöshet eller liknande förhållanden är ur stånd att fullgöra premiebetalningen. Den obligatoriska premiebefrielsen vid sjukdom står därför i främsta ledet bland folkförsäkringens speciella prestationer. Inom folkförsäkringen hava också särskilda anordningar träffats för beredande av anstånd, helt eller delvis, med premiebetalning under arbetslöshet, militärtjänstgöring eller liknande perioder, som innebära påfrestningar för den försäkrades ekonomi. Om försäkringen likväl förfallit, vidtagas åtgärder för återupplivning på villkor, som man söker anpassa efter försäkringstagarens ekonomiska förhållanden. Eftersläpning i fråga om premiebetalning vid anstånd eller återupplivning regleras sålunda ofta enligt en amorteringsplan, som avser att taga hänsyn till den nedsatta betalningsförmågan. Folkförsäkringstagarnas förhållanden ha vidare i vissa avseenden ansetts kräva särskilt beaktande vid frivilligt utträde, såsom i fråga om återköpsvärdets beräkning och vid belåning av försäkringsbrevet.

Inom folkförsäkringen betraktas kundtjänsten — i vidsträckt mening — såsom en betydelsefull faktor. Det anses önskvärt att genom en lämpligt inriktad kundtjänst dels tillse, att om möjligt endast de personer, vilka äro i behov av folkförsäkringens speciella förmåner, erbjudas dylik försäkring, dels söka vidmakthålla ett redan uppbyggt försäkringsskydd. Den personliga inkasseringen har härvid, särskilt tidigare, betraktats som ett viktigt led i kundtjänsten. Enligt senare erfarenheter har övergång till postgiro för inkassering av premierna givit minst lika gott resultat i fråga om beståndsvården som det personliga inkassot, i varje fall under tider som icke präglats av depression.

Problemet huruvida det är möjligt att uppdraga en klar gräns mellan stor och liten försäkring är lika gammalt som folkförsäkringen såsom självständig försäkringsgren och har hittills icke kunnat tillfredsställande lösas. Utredningen anvisar olika möjligheter att genomföra en mekanisk gränsdragning. Emellertid sätter utredningen i fråga om det djupare sett är en fördel att söka upprätthålla en fix gräns mellan stor och liten försäkring. Utredningen framhåller, att vi för närvarande befinna oss i en period av stark utveckling på det sociala och ekonomiska området. Stora förskjutningar ha ägt rum i samhället och pågå allttjämt mot ökat välförstånd och tryggare levnadsförhållanden för folkets breda lager. Man skulle därför kunna vänta, att försäkringstagarnas behov av folkförsäkringens tjänster borde minskas i takt därmed. Om under sådana förhållanden folkförsäkringens verksamhetsfält krymper i förhållande till området för stor försäkring, synes det icke lämpligt att binda utvecklingen genom en mekanisk gränsdragning.

Huvudsakligen tre faktorer anser utredningen bidra till att omkostnadsnivån är högre inom folkförsäkringen än inom stor försäkring. Dessa faktorer äro en mera omfattande kundtjänst, kortare premiebetalningsterminer och lägre medelförsäkringssumma. Vad kundtjänsten beträffar, verkar det inom folkförsäkringen tillämpade systemet med personlig premieinkassering tyngande på kostnaderna. I viss utsträckning ha även andra uppbördsformer visat sig genomförbara — främst inkassering via postgiro — men för huvuddelen av beståndet måste alljämt den personliga uppbörden anses såsom enda tänkbara metod. Kostnadskrävande är vidare den del av kundtjänsten, som avser att motverka förtidsannullationer. Denna uppgift framstår såsom särskilt angelägen för folkförsäkringsbolagen, vilka ha att tillgodose försäkringsbehovet hos den ekonomiskt svagare delen av befolkningen. Vad de korta premiebetalningsterminerna beträffar, är det givet att dessa fördyra administrationen. I överensstämmelse härmed äro premierna mera omkostnadsbelastade ju kortare betalningstermin de avse. Utredningen påvisar, att utvecklingen går i riktning mot längre betalningsterminer. I detta sammanhang förtjänar anmärkas, att det enda företag som tecknat försäkring mot veckopremier, Livförsäkringsanstalten Trygg, efter den 1 januari 1946 icke tillämpar kortare betalningstermin än månad för nya försäkringar. Vad angår medelförsäkringssumman finner utredningen det ligga i sakens natur, att denna är icke oväsentligt lägre inom liten än inom stor försäkring; i detta hänseende är emellertid utvecklingen i riktning mot högre belopp särskilt markant.

En jämförelse mellan folkförsäkringens och storförsäkringens premienivå ger vid handen, att den förra överstiger den senare vid helårs-, halvårs-, kvartals- och månadsbetalning med respektive 6,0, 5,2, 5,1 och 9,4 %. Härtill anknyter utredningen följande kommentar:

Att månadspremien inom folkförsäkringen är särskilt stor i förhållande till månadspremien inom stor försäkring beror huvudsakligen därpå, att ter-

minsbelastningen för storförsäkringens månadspremie är relativt obetydlig. Anledningen härtill är, att månadspremier inom storförsäkringens förekomma praktiskt taget uteslutande för grupper av anställda för vilka premierna inkasseras på ett sätt, som icke motiverar den högre belastningen för upp-bördskostnader. Bortser man från månadspremier, ligger folkförsäkringens premienivå mellan 5 och 6 % över storförsäkringens. Av denna premie-skillnad belöper emellertid c:a 2,5 % på folkförsäkringens större säkerhets-belastning i fråga om dödligheten, vilken i betraktande av senare års erfa-renhet icke längre kan anses motiverad.

I anslutning härtill framhåller försäkringsutredningen såsom sannolikt, att dödligheten inom folkförsäkringens är lägre än inom storförsäkringens och tillika gynnsammare än den i premiegrunderna antagna. Utredningen understryker emellertid att ett klarläggande av hithörande frågor kräver mera omfattande undersökningar. En sänkning av nettopremien inom folkförsäk-ringen till samma nivå som inom storförsäkringens synes dock utredningen möjlig att genomföra.

Utredningen har ägnat särskild uppmärksamhet åt frågan huruvida det är möjligt att åstadkomma en omkostnadsutjämning mellan stor och liten försäkring. Efter att ha framhållit olika omständigheter, som här-vid böra beaktas, sammanfattar utredningen sin ståndpunkt på följande sätt:

När det gäller att avväga skälen för och emot en utjämning av omkostna-der mellan olika försäkringsgrenar bör man hålla konsekvenserna av utjäm-ningsförfarandet i sikte. Införes en utjämning mellan stor försäkring och folkförsäkring, inställer sig med nödvändighet frågan huruvida icke en dylik anordning bör tillämpas även mellan andra försäkringsgrenar. Detta skulle emellertid innebära, att en verksamhetsgren finge subventionera en annan, ett förfaringssätt som skulle direkt motverka varje strävan till rationell fördelning av försäkringsbolagens omkostnader mellan de olika försäkrings-grenarna och därmed i hög grad försvåra arbetet för omkostnadernas ned-bringande. Utredningen måste för sin del avråda från en dylik utveck-ling inom den frivilliga försäkringsverksamheten och förorda att varje för-säkringsgren i princip skall bära sina egna kostnader.

Såsom redan anmärkts anser utredningens majoritet, att hinder icke bör resas mot att folkförsäkringens allttjämt bedrives inom de breda befolknings-lagren, för vilka den närmast är avsedd. Bestämda krav måste emellertid ställas på en livförsäkring av denna art. Därav följer också, att särskilda fordringar måste uppställas beträffande de anstalter, som meddela dylik för-säkring (folkförsäkringsbolagen), i fråga om organisationens ändamålsen-lighet och administrationens effektivitet. Kraven på folkförsäkringsbolagen sammanfattar utredningen i följande fem punkter:

1. *Försäkringsskyddet.* De mindre trygga levnadsvillkor, som i allmän-het utmärka folkförsäkringens klientel, göra det till en särskild förpliktelse för folkförsäkringsbolagen att lämna ett för detta klientel i görligaste mån lämpat försäkringsskydd med beaktande av förefintliga sociala välfärdsan-ordningar.

2. *Kundtjänsten.* Begreppet kundtjänst fattas här i vidsträckt mening och avser såväl upplysningsverksamheten före försäkringens tecknande som den följande beståndsvården.

I upplysningsverksamheten skall allmänheten lämnas vägledning angående ett ändamålsenligt val av försäkringssätt. Därvid bör särskilt betonas, att längre försäkringstid i regel ger ett bättre försäkringsskydd, likaså att en längre premiebetalningstermin ställer sig billigare än en kortare.

I folkförsäkringen bör ingå premiebefrielse vid sjukdom. Därtill ansluter sig kravet på premieuppskov under perioder då sådant framstår såsom angeläget för försäkringstagaren. Premieuppskov bör dock lämnas endast i den mån uppskovet är ägnat att på längre sikt möjliggöra för försäkringstagaren att hålla försäkringen i kraft. Väl avpassade anordningar för amortering av premieskuld måste finnas. Reglerna för återupplivning av förfallen försäkring måste präglas av klar insikt om de förhållanden, som känneteckna folkförsäkringens uppgifter.

3. *Ändring av försäkring.* Övergång till stor försäkring skall medgivas, likaså ändring av betalningstermin i fall då försäkringstagarens inkomstförhållanden eller anställningsvillkor motivera övergången eller ändringen, ävensom för det fall att försäkringstagaren redan från början valt en olämplig försäkring. Förlängning av försäkringstiden bör även medgivas, såframt den försäkrades hälsotillstånd icke utgör hinder däremot.

Om dessa förhållanden skola ombuden hållas väl underrättade.

4. *Avgångsvärden.* Gottgörelsen vid frivillig avgång, i form av fribrev eller på annat sätt, skall avvägas med hänsyn till att folkförsäkringsklientelet i särskilt hög grad är underkastat risken att utan eget förvållande nödgas avbryta premiebetalningen. Har försäkring förfallit — trots att tjänliga åtgärder vidtagits från bolagets sida i syfte att hålla den vid makt — bör förlusten drabba icke enbart försäkringstagaren utan, så långt det provas skäligt, bäras av kollektivet.

5. *Organisationen.* Folkförsäkringens uppgifter kräva en fortlöpande anpassning av verksamheten efter levnadsförhållandena inom de befolkningslager, för vilka folkförsäkringen är avsedd, och en fältorganisation i nära förbindelse med denna del av befolkningen. Organisationen får icke begränsas till ur driftsekonomisk synpunkt särskilt gynnsamma områden utan bör i princip omfatta hela landet. Genomföres en begränsning av verksamhetsområdet, förutsätter detta samverkan med andra folkförsäkringsbolag. Avlöningssystemet skall vara så avvägt att det icke stimulerar ombuden att befrämja mindre ändamålsenligt val av försäkringsform eller betalningstermin.

Beträffande utredningens synpunkter på lämplig organisationsform torde jag få hänvisa särskilt till s. 137—139 i betänkandet.

Ledamoten av utredningen, *herr Hermansson*, anför i sin reservation, att man icke vet i vilken utsträckning det förekommer, att samma personer äro försäkrade både genom folk- och storförsäkringsbolag eller huru antalet försäkringar eller försäkringssummorna fördela sig på individer och hushåll. Icke heller är det känt vilka överväganden och bevekelsegrunder, som förmått de olika försäkringstagarna att teckna livförsäkringar av det ena eller andra slaget. Enligt en allmän uppfattning bestämma sig de flesta försäkringstagarna för den försäkring, vilken erbjudes dem av det försäkringsombud, som utsätter dem för den mest energiska bearbetningen. Om denna uppfattning är riktig, kan därav dragas den slutsatsen, att livförsäkringstagarnas val av försäkringsform är mindre beroende av deras egna önskningar och behov än av försäkringsanstaltens och deras ombuds åtgärder. I vilken mån uppfattningen överensstämmer med verkligheten kan icke klargöras på annat sätt

än genom en närmare undersökning av förhållandena än som hittills blivit gjord. Då reservanten sålunda funnit det föreliggande materialet alltför otillräckligt för att med detsamma som underlag kunna fatta någon bestämd ståndpunkt, har reservanten icke kunnat jakande besvara frågan huruvida det alltjämt kan anses motiverat att bland folkets breda lager propagera för en särskild försäkringsform med högre premienivå än den som tillämpas för annan livförsäkring.

En viktig förutsättning för att behovet av livförsäkringens tudelning skall framstå såsom ofrånkomligt finner reservanten vara att de båda slagen av försäkringar kunna särskiljas genom en bestämdare gränsdragning än den som nu förekommer. Reservanten finner det dock, i likhet med utredningens majoritet, omöjligt att här åstadkomma en klar rågång. Vad i betänkandet uttalas därom, att behovet av en särskild folkförsäkring minskas i samma takt som arbetarebefolkningens ekonomiska trygghet ökas, är enligt reservantens mening otvivelaktigt riktigt, men förhoppningen att anskaffningen av folkförsäkringar också skall minskas i motsvarande grad finner reservanten knappast ha något större fog för sig, eftersom antalet nyanskaffade folkförsäkringar per år alltjämt uppgår till cirka två tredjedelar av samtliga nytecknade försäkringar.

Reservanten går därefter in på spørgsmålet huruvida eller i vad mån särskilda faktorer verka tyngande på omkostnaderna inom liten försäkring. Såsom sammanfattning av reservantens synpunkter må här framhållas följande. Reservanten har icke funnit några bevis för att kundtjänsten är mera omfattande inom liten än inom stor försäkring. Tvärtom finnas omständigheter som peka i motsatt riktning. Det bör vidare uppmärksammas, att bolagen frivilligt och i rent affärssyfte åtagit sig kundtjänsten, i den mån en sådan verkligen förekommer. Folkförsäkringsbolagen ha icke varit ålagda andra skyldigheter i detta hänseende än övriga livförsäkringsbolag. Bolagen ha sålunda ägt uppbära särskild ersättning för tjänster, vilkas art, innehåll och effektivitet de själva kunnat bestämma. Även om utredningens förslag till skärpta tillsyns- och koncessionsbestämmelser genomföres, torde någon väsentlig ändring i detta hänseende icke vinnas. — Det kan starkt ifrågasättas om den omständigheten, att de korta premiebetalningsterminerna ha relativt hög frekvens inom folkförsäkringen, kan motivera denna försäkrings fortsatta särskiljande från stor försäkring. — Det är oomtvistligt att låga försäkringssummor draga förhållandevis högre kostnader än de större. Försäkringssummorna variera starkt både inom stor och liten försäkring. Emellertid fördela bolagen sina omkostnader procentuellt lika, oavsett försäkringsbeloppets storlek. Den högre medelförsäkringssumman inom stor försäkring medför lägre kostnad per 1 000 kronors försäkringssumma inom denna bransch. Den kostnadsutjämning, som åstadkommes av storförsäkringens delvis mycket stora försäkringsbelopp, kan under nuvarande förhållanden icke komma folkförsäkringen till del. Det kan enligt reservantens mening allvarligt ifrågasättas, huruvida detta slags rättvisa bör betraktas såsom oantastbar.

Om en premiesänkning för folkförsäkringen kan genomföras i den utsträckning majoriteten funnit möjlig, anser reservanten, att premiedifferensen blir så knapp att den i realiteten icke kommer att spela någon egentlig roll. Härigenom skulle enligt reservantens mening även skälen för bibehållandet av den konstlade och godtyckligt dragna gräns, som i det teoretiska resonemanget markerar skillnaden mellan de båda slagen av försäkringar, åtminstone i stort sett komma att bortfalla.

Då reservanten — med hänsyn till de synpunkter, som nu i korthet refererats — icke blivit övertygad om det berättigade och ändamålsenliga i att livförsäkringen alltjämt skall hållas uppdelad i två skilda försäkringsgrenar med olika premienivåer, har han icke kunnat instämma i majoritetens förord för bibehållandet av den nuvarande ordningen på detta område. Ett definitivt ställningstagande måste nämligen enligt reservantens mening föregås av en grundlig och fördomsfri utredning icke endast av nu berörda problemkomplex utan även av den i detta sammanhang synnerligen viktiga frågan, huru livförsäkringsverksamhetens framtida organisation bör utformas för att den på ett tillfredsställande sätt skall kunna fylla sina uppgifter efter en eventuell övergång till enhetlig premienivå.

Yttranden. I viss utsträckning ha skilda uppfattningar kommit till uttryck även i remissyttrandena.

Vad först angår spørsmålet om bibehållande av folkförsäkringen såsom en särskild verksamhetsgren med särskild premienivå säger sig *Folket-Samarbete* bestämt ansluta sig till utredningens majoritet. Anstalterna anse det icke kunna bestridas, att den beståndsvårdande kundtjänsten är mera omfattande inom folkförsäkringen, ett förhållande, som icke motsäges av det faktum, att annulationerna i allmänhet äro större inom folkförsäkringen än inom stor försäkring. Det klientel, som begagnar sig av folkförsäkring, har nämligen enligt anstalternas mening ännu så pass osäkra ekonomiska förhållanden — bl. a. på grund av då och då återkommande arbetslöshet eller korttidsarbete — att en skillnad i annulationsfrekvensen även vid bättre kundtjänst i folkförsäkringen är helt naturlig. *Folket-Samarbete* åberopar till stöd för sin uppfattning bl. a. en av anstalternas aktuarie verkställd undersökning.¹ I detta sammanhang kritisera anstalterna det sätt, på vilket försäkringsutredningen mätt frekvensen av annulationer utan vederlag. En riktigare föreställning om omfattningen av annulationerna erhåller man enligt anstalternas åsikt genom att sätta den i relation icke till nyanskaffningen under året utan till summan av de tre sista årens anskaffning. De på detta sätt beräknade frekvenstalen bli för perioden 1940—1943 för stor försäkring 2,1 % och för folkförsäkring 4,7 % i stället för — enligt utredningens metod — 5,5 % respektive 12,6 %.

Folket-Samarbete kritiserar vidare utredningens uttalande, att man inom folkförsäkringen torde kunna räkna med lägre dödlighet än inom stor för-

¹ Resultatet härav har framlagts i en artikel i *Nordisk Försäkringstidskrift* årg. 1941 s. 461.

säkring. Anstalterna återgiva resultatet av dödlighetsundersökningar som verkställt i vissa angivna bolag. Med stöd härav komma anstalterna till det resultatet, att dödligheten inom svensk folkförsäkring icke är nämnvärt lägre än inom stor försäkring och att skillnaden i varje fall icke är så stor, att den motiverar en särskild dödlighetstabell med de stora olägenheter i tekniskt avseende, som därav skulle följa. Däremot får det anses konstaterat, att folkförsäkringsdödligheten icke är större än storförsäkringens. Det särskilda säkerhetstillägg på 2 % av tariffpremien, som infördes i de år 1938 för folkförsäkringen stadfästa premiegrunderna och vilket motiverades med bl. a. att dödligheten inom folkförsäkringen kunde förväntas bli större än inom stor försäkring, kan därför enligt anstalternas mening utan tvekan slopas.

I anslutning till det senast sagda anför Folket-Samarbete följande:

Utredningen har icke uttalat sig om antagandena för den i folkförsäkringen ingående premiefrielseförsäkringen. I nu gällande grunder upptages som tilläggspremie för folkförsäkringens obligatoriska premiefrielse med 4 veckors (eller 1 månads) retroaktiv ersättningskarens $2\frac{1}{2}$ % av tariffpremien. En detaljerad undersökning, som utförts i Folket över en lång period, har givit till resultat, att den utjämnade och med måttlig säkerhetsbelastning försedda premiefrielsepremien för en slutålder av 65 år varierar med inträdesåldern mellan 2,5 och 5,1 %. Den nu tillämpade tilläggspremien är sålunda otillräcklig. Som jämförelse kan nämnas, att storförsäkringens motsvarande fakultativa premiefrielsepremie med 4 veckors retroaktiv ersättningskarens varierar mellan 4,4 och 5,7 %.

Beträffande folkförsäkringsbolagens omkostnader framhåller Folket-Samarbete — under påpekande att enligt i betänkandet publicerade undersökningar Folket har de relativt lägsta omkostnaderna — såsom sin bestämda uppfattning, att en avsevärd nedskärning av omkostnadsbelastningen inom folkförsäkringen icke kan göras utan att rörelsens effektivitet och slagkraft äventyras. Särskilt i nuvarande läge, då inflationsfaran är överhängande och lönerna för rutinpersonalen av kända skäl oavslått pressas uppåt, finna anstalterna en viss försiktighet vid omkostnadsplanens beräkning vara befogad.

Folket-Samarbete tar upp till diskussion vissa av reservanten i utredningen, herr Hermansson, kritiserade förhållanden, nämligen dels att terminspremiebelastningen är oberoende av försäkringssummans storlek och dels att en stor individuell folkförsäkring betingar högre premie än motsvarande försäkringsbelopp inom storförsäkringen. Anstalterna yttra härom:

Båda dessa anmärkningar skulle erhålla mindre vikt, om man vid utmätandet av omkostnadsbelastningen toge hänsyn till det förhållandet, att omkostnaderna icke i sin helhet äro proportionella mot försäkringssumman eller premien utan delvis äro en styckekostnad. Särskilt gäller detta premieuppbörds-kostnaderna, som till avsevärd del äro proportionella mot antalet inkasserade premiepöster. Den teoretiskt riktiga omkostnadsbelastningen bör därför — och detta gäller icke endast folkförsäkringen utan i måhända än högre grad storförsäkringen — ha sådan form, att terminspremiebelastningen delvis beräknas som ett fast belopp per terminspremie, oberoende av

försäkringssummans eller premiens storlek. Då ett sådant tillägg blir relativt mindre för större än för mindre försäkringar, komma de av reservanten påtalade oegentligheterna och diskontinuiteterna att avsevärt reduceras, om omkostnadsbelastningen utformas på här antytt sätt. Ett fast premiebelopp skulle också stimulera försäkringstagarnas intresse av att för mindre försäkringar undvika onödigt korta betalningsterminer. Att en sådan stimulans är önskvärd framgår av att enligt Folkets erfarenhet medelförsäkringssumman i stort sett är mindre för de kortare än för de längre terminerna.

I fråga om möjligheterna att åstadkomma omkostnadsutjämning mellan stor och liten försäkring ansluter sig Folket-Samarbete till utredningens ståndpunkt. Anstalterna bemöta reservantens synpunkter och anföra här-om följande:

Det torde vara alldeles uteslutet att finansiera merkostnaderna för folkförsäkringen genom de vinster, som göras på större försäkringar. Det är ju att märka, att det är fråga om frivillig försäkring, och om man ordnar så att det ekonomiska utbytet för större försäkringar blir alltför oförmånligt, komma dessa säkert att minska i antal, varigenom hela det ekonomiska underlaget för verksamheten brister. Å andra sidan är det helt otänkbart att kunna ernå sådana överenskommelser med de inom folkförsäkring verksamma ombuden, att dessas ersättningar begränsas till den lägre nivå, som tillämpas inom stor försäkring. Om man överhuvud vill bereda folkets breda lager med deras för olika rubbningar mera känsliga ekonomi möjlighet att förvärva livförsäkringsskydd, måste man därför taga den konsekvensen, att premierna för detta klientel bli något högre än inom stor försäkring.

I yttrandet understrykes, att Folket-Samarbete med det nu refererade uttalandet icke vill ha sagt, att den hittillsvarande skillnaden i premienivå mellan stor och liten försäkring är riktig. Tvärtom anse anstalterna i likhet med utredningen att skillnaden bör kunna minskas. Anstalterna anmärka, att Folket redan långt innan utredningens betänkande publicerades och utan någon kännedom om utredningens förslag tillsammans med två andra livbolag tillsatt en kommitté med syfte att efter noggrann analys av omkostnadsfrågan utarbeta förslag till nya grunder för beräkning av folkförsäkringspremier.

Även *försäkringsbolagens riksförbund* utgår ifrån att folkförsäkringen bör bibehållas såsom en särskild verksamhetsgren. Förbundet uppehåller sig i sitt yttrande särskilt vid de av försäkringsutredningen uppställda kraven på folkförsäkringen och säger sig icke hava något att erinra mot dessa, vilka idémässigt överensstämmer med folkförsäkringens nuvarande arbetsprogram. Riksförbundet framhåller såsom betydelsefullt, att de uppställda kraven icke fastlåsas i stela former utan att en smidig anpassning av folkförsäkringens organisation och arbetssätt efter förändrade samhälleliga förhållanden blir möjlig. Förbundet tillägger:

Kravet att folkförsäkringsbolagen skola lämna sitt klientel ett för dem lämpat försäkringsskydd med beaktande av förefintliga välfärdsanordningar ligger helt i linje med verksamhetens hittillsvarande strävanden. Härvid har dock hänsyn fått tagas till det motstånd, som i många fall mött och allt-

jämt möter försök att hävda efterlevandeskyddets betydelse och värdet av ekonomisk planering på lång sikt på bekostnad av sparandet för egen räknning på kortare sikt. Ett dylikt motstånd betyder ökat arbete både att få ett avtal till stånd och att sedan bibehålla detsamma i kraft och därmed en ökad omkostnad.

Det andra kravet är, att en god kundtjänst skall lämnas såväl i upplysningshänseende vid försäkringens tecknande som i samband med den följande beståndsvården. Utbildningen av folkförsäkringens representanter har utformats med särskild tanke på nödvändigheten av att lämna med hänsyn till klienteletts behov bästa möjliga kundtjänst såväl när det gäller att ordna ett ändamålsenligt försäkringsskydd som i fråga om att bistå försäkringstagarna med råd och upplysningar. Arbetet inom den yttre organisationen ordnas därvid ur arbetsbesparingssynpunkt så, att fritidsombuden i möjligaste mån utbildas för att sköta ett självständigt anskaffnings- och räddningsarbete och att likaledes självständigt ombesörja premieinkassering och redovisning. Någon kompromiss i kraven på utbildning av representanterna till förmån för kostnadssynpunkterna anses icke tillåtlig.

Utredningens tredje och fjärde krav gälla ändring av försäkring samt gottgörelse vid frivillig avgång. Här må framhållas, att det med hänsyn till de relativt små försäkringssummorna visat sig nödvändigt för folkförsäkringsbolagen att utforma sina metoder och bestämmelser så enkla, att ifrågavarande arbete icke alltför mycket kommer att tynga administrationen och därmed förorsaka kostnadsökningar. Hur långt man skall gå från bolagens sida för att aktivt påverka försäkringstagarna att vidtaga ändringar blir en avvägningsfråga. Ett rätt utförande av denna del av vården av försäkringsbeståndet och försäkringstagarnas intressen är emellertid en synnerligen betydelsefull uppgift inom folkförsäkringen.

Utredningens femte krav på folkförsäkringen går ut på att fältorganisationen för att kunna lämna den erforderliga kundtjänsten måste på ett helt annat sätt än inom storförsäkringen omspanna alla delar av landet. Dessa problem ha ägnats särskild uppmärksamhet, icke minst därigenom att man försökt ta hänsyn till landsbygdens berättigade krav på fullgod försäkrings-service. För att kunna ordna dylik service även inom de glesast befolkade trakterna har samarbete inletts mellan bolagen.

Riksförbundet säger sig dela utredningens uppfattning om olämpligheten av att binda utvecklingen genom en mekanisk gränsdragning mellan stor och liten försäkring. Även synpunkterna beträffande organisationsformerna biträdas av förbundet, som finner det klart, att endast bolag med en därför särskilt utbildad, tillräckligt omfattande organisation bör få driva folkförsäkring.

Beträffande premienivån framhåller förbundet, att det vid den premiervision, som år 1938 framtvingades av den kraftiga räntenedgången, förelåg en viss osäkerhet rörande dödlighets- och sjuklighetsförhållandena, som manade till stor försiktighet och som gjorde införandet av ett särskilt säkerhetstillägg i folkförsäkringspremierna fullt motiverat. Senare erfarenheter tyda på, att man nu kan överväga dess borttagande.

Folkförsäkringsverksamheten kan enligt förbundet utformas så, att de små försäkringsbeloppens relativa dyrhet i administrativt hänseende i stor utsträckning kompenseras genom en förenkling av metoderna och standardisering av formerna. Med hänsyn härtill synes det förbundet möjligt att

uppfylla de av utredningen uppställda normerna beträffande omkostnadsnivån.

I fråga om möjligheten att i viss mån kompensera folkförsäkringens högre omkostnader genom vinst på grund av underdödlighet inom branschen betonar riksförbundet, att tillgängligt undersökningsmateriel icke medger någon säker jämförelse beträffande dödlighetsförloppet inom stor respektive liten försäkring. Härutinnan framför riksförbundet i stort sett samma synpunkter som Folket-Samarbete. Förbundet anser det dock icke osannolikt, att en viss, relativ underdödlighet förefinnes inom folkförsäkringsklientelet i förhållande till storförsäkringens klientel; den torde emellertid knappast vara av den storleksordning, att den till någon väsentlig del kan uppväga de högre omkostnaderna. Mera ingående dödlighetsundersökningar komma att under de närmaste åren göras för att närmare klarlägga denna fråga.

Om — såsom av det förut sagda torde framgå — Folket-Samarbete och försäkringsbolagens riksförbund beträffande de grundläggande principerna närmast biträda utredningsmajoritetens uppfattning, uttalar *försäkringsinspektionen* — om ock icke förbehållslöst — sin anslutning till reservationen. Efter att i korthet ha återgivit reservantens kritik rörande de tre faktorer, som enligt majoritetens mening verka tyngande på folkförsäkringens omkostnader, anför inspektionen följande:

Inspektionen kan i stort sett biträda vad reservanten sålunda anfört. Den enda av de anförda omständigheterna, vilken kan åberopas såsom motiv för en viss premiedifferentiering synes vara olikheten i försäkringsbelopp. Man måste i så fall betrakta det nuvarande sättet för premiedifferentiering efter försäkringssummans storlek, nämligen en uppdelning i folkförsäkring och storförsäkring, såsom synnerligen irrationell, då åtskilliga folkförsäkringar existera, vilka äro större än medelförsäkringssumman inom storförsäkring och omvänt inom storförsäkring åtskilliga försäkringar existera, vilkas belopp understiga medelförsäkringssumman inom folkförsäkring. Att härav, såsom reservanten, draga den slutsatsen, att differentieringen bör försvinna, är dock enligt inspektionens mening icke nödvändigt. Snarare synes man böra eftersträva en starkare differentiering, så att premien i procent av försäkringssumman alltid vore mindre vid större försäkringssumma under i övrigt samma förutsättningar. Även om man bibehölle två olika organisationsformer, storförsäkring och folkförsäkring, skulle i så fall premien för samma försäkringssumma och under i övrigt samma förutsättningar bliva densamma inom båda slagen av försäkring. En differentiering av antydd art skulle enkelt kunna åstadkommas genom att sammansätta premien av två delar, dels en fast avgift, dels en mot försäkringssumman proportionell del.

Inspektionen tar härefter upp till behandling frågan om en omkostnadsutjämning mellan stora och små försäkringar. Härom yttrar inspektionen följande:

Det har understundom anförts, att det vore från social synpunkt mindre tilltalande, att personer med stora inkomster skulle kunna erhålla sitt försäkringsskydd billigare än personer med små inkomster, oaktat förvaltningen av den förra gruppens större försäkringar drager en i förhållande till

försäkringssumman mindre förvaltningskostnad. En gemensam premienivå medför emellertid, att gruppen av stora försäkringar subventionerar gruppen av små försäkringar, vilket innebär, att man låter livförsäkringen i viss mån tjäna som ett instrument för inkomstutjämning. Enligt inspektionens mening bör emellertid den inkomstutjämning som anses önskvärd åvägabringas genom beskattningen, och försäkringen lämnas helt fri från synpunkter av denna art.

En lämpligt avvägd premiedifferentiering efter försäkringssummans storlek skulle enligt inspektionens mening medföra flera fördelar. Den av utredningen påtalade skumningen av stora försäkringar skulle icke längre behöva föranleda kritik i samma grad. Av en differentiering av premien skulle som naturlig konsekvens följa en differentiering av provisionen efter försäkringssumma, så att provisionen bleve procentuellt mindre vid högre försäkringssummor. Härigenom bleve provisionen bättre än nu anpassad efter det verkliga arbetet vid en försäkrings anskaffande. Returprovisionen, vilken livförsäkringsbolagen gjort stora ansträngningar för att bekämpa, kan i grund och botten anses som ett naturligt korrektiv mot en irrationell premiesättning och en irrationellt avvägd provision, ehuru korrektivet är olämpligt på grund av dess slumpartade verkningssätt. Genom den antydda reformen skulle en av anledningarna till returprovisionen undanröjas. — Även för terminspremiebelastningarna skulle ett system, motsvarande det ovan antydda, med visst fast tillägg per terminsbetalning kunna medföra vissa fördelar.

I stället för att differentiera premierna kan man naturligtvis tänka sig en enhetlig premienivå och åstadkomma erforderlig differentiering i återbäringen, ehuru vissa olägenheter skulle vidlåda ett dylikt system.

Föredraganden. De problem, som här upptagits till diskussion, äro av stor social betydelse. Den omständigheten, att befolkningsskikt med den svagaste ekonomiska bärkraften erlägga högre avgifter för sitt livförsäkringsskydd än gynnsammare ställda grupper, ger problemen en allvarlig innebörd.

Inledningsvis vill jag här nämna, att vissa betydelsefulla händelser inträffat på folkförsäkringens område sedan försäkringsutredningens betänkande avlämnades. Sålunda har ett företag, Livförsäkringsbolaget Valand, som för några år sedan upptog folkförsäkring vid sidan av sin sedan länge bedrivna storförsäkringsrörelse, numera beslutat upphöra med akquisition inom folkförsäkringsavdelningen. Vidare ha två folkförsäkringsbolag, nämligen Livförsäkringsaktiebolaget De Förenade och Livförsäkringsbolaget Framtiden, officiellt tillkännagivit sin avsikt att fusionera. Såsom särskilt betydelsefull vill jag beteckna den omständigheten, att bolagen icke oväsentligt sänkt premierna inom folkförsäkringen såvitt angår avtal, som träffas efter den 31 augusti 1946. I fråga om de längsta premiebetalningsterminerna (hel- och halvår) äro premierna numera i stort sett desamma inom stor och liten försäkring. För de kortare betalningsterminerna föreligger alltså en divergens, om ock mindre än förut. Det bör här anmärkas, att — med hänsyn till att omkostnadsantagandena i folkförsäkringens tekniska grunder förefalla att vara starkt pressade — försäkringstagarna i folkförsäkringen torde kunna påräkna mindre återbäring än i storförsäkringen. I samband

med premiesänkningen ha olämpliga försäkringsformer, såsom vissa barnförsäkringar, avlägsnats ur folkförsäkringens tariffer. De nya tarifferna återspegla därjämte en strävan att ge de kvarvarande försäkringsformerna en mera »protektiv» karaktär; exempelvis har kapitalförsäkring med utbetalningsålder under 55 år icke upptagits.

Givetvis lider det intet tvivel, att en omfattande kundtjänst liksom förvaltningen av ett stort antal små försäkringar verkar tyngande på bolagets omkostnader. Dessa faktorer ha också hittills ansetts motivera en vidare omkostnadsram i folkförsäkringspremierna. Huruvida i realiteten kundtjänsten haft den omfattning och effektivitet, som svarar mot den härå belöpande premiemarginalen, har blivit föremål för delade meningar. Hithörande spörsmål ligga enligt gällande lag utanför tillsynsmyndighetens granskningsbefogenheter. Såsom reservanten riktigt påpekar, kunna bolagen följaktligen själva bestämma kundtjänstens omfattning och gestaltning.

Av diskussionen i ämnet har jag bibragts den uppfattningen, att kundtjänsten — organiserad och utövad med smidighet och social förtänksamhet — har en viktig uppgift att fylla inom folkförsäkringen. Begreppet kundtjänst fattar jag därvid i vidsträckt mening, sålunda innefattande även ackvisitionsverksamheten. Sättet för ackvisitionens bedrivande synes mig i själva verket vara av utomordentlig betydelse inom folkförsäkringen, där olämplig försäkringsform, premiebetalningstermin, utbetalningsålder etc. kan medföra förhållandevis allvarliga olägenheter för den enskilde försäkringstagaren. Ett så långt möjligt individuellt avpassat försäkringsskydd måste eftersträvas. Självklart är, att denna uppgift medför svårigheter beträffande ett försäkringsklientel, som är i särskild grad känsligt för växlingar på arbetsmarknaden och även för förändringar i konjunkturförhållandena i övrigt. I den mån ackvisitionen sker med ansvar och förtänksamhet är den ägnad att motverka förtidsannullationer. Å andra sidan står det klart, att under alla förhållanden annullationsrisken måste vara större inom de ekonomiskt svagare befolkningsskikten än inom storförsäkringens klientel.¹ Den s. k. räddningstjänsten måste sålunda draga relativt dryga kostnader inom folkförsäkringen. I samma riktning verkar det förhållandet, att folkförsäkringsklientelet's sammansättning gör det nödvändigt att här, åtminstone i viss utsträckning, bibehålla ett system med personlig premieinkassering, som storförsäkringsbolagen sedan länge frångått.

Uppslaget att åstadkomma en utjämning av kostnaderna mellan stor och liten försäkring innebär, kort uttryckt, att det förbilligande av de genomsnittliga administrationskostnaderna som de stora försäkringarna medföra, bör komma även folkförsäkringsverksamheten tillgodo. All livförsäkring bör med andra ord ses såsom en totalitet, därvid genomsnittskostnaderna bli nor-

¹ Beträffande annullationsfrekvensen ha försäkringsutredningen och Folket-Samarbete tillämpat olika beräkningsmetoder. Påda ge emellertid samma resultat, nämligen att annullationerna under undersökningsperioden voro 2/3 gånger större inom folkförsäkringen än inom storförsäkringen.

merande för premierna. Från social synpunkt kunde en dylik utjämning te sig tillfredsställande. Men även om all försäkringsverksamhet i grunden bygger på utjämningsprincipen torde man dock icke böra genomföra en anordning, som kan tänkas medföra att en verksamhetsgren direkt subventionerar en annan. Huruvida eller i vad mån en sammansmältning av stor och liten försäkring skulle medföra en subventionering av nyss angiven art kan för närvarande icke med säkerhet bedömas. Härför erfordras bland annat närmare undersökningar angående dödligheten inom respektive verksamhetsgrenar.

Jämväl organisationsfrågan är i detta sammanhang av betydelse. För närvarande driver det övervägande antalet livbolag endast stor försäkring (inkl. livränteförsäkring), några bolag både stor och liten försäkring, varjämte ett bolag driver endast folkförsäkring. Visserligen torde det icke i och för sig möta hinder att *inom* ett bolag, som driver båda försäkringsgrenarna, åstadkomma en fullständig omkostnadsutjämning. Detta torde emellertid medföra, att den genomsnittliga premienivån stiger över premienivån i ett bolag, som endast driver storförsäkring. Effekten härav i konkurrenshänseende ligger i öppen dag. Teoretiskt är det ävenledes tänkbart, att i en eller annan form ordna en utjämning *mellan* bolagen. Av praktiska skäl torde emellertid även denna möjlighet få anses utesluten. Endast under den förutsättningen, att all livförsäkringsverksamhet i landet bedrivs av ett enda företag, låter sig utjämningstanken rationellt genomföras. I anslutning till organisationsspörsmålen har man även att beakta de olika former för ackvisitionens bedrivande som utbildats inom stor respektive liten försäkring.

Jag är ense med reservanten, herr Hermansson, därom, att slutlig ställning till förevarande problem bör tagas först då frågan om livförsäkringsverksamhetens framtida organisation lösts. Denna fråga utredes för närvarande av 1945 års försäkringsutredning. Tilläggas må, att frågan om att i samhällelig regi ordna en obligatorisk dödsfallsförsäkring — vartill jag i det följande torde få återkomma — jämväl synes kunna påverka problemställningen.

Under förhandenvarande omständigheter synes det mig icke lämpligt att nu lagstiftningsvägen vidtaga ändringar beträffande folkförsäkringens allmänna karaktär. Jag kan desto hellre intaga denna ståndpunkt som *dels* differensen i premienivå mellan stor och liten försäkring redan nu icke oväsentligt minskats, *dels* ock de allmänna koncessions- och tillsynsbestämmelser, som försäkringsutredningen föreslagit och till vilka jag ansluter mig, synas innebära betryggande garanti för att folkförsäkringstagarna verkligen skola komma i åtnjutande av de särskilda förmåner och tjänster som enligt de stadfästa grunderna tillförsäkras dem. Självfallet innebär det, såsom reservanten anmärkt, en svår uppgift för tillsynsmyndigheten att kontrollera hur kundtjänsten handhaves. Den synes dock icke olöslig. Tvärtom torde en förhållandevis effektiv kontroll kunna ernås genom vissa enkla praktiska åtgärder. Redan den omständigheten att en kontroll här infördes torde för övrigt vara ägnad att motverka missförhållanden.

III. Obligatorisk dödsfallsförsäkring.

I anslutning till folkförsäkringsproblemen har försäkringsutredningen skisserat ett förslag till obligatorisk dödsfallsförsäkring. Utredningen anser, att en sådan försäkring närmast bör avse begravningskostnaderna, men den bör avvägas så, att den för de breda lagren även kan bli till viss hjälp att övervinna de närmaste anpassningssvårigheterna efter ett dödsfall inom familjen, framför allt då familjeförsörjaren fallit ifrån. Försäkringssumman differentieras icke med hänsyn till vederbörandes ekonomiska ställning utan endast med hänsyn till den avlidnes ålder.

Utredningen har belyst problemläget med ett exempel. Därvid förutsättes, att ersättning icke utgår vid dödsfall under första levnadsåret samt att ersättning utgår med 300 kronor vid dödsfall i åldern 1—17 år, med 500 kronor i åldern 18—67 år och med 300 kronor i högre ålder. På grundval av dödlighetssiffrorna¹ kan därefter följande tabell upprättas:

Alder	Antal dödsfall	Per dödsfall kr.	Summa dödsfallsersättning tkr.
1—17.....	2 120	300	636
18—66.....	24 940	500	12 470
67—	41 165	300	12 350
Summa	68 225	—	25 456

Av tabellen framgår, att med de valda premisserna totala årliga ersättningsbeloppet skulle uppgå till omkring 25,5 miljoner kronor. Finansieringen av en obligatorisk dödsfallsförsäkring har utredningen tänkt sig ordnad på samma sätt som inom den allmänna folkpensioneringen, d. v. s. genom avgifter som upptagas i samband med skatteuppbörden. Någon fondering av influtna avgifter skulle icke ifrågakomma. Förvaltningskostnaderna skulle inskränka sig till huvudsakligen kostnader för utbetalning av dödsfallsbeloppen.

Utredningen anmärker, att införande av obligatorisk dödsfallsförsäkring kan väntas medföra konsekvenser för understödsföreningarna. En av utredningen verkställd summarisk undersökning har givit vid handen, att dessa föreningar år 1943 omfattade cirka 880 000 medlemmar med en sammanlagd försäkringssumma av i runt tal 270 miljoner kronor, motsvarande en medelförsäkringssumma av något över 300 kronor. En obligatorisk försäkring enligt de valda premisserna skulle innebära ett dödsfallsskydd av en helt annan omfattning, representerande en sammanlagd försäkringssumma — enligt 1941 års befolkningssiffror — av 2,75 miljarder kronor. Utred-

¹ Uppgifterna äro hämtade ur publikationen Befolkningsrörelsen för år 1941.

ningen understryker, att de förvaltningskostnader, som bleve erforderliga för att genom frivillig försäkring uppnå motsvarande skydd, skulle komma att uppgå till mycket betydande belopp.

Till slut framhåller utredningen, att genomförandet av en obligatorisk dödsfallsförsäkring av här angiven art kräver en i olika avseenden mera ingående undersökning, som det emellertid icke tillkommit utredningen att verkställa.

Utredningens synpunkter i fråga om obligatorisk dödsfallsförsäkring ha va icke i något remissyttrande upptagits till diskussion.

Föredraganden. Tanken att genom det allmännas förmedling tillskapa ett ekonomiskt dödsfallsskydd omfattande hela svenska folket erbjuder stort intresse. En sådan anordning skulle otvivelaktigt utgöra en värdefull komplettering till den allmänna folkpensioneringen. Jag vill i detta sammanhang erinra om att flera stora organisationer nyligen tagit initiativ till bildande av lokala begravningsföreningar i syfte att förbilliga begravningskostnaderna. Den utveckling, som äger rum på detta område, erbjuder också stort intresse för frågan om en obligatorisk dödsfallsförsäkring.

Det av utredningen skisserade förslaget synes mig väl ägnat som underlag för fortsatt diskussion i ämnet. Enligt vad jag inhämtat, har socialvårdskommittén hithörande frågor under övervägande, om ock från delvis andra utgångspunkter. Ämnet faller emellertid även inom ramen för det uppdrag som givits 1945 års försäkringsutredning. Ordnandet i allmän regi av en obligatorisk dödsfallsförsäkring är nämligen ägnat att påverka livförsäkringsväsendets allmänna struktur. Detta förhållande accentueras i den mån dödsfallsersättningens belopp sättes högre än i det föreliggande förslaget. Jag utgår ifrån att erforderligt samråd i detta ämne kommer till stånd mellan socialvårdskommittén och 1945 års försäkringsutredning.

IV. Försäkringsbolagens kapitalplacering.

Gällande bestämmelser. Varje försäkringsbolag måste förfoga över ett — enligt försäkringstekniska grunder beräknat — minimikapital för att kunna fullgöra sina utfästelser enligt ingångna försäkringsavtal. Detta kapital, som bildas huvudsakligen av inflytande premier, motsvarar bolagets skuld till försäkringstagarna. Enligt 212 § gällande försäkringslag skall i balansräkningen under benämningen försäkringsfond såsom skuld upptagas beräknade värdet av bolagets ansvarighet dels på grund av redan inträffade försäkringsfall (ersättningsreserv) och dels på grund av löpande försäkringar (premiereserv). Denna bestämmelse avser försäkringsrörelse av alla slag. Under det att beträffande skadeförsäkring bolaget äger fritt bestämma om försäkringsfondens placering, gälla i fråga om livförsäkringsrörelse vissa restriktioner härvidlag.

Sålunda stadgas i 215 §, att ett belopp motsvarande försäkringsfonden för livförsäkringar skall redovisas i vissa i lagrummet angivna, särskilt kvalificerade värdehandlingar eller i tillgångar av annan art. I syfte att bereda livförsäkringstagarna ytterligare säkerhet föreskrives vidare i 217 §, att de värdehandlingar, i vilka livförsäkringsfonden helt eller delvis redovisas, skola förvaras avskilda från bolagets övriga tillgångar och under minst två särskilda lås med olika nycklar, av vilka en innehaves av ett av försäkringsinspektionen förordnat ombud. I de sålunda förvarade värdehandlingarna äga livförsäkringstagarna panträtt såsom i handfången pant till säkerhet för fullgörandet av bolagets på försäkringsavtalen grundade förbindelser. Vad sålunda stadgas angående livförsäkring skall enligt särskilda bestämmelser (2 § andra stycket samt 216 och 217 §§) äga motsvarande tillämpning beträffande bl. a. sådan sjuk- och olycksfallsförsäkring samt skadeförsäkring, som meddelas för all framtid eller för längre tid än tio år.

Det må slutligen anmärkas, att lagen icke innehåller några bestämmelser angående placeringen av bolagens s. k. fria reserver.

Försäkringsutredningen. Utredningen har ingående behandlat åtskilliga med försäkringsbolagens kapitalplacering sammanhängande problem, därvid en av de viktigare frågorna varit, huruvida tillgången på de i lagen anvisade värdehandlingarna för livförsäkringsfondens placering för närvarande motsvarar eller i framtiden kan väntas uppväga den efterfrågan, som representeras av försäkringsbolag i konkurrens med andra kapitalförvaltande institutioner. Efter att ha påvisat kapitalplaceringsfrågans betydelse för livförsäkringsväsendet samt angivit vissa utvecklingstendenser på kapitalmarknaden under 1900-talet har utredningen lämnat en detaljerad redogörelse för livförsäkringsbolagens kapitalplaceringar åren 1922—1943. I anslutning därtill har utredningen gjort en jämförelse mellan bolagens placeringsbehov och placeringsmöjligheter under de sista decennierna. Ett flertal tablåer ingå i framställningen och belysa utvecklingen. Beträffande faktorer, som bestämma kapitalplaceringsfrågans betydelse i framtiden, har utredningen diskuterat livförsäkringsverksamhetens möjligheter till expansion — bl. a. med hänsyn till befolkningsutvecklingen och den därmed i viss mån sammanhängande utvecklingen på fastighetsmarknaden — vidare graden av den konkurrens, försäkringsbolagen ha att vänta av övriga förmedlare av kapitalutbud, samt slutligen det för livförsäkringsbolagen betydelsefulla spørsmålet om ränteutvecklingen. I dessa delar torde jag få hänvisa till betänkandet del II, s. 142—159.

Det kan emellertid vara lämpligt att ur betänkandet återgiva följande tabell, vilken innehåller en jämförelse mellan livförsäkringsbolagens placeringsbehov och placeringsmöjligheterna. Vid tabellens upprättande har det årliga placeringsbehovet ansetts motsvara fondökningen för året, efter avdrag för de s. k. försäkringslånen. Beträffande utredningens kommentarer till tabellen må hänvisas till s. 153 f. i betänkandet del II.

Å r	Placerings- behov i mkr.	Ökning av utelöpande svenska				Placerings- behov i % av place- ringsmöjlig- heter
		obligationer och statssk. förbindelser mkr.	int. lån i stads- fastigheter mkr.	kommun- lån mkr.	S:a mkr.	
1930.....	83	116	124	63	303	27
1931.....	70	12	167	52	231	30
1932.....	73	196	107	26	329	22
1933.....	94	165	208	32	405	23
1934.....	164	116	0	9	125	131
1935.....	141	61	56	68	185	76
1936.....	159	20	190	13	223	71
1937.....	155	— 67	202	51	186	83
1938.....	163	— 33	342	37	346	47
1939.....	135	78	294	.	.	136
1940.....	109	1 114	451	.	.	17
1941.....	162	974	104	.	.	115
1942.....	207	1 668	131	.	.	112
1943.....	233	1 054	225	.	.	118

Sammanfattningsvis framhåller utredningen följande: »Under överskådlig tid framåt har man att räkna med starkt växande försäkringsfonder. Konkurrensen från övriga kapitalplacerare kan i stort sett icke väntas avtaga. En stigande räntenivå skulle med hänsyn till den därmed följande mindre fonderingen minska placeringsbehovet; man har emellertid icke anledning räkna med en sådan utveckling. Om den statliga upplåning, som betingats av kriget, icke funnits, skulle säkerligen placeringsbehovet för närvarande ha överstigit placeringsmöjligheterna. Även övergångstiden till en fredsproduktion kan väntas medföra betydande kapitalbehov.»

Utredningen framhåller vidare, att det framstår som en angelägenhet av största vikt att genom ändrade lagbestämmelser söka åstadkomma bättre anpassningsmöjligheter.

Mot bakgrunden härav har utredningen till diskussion upptagit frågan om riktlinjer för placeringsbestämmelsernas utvidgning. I detta ämne anför utredningen:

En viss utvidgning av placeringsbestämmelserna inom ramen för den princip om riskfri placering, varpå 215 § försäkringslagen bygger, är otvivelaktigt möjlig. Redan en ytlig undersökning ger emellertid vid handen, att en lösning av problemet efter sådana riktlinjer är av ringa praktiskt värde. En rationell lösning kräver åtgärder av större räckvidd. Enligt försäkringsutredningens mening är tiden nu mogen att öppna möjligheter till en på lämpligt sätt avvägd *fri placering* av de tekniska fonderna. Härför tala bl. a. följande förhållanden.

¹ Utan hänsyn till kommunlån.

Under de senaste decennierna har en betydande inkomst- och förmögenhetsutjämning ägt rum i samhället. De större enskilda förmögenheterna spela icke längre samma dominerande roll som tidigare för tillförseln av riskbärande kapital till vårt lands näringsliv. Vid sidan av dem uppträda nu i ökad omfattning folkets breda lager såsom samlare av kapital. Från dessa flyta sparmedlen samman hos de penningförvaltande institutionerna, bland vilka försäkringsbolagen alltmåra vuxit i betydelse.

De guldkantade värdepapperens bonitet beror ytterst på möjligheten att upprätthålla ett blomstrande näringsliv. Härför kräves oundgängligen att näringslivet tillföres erforderligt kapital. Det ligger i sakens natur, att investering i produktions- och distributionsapparaten är förbunden med ekonomiska risker. Utan tillskott av dylikt riskbärande kapital är näringslivet dömt att avtyna, vilket i sin tur återverkar på de s. k. riskfria placeringarna. Såsom nyss påpekats, har den ekonomiska utvecklingen medfört en förskjutning så tillvida, att riskvilligt kapital i allt mindre omfattning står till förfogande från de källor, varifrån sådant kapital hittills traditionellt kommit, under det att vissa penninginstitut, icke minst försäkringsbolagen, i desto större grad uppsamla sparmedel från folkets breda lager. Under sådana förhållanden förefaller det följdriktigt och i själva verket ägnat att främja försäkringstagarnas intresse, att bolagen tillåtas medverka till näringslivets finansiering även på annat sätt och i större omfattning än hittills. Upplyningsvis må framhållas, att i England försäkringsbolagens kapitalplacering är helt och hållet obunden av lagbestämmelser. På andra håll medges fri placeringsrätt inom vissa gränser. Sålunda tillåter den franska tillsynslagen, som tillkom redan för omkring tre decennier sedan, fri placering beträffande en fjärdedel av de tekniska reserverna, medan i vissa andra främmande lagar kvoten är något snävare bestämd.

Utredningen framhåller, att införande av principen om fri placeringsrätt för vårt lands vidkommande innebär beträdande av nya vägar, och betonar i anslutning härtill, att principen icke får leda till ett åsidosättande av säkerhetskravet. Denna synpunkt måste enligt utredningens mening i själva verket utgöra rättesnöret vid utstakandet av gränserna för den fria placeringsrätten. Då utredningen tidigare framhållit, att riskbärande investeringar till näringslivets fromma i sista hand äro ägnade att främja försäkringsbolagets och dess försäkringstagares gemensamma intressen, säger sig utredningen ha förutsatt, att investeringarna ske med klok försiktighet och utan ovidkommande synpunkter. Utredningen finner det uppenbart, att en tendentiös eller eljest oförsiktig placeringspolitik kan medföra ödesdiga verkningar för bolagets soliditet; särskilt allvarlig är faran att bolagsledningen i spekulationssyfte lockas till ensidiga investeringar i konjunkturbetonade företag. En god fördelning ur risksynpunkt av bolagets placeringar utgör ett oavvisligt krav, som med särskild styrka gör sig gällande i fråga om de fria placeringarna. Utredningen har funnit det angeläget, att — åtminstone intill dess erforderlig praktisk erfarenhet av systemet vunnits — dels tämligen snävt begränsa den fria placeringsrätten, dels också förse densamma med vissa spärranordningar. Såsom en försiktig avvägning betecknar utredningen en till tio procent av försäkringsfonden begränsad fri placeringsrätt. Skulle den kommande erfarenheten ge vid handen, att en höjning av

gränsen utan olägenhet kan företagas, anser utredningen att frågan härom bör tagas under övervägande.

Aktier godkännas enligt gällande lag icke som objekt för livförsäkringsfondens placering. Utredningens förslag skulle härutinnan medföra en ändring såtillvida, att aktier bleve föremål för den fria placeringsrätten.

Utredningen har ägnat särskild uppmärksamhet åt aktierna såsom placeringsobjekt och betonar inledningsvis, att många aktier erbjuda minst lika god säkerhet som flera slag av industriobligationer. Aktierna äro ofta att anse såsom anvisningar på realkapital. I den mån så är förhållandet måste aktierna betraktas som värdebeständiga placeringar. Beträffande aktierna har utredningen emellertid funnit en särskild spärranordning i den fria placeringsrätten erforderlig. Redan angelägenheten av att kunna stävja varje olämplig spekulationstendens finner utredningen tala för en dylik anordning. Efter att hava redogjort för resultatet av vissa undersökningar i syfte att utröna medelförräntningen av aktieplacering samt tillika belyst den svenska aktiemarknadens omfattning jämte de konsekvenser, som kunna uppstå där-
est ett alltför starkt nytt köpintresse tillföres marknaden — betänkandet del II s. 162—164 — har utredningen vidare anfört:

Såsom redan framhållits kunna vidgade möjligheter till aktieinvestering tänkas hos bolagsledningen uppamma ett företagarintresse utanför försäkringsväsendets eget område, en utveckling som måste betecknas såsom synnerligen allvarlig. De för vårt lands förhållanden högst betydande kapital, som förvaltas av livbolagen, böra icke få utnyttjas för ekonomiska spekulationer. Såsom tidigare flera gånger framhållits, är fondförvaltningens säkerhet det primära. Även om det för närvarande saknas anledning antaga att tendenser av nu antydd art skola taga sig uttryck i försäkringsbolagens placeringspolitik, är det angeläget att denna synpunkt icke förbises vid en reformering av placeringsbestämmelserna.

I allmänhet torde ett livbolag genom att utnyttja endast en eller annan procent av försäkringsfonden kunna vinna dominerande inflytande över affärsföretag på andra verksamhetsområden. Den närmast till hands lig-
gande spärranordningen häremot torde vara en regel av innebörd, att det belopp, som ett livbolag äger investera i ett och samma affärsföretag, icke må överstiga en viss begränsad del — förslagsvis tio procent — av företagets nominella aktiekapital. Det är emellertid av vikt, att regeln icke göres ovillkorlig. I vissa fall kan nämligen en mera vidsträckt investeringsrätt vara motiverad, exempelvis i företag inom försäkringsväsendets eget område eller eljest i företag, som äro direkt ägnade att främja försäkringsväsendets sunda utveckling. Möjlighet till dispens från spärregeln i dylika fall bör sålunda hållas öppen och det synes lämpligen böra ankomma på försäkringsinspektionen att meddela sådan dispens. Det ligger i sakens natur, att ett medgivande till vidgad rätt till förvärfv av aktier i visst företag kan förbindas med villkor, som betingas av omständigheterna i det särskilda fallet.

Utredningen har uppmärksammat, att en koncern av försäkringsbolag kan göra den föreslagna aktiespärren mer eller mindre illusorisk. I syfte att förbygga detta föreslår utredningen, att spärregeln skall äga direkt tillämpning på koncerner.

Emellertid har utredningen funnit ytterligare en inskränkning betingad

såvitt angår rätten att placera livförsäkringsfonden och därmed likställda fonder i aktier. Utredningen påpekar, att endast de börsnoterade aktierna äro föremål för kurssättning på allmänna marknaden. Att vid en given tidpunkt bestämma värdet av icke börsnoterade aktier torde ej sällan vara en vanskelig uppgift. För tillsynsmyndigheten och försäkringsbolagen måste det framstå såsom ett gemensamt intresse, att placeringsobjektens redovisningsvärde såvitt möjligt icke ger anledning till meningsskiljaktigheter. Med hänsyn härtill anser försäkringsutredningen det lämpligt, att placeringsrätten beträffande aktier begränsas till de börsnoterade papperen.

I lagförslaget ha 274 § sista stycket och 336 § utformats i överensstämmelse med utredningens nu refererade synpunkter. Såsom framgår av 2 § andra stycket och 275 § i förslaget avser utredningen att — liksom för närvarande är fallet — bestämmelserna angående placering av försäkringsfonden för livförsäkring skola äga motsvarande tillämpning beträffande vissa andra slag av försäkring. Jag torde få tillfälle att vid granskningen av de särskilda paragraferna ytterligare uppehålla mig vid de nu nämnda lagrummen.

Vid sidan av den på nyss angivet sätt begränsade fria placeringsrätten har försäkringsutredningen föreslagit en utvidgning av bestämmelserna om generellt tillåtna placeringsobjekt. Ändringen innebär, att särskilda slag av värdehandlingar, vilka enligt utredningens mening äro jämbördiga med de nu tillåtna, skola beredas motsvarande ställning i lagen. Också till dessa spörsmål torde jag få tillfälle att återkomma vid behandlingen av 274 § i förslaget. Vissa hithörande spörsmål äro emellertid av sådan betydelse, att det synes mig lämpligt att redan i detta sammanhang upptaga dem till granskning.

Beträffande *inteckning i fast egendom* tillåter gällande försäkringslag (215 § första stycket), att skuldförbindelser, för vilka bolaget äger säkerhet genom inteckning i dylik egendom inom två tredjedelar av senast fastställda taxeringsvärde, användas för redovisning av livförsäkringsfonden och därmed i förevarande hänseende likställda fonder. Försäkringsutredningen anför, att det torde vara ett inom försäkringsvärlden allmänt omfattat önskemål att få till stånd en betydande utvidgning av rätten till placering i fast egendom. Från den allmänna diskussionen på försäkringshåll rörande detta ämne anför utredningen vidare följande: »Fastighetsbeståndet representerar ett efter våra förhållanden mycket betydande kapital. Vidgade möjligheter till engagemang på fastighetsmarknaden anses därför få en vida större räckvidd än övriga förslag till åstadkommande av lättnad i placingssvårigheterna. I första hand har framhållits möjligheten att fixera belåningsgränsen avsevärt över den nuvarande nivån, som motsvarar två tredjedelar av taxeringsvärdet. En gräns vid nittio procent av taxeringsvärdet torde representera det längst gående förslaget härutinnan. En så vidsträckt placeringsrätt beträffande inteckningar har dock ifrågasatts endast beträffande bolagens egna fastigheter. Såsom en säkerhetsanordning har härvid föreslagits vissa krav på successiv nedskrivning av fastighetens värde. Vidare

har ifrågasatts, huruvida icke försäkringsbolagen borde beredas tillfälle att i egen regi bidra till bostadsproduktionen.»

Utredningen har upprättat tablåer i syfte att siffermässigt belysa omfattningen av försäkringsbolagens investeringar i fast egendom. Dylik investering har skett dels genom lån mot säkerhet av inteckning och dels genom förvärv av fastigheter. Av de anförda uppgifterna må sammanfattningsvis följande här återgivas.

Svenska försäkringsbolags (riksbolag) lån mot säkerhet av inteckning i fast egendom i Sverige vid utgången av 1943. Bokfört värde i miljoner kronor.

A. Fastighetens art.

1. Bostadsfastighet	1 215·0	4. Jordbruksfastighet	9·8
2. Kontorsfastighet	149·5	5. Skogsfastighet	11·8
3. Fabriksfastighet	45·8	6. Annan fastighet	49·3
Summa 1 481·2			

B. Fastighetens belägenhet.

1. Stockholm.....	1 004·4	4. Övriga städer	216·4
2. Göteborg.....	146·9	5. Köpingar	4·3
3. Malmö.....	44·5	6. Landsbygden	64·7
Summa 1 481·2			

C. Procentuell fördelning.

1. Inom 50 % av taxv.	76·5	4. 66 ² / ₃ —75 % av taxv.	2·8
2. 50—60 % » »	12·9	5. Över 75 % » »	1·7
3. 60—66 ² / ₃ % » »	6·1	Summa 100·0	

Riksbolagens fastighetsinnehav.

Å r	Direkt ägda fastigheter		Indirekt ägda fastigheter	
	Antal	Tax.värde m kr.	Antal	Tax.värde m kr.
1932.....	87	75·1	32	34·2
1938.....	129	128·0	117	114·6
1943.....	146	149·5	145	134·0

Såsom kommentar till tabellerna må följande framhållas: Inteckningslånen över två tredjedelar av taxeringsvärdet avse till övervägande del skadeförsäkringsbolagens placeringar. Läns- och häradsbolagen samt sockenbolagen omfattas icke av tabellerna. Dessa bolagsgrupper redovisade det ifrågasvarande året lån mot inteckningssäkerhet till ett belopp av omkring 10,5 miljoner kronor. — Med uttrycket indirekt ägda fastigheter i den sista tabellen

avses sådana fastigheter, vilka ägas av ett fastighetsbolag eller en förening, som för ändamålet bildats av försäkringsföretaget.

Efter att ha redogjort för en undersökning beträffande fastigheternas räntabilitet och även beträffande utvecklingstendensen på fastighetsmarknaden — i vilka delar jag torde få hänvisa till betänkandet, del II sid. 176—179 och 388—401 — har utredningen tagit upp frågan, huruvida skäl finnas att bereda försäkringsbolagen möjlighet att i egen regi bidra till bostadsproduktionen. Utredningen anför följande:

Härigenom skulle, har det gjorts gällande, skapas större trygghet för placeringens bonitet än om försäkringsbolagen vid direkt investering i bostadsfastigheter enbart skulle vara hänvisade till inköp av färdigbyggda sådana. Även om förhållanden kunna anföras såsom motiv för att försäkringsbolagen beredas tillfälle till att i egen regi bedriva bostadsproduktion, är detta uteslutet på grund av bestämmelsen i 1 § försäkringslagen, enligt vilken försäkringsbolag icke må driva annan rörelse än försäkringsrörelse, en bestämmelse beträffande vilken försäkringsutredningen icke anser sig böra föreslå någon ändring. Enligt utredningens mening hindrar denna bestämmelse dock icke försäkringsbolag, som önskar investera i nybyggnader, att för sådant ändamål träffa avtal med företagare inom byggnadsbranschen, som på egen risk och mot avtalad entreprenadsumma utför byggnadsarbetet. Att i ett fall som det nämnda låta utföra arbetet på löpande räkning, vilket i realiteten innebär att bolaget själv bedriver byggnadsverksamhet, måste anses strida mot den återopade lagbestämmelsen. Bestämmelsen synes böra emot ej böra hindra att moderniserings- eller liknande arbete utföres på löpande räkning, eftersom dylikt arbete måste anses tillhöra fastighetsförvaltningens område.

I anslutning härtill har utredningen diskuterat belåningsgränsen. I gällande försäkringslag är lånegränsen bestämd i förhållande till taxeringsvärdet. Såsom ett alternativ härtill anvisar utredningen möjligheten att låta ett av särskild värderingsman uppskattat värde bli normgivande. Efter att ha erinrat om sparbankslagens bestämmelser i ämnet — enligt vilka sparbankernas rätt till utlåning mot säkerhet av in-teckning i fast egendom är maximerad till bestämd del av uppskattningsvärdet, dock att i vissa fall hänsyn kan tagas till både uppskattnings- och taxeringsvärde — fortsätter utredningen:

Försäkringsbolagen torde i regel vid belåning av fastigheter ombesörja särskild värdering av egendomen. Införande av en regel, som anknyter belåningsgränsen till viss kvot av uppskattningsvärdet, torde sålunda i praktiken icke innebära någon ytterligare pålaga för bolagen. Emot ett fasthållande vid taxeringsvärdet talar att här merendels föreligger en större eller mindre grad av eftersläpning, eftersom allmän fastighetstaxering sker högst vart femte år och i fråga om nybyggnad eller större ombyggnad alltid en viss tid förflyter, innan taxeringsvärde hunnit åsättas. I stort sett torde emellertid taxeringsvärdet någorlunda svara emot marknadsvärdet. I den mån en differens föreligger torde taxeringsvärdet i allmänhet representera det lägre värdet. Sett ur synpunkten av placeringens säkerhet torde följaktligen ett fasthållande vid taxeringsvärdet icke giva anledning till erinran. Taxeringsvärdet såsom norm innebär en objektiv, enkel och därför också lättillämpad regel, medan däremot värdebestämning i annan ordning öppnar väg för subjektiva variatio-

ner och växlande praxis. För tillsynsmyndigheten skulle den sistnämnda regeln medföra praktiska problem, närmast i fråga om kontroll över utförda värderingar. Redan dessa praktiska synpunkter tala enligt utredningens mening avgjort till förmån för bibehållande av nuvarande regel. Vad beträffar om- eller nybyggd fastighet, som ännu icke åsatts taxeringsvärde, torde hinder icke möta för tillsynsmyndigheten att med stöd av bestämmelsen om jämförliga värdehandlingar såsom placeringsobjekt godkänna inteckningar inom två tredjedelar av ett vid sakkunnig värdering åsatt preliminärt värde.

Om en sänkning av taxeringsvärdet äger rum, kunna svårigheter uppkomma för försäkringsbolag, som lämnat inteckningslån intill lånegränsen, i varje fall då fråga är om en mera omfattande värdesänkning. Utredningen har uppmärksammat detta spörsmål (betänkandet del II s. 180 f.). Någon uppmjukning av placeringsbestämmelserna för detta fall föreslås icke. Utredningen understryker särskilt, att en undantagsregel icke torde fylla något egentligt behov, därest den föreslagna fria placeringsrätten genomföres.

Gällande försäkringslag saknar bestämmelser om rätt att använda inteckning i tomträtt för redovisning av försäkringsfond. Vid tiden för lagens tillkomst voro tomträttsupplåtelser en tämligen sällsynt företeelse och de torde då icke ha spelat någon roll såsom kreditunderlag. Utvecklingen har därefter snabbt gått i riktning mot allt större praktisk tillämpning av detta institut, särskilt i de större städerna. Vad Stockholm beträffar, bor för närvarande omkring en åttondel av huvudstadens befolkning i tomträttsfastigheter. Vid utgången av år 1943 hade de svenska försäkringsbolagen placerat cirka 32 miljoner kronor mot säkerhet av inteckning i tomträtt, varav i det närmaste 95 % belöpte på fastigheter i Stockholm. Av det nämnda beloppet användes — med stöd av bestämmelsen i 215 § första stycket 6) i gällande försäkringslag — bortåt hälften för redovisning av livförsäkringsfond eller därmed jämfäst fond. Försäkringsutredningen anmärker, att tomträttsinstitutet för Stockholms vidkommande blivit en faktor av både ekonomisk och social betydelse. I detta sammanhang erinrar utredningen om att en under senare år inom Stockholms kommunalförvaltning upprättad promemoria utmynnar i förslag till sådan utvidgning av tomträttsinstitutet, att denna upplåtelseform blir den normala för de kommunalt ägda tomtarna även inom huvudstadens centrala delar; i promemorian uttalas i anslutning härtill önskemål om revision av gällande tomträttslagstiftning. Försäkringsutredningen understryker för sin del önskvärdheten av att en efter tidens krav anpassad lagstiftning angående tomträttsinstitutet snarast kommer till stånd.

I en den 31 mars 1943 utsänd cirkulärskrivelse har försäkringsinspektionen angivit efter vilka grunder tomträttsinteckningar må användas för redovisning av livförsäkringsfond och därmed jämfäst fond. Enligt de uppställda villkoren kräves bl. a., att lånet ligger inom två tredjedelar av senast fastställda taxeringsvärde (byggnads- och markvärde), därvid dock en boteninteckning å ett belopp, motsvarande tjugu gånger den årliga tomträttsavgälden, skall anses belasta tomträten.

Försäkringsutredningen finner det ur flera synpunkter angeläget att bland försäkringslagens kapitalplaceringsbestämmelser inränga också tomträttsinstitutet. Utredningen tillägger:

I brist på en ändamålsenlig reglering av institutet i lag måste man med hänsyn till parternas fria dispositionsrätt räkna med tomträttsavtal av högst varierande innehåll. Det ligger i sakens natur att upplåtelseerna anpassas efter förhållandena på varje särskild ort. Men även på en och samma plats kunna efter hand ändrade upplåtelseformer komma att tillämpas. Inteckningshavarens säkerhet är i väsentlig grad beroende av tomträttskontraktets innehåll. Därav följer, att i försäkringslagen svårligen kan införas ett generellt medgivande till placering i tomträttsinteckningar inom viss kvot av taxeringsvärdet. Det synes ofrånkomligt att medgivandet göres beroende av en prövning in casu. Möjlighet bör också finnas att till medgivandet knyta de villkor, som betingas av omständigheterna i det särskilda fallet. Prövningen bör givetvis ankomma på försäkringsinspektionen. Den här skisserade anordningen kan förefalla tungrodd, men det må erinras om att en lokal standardisering av tomträttskontrakten synes ligga i alla berörda parterers intressen och sålunda kan väntas bli regel. Medgivande till placering kan då lämpligen lämnas i sådan form som i den förut återgivna cirkulärskrivelsen.

Vilket mått av stränghet, som bör anläggas vid prövningen, kan icke lämpligen generellt angivas. De i cirkulärskrivelsen fixerade villkoren tillgodose rimliga anspråk på säkerhet. Ur praktisk synpunkt är visserligen detta sätt att lösa problemet icke helt invändningsfritt. Exempelvis har det ensidiga beaktandet av tomträttsavgälden till konsekvens, att två tomträttsfastigheter med olika avgäld men eljest fullt likvärdiga kunna belånas till olika belopp. Exemplet är i betraktande av förhållandena i Stockholms ytterområden, där den årliga avgälden kraftigt höjts efter hand som exploateringen fortskridit, icke verklighetsfrämmande. De uppställda normerna måste likväl anses väl avvägda och äga fördelen av enkelhet och klarhet. Om en ny lagstiftning rörande tomträtten genomföres, blir frågan ur här berörda synpunkter förklarad.

I överensstämmelse härmed har i lagförslaget (274 § första stycket 6) såsom generellt tillåtna placeringsobjekt upptagits skuldförbindelser med säkerhet av inteckning i tomträtt inom två tredjedelar av senast fastställda taxeringsvärde och med den ytterligare begränsning med hänsyn till tomträttsavtalets innehåll eller andra omständigheter, som försäkringsinspektionen föreskriver.

Yttranden. Förslaget om fri placeringsrätt har givit anledning till delade meningar. *Folket-Samarbete* finner utredningens analys av kapitalplaceringsfrågan synnerligen värdefull och hälsar förslaget med stor tillfredsställelse, icke minst med hänsyn till den kumulativa effekten av ett sjunkande ränteläge. Anstalterna ifrågasätta dock, om icke förslaget är onödigt försiktigt och dessutom alltför stelt. En naturlig konsekvens av Folket-Samarbetes i annat sammanhang framförda förslag, att det skattepliktiga överskottet skall tillföras en allmän konsolideringsfond för täckande av kapitalförluster, synes anstalterna vara, att den övre gränsen för fria placeringar höjes efter hand som denna fond växer. Även storleken av andra konsolideringsfonder samt den utsträckning, i vilken värdehandlingarna nedskrivits, bör enligt anstalternas mening kunna påverka gränsen för fria placeringar.

Också *försäkringsbolagens riksförbund* anser, att den fria placeringsrätten blivit för snävt avgränsad i förslaget. Förbundet anmärker, att utredningens i annat sammanhang framlagda förslag, att s. k. tilldelad återbäring skall överföras till livförsäkringsfonden (262 § i förslaget) — till vilket förslag förbundet ansluter sig — kommer att verka mer eller mindre inskränkande i fråga om den lättnad med avseende å kapitalplaceringarna, som utredningen velat bereda bolagen. För att det av utredningen avsedda syftet skall nå anser förbundet därför, att den föreslagna 10 %-gränsen bör höjas, möjligen upp till 15 %. Då riksförbundet emellertid finner det svårt att här fastställa någon bestämd siffra, föreslår förbundet en annan väg att nå utredningens syfte, nämligen att den fria placeringsrätten får avse ett belopp, som sammanlagt motsvarar *dels* tilldelad återbäring, *dels* ock en tiondel av försäkringsfonden för egen räkning i övrigt.

Utredningens förslag angående placeringsrätt i aktier har rönt kritik från *försäkringsinspektionen*, som anför:

Då utredningen i sitt resonemang om fri placering i aktier framhåller, att placeringen icke är riskfri, att investeringen måste förutsättas ske med klok försiktighet och utan ovidkommande synpunkter, att en tendentiös eller eljest oförsiktig placeringspolitik skulle medföra ödesdigra verkningar för bolagets soliditet samt att den svenska aktiemarknaden är alldeles för liten för att kunna upptaga det nya köpintresse, som skulle uppkomma av den föreslagna utökade placeringsrätten, synes det i viss mån förvånande, att utredningen ansett sig böra möjliggöra en så omfattande placeringsrätt i aktier som 10 % av försäkringsfonden. Inspektionen biträder de av utredningen i detta sammanhang framförda synpunkterna, men finner — i motsats till utredningen — att de mana till en snävare begränsning beträffande aktier än i fråga om övriga placeringsobjekt.

Den föreslagna fria placeringsrätten av 10 % av försäkringsfonden skulle möjliggöra, att en del av de värdehandlingar, i vilka de fria fonderna nu äro placerade, t. ex. högre än inom två tredjedelar av taxeringsvärdet liggande inteckningar, skulle kunna överflyttas till försäkringsfonden. Härav torde även följa att en större del av livförsäkringsbolagens fria fonder än för närvarande är fallet skulle kunna placeras i aktier — därest det eljest skulle bedömas lämpligt. Av de fria fonderna, som ultimo 1943 uppgingo till cirka 290 milj. kronor, hade placerats i aktier blott cirka 38 milj. kronor, varav 22 milj. kronor i försäkringsaktier och 16 milj. kronor i andra aktier. Det finnes sålunda stort utrymme för ökad aktieplacering även utan den föreslagna möjligheten att redovisa viss del av försäkringsfonden i aktier. Med hänsyn härtill skulle det starkt kunna ifrågasättas, huruvida det för närvarande är lämpligt att utrusta bolagen med en fri placeringsrätt i aktier, som icke är vare sig möjlig eller från bolagens sida önskvärd att utnyttja.

Försäkringsinspektionen förordar, att den fria placeringsrätten i aktier begränsas till högst 5 % av livförsäkringsfonden. I detta sammanhang tillägger inspektionen, att det kan ställa sig svårt eller rentav omöjligt att avgöra var gränsen mellan tillåtna placerings- och otillåtna spekulationsaffärer bör dragas. Därest den vidgade möjligheten till placering i aktier skulle leda till spekulering på aktiemarknaden från försäkringsbolags sida, anser inspektionen att ändring i lagstiftningen bör övervägas.

I anslutning härtill kritiserar försäkringsinspektionen den av utredningen föreslagna begränsningen i rätten att äga aktier i annat aktiebolag. Inspektionen anför härom:

En aktieägare, som disponerar 10 % av ett bolags aktiekapital, har därigenom ofta ett dominerande eller i varje fall ett mycket starkt inflytande över bolaget. Detta gäller särskilt ju större spridning bolagets övriga aktier hava. Det är ju uppenbart, att den som t. ex. disponerar 10 milj. kronor av ett bolags till 100 milj. kronor uppgående aktiekapital, får ett mycket starkt inflytande över bolaget. Därjämte skulle fem försäkringsbolag, som icke tillhöra samma koncern och som vart och ett utnyttjade 10 %-gränsen i samma aktiebolag och bildade ett konsortium, få en absolut majoritet i bolaget. Det kan givetvis icke vara lämpligt att utrusta försäkringsbolagen med en laglig möjlighet att få ett starkt minoritetsintresse i och — tillsammans med andra försäkringsbolag — absolut kontroll över andra svenska aktiebolag, samtidigt som man förbjudit bankaktiebolagen att överhuvud äga aktier i andra bolag. Den nya aktiebolagslagen har även i flera avseenden givit minoritetsägare av 10 % av kapitalet viss befogenhet framför andra aktieägare. Detta visar ju, att sådan minoritetsägare är en faktor att räkna med för bolagsledningen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser försäkringsinspektionen, att gränsen bör sättas väsentligt lägre än utredningen föreslagit.

Än mer kritisk gentemot förslaget om en i viss utsträckning fri aktieplaceringsrätt ställer sig *bank- och fondinspektionen*. Inledningsvis framhåller inspektionen, att någon anledning icke finnes att betvivla riktigheten av utredningens antagande, att vi här i landet under överskådlig framtid ha att räkna med starkt växande försäkringsfonder. Däremot kan det ifrågasättas, huruvida icke de framtida placeringsmöjligheterna bedömts väl pessimistiskt. Inspektionen påpekar, att under senare tid framlagts åtskilliga reformprogram, vilkas realiserande uppenbarligen kräva mycket betydande kapitalinsatser såväl av enskilda som från det allmännas sida, och erinrar i detta sammanhang om planerna på en allmän höjning av vår bostadsstandard, rationalisering av jordbruket och utvidgning av vårt kommunikationsväsen. Det är tydligt — anför inspektionen — att ifrågavarande kapitalbehov jämväl kommer att öka försäkringsbolagens placeringsmöjligheter.

Bank- och fondinspektionen refererar härefter utredningens uttalanden angående angelägenheten av att näringslivet tillföres riskvilligt kapital, vilket i högre grad än tidigare bör tillskjutas kollektivt genom placering av medel, som av penninginstitut uppsamlats från folkets breda lager, samt yttrar härom följande:

Detta resonemang är otvivelaktigt riktigt i och för sig, men inspektionen vill ifrågasätta, huruvida det är tillämpligt just i förevarande sammanhang. I den följande framställningen understryker nämligen utredningen kraftigt, att den fria placeringsrätten icke får leda till ett åsidosättande av säkerhetskravet och att investeringarna måste ske med »klok försiktighet och utan ovidkommande synpunkter». Såväl härav som av vad utredningen fortsättningsvis anför särskilt rörande placering av kapital i aktier, bibringas man den uppfattningen, att utredningen avser placeringar med mycket ringa risk. Exempelvis synes utredningen, då det gäller placering av kapital i aktier

närmast ha tänkt sig inköp av sådana i bestående, välkonsoliderade företag. Om så är fallet, torde nyttan för näringslivet av den fria placeringsrätten i det avseende utredningen tänkt sig bliva ringa eller ingen. Någon brist på kapital, som är villigt att taga den med placeringar av sistnämnda slag förenade risken torde icke vara att förvänta. Vad som däremot behövs men kanske icke alltid står till förfogande, är kapital i olika former för startande av helt nya företag eller för mera omfattande utvidgningar eller rekonstruktioner av äldre, icke konsoliderade företag. Härmed är åter förenat så stora risker, att det även enligt inspektionens uppfattning icke bör ifrågakomma att försäkringsfondens medel användes för dylikt ändamål.

En fri placeringsrätt för försäkringsbolagen blir av särskild betydelse med hänsyn till de ökade möjligheter att förvärva aktier i andra företag, som försäkringsbolagen härigenom få. Frågan om försäkringsbolagens aktieförvärvsrätt kan, som framgår redan av betänkandet, ses från många olika synpunkter. Vad först säkerhetssynpunkten beträffar, är det givetvis riktigt, som utredningen påpekat, att det icke erbjuder någon svårighet att angiva företag, vilkas aktier måste anses erbjuda minst lika god säkerhet som flera slag av industriobligationer. Begränsa bolagen sina aktieplaceringar till förvärv på lång sikt av aktier i dylika företag, torde ur denna synpunkt icke vara något att erinra däremot. Som utredningen själv framhåller föreligger emellertid risken, att bolagen i spekulationssyfte förvärva även aktier i mera konjunkturbetonade företag. En sådan användning av rätten till fri placering, som är mycket svår att hindra, skulle uppenbarligen kunna allvarligt rubba bolagens soliditet och skapa avskrivningsbehov, som icke kunde täckas utan en ökning av försäkringspremierna.

Utredningen framhåller, att vidgade möjligheter till aktieinvestering kunde tänkas hos bolagsledningen uppamma ett företagareintresse utanför försäkringsväsendets eget område, vilket finge betecknas såsom en synnerligen allvarlig utveckling. Bank- och fondinspektionen vill, med hänsyn till de ogynnsamma verkningar, som på sin tid följde av affärsbankernas aktieförvärvsrätt, starkt understryka vikten av denna synpunkt. En betydande del av de förluster, som efter första världskriget drabbade bankväsendet, härledde sig från engagemang med företag, i vilka bankerna ägde stora aktieintressen. På grund av dessa intressen hade bankerna företetts till en kreditgivning, som ofta resulterade i större förluster än själva aktieinnehaven. Samma frestelse kan uppkomma för försäkringsbolagen, därest en fri placeringsrätt införes. Den spärregel, som utredningen föreslagit till förhindrande av en dylik utveckling, är icke effektiv. Redan innehavet av 10 procent av aktierna i ett av våra större industriföretag kan medföra ett mycket starkt och understundom avgörande inflytande på företagets ledning. Och i andra fall kan tänkas, att två eller flera försäkringsbolag med intressen i samma företag träffa överenskommelser, genom vilka spärregelns syfte förfelas. Att förhindra ett dylikt samgående låter sig svårigen göra. Det synes inspektionen föga rationellt att nu medgiva försäkringsbolagen en rätt, som på grund av vunna erfarenheter fråntagits affärsbankerna, vilka dock obestridligen besitta större möjligheter än försäkringsbolagen att bedöma industriföretagens bärighet och framtidsutsikter.

En utvidgning av försäkringsbolagens aktieförvärvsmöjligheter kan emellertid medföra olägenheter och faror icke bara för bolagen själva utan även för näringslivet i övrigt. Utredningen påvisar med tydliga siffror, att den svenska aktiemarknaden är alltför ringa för att kunna tillgodose det köparintresse, varom här är fråga, och att aktiebörsens funktionsduglighet äventyrades, om försäkringsbolagen tillätes redovisa större aktieposter i försäkringsfonderna. Mot bakgrunden av utredningens mycket bestämda uttalan-

den i denna del är det närmast ägnat att förvåna, att aktieförvärvsmöjligheterna icke begränsats mer än som skett. Inspektionen anser sig i detta sammanhang böra framhålla, att en utvidgning av försäkringsbolagens rätt till aktieförvärv kan följas av anspråk på motsvarande förmån från affärsbankernas sida. Om icke dessa anspråk avvisades — något som kanske svårligen låte sig göras — komma givetvis de här påtalade olägenheterna att skärpas.

Bank- och fondinspektionen vill slutligen peka på den fara, som ligger däri att ledningen över industriföretagen i betydande utsträckning kan komma att övergå i försäkringsbolagens händer. Den förut berörda regeln att sagda bolag i princip icke må förvärva mer än högst 10 procent av aktierna i annat företag, kan icke förhindra en dylik utveckling. Den ifrågasatta rätten till fri placering av försäkringsfondernas medel skulle kunna skapa förutsättningar för en ännu kraftigare koncentration av ledningen över industrien än den som hittills ägt rum. En sådan utveckling skulle enligt inspektionens mening vara synnerligen olycklig.

På dessa skäl anser sig bank- och fondinspektionen böra bestämt avråda från en utvidgning av försäkringsbolagens aktieförvärvsmöjligheter. Om det anses lämpligt att tillerkänna försäkringsbolagen fri placeringsrätt beträffande en del av försäkringsfonden, bör enligt inspektionens mening aktier i princip undantagas såsom placeringsobjekt. Inspektionen erinrar om att bolagen såväl enligt gällande rätt som enligt förslaget kunna för aktieförvärv använda sina fria fonder och förordar — ehuru bolagen hittills icke i någon större utsträckning använt sig av nämnda möjlighet — att rätten att använda de fria fonderna för dylik placering begränsas till en viss mindre del av aktierna i ett främmande företag.

Beträffande av försäkringsutredningen behandlade frågor som beröra in-teckning i fast egendom, ha vissa synpunkter framförts av *försäkringsbolagens riksförbund*. I fråga om lånegränsen anser förbundet, att det ur olika synpunkter skulle vara önskvärt att denna frigjordes från taxeringsvärdet. Med hänsyn till de av utredningen påpekade praktiska olägenheter, som skulle följa av en sådan omläggning, synes det förbundet likväl vara lämpligast att som huvudregel fasthålla vid taxeringsvärdet för bestämmandet av det fondmässiga lånevärdet. I detta sammanhang erinrar riksförbundet dock om den betydande tertiära kreditgivning, som numera äger rum från statens sida genom byggnadslånebyrån. För praktiskt taget varje nybyggnad, som tillkommer under kontroll av byggnadslånebyrån och med stöd av därifrån beviljad tertiärkredit, erfordras en primär- och sekundärkredit motsvarande 70 % av ett av byrån fastställt avkastningsvärde. Detta värde — framhåller förbundet — som oftast är högre än det sedermera fastställda taxeringsvärdet, torde i regel fastställas efter en noggrann och ingående teknisk prövning och därjämte efter mera enhetliga normer än taxeringsvärdet. Vid sådant förhållande anser riksförbundet det rimligt, att berörda avkastningsvärde i förekommande fall får ersätta taxeringsvärdet som norm för kreditgivningen. Denna modifikation av huvudregeln torde dock ej böra avse längre period än den först avtalade bindetiden för lånet, i regel 10 år, emedan man för närvarande ej vet, huruvida avkastningsvär-

det i framtiden kommer att göras till föremål för omprövning från byggnadslånebyråns sida. Riksförbundet hemställer om sådan jämkning av huvudregeln för belåningsgränsen, att det anförda önskemålet blir tillgodosett.

Riksförbundet finner det påkallat att göra ytterligare ett avsteg från huvudregeln, att den fondmässiga lånegränsen skall utgöra två tredjedelar av taxeringsvärdet, nämligen beträffande fastigheter, som direkt eller indirekt helt ägas av försäkringsbolag. Härom anför förbundet följande:

I fråga om dylika fastigheter gäller, dels att några marginaler för oguldna skatter, kostnader och räntor icke behöva förutsättas, dels ock att den allmänna tekniska standarden ävensom underhållet och skötseln genomsnittligt torde vara av avsevärt högre klass än för fastigheter i allmänhet. Vi hemställa därför, att den gräns, intill vilken in-teckning i sådan fastighet, varom här är fråga, må redovisas i försäkringsfonden, sättes till 75 % av taxeringsvärdet, vilken gräns med hänsyn till vad nyss anförts torde kunna anses i stort sett likvärdig med $\frac{2}{3}$ -gränsen för andra fastigheter.

I detta sammanhang polemiserar riksförbundet mot försäkringsutredningens uttalande, att försäkringsbolag — på grund av förbudet att driva annan rörelse än försäkringsrörelse — icke äger på löpande räkning i egen regi utföra nybyggnadsarbete. Förbundet anmärker, att frågan huruvida annan rörelse än försäkringsrörelse bedrives, bör bedömas med utgångspunkt från målsättningen, samt tillägger:

Att bedriva en spekulationsartad byggnadsproduktion är uppenbarligen i strid med lagen. Om däremot ett försäkringsbolag exempelvis för kapitalplacering eller för erhållande av egna kontorslokaler önskar uppföra en byggnad, bör bolaget äga att utföra arbetet på det sätt, som ur teknisk och ekonomisk synpunkt är riktigast och mest ändamålsenligt. Att ett entreprenadförfarande i många fall leder till det bästa resultatet är givet, särskilt i fråga om byggnader av mera vanlig karaktär, där praktiskt taget alla detaljer kunna bestämmas på förhand. I andra fall åter, där sådana förutsättningar icke äro för handen, kan entreprenadavtal icke förväntas bliva den billigaste lösningen. Nödgas man vid ett byggnadsföretag vidtaga flera och betydelsefulla ändringar i de ursprungliga planerna, övergår entreprenadavtalet lätt i realiteten till ett »räkningsavtal», men då vid en tidpunkt och på ett sätt, som för byggherren är direkt olämpligt och oekonomiskt. Det må jämväl framhållas, att gränsen mellan att bygga på entreprenad och i egen regi ofta är flytande. Detsamma gäller i fråga om gränsen mellan nybyggnadsarbeten å ena sidan och moderniserings- eller liknande arbeten å den andra, vilka sistnämnda arbeten det enligt utredningen skulle vara tillåtet för försäkringsbolag att utföra på löpande räkning.

Om utredningen här på rätt sätt tolkat bestämmelsen, att försäkringsbolag ej må driva annan rörelse än försäkringsrörelse, erfordras en uppmjukning av bestämmelsen så att den kommer mera i överensstämmelse med det praktiska livets fordringar.

Försäkringsutredningens synpunkter beträffande lån mot säkerhet av in-teckning i tomträtt ha berörts endast i ett remissyttrande. *Försäkringsinspektionen* bemöter sålunda utredningens uttalande, att inspektionens praxis, varigenom vid lånegränsens bestämmande en bottenin-teckning mot-

svarande 20 gånger den årliga tomträttsavgälden fingeras, ur praktisk synpunkt icke är helt invändningsfri. Det av utredningen anförda exemplet, att ett ensidigt beaktande av tomträttsavgälden har till konsekvens att två tomt-rättsfastigheter med olika avgäld men eljest fullt likvärdiga kunna belånas till olika belopp, berättigar enligt inspektionens mening icke till någon invändning. Inspektionen framhåller, att om två tomter äro likvärdiga men tomträttsavgälden för den ena väsentligt mindre än den andra, måste självfallet försäljningsvärdet av tomträtten för tomten med den högre avgälden vara mindre, vilket bör avspeglade sig i lånevärdet.

Föredraganden. Det lider intet tvivel att utvecklingen på kapitalmarknaden under 1930-talet beredde särskilt livförsäkringsbolagen svårigheter att placera sina medel. Härtill bidrog främst den vikande räntenivån. Förhållandena ha klarläggande belysts genom den av försäkringsutredningen verkställda undersökningen. Det synes mig emellertid lika uppenbart, att situationen numera i grund förändrats. Sedan världskrigets utbrott har den statliga upplåningen vuxit till en för vårt lands förhållanden betydande omfattning. Med hänsyn till den planerade sociala reformverksamheten kan lånebehovet från det allmännas sida även i fortsättningen bli omfattande. Vid sidan därav kan man räkna med icke obetydliga investeringsmöjligheter för att tillgodose exempelvis industriens och den privata fastighetsmarknadens lånebehov.

Möjligheterna att finna placeringsobjekt bland guldkantade värdehandlingar te sig sålunda för närvarande tämligen gynnsamma och de torde under överskådlig tid knappast komma att försämrast. Trots detta äro de skäl beaktansvärda, vilka försäkringsutredningen anfört till förmån för att en begränsad sektor upplåtes för fri placeringsrätt. I detta sammanhang vill jag särskilt betona, att vissa försäkringsbolag obestriddligen drivit en ur social synpunkt värdefull investeringspolitik. Såsom exempel må nämnas förmånliga inteckningslån till egnahemsbyggare. I den mån sådana lån överskridit tvåtredjedelsgränsen har livförsäkringsfonden icke kunnat tagas i bruk. I och för sig saknas givetvis anledning att motsätta sig att även denna och därmed likställda fonder disponeras för en socialt inriktad investeringspolitik. Tvärtom framstår det ur samhällelig synpunkt såsom önskvärt att så sker. Vid avvägningen av gränserna för en fri placeringsrätt synas mig likväl skilda omständigheter verka i restriktiv riktning. Sålunda måste tillses att försäkringstagarnas trygghetskrav icke eftersättas. Men framför allt finner jag det betänkligt att ställa försäkringsbolagens investeringspolitik utanför det allmännas kontroll annat än i strängt begränsad omfattning. Försäkringsutredningen har föreslagit fri placeringsrätt beträffande tio procent av livförsäkringsfonden och därmed likställd fond. I och för sig synes det lämpligt att den fria placeringsrätten begränsas till viss kvot av fonden. Självfallet bör — såsom i ett remissyttrande understrukits — fondens storlek därvid beräknas med hänsyn uteslutande till försäkringar för egen räkning.

Därmed förstår jag — enligt vedertagen terminologi — försäkringsbelopp, för vilka återförsäkringsgivare icke ansvarar.

Fri placeringsrätt innebär beträdande av nya vägar. Konsekvenserna härav kunna icke med säkerhet överblickas. Detta manar till försiktighet. Intill dess närmare erfarenhet vunnits torde en begränsning av den fria placeringsrätten till fem procent av fonden få anses som en lämplig avvägning.

Därutöver torde ytterligare en inskränkning vara motiverad, nämligen beträffande aktier. Redan försäkringsutredningen har funnit det i viss mån tveksamt, huruvida även aktier borde innefattas i en fri placeringsrätt beträffande livförsäkringsfonden och därmed likställda fonder. Utredningen har emellertid ansett sig böra förorda att så får ske, dock med den inskränkningen, att endast börsnoterade aktier få användas för den fondmässiga redovisningen. Försäkringsbolags reserver i övrigt få — liksom hittills — enligt förslaget placeras även i aktier. Emellertid upptar förslaget såsom en nyhet den viktiga bestämmelsen, att försäkringsbolag eller koncern av sådana bolag icke utan försäkringsinspektionens medgivande få äga mer än en tiondel av aktierna i svenskt aktiebolag; spärregeln skall enligt förslaget dock icke gälla innehav av försäkringsaktier eller aktier i holdingbolag på försäkringsväsendets område.

Utredningens ståndpunkt att den fria placeringsrätten bör omfatta även aktier har kritiserats särskilt av bank- och fondinspektionen. Även om jag icke kan förbehållslöst ansluta mig till denna kritik, synas mig likväl avgörande skäl tala för att aktier icke få begagnas för redovisning av livförsäkringsfond eller därmed likställd fond. Genom de framförda betänkligheterna har problemet emellertid vidgats. Den frågan tränger sig fram, huruvida icke ett generellt förbud för försäkringsbolag att förvärva andra aktier än försäkringsaktier är motiverat. Vid övervägande av denna fråga har jag fäst avseende vid att försäkringsbolagen hittills endast i tämligen ringa omfattning disponerat sina fria fonder för aktieförvärv. Av den officiella statistiken framgår, att vid utgången av år 1944 försäkringsbolagen (riksbolag samt läns- och häradsbolag) redovisade fonder av beskaffenhet att kunna fritt placeras till ett sammanlagt belopp av omkring 2 000 miljoner kronor; av detta belopp redovisades i runt tal 49 miljoner kronor i försäkringsaktier och 34 miljoner kronor i andra aktier. Någon vägande anmärkning i anledning av bolagens innehav av »andra aktier» har såvitt jag vet icke framkommit. Under föreliggande omständigheter finner jag därför icke skäl att nu upptaga förbud mot dylikt aktieförvärv. Vad försäkringsaktierna beträffar torde ett förbud mot förvärv av dylika kunna motverka ur allmän synvinkel önskvärda konsolideringssträvanden eller fusioner; sådant förbud torde följaktligen icke böra ifrågakomma.

Om försäkringsbolagen sålunda alltjämt skola tillåtas att i begränsad omfattning förvärva aktier, är det emellertid av betydelse att tillse, att bolagen icke förskaffa sig för stort inflytande i företag utanför försäkringsväsendets eget område. I detta hänseende kan jag helt ansluta mig till försäkringsutredningens synpunkter. Dock synes mig försiktigheten kräva en

snävare begränsning än utredningen föreslagit. Med hänsyn härtill förordar jag att spärren i 336 § bestämmes till en tjugondel av aktierna eller röstetalet i stället för, såsom utredningen föreslagit, en tiondel därav.

Beträffande investering i fast egendom har i ett remissyttrande vissa eftergifter ifrågasatts i nu gällande ordning, varmed försäkringsutredningens förslag i stort sett överensstämmer. Sålunda har framkastats tanken på att — beträffande nybyggnad, som tillkommit under kontroll av byggnadslånebyrån och med stöd av därifrån beviljad tertiärkredit — bestämma lånegränsen i förhållande till det av byggnadslånebyrån fastställda avkastningsvärdet i stället för taxeringsvärdet. Detta förslag saknar icke sitt intresse. Med hänsyn till den i viss mån svåröverskådliga utvecklingen på fastighetsmarknaden te sig emellertid konsekvenserna av en sådan omläggning ovissa. Detta har även antytts i remissyttrandet genom påpekandet, att man för närvarande icke vet, huruvida avkastningsvärdet i framtiden kommer att omprövas av byggnadslånebyrån. Visserligen är även taxeringsvärdet föremål för kontinuerlig omprövning, men erfarenheten visar, att några allvarigare fluktuationer här icke pläga förekomma. Förhållandena mana för närvarande till stor försiktighet. Jag är i varje fall icke nu beredd att frånga den allmänna fastighetstaxeringen såsom värderingsnorm.

Försäkringsbolagens riksförbund har anfört skäl för att en högre belåningsgräns bör tillämpas i fråga om försäkringsbolagens direkt eller indirekt ägda fastigheter än beträffande fastigheter i övrigt. Otivelaktigt äro förhållandena i många fall sådana, att ett högre belåningsvärde för försäkringsbolagens egna fastigheter ter sig fullt motiverat. Men å andra sidan torde förhållandena vara långt ifrån ensartade. Under sådana omständigheter anser jag mig icke kunna förorda ett generellt avsteg från huvudregeln beträffande denna fastighetskategori. En undantagsbestämmelse som medger högre belåningsvärde efter individuell prövning i enskilda fall torde av praktiska skäl icke heller böra ifrågakomma. Jag har desto hellre kunnat intaga denna ståndpunkt, som den fria placeringsrätten här bereder försäkringsbolagen en viss lättnad.

Av väsentligt större betydelse är spørsmålet, huruvida försäkringsbolagen äga bygga fastigheter i egen regi. Utredningen har ansett detta oförenligt med bestämmelsen om att försäkringsbolagen icke äga driva annan rörelse än försäkringsrörelse. Nämda förbudsbestämmelse upptogs redan i 1903 års försäkringslagstiftning och har bibehållits i det föreliggande lagförslaget. Jag är i detta hänseende ense med utredningen. Det är min övertygelse att förbudet mot annan verksamhet i väsentlig mån bidragit till den utveckling mot ökad soliditet, som i stort sett karakteriserat det enskilda försäkringsväsendet. En uppmjukning av förbudet medför risk att utvecklingen föres in på vägar, som icke äro önskvärda. I detta sammanhang vill jag framhålla, att den ifrågavarande bestämmelsen givetvis innebär förbud för försäkringsbolag att genom dotterföretag driva sådan verksamhet, som bolaget icke äger bedriva i egen regi. Vad beträffar fastighetsinvestering har försäkringsutred-

ningen anvisat möjligheten att träffa avtal med byggnadsentreprenör, som på egen risk och mot överenskommet pris utför byggnadsarbetet. Genom en sådan anordning är försäkringsbolaget befriat från de ekonomiska riskerna och övrigt företagaransvar, som i stället åvilar entreprenören. Jag delar försäkringsutredningens uppfattning att ett dylikt förfarande icke står i strid med den nyssnämnda förbudsbestämmelsen. Mot entreprenadförfarandet har i ett remissyttrande anmärkts att om byggherren under arbetets gång finner nödvändigt att vidtaga flera och betydelsefulla ändringar i de ursprungliga planerna, entreprenaden i realiteten lätt övergår till ett avtal på löpande räkning, men då vid en tidpunkt och på ett sätt, som för byggherren är direkt olämpligt eller oekonomiskt. Denna anmärkning torde få betraktas såsom väsentligt överdriven och synes mig i varje fall icke kunna tillmätas avgörande betydelse. Enligt min mening öppnar entreprenadförfarandet möjligheter för försäkringsbolagen att på ett ändamålsenligt sätt investera i fast egendom. Om, såsom jämväl anmärkts, svårigheter uppkomma att upprätthålla en klar gräns mellan att bygga på entreprenad och i egen regi — en anmärkning som också synes mig skjuta över målet — torde konsekvensen härav närmast böra bli att även entreprenadförfarandet förbjudes. Däremot ligger det i sakens natur, att gränsen måste bli flytande mellan nybyggnadsarbete, å ena sidan, och moderniserings- eller liknande arbete, å den andra. Att här uppställa en generell regel om vad som tillhör det ena eller det andra låter sig icke göra och skulle helt visst icke heller vara lämpligt. Detta måste bedömas från fall till fall.

Vad slutligen beträffar rätten att för redovisning använda lån mot säkerhet av inteckning i tomträtt, finner jag utredningens förslag välgrundat. I detta sammanhang vill jag erinra om att riksdagens skrivelse den 16 juni 1945 (nr 405) med begäran om en förutsättningslös och allsidig utredning av tomträttslagstiftningen överlämnats till lagberedningen.

V. Försäkringstekniska bestämmelser för livförsäkring i allmänhet.

Till försäkringstekniska bestämmelser hänföras i det följande de på matematisk grund uppställda reglerna för beräkning av premier och olika slag av fonder samt för bestämmande av vinstandelar till de försäkrade m. m. Hithörande spörsmål hava utförligt diskuterats i betänkandet. Det synes mig icke erforderligt att nu lämna en mera ingående redogörelse för utredningens förslag i dessa delar. Jag torde i stället få hänvisa till betänkandet — del II s. 33—107 samt, beträffande vissa med försäkringstekniken sammanhängande skattefrågor, till s. 275—294 — och nu begränsa mig till en kortfattad redogörelse för de grundläggande synpunkterna i utredningens förslag. Med hänsyn till ränte- och kapitalförsäkringsanstaltens egenartade förhållanden behandlas hithörande frågor för sig i närmast följande avsnitt.

Utredningen. I 213 § gällande försäkringslag kommer kravet på livförsäkringens soliditet till uttryck. Bestämmelserna i detta lagrum innebära, att

premier och fonder skola beräknas på grundval av en vederhäftig statistisk-ekonomisk analys av alla på rörelsen inverkan faktorer och erhålla en betryggande storlek. *Soliditetskravet* gör det nödvändigt att beräkna premierna högre än vad som i själva verket väntas vara erforderligt för att man därigenom skall vinna ett skydd mot avvikelser i ogynnsam riktning från det beräknade förloppet av verksamheten. Under normala förhållanden kan man därför räkna med att överskott uppstår i rörelsen. I den mån detta överskott återföres till vederbörande försäkringstagare kan man säga, att den verkliga kostnaden för försäkringen motsvarar erlagd premie med avdrag för återbetalat överskott. Vid sidan av soliditetskravet uppställer utredningen ytterligare ett krav, innebärande att den verkliga kostnaden för försäkringen skall utgöra ett skäligt pris för de tjänster av olika slag, som försäkringen innebär för försäkringstagaren. Utredningen kallar detta för *skälighetsprincipen*. Soliditets- och skälighetsprinciperna innebära följaktligen, att ett livförsäkringsbolags verksamhet skall bedrivas på sådant sätt att, samtidigt som full soliditet upprätthålles, kostnaden för försäkringarna hålles inom skäliga gränser och även på skäligt sätt fördelas mellan olika försäkringstagare. I praktiken kommer detta — framhäver utredningen — att innebära krav på att bolaget skall iakttaga sparsamhet med avseende å sina omkostnader samt tillämpa ändamålsenliga regler för fördelning av uppstående vinst mellan försäkringstagarna.

Soliditets- och skälighetsprinciperna utgöra enligt utredningens förslag de försäkringstekniska bestämmelsernas fundament. De tekniska riktlinjerna för verksamheten finnas angivna i de av Kungl. Maj:t stadfästa grunderna. Såsom generell regel beträffande grunderna gäller enligt förslaget (263 §), att dessa skola avse att trygga försäkringsbolagets förmåga att dels fullgöra sina förpliktelser enligt ingångna försäkringsavtal, dels bereda försäkring till en med hänsyn till försäkringens art skälig kostnad.

Inom ramen för de grundläggande soliditets- och skälighetsprinciperna kunna olika anordningar tillämpas i fråga om de beräkningar av premier, fonder och vinstbelopp, som bolagen ha att utföra. Enligt utredningens mening måste det betraktas som ett viktigt önskemål, att utvecklingen på detta område ej fastlåses genom lagföreskrifter, utan att tvärtom tillräckligt utrymme beredes för åstadkommande av sådana anordningar som, samtidigt med att de kunna anses tillfredsställande ur såväl soliditets- som skälighets-synpunkt, på bästa möjliga sätt tillgodose de försäkrades intressen. Med hänsyn härtill — anför utredningen — böra bland lagens försäkringstekniska bestämmelser endast sådana allmänna föreskrifter upptagas, vilka bedömas såsom erforderliga för upprätthållande av soliditets- och skälighetsprinciperna under växlande betingelser för verksamheten. Tekniska detaljbestämmelser kunna i allmänhet icke anses besitta den grad av allmängiltighet, som bör krävas för deras upptagande i lagen. Dylika bestämmelser höra i stället hemma i de försäkringstekniska grunder, varje bolag har att upprätta och underställa Kungl. Maj:ts stadfästelse.

Beräkningen av premier regleras i premiegrunderna, som utgöra en sammanställning av vissa antaganden beträffande den framtida utvecklingen, huvudsakligen i fråga om förräntning, dödlighet och omkostnader. Enligt gällande försäkringslag (213 §) skola dessa antaganden vart för sig väljas på ett betryggande sätt med ledning av den erfarenhet, som står till buds. I lagförslaget (264 § 1 mom.) har denna princip bibehållits ehuru med en viss modifikation. Denna innebär att i premierna skall kunna inrymmas ett särskilt säkerhetstillägg, till vilket hänsyn får tagas vid bedömande av trygghetsgraden hos de olika antagandena. Genom en dylik anordning har utredningen velat förebygga att premienivån blir onödigt hög. I den mån det verkliga förloppet av verksamheten ogynnsamt avviker från något av beräkningselementen, kan det explicita säkerhetstillägget mobiliseras och användas som förstärkning på den punkt i systemet, där stöd erfordras.

Utredningen betonar, att kravet på att premiegrunderna skola tillgodose skälighetsprincipen får särskild betydelse med avseende å omkostnaderna.

Frågan huruvida skiljaktigheter i verksamhetens natur motiverar, att försäkringsbolagen tillämpa olika antaganden i premiegrunderna — vilket i sin tur medför differenser i premienivån — besvarar utredningen så, att endast sådana skiljaktigheter, som kunna anses vara betingade av väsentliga och bestående olikheter i verksamhetens natur, böra komma till uttryck i premiegrunderna. I detta sammanhang anmärker utredningen, att det för närvarande förekommer tre skilda premienivåer, nämligen för stor försäkring, folkförsäkring och tjänstepensionsförsäkring. Utredningen tillägger, att det inom varje försäkringsgren bör vara de bäst skötta bolagens förhållanden, som bli vägledande vid grundernas utformande.

Till tekniska fonder hänför utredningen följande fem fonder, nämligen försäkrings-, utjämnings-, säkerhets-, återbärings- och regleringsfonden.

Vad först angår försäkringsfonden innebär utredningens förslag icke någon ändring i nu gällande bestämmelser såvitt avser skadeförsäkring. Beträffande livförsäkring föreslås, att försäkringsfonden liksom för närvarande skall omfatta ersättningsreserv och premiereserv men därjämte även s. k. tilldelad återbäring. Rörande innebörden av sistnämnda begrepp skall jag återkomma i det följande. Medan ersättningsreservens karaktär är oförändrad i förslaget, innehåller detta i fråga om premiereserv för livförsäkring betydelsefulla nyheter. Till förebyggande av missförstånd må anmärkas, att vad i det följande anföres beträffande premiereserv endast avser livförsäkring.

Premiereserven motsvarar det beräknade värdet av försäkringsbolagets ansvarighet på grund av samtliga löpande försäkringar. Denna begreppsbestämning bibehålles i förslaget; avvikelserna avse i stället principerna för premiereservens beräkning. Gällande försäkringslag stadgar (213 §), att den totala premiereserven skall utgöra summan av individuella premiereserver för var och en av de enskilda försäkringarna i beståndet. Dessa individuella premie-

reserver beräknas i sin tur enligt regler, som i fråga om vissa grundläggande principer angivas i lagen men som i övrigt fixeras i de försäkringstekniska grunderna.

För varje löpande försäkring har bolaget åtagit sig vissa framtida utgifter, nämligen att fullgöra de i avtalet stadgade försäkringsprestationerna samt att bestrida härför erforderliga förvaltningskostnader. Vid varje given tidpunkt kan kapitalvärdet av dessa ännu icke fullgjorda utgifter för försäkringen beräknas, om man utgår från vissa antaganden rörande framtida förräntning, dödlighet och förvaltningskostnader. Detta kapitalvärde representerar en bolagets skuld på grund av försäkringen. Å andra sidan har bolaget för varje försäkring, där samtliga avtalade premier ännu icke hunnit inbetalas, en tillgång i sin rätt att uppbära framtida premier. Kapitalvärdet härav kan vid varje given tidpunkt beräknas med stöd av antaganden rörande den framtida räntefoten och dödligheten. En försäkrings premiereserv utgör saldot av nyssnämnda båda poster. Premiereserven för varje enskild försäkring framkommer alltså genom att man från kapitalvärdet av bolagets framtida utgifter för försäkringen subtraherar kapitalvärdet av bolagets framtida premieinkomster. För slutbetalda försäkringar blir det senare kapitalvärdet lika med noll. Den på angivet sätt beräknade premiereserven kan under de första åren efter försäkringens tecknande utfalla negativ, i vilket fall den uppfattas såsom en tillgång för bolaget.

I den här angivna beräkningsmetoden föreskriver gällande försäkringslag (213 §) modifikationer i två härseenden:

1) De framtida premier, vilkas kapitalvärde får avdragas äro maximerade enligt vissa angivna normer, vilka i huvudsak innebära en begränsning av den i premierna ingående belastningen för anskaffningskostnader. Dessa maximerade premier kallas i lagen reservpremier och understiga de faktiskt tillämpade premierna.

2) För varje försäkring, där beräkningen (med reservpremie i stället för den avtalade premien) ger ett negativt värde, skall premiereserven i stället sättas lika med noll

Vidare innebära gällande lagbestämmelser förbud mot att räkna med explicita säkerhetstillägg.

Om innebörden av gällande bestämmelser rörande beräkning av premiereserven anför utredningen följande:

Enligt de refererade lagbestämmelserna kan en reservpremie tänkas uppdelad i tre delar, nämligen dels nettopremien, som är beräknad att täcka kostnaden för själva de avtalade försäkringsprestationernas fullgörande, och dels två olika tillägg för omkostnader, det ena motsvarande anskaffningskostnader och det andra löpande förvaltningskostnader. I det ögonblick, då en försäkring tecknas, är kapitalvärdet av alla avtalade nettopremier och alla tillägg för löpande förvaltningskostnader lika med kapitalvärdet av alla bolagets utgifter för försäkringsförbindelsens fullgörande samt för löpande förvaltningskostnader, under det att kapitalvärdet av de delar av reservpremierna, som motsvara anskaffningskostnader, är lika med värdet av den anskaffningskostnad, som antagits vid reservpremiens beräkning och för vilken lagens nyss anförda maximibestämmelser gälla.

Bortser man nu för ett ögonblick från lagens förbud mot negativa premiereserver, så följer härav för varje försäkring med fortlöpande premiebetalning, att premiereserven i det ögonblick, då försäkringen tecknas, blir negativ och till sitt belopp lika med nyssnämnda värdet av den i premiereserven ingående anskaffningskostnaden. Det förutsättes härvid, att anskaffningskostnaden är betald men att ännu ingen premie erlagts. För de flesta i praktiken förekommande försäkringsformer växer premiereserverna därefter så hastigt, att den efter ett eller två års förlopp blir positiv, varefter den förblir positiv under hela den återstående försäkringstiden. Under den gjorda förutsättningen kan bolaget sålunda vid tecknandet av nya försäkringar omedelbart disponera medel för bestridande av anskaffningskostnader genom att uppföra de nytecknade försäkringarna med negativ premiereserv — d. v. s. som en tillgångspost — i balansräkningen. Beloppet av den anskaffningskostnad, som kan täckas på nu anförd sätt, begränsas av lagens maximibestämmelse. Eventuellt överskjutande anskaffningskostnader täckas först i den mån motsvarande delar av de verkliga försäkringspremierna inflyta och måste i avvaktan härpå bestridas genom anlitan av förlagsmedel, vanligen i form av vinster från ett förut befintligt bestånd av försäkringar.

Det nu beskrivna sättet för premiereservens beräkning med hänsyn till anskaffningskostnaderna går under namn av zillmering, och med uttrycket den zillmeringsbara anskaffningskostnaden betecknas den del av ifrågavarande kostnad, för vilken bolaget härvid erhåller omedelbar täckning.

Innebörden av gällande lagbestämmelser beträffande premiereservens beräkning kan alltså kort sammanfattas på följande sätt. Med undantag för anskaffningskostnaderna komma alla de utgifter, bolaget har att bestrida, att täckas av medel, som i behörig tid stå till förfogande, därest det verkliga förloppet av verksamheten ej gestaltar sig oförmånligare än det beräknade. Medel för täckande av den zillmeringsbara anskaffningskostnaden bli disponibla med ett eller annat års uppskov, under det att överskjutande anskaffningskostnad måste bestridas med anlitan av förlagsmedel, vilka successivt amorteras under premiebetalningstiden. Explicita säkerhetstillägg bli disponibla i samma mån som de inbetalas till bolaget.

Från skilda synpunkter har försäkringsutredningen kritiserat gällande bestämmelser angående premiereservens beräkning. Därefter föreslår utredningen ändrade normer för beräkningen.

Enligt förslaget (264 § 2 mom.) skola premiereservgrunderna vara så avfattade, att vid envar tidpunkt premiereserven utgör skillnaden mellan kapitalvärdet av bolagets framtida utgifter för löpande försäkringar och kapitalvärdet av de premier bolaget må hava att ytterligare uppbära för dessa försäkringar, dock att den sålunda framkomna skillnaden skall ökas med det belopp, som anses erforderligt för mötande av förlust genom försäkringars upphörande i förtid. Kapitalvärdena av bolagets framtida utgifter och premier skola härvid beräknas med hänsyn till antagandena rörande särskilda säkerhetstillägg, om sådana ingå i grunderna.

Premiereserven betraktas följaktligen enligt förslaget icke såsom summan av ett antal individuella reserver utan såsom en kollektiv fond. Begreppet reservpremie bortfaller. Försäkringsutredningen framhåller, att den samlade premiereserven enligt den nämnda beräkningsmetoden kommer att innehålla säkerhetstillägg av två skilda slag, nämligen dels individuella säkerhetstill-

lägg, vilka anbringas redan vid beräkningen av kapitalvärden av framtida utgifter och premier för de individuella försäkringarna, och dels ett kollektivt säkerhetstillägg, vilket icke är uppdelat på de enskilda försäkringarna. Beträffande storleken av erforderliga säkerhetstillägg till premiereserven liksom beträffande metoder för tilläggens beräkning finner utredningen det icke lämpligt att intaga några regler i lagen. Hithörande regler anser utredningen falla inom området för sådana tekniska detaljbestämmelser, vilka böra kunna smidigt anpassas efter växlingar i förhållandena. Deras närmare utformning bör enligt utredningens mening ske i de tekniska grunderna.

Beträffande det särskilda tillägget för mötande av förlust genom för tidig avgång av försäkringar understryker utredningen, att det av den kollektiva naturen hos detta tillägg följer, att detsamma icke kan anses direkt belöpa på de enskilda försäkringarna och sålunda icke bör ingå i de enskilda försäkringarnas beräknade andelar i premiereserven.

Utredningen har i detta sammanhang slutligen föreslagit uttrycklig bestämmelse därom (264 § 2 mom.), att premiereservgrunderna skola innehålla regler för beräkning av den del av premiereserven, som må anses belöpa på varje enskild försäkring. I specialmotiveringen härtill anmärker utredningen, att bestämmelsen avser såväl det fall att premiereserven är helt uppbyggd av individuella reserver som det fall, att premiereserven därjämte innehåller en kollektiv del.

Gällande försäkringslag innehåller icke någon föreskrift om skyldighet att göra avsättning till utjämningsfond eller utjämningsreserv. Däremot har allmänt upptagits sådan föreskrift i de av Kun gl. Maj:t stadfästa grunderna för livförsäkringsbolagen. Varje nu verksamt livförsäkringsbolag är sålunda enligt sina grunder skyldigt att göra avsättning till utjämningsreserv. I anvisningarna till 30 § kommunalskattelagen har försäkringsbolag medgivits rätt att vid beräkning av överskottet å livförsäkringsrörelse göra avdrag från bruttointäkter för sådan avsättning. I anslutning därtill lämnas i nämnda anvisningar en definition av begreppet utjämningsreserv.

Enligt försäkringsutredningens förslag äro beträffande livförsäkringsrörelse grunder för avsättning till och användning av utjämningsfond obligatoriska (9 och 173 §§). Avsättning till fonden enligt grunderna förutsättes skola ske i vinst- och förlusträkningen. Utjämningsfonden definieras i förslaget (266 §) såsom en fond, avsedd för utjämning i livförsäkringsrörelse av sådana ojämnheter i det ekonomiska förloppet, som härröra av växlingar i dödlighet, sjuklighet eller invaliditet. Denna begreppsbestämning ger en något vidare möjlighet till fondens användning än enligt kommunalskattelagen. I anslutning härtill föreslår utredningen sådan ändring av kommunalskattelagen, att begreppsbestämningen blir enhetlig.

Försäkringsbolag som driver livförsäkringsrörelse skall enligt gällande lag (218 §) göra avsättning till s ä k e r h e t s f o n d. Avsättning skall årligen ske med minst hälften av bolagets årsvinst, i den mån denna icke disponeras för avsättning till reservfonden eller premieåterbäringsreserven. Uppgår

summan av säkerhetsfonden och premieåterbäringsreserven till minst 5 % av den på visst sätt reducerade försäkringsfonden behöver avsättning till säkerhetsfonden icke vidare äga rum; dock får säkerhetsfonden icke understiga en tiondel av premieåterbäringsreserven.

Vid tillämpning av den nyssnämnda 5 %-regeln skall försäkringsfonden — som enligt gällande lag omfattar premiereserven och ersättningsreserven — reduceras med följande belopp, nämligen dels förfallna obetalda premier, dels belopp som bolaget förskjutit mot säkerhet i försäkringsbrev (försäkringslån), dels ock värdet av återförsäkrares ansvarighet.

Säkerhetsfonden är enligt den nu gällande försäkringslagen avsedd för täckande av förlust, som icke kan ersättas av andra härför tillgängliga medel. Nedsättning av fonden för annat ändamål förutsätter tillstånd av försäkringsinspektionen.

Gällande regler rörande säkerhetsfonden äro uttryck för den uppfattningen, att överskott å livförsäkringsrörelse i första hand bör användas till bolagets konsolidering genom uppbyggande av en särskild reserv vid sidan av försäkringsfonden. Minimistorleken av denna reserv bestämmes genom en enkel regel.

I utredningens förslag (271 §) har i stort sett säkerhetsfondens karaktär bibehållits oförändrad. Också den ovannämnda 5 %-regeln kvarstår. Ändringar föreslås emellertid beträffande det fondbelopp, på vilket den nämnda regeln skall tillämpas. Enligt förslaget skall endast premiereserven — och sålunda varken ersättningsreserven eller den s. k. tilldelade återbäringen, som föreslås skola ingå i försäkringsfonden — utgöra underlag för beräkningen. Vid denna skall emellertid premiereserven reduceras med det belopp, som motsvarar värdet av svensk återförsäkringsgivares ansvarighet. Avdrag får däremot icke ske för belopp, som motsvaras av försäkringslån. Vad angår förfallna obetalda premier sker avdrag härför redan vid premiereservens beräkning.

Enligt förslaget få hos försäkringsbolaget inestående återbäringsmedel icke tagas i betraktande vid bestämmandet av säkerhetsfondens storlek. Däremot medges i förslaget, att utjämningsfonden »vikarierar» för säkerhetsfonden intill hälften av dennas föreskrivna minimibelopp.

Den gällande försäkringslagen innehåller bestämmelse om att garanti-kapitalet eller högst halva aktiekapitalet må avräknas från den föreskrivna säkerhetsfonden. Såsom villkor härför gäller, dels att det ifrågavarande beloppet skall redovisas i värdehandlingar av de slag, som föreskrivas beträffande redovisning av försäkringsfond, och dels att de pantsättas i samma ordning som gäller för sistnämnda fond. Utredningen har icke upptagit någon motsvarighet till de nu nämnda bestämmelserna.

Utredningens förslag innebär sålunda i vissa avseenden skärpningar men i andra avseenden däremot lättnader i förhållande till nu gällande regler rörande säkerhetsfondens beräkning. Å ena sidan föreslås, att säkerhetsfond skall avsättas även för den del av premiereserven som redovisas genom försäkringslån eller utländsk återförsäkrares ansvarighet, samt att premieåter-

bäringsreserv, aktiekapital och garantikapital icke längre skola få avräknas från säkerhetsfondens minimibelopp. Å andra sidan föreslås, att säkerhetsfond icke längre skall beräknas på ersättningsreserven, samt att utjämningsfonden inom viss gräns skall få avräknas från säkerhetsfondens minimibelopp. Utredningen anmärker, att den totala effekten av dessa ändringar för flertalet bolag torde bli en icke oväsentlig skärpning av kravet på säkerhetsfond. Enligt utredningens mening är en sådan skärpning väl motiverad av föreliggande omständigheter. Utvecklingen under de senaste decennierna — framhåller utredningen — har varit ägnad att allvarligt rubba tidigare uppfattningar rörande stabiliteten av de förhållanden i samhället, som äro avgörande för livförsäkringsbolagens ekonomi, och att kraftigt understryka betydelsen av att livförsäkringsrörelsen konsolideras genom uppläggande av fonder, som vid behov kunna tagas i anspråk. Med hänsyn härtill finner utredningen de föreslagna reglerna icke innebära någon överdriven försiktighet.

Såtilvida innebär förslaget ytterligare en jämkning i nu gällande ordning, att säkerhetsfonden icke behöver fyllas i samma tempo, som nu är föreskrivet. I förslaget sänkes nämligen den årliga avsättningen i de fall, där säkerhetsfondens minimibelopp icke är uppnått, från hälften till tredjedelen av årsvinsten.

Slutligen må anmärkas, att reglerna för säkerhetsfondens användning i princip äro oförändrade.

Vad försäkringsutredningens förslag innehåller i fråga om återbäringsfond och regleringsfond innebär i åtskilliga hänseenden nyheter av delvis stor praktisk räckvidd.

I 7 och 123 §§ gällande försäkringslag stadgas, att där förutberäkning skall ske av de belopp (premieåterbärning), som bolaget förväntas kunna av sin behållning utbetala till livförsäkringstagare utöver de i försäkringsavtalet bestämda, skola försäkringstekniska grunder upprättas för denna förutberäkning samt för beräkning av fond för tryggande av sådan premieåterbärning. Dylik fond benämnas i lagen premieåterbäringsreserv. Vidare föreskrives, att grunder skola upprättas beträffande beräkning och fördelning av den vinst, som må tillkomma livförsäkringstagarna. Sistnämnda grunder äro obligatoriska, premieåterbäringsgrunderna däremot fakultativa; samtliga nu verksamma livförsäkringsbolag hava emellertid för närvarande vederbörigen stadfästa premieåterbäringsgrunder. De senare bruka även kallas andra ordningens grunder.

Den del av ett livförsäkringsbolags överskott som beräknas i förväg och som återföres till försäkringstagarna benämnas enligt terminologin i gällande lag för premieåterbärning. I den mån ytterligare överskott tillföres försäkringstagarna kallas detta försäkringstagarnas vinst.

Premieåterbärningen har ansetts stå den avtalsfästa försäkringsförpliktelsen nära. Bolagen ha ägt att i ackvisitionen *ställa i utsikt* premieåterbärning enligt härför stadfästa grunder, men icke att *garantera* utbetalning därav. En

väsentlig anledning till att regler om premieåterbäring upptogs i gällande försäkringslag var, att institutet ansågs tvinga till rationell och sparsam förvaltning. Genom förutberäkningen avsåg man vidare att öppna möjlighet till rationell behandling av vinstfrågorna.

Försäkringsutredningen föreslår till en början en ändring i terminologiskt hänseende, i det att enligt förslaget med *återbäring* avses alla belopp, som försäkringstagarna erhålla utöver vad som i försäkringsavtalet tillförsäkras dem. Uttrycket »vinst» bortfaller i följd därav. En viss del av den totala återbäringen avses även i fortsättningen bli föremål för beräkning i förväg enligt särskilda grunder, *den förutberäknade återbäringen*. Denna del av återbäringen motsvarar den nuvarande premieåterbäringen. Därjämte har i förslaget upptagits ett helt nytt begrepp, *tilldelad återbäring*. Härmed åsyftas återbäringsbelopp som i egentlig mening tilldelats försäkringstagarna, d. v. s. siffermässigt bestämda belopp som bolaget utfäst sig att utbetala till respektive försäkringstagare. Tilldelning förutsättes kunna ske i tre skilda former, *antingen* genom utbetalning omedelbart eller vid bestämd senare tidpunkt, *eller* genom att beloppet tillgodoräknas försäkringstagaren såsom nedsättning av premien *eller* slutligen tillgodoräknas honom såsom premie för tilläggsförsäkring (270 § i lagförslaget). De närmare reglerna för tilldelningen upptagas i de försäkringstekniska grunderna. Belopp motsvarande den tilldelade återbäringen skall redovisas på sätt om försäkringsfonden är stadgat. Härutinnan må hänvisas särskilt till 262, 274 och 276 §§ i förslaget.

Bolag, som driver livförsäkringsrörelse, är enligt förslaget (9 och 173 §§) skyldigt att upprätta grunder för återbäring. Dessa grunder skola (270 §) innehålla regler för avsättning till återbäringsfonden och för denna fonds användning. Sker förutberäkning av återbäring — vilket förutsättes bliva det normala — skola grunderna innehålla regler härför; underlåtenhet att verkställa dylik förhandsberäkning förutsättes vara motiverad av särskilda förhållanden. Obligatoriskt skola återbäringsgrunderna vidare innehålla regler om tilldelning av återbäring och om förräntning av återbäringsmedel.

Utredningen framhåller, att grunderna för förutberäknad återbäring skola bibehålla karaktären av andra ordningens grunder. De skola sålunda innehålla ett antagande beträffande sådant från premiemarginalerna härrörande överskott, som väntas uppkomma i rörelsen under de närmaste åren, ävensom regler för fördelning av detta överskott mellan de enskilda försäkringarna. Enligt utredningens mening böra grunder i dessa delar fastställas att gälla tills vidare eller för ett begränsat antal år, förslagsvis högst fem år. Avsättning enligt grunderna för förutberäknad återbäring skall uppföras som utgift i bolagets vinst- och förlusträkning.

Avsättning av återbäringsmedel — såväl förutberäknade som andra — sker till återbäringsfonden eller till regleringsfonden. Då bolaget i enlighet med grundernas regler tilldelar återbäring till försäkringstagarna, måste ett överförande av motsvarande belopp ske från de nyssnämnda fonderna — eller endera av dem — till försäkringsfonden. Vad särskilt angår regleringsfonden innehåller förslaget icke några föreskrifter angående avsättning till

denna fond. Utredningen har emellertid utgått från att till återbäringsfonden kommer att avsättas allenast sådan del av återbäringen som är skattefri, medan övriga återbäringsmedel tillföras regleringsfonden. I fråga om regleringsfondens användning skola enligt förslaget (270 §) regler upptagas i grunderna; självklart är, att fonden får disponeras endast för utbetalning till försäkringstagarna eller eljest för ändamål som är till deras fördel.

Återbäringsfonden och regleringsfonden innehålla sålunda överskottsmedel, vilka ännu icke tilldelats försäkringstagarna. Utredningen framhåller, att den förstnämnda fonden, som i sin helhet bör kunna enligt beräkningsgrunderna uppdelas i individuella andelar för de olika försäkringarna, i främsta rummet är avsedd att tjäna som täckningsreserv för den förutberäknade återbäringen. Vid sidan härav bör återbäringsfonden tillföras även andra medel härrörande från premiemarginalerna. Den enskilda försäkringens andel i denna fond bör sålunda motsvara den tekniska reserv, som för försäkringen beräknas med ledning av reglerna om förutberäkning av återbäring, efter avräkning av de belopp, vilka såsom redan tilldelade redovisas i försäkringsfonden. I fråga om regleringsfonden förutsätter utredningen icke att densamma skall kunna uppdelas i individuella andelar.

I anslutning till återbäringsspörsmålen gör utredningen ett principuttalande av stor vikt, nämligen i fråga om försäkringstagarnas rätt till andel i vinsten. Utredningen framhäver, att drivande av livförsäkringsrörelse utan vinstdelaktighet för försäkringstagarna är principiellt oförenligt med skälighetsprincipen. Endast i särskilda undantagsfall bör det tillåtas, att försäkringstagarna uteslutas från vinstdelaktighet. En ändring av villkoren på denna punkt i redan träffade försäkringsavtal bör genomföras. Utredningen tillägger härom:

Utredningen vill särskilt understryka önskvärdheten av att ett klart uttalande i denna fråga göres av statsmakterna. Bland för närvarande praktiserade försäkringsformer synes det egentligen endast vara korttidsförsäkringarna, som skulle kunna ifrågakomma såsom undantag, i den mån det kan visas, att tillräckliga hållpunkter här saknas för en vinstkalkyl. Utredningen förbiser ingalunda, att det vid vissa försäkringsformer, såsom exempelvis livsfallsförsäkringar, är förenat med särskilda svårigheter att utforma en tillfredsställande vinstteknik. Detta är emellertid något helt annat än att principiellt utesluta sådana försäkringar från delaktighet i vinst.

Utredningen har även i ett annat sammanhang tagit upp förevarande spörsmål (betänkandet del II s. 236 f) och framhåller där, att grundsatsen om obegränsad vinstdelaktighet i praktiken redan torde vara tämligen allmänt genomförd. Livförsäkringsbolagen ha nämligen i stor utsträckning infört vinsträtt även beträffande försäkringar, vilka från början tecknats utan sådan rätt. Undantagen hänföra sig huvudsakligen till livränteförsäkringens område; i den mån det här rör sig om försäkringsaktiebolag är situationen för närvarande den, att aktieägarna i två bolag — i överensstämmelse med vederbörligen stadfästa grunder — äga tillgodogöra sig vinsten å rörelsen. Försäkringsutredningen har icke funnit skäl att i lagen upptaga uttryckligt

stadgande om en ovillkorlig vinsträtt för försäkringstagarna; det är här endast fråga om att angiva riktlinjerna för lagtillämpningen vid stadfästelse å försäkringstekniska grunder. Utredningen anmärker, att dess förslag visserligen kan synas innebära en modifikation av den på privaträttens område vedertagna grundsatsen, att nya lagbestämmelser icke böra förlänas tillbaka-verkande kraft. Emellertid understryker utredningen, att det i förevarande fall är fråga om ett rättsområde där de sociala synpunkterna göra sig starkt gällande; enligt nutida uppfattning måste livförsäkringsverksamhetens sociala funktion stå i förgrunden och det privatekonomiska företagarintresset träda tillbaka. Av särskild betydelse anser utredningen det vara, att de livförsäkringsbolag, som infört grundsatsen om obegränsad vinsträtt, gjort detta även beträffande försäkringar, vilka ursprungligen tecknats utan sådan rätt. Det kan förmodas, att övriga bolag under alla förhållanden förr eller senare av konkurrensskäl skulle se sig nödsakade att anpassa sig efter utvecklingen. Utredningen tillägger, att av de båda livförsäkringsbolag som här närmast avses, det ena förklarat sig ämnat genomföra obegränsad vinstdelaktighet för sina samtliga livförsäkringstagare.

Utredningens förslag till ändring av 30 § kommunalskattelagen i fråga om livförsäkringsbolagens beskattning sammanhänger med utformningen av de tekniska bestämmelserna och särskilt med återbäringsreglerna.

Innebörden av nu gällande skattebestämmelser är i huvudsak följande. Den nettointäkt av rörelse, som beskattas hos ett livförsäkringsbolag utgör summan av två belopp, nämligen dels överskottet å livförsäkringsrörelsen och dels det s. k. ränteskatteunderlaget. I det följande bortses från att livförsäkringsbolagen i regel ha inkomst även av annan förvärvskälla, främst från bolagens fastigheter. Beräkningen av rörelseöverskottet sker på sätt som motsvarar beräkningen av nettointäkt hos annan rörelseidkare, dock med den viktiga skillnaden att avdrag får göras för avsättning till vissa fonder, bl. a. till försäkringsfond för egen räkning, premieåterbäringsreserv och i lag föreskriven säkerhetsfond. Vad beträffar avsättning till premieåterbäringsreserven må i detta sammanhang understrykas, att endast den del av överskottet, som i form av förutberäknad återbäring återföres till försäkringstagarna, är skattefri, medan vad som eljest återbetalas till dem, den s. k. vinsten, icke må avdragas. Den del av skatten, som utgår på basis av ränteskatteunderlaget, kallas allmänt ränteskatt. Varje försäkringsandel i premiereserven är att anse såsom försäkringstagarens tillgodohavande hos försäkringsbolaget. Ränta å premiereserven gottskrives försäkringstagaren genom att den tillföres premiereserven. Detsamma är förhållandet med räntan å premieåterbäringsreserven. Dessa räntor äro i princip att betrakta som försäkringstagarens skattepliktiga inkomst på samma sätt som t. ex. ränta å banksättning. Av praktiska skäl har man emellertid genomfört den anordningen, att skatten på försäkringstagarens ifrågavarande ränteinkomst uttages direkt hos bolaget och icke hos försäkringstagaren. Enligt 30 § 2 mom.

kommunalskattelagen utgör ränteskatteunderlaget en tredjedel av den på visst sätt beräknade räntan å dels premiereserven för direkt tecknade kapitalförsäkringar, dels premieåterbäringsreserv och annan vinstreserv för dylika försäkringar; ränteskatteunderlaget må dock icke överstiga den enligt anvisningarna till lagrummet begränsade, på livförsäkringsrörelsen belöpande andelen av behållningen å bolagets hela verksamhet.

Försäkringsutredningen har i sin kritik av de här endast i största korthet refererade skattebestämmelserna framhåvt, att dessa försvåra genomförandet av ett ändamålsenligt återbäringsystem. Kritiken baseras på i huvudsak följande synpunkter. Skattefriheten för premieåterbäringen har motiverats därmed, att den är förutberäknad och kan ställas i utsikt redan vid försäkringsavtalets ingående; i följd härav har premieåterbäringen ansetts stå själva försäkringsförpliktelsen så nära, att den vid överskottets beräkning bör jämsställas med denna. Ur försäkringsteknisk synpunkt lider denna uppläggning av den principiella svagheten, att hos bolagen skapas ett intresse av att hänföra så stor del av vinsten som möjligt till förutberäknad sådan. Detta medför att skattesynpunkter påverka premieåterbäringsgrunderna, vilket förhållande accentueras därav, att det i praktiken — åtminstone under det senaste decenniet — av olika skäl icke visat sig möjligt att fastställa premieåterbäringsgrunder för längre tid än ett eller annat år i sänder.

Vad som möjliggjort premieåterbäring till försäkringstagarna, framhåller utredningen, är den omständigheten, att premierna på grund av försäkringslagens bestämmelser varit beräknade på ett betryggande sätt. Premierna innehålla med andra ord vissa säkerhetsmarginaler. Detta förhållande tillåter en annan och lämpligare gränsdragning mellan vad som ur beskattningssynpunkt bör hänföras till avdragsgill återbäring och icke avdragsgill sådan. Utredningen förordar den enligt dess mening naturliga och principiellt invändningsfria lösningen, att sådan återbäring till försäkringstagarna som härrör från premiemarginalerna göres avdragsgill, medan återbäring därutöver, som exempelvis kan bero på vinster vid kapitalplacering, icke får avdragas vid beräkning av överskottet. Härigenom kommer skillnaden ur skattesynpunkt mellan förutberäknad och annan vinst att bortfalla. I stället för att enligt gällande bestämmelser den avdragsgilla delen av återbäringen beräknas enligt nuvarande premieåterbäringsgrunder, som efter framställning från varje särskilt livbolag stadfästas av Kungl. Maj:t, föreslår utredningen en beräkning av premiemarginalerna, grundad på en ekonomisk analys av de olika bolagens rörelse enligt regler, som gemensamt för alla bolag bestämmas av Kungl. Maj:t. Utredningen har tänkt sig, att dödlighets- och omkostnadsmarginalerna i princip skola överensstämma med den inträffade dödlighetskostnadens och den verkliga omkostnadens avvikelse från motsvarande enligt grunderna beräknade kostnader. Räntemarginalen föreslås däremot skola beräknas på grundval av en s. k. rensad värdepappersportfölj, i princip omfattande endast de säkra, långfristiga placeringarna. Utredningen anger i detta sammanhang principerna för en sådan rensning av värdepappersportföljen.

I överensstämmelse med vad nu anförts föreslår utredningen ändring i kom-

munalskattelagen av innebörd, att vid beräkning av överskottet avsättning till återbäringsfonden blir skattefri i den mån avsättningen kan anses hava verkställts med de i premierna ingående säkerhetstilläggen (premiemarginalerna). Beträffande ränteskatten föreslås jämväl vissa ändringar i kommunalskattelagen. Dessa ändringar syfta i främsta rummet till att förebygga att försäkringsbolagen genom bokföringsåtgärder påverka ränteskatteunderlagets storlek genom nedskrivningar, som icke äro oundgängliga. Samtidigt upprätthålles emellertid principen att bolagen icke skola åläggas skyldighet att betala skatt i stället för försäkringstagarna i sådan omfattning, att bolagens möjlighet att uppfylla sina försäkringsförpliktelser äventyras. I sistnämnda hänseende föreslås vissa spärregler. Genom en särskild föreskrift i ändringsförslaget har sörjts för att avsättning till återbäringsfond icke kan ske förrän full ränteskatt betalats.

Vad angår den ekonomiska innebörden av de föreslagna ändringarna i kommunalskattelagen framhåller utredningen sammanfattningsvis, att förslagets genomförande icke medför någon nedsättning av skatten på överskottet, medan den del av ränteskatteunderlaget, som toges till beskattning, kan väntas bli icke oväsentligt större än enligt nu gällande ordning.

I anslutning till skattefrågan anmärker utredningen, att den på grund av de begränsade direktiven varit förhindrad att föreslå några mera genomgripande ändringar i principerna för livförsäkringsväsendets beskattning, ehuru dylika ändringar enligt utredningens mening äro påkallade. Utredningen säger sig icke kunna underlåta att rikta uppmärksamheten på vissa av den nuvarande beskattningens bristfälligheter och inadvertenser. I detta sammanhang anför utredningen vissa synpunkter och önskemål i följande ämnen, nämligen beträffande gränsdragningen mellan kapitalförsäkring och pensionsförsäkring, ränteskatten vid kapitalförsäkring, skatten i fråga om sjuk- och invaliditetsförsäkring, understödsföreningarnas beskattning samt slutligen beträffande vissa taxeringsfrågor.

I samband med de försäkringstekniska bestämmelserna har utredningen till behandling upptagit frågan om s. k. i c k e - n o r m a l a r i s k e r. Utredningen framhåller, att eftersom livförsäkring tecknas frivilligt och till belopp, som varje försäkringskandidat själv bestämmer, skulle, om gallring icke sker, tillströmningen från personer med sjukdomar eller sjukdomsanslag bli proportionsvis starkare än från dem, som själva anse sig ha utsikter att leva länge. Likaså kan det förväntas, att de sjuka skulle teckna förhållandevis stora försäkringsbelopp. På sådant sätt skulle försäkringsbeståndet snart få en övervikt av »mindre goda liv» och dödlighetsantagandena skulle visa sig otillräckliga. Detta skulle i sin tur medföra att soliditeten komme i fara. Utgår man från skälighetsprincipen, anför utredningen, är det icke heller godtagbart att i en frivillig försäkring belasta de friska försäkringstagarna med de premier, som skulle erfordras, om sjuka personer finge möjlighet att försäkra sig utan restriktion. En sovring av de försäkringssökande är sålunda påkallad både ur soliditets- och skälighetssyn-

punkt. Då emellertid — framhåver utredningen — livförsäkring bör tillhandahållas största möjliga del av folket, bör uppenbarligen sovringen i allmänhet icke ske genom att personer med mindre gott hälsotillstånd avvisas utan i första hand genom en differentierad premiesättning.

De av Kungl. Maj:t stadfästa premiegrunderna avse normala risker. Grunderna innehålla emellertid bestämmelse om att »för risk, som bolaget prövar icke normal, fastställes premien till belopp och på villkor, som i varje särskilt fall bestämmes». Klausulen innebär, att livförsäkringsbolagen själva äga bestämma premier för icke-normala risker. För de mera svårbedömda riskerna ha bolagen inrättat en gemensam nämnd, sammansatt av läkare- och aktuarieexperter.

Försäkringsutredningen finner icke anledning att frånga det nu tillämpade förfaringsättet, enligt vilket bolagen ha rätt att för icke-normala risker själva bestämma premien. Däremot förordar utredningen, att bolagens aktuarier åläggas att till försäkringsinspektionen lämna redogörelse för den verkliga och den beräknade dödligheten bland icke-normala risker i den omfattning inspektionen har att angiva.

Tillgodoseendet av såväl trygghets- som skälighetskravet gör det nödvändigt att bolagsledningen och tillsynsmyndigheten äga ingående kännedom om bolagets ekonomiska ställning och om grundernas ändamålsenlighet. Med hänsyn härtill anser försäkringsutredningen, att bolagen böra åläggas att — vid sidan av den vanliga bokföringen — verkställa fortlöpande analyser enligt statistisk-ekonomiska metoder angående verksamhetens förlopp och bolagets ställning. Utredningen angående bolagets ställning kallas i förslaget teknisk balansräkning. Försäkringsutredningen anger endast de allmänna riktlinjerna för sådana analyser och förutsätter, att det skall ankomma på försäkringsinspektionen att meddela närmare anvisningar. Bestämmelser i detta ämne ha upptagits i 282 §.

Under rubriken konsolideringsåtgärder och täckande av förlust anför utredningen, att det särskilt under nuvarande i många avseenden ovissa förhållanden måste anses vara av stor betydelse, att livförsäkringsverksamheten på ett smidigt och samtidigt rationellt sätt kan anpassas efter växlande ekonomiska och demografiska förhållanden. Utredningen tillägger:

I detta sammanhang är det uppenbarligen av vikt att de regler, efter vilka man har att handla, då verksamhetsförloppet i ett eller annat avseende gestaltar sig mindre gynnsamt än beräknat, äro ändamålsenliga.

Ogynnsamma avvikelser från det beräknade förloppet av verksamheten kunna uppträda på mångahanda olika sätt, allt eftersom de äro knutna till ett eller flera av de tre beräkningselementen räntefot, dödlighet och omkostnader, eller äro av annan art, såsom exempelvis kapitalförluster. Förluster kunna allt efter omständigheterna träffa hela bolagets verksamhet eller vara knutna till någon särskild grupp inom beståndet. Komplexet av alla de möjligheter, som i detta avseende föreligga, låter sig ej på förhand överblickas. De lagbestämmelser, som reglera åtgärderna vid dylika situationer, måste

syfta till upprätthållande av försäkringens prestationer i största möjliga omfattning, samtidigt som skälig hänsyn tages till försäkringstagarnas intresse.

Genom de statistisk-ekonomiska utredningar som livförsäkringsbolagen enligt 282 § i förslaget vart femte år — eller oftare om försäkringsinspektionen så finner erforderligt — skola verkställa, få bolagsledningen och tillsynsmyndigheten möjlighet att på ett tidigt stadium överblicka de ekonomiska verkningarna av exempelvis en förskjutning i räntenivån. Utredningen understryker vikten av att ändamålsenliga åtgärder vidtagas utan uppskov, så snart det finnes anledning att befara, att den ekonomiska balansen i verksamheten kan komma att rubbas. Detta innebär, att premiegrunderna måste fortlöpande anpassas efter den ekonomiska situationen, så att trygghetskravet tillgodoses. För redan tecknade försäkringar äro emellertid, framhåller utredningen, premiegrunderna fixerade, och för att här ernå balans är man hänvisad till allmänna konsolideringsåtgärder, exempelvis utnyttjande av extra fonder eller dolda reserver. Det kan även befinnas lämpligt att införa ändrade premiereservgrunder, varvid den explicita säkerhetsbelastningen i premierna tages i anspråk.

Om ekonomisk jämvikt i verksamheten icke kan vinnas genom sådana allmänna konsolideringsåtgärder som nyss beskrivits, föreligger alltså den situationen, att ett omedelbart införande av reservgrunder med normal trygghetsgrad medför brist, som icke kan täckas utan anlitande av de tekniska fonderna i vidare omfattning än det »normala» utnyttjandet av utjämningsfonden. Ställningen måste göras till föremål för ytterligare försäkringsteknisk utredning, varvid en ingående prövning av olika möjligheter bör äga rum. Det kan då befinnas, att en omedelbar anpassning framstår som den bästa lösningen. Man har i ett sådant fall att utan vidare införa betryggande reservgrunder. Den härigenom uppkommande bristen täckes genom nedläggning av regleringsfond, säkerhetsfond, utjämningsfond och återbäringsfond. Läget kan emellertid, anmärker utredningen, även vara sådant, att de nämnda fonderna icke räcka till för förlustens täckande, eller att det av andra skäl kan finnas lämpligt att undvika denna väg. Man kan då tänka sig andra lösningar. Vid en bedömning på kort sikt kan man utgå från antaganden rörande räntefot, dödlighet och omkostnader, som ansluta sig väsentligt närmare till den aktuella erfarenheten än de antaganden, på vilka långtidsprognosen i premie- och premiereservgrunder bygger. Utredningens överväganden rörande dessa spörsmål utmynna i förslag om s. k. övergångsgrunder, vilka avses skola komma till användning där så finnes erforderligt för tillgodoseende av anspråken på trygghet och skälighet. I övergångsgrunderna, vilka hava karaktär av tillägg till premiereservgrunderna för redan tecknade försäkringar, må enligt förslaget föreskrivas, att det beräknade kapitalvärdet av vissa överskott, som under en bestämd tidrymd (övergångsperioden) väntas uppkomma i rörelsen skall avdragas från premiereserven för ifrågavarande försäkringar. Beträffande övergångsgrunderna må i övrigt hänvisas till 265 § i lagförslaget.

Försäkringsutredningen understryker vidare vikten av att under konsolideringsprocessen en avvägning sker mellan det befintliga och det nytecknade beståndets intressen. Finner man — efter försäkringsteknisk utredning — att risk föreligger, att det äldre beståndet icke skall kunna genomföra sin konsolidering och erlägga sin andel av ränteskatten utan bidrag från de nya försäkringarnas överskottsmedel, uppkommer frågan om lämpliga åtgärder i syfte att skydda dessa medel. Utredningen diskuterar i detta sammanhang en anordning, som i den allmänna debatten brukar kallas »vattentäta skott» mellan de båda bestånden. Denna anordning innebär att bolaget, med bibehållande av sin karaktär av en rättslig enhet, genomför en fullständig ekonomisk uppdelning mellan bestånden. Bortsett från spørsmålet huruvida det är rättsligt möjligt att genomföra en dylik anordning, finner utredningen densamma på anförda skäl praktiskt olämplig. Sammanfattningsvis framhåller utredningen, att — i varje fall då fråga är om ett enstaka bolag — det kan bli nödvändigt att överväga ett förbud mot fortsatt nyanskaffning, om den försäkringstekniska utredningen ger vid handen, att det äldre beståndet icke kan väntas vara i stånd att av egna medel genomföra sin konsolidering och erlägga sin andel av ränteskatten.

De av utredningen föreslagna reglerna för täckande av förlust innebära i huvudsak följande. Uppkommen förlust skall i första hand täckas genom disposition av befintliga till framtida förfogande avsatta medel, med vilket uttryck avses medel, som icke motsvara någon i lagen föreskriven fond. Förslå icke dessa medel, skall överskjutande förlust täckas genom nedsättning av regleringsfonden, säkerhetsfonden, utjämningsfonden och återbäringsfonden i nu angiven ordning. Den nedsättning av återbäringsfonden, som härvid kan komma att visa sig nödvändig, skall verkställas så, att den del av fonden, som icke avser förutberäknad återbäring, i första hand tages i anspråk. Uppkommer i aktiebolag förlust, som ej kan täckas på nu angivet sätt, träda bestämmelserna om likvidation (136 §) och särskild administration (296—299 §§) i tillämpning. För ömsesidigt bolag kan däremot, i likhet med vad som för närvarande är fallet, även förlust som överstiger de nyss angivna fonderna täckas utan att likvidation behöver ske. Enligt förslaget skall nämligen dylik överskjutande förlust, i den mån densamma överstiger förefintligt garantikapital, utjämnas genom nedsättning av bolagets ansvarighet för löpande livförsäkringar och tilldelad återbäring.

Utredningen berör i anslutning till de försäkringstekniska bestämmelserna vissa frågor angående tjänstepensionsförsäkringen.

Tjänstepensionsförsäkringen är i nuvarande lag underkastad samma bestämmelser som gälla för vanlig livförsäkring. Denna princip har bibehållits i förslaget. Med hänsyn till tjänstepensionsförsäkringens särprägel föreslår utredningen emellertid, att Kungl. Maj:t skall äga medgiva avvikelser från lagens bestämmelser i fråga om premiereserv och redovisning av försäkringsfond, där sådant finnes från allmän synpunkt ändamålsenligt. Dispensregeln har upptagits i 345 § i förslaget.

Yttranden. Såsom allmän synpunkt framhåller *Folket-Samarbete* att den av utredningen verkställda mycket genomgripande omarbetningen av försäkringslagens tekniska bestämmelser i flera avseenden betecknar betydande framsteg. Sålunda bör det hälsas med stor tillfredsställelse, att detaljreglerna om s. k. zillmeringsbegränsning och förbud mot negativa individualreserver avskaffats. Detsamma gäller den förutberäknade återbäringens frikoppling från beskattningen och framförallt utredningens principuttalande om den nästan restlösa återbäringen. *Folket-Samarbete* uttalar sin livliga anslutning till denna princip. Anstalterna säga sig vara angelägna att betona denna positiva värdesättning, emedan åtskilliga detaljförslag i det försäkringstekniska avsnittet av anstalterna göras till föremål för kritik.

Försäkringsbolagens riksförbund anför, att lagförslaget i stor utsträckning innehåller vagt formulerade principiella stadganden, vilkas materiella innebörd det överlämnas till lagtillämpningen att bestämma. Förbundet säger sig inse, att det knappast låter sig göra att i lagtexten precisera alla de principer försäkringsutredningen velat lägga till grund för den nya lagstiftningen. Särskilt vad gäller de försäkringstekniska bestämmelserna är förbundet ense med utredningen därom, att utvecklingen ej bör fastlåsas genom detaljerade lagföreskrifter utan att i lagen bära upptagas endast sådana allmänna regler, vilka äro erforderliga för upprätthållande av soliditets- och skälighetsprinciperna under växlande betingelser för verksamheten. Förbundet förutsätter, att tillfälle kommer att beredas försäkringsväsendet att framföra sina synpunkter då det gäller att tillämpa den nya lagen i sådana avseenden, där lagen icke ger klart besked.

Någon invändning har icke rests mot att skälighetsprincipen kommer till uttryck i lagtexten.

Försäkringsinspektionen anser skälighetsprincipens upptagande i lagen vara den måhända mest genomgripande förändringen beträffande bestämmelserna för livförsäkring. Principens iakttagande åläggas enligt lagförslaget icke blott bolagen utan även vederbörande myndigheter, vilka på detta sätt bli medansvariga för skäligheten av premier och övriga inom livförsäkringen förekommande värden. Inspektionen understryker särskilt den konsekvensen av skälighetsprincipen, att inspektionen vid prövning av ansökningar om premiegrunder måste ingå på en granskning av bolagens kontors- och fältorganisation för att kunna bilda sig en uppfattning om, huruvida en billigare förvaltningen är möjlig.

Inspektionen anmärker härefter, att skälighetsprincipen enligt förslaget endast avser skäligheten gentemot försäkringstagarna. Enligt inspektionens mening torde det emellertid komma att visa sig svårt att helt bortse från den återverkan, som kravet på billig förvaltning kan komma att ha i fråga om lönerna till bolagens personal. Man torde böra räkna med att, då fråga blir om Kungl. Maj:ts stadfästelse å omkostnadsgrunder, försök att påverka ställningstagandet komma att göras från de anställdas sida, särskilt från sådana grupper, vilkas löner bestämmas genom kollektivavtal.

Efter att ha påpekat i vilka hänseenden skälighetsprincipen mera väsentligt ingriper på de rent tekniska bestämmelserna för livförsäkring, säger sig *försäkringsbolagens riksförbund* utgå ifrån, att lagtillämpningen och innebörden av skälighetsbegreppet såsom hittills skola få utformas genom ett föröfentfullt samarbete mellan försäkringsbolagen och tillsynsmyndigheten. Det är dock av vikt — tillägger förbundet — att det i detta sammanhang blir klart utsagt, att det måste vara bolagsledningen och icke tillsynsmyndigheten, som i sista hand har ansvaret för ett bolags ekonomi. Särskilt gäller detta ifråga om avvägningen mellan skälighets- och soliditetssynpunkterna.

Förbundet anmärker härefter, att utredningen åberopat skälighetsprincipen även utanför området för de rent tekniska bestämmelserna. Härom anför förbundet följande:

Som exempel må åberopas, vad utredningen anført å s. 219 rörande återverkningar på försäkringsinspektionens verksamhet av skälighetsprincipens införande i fråga om livförsäkring. Där uttalar bland annat, att en konsekvens av de principer, som ligga till grund för utredningens förslag, är att inspektionen måste pröva, huruvida exempelvis en viss organisation eller en viss form för verksamhetens bedrivande kunde, med hänsyn till de härför erforderliga kostnaderna, anses tillgodose skälighetskravet. Vidare skulle frågan, i vad mån s. k. skumning av försäkringar inom stor livförsäkring kan anses stå i överensstämmelse med skälighetsprincipen vara ett spörsmål, som inspektionen hade att pröva.

Riksförbundet kan icke dela utredningens uppfattning, att den nämnda lagbestämmelsen angående skäligheten kan tagas till intäkt för ingripanden från försäkringsinspektionens sida i dylika avseenden. Det är att märka, att bestämmelsen infogats i sådant sammanhang i lagen — och detta måste anses fullt riktigt — att den icke kan ha betydelse för annat än utformandet av de tekniska grunderna. Skulle sedan ett bolag bedriva sin verksamhet så, att grunderna icke kunna följas, kan det finnas anledning för inspektionen att av sådan orsak — men icke under åberopande av skälighetsprincipen — söka få rättelse till stånd. Om däremot bolaget, utan att grundernas föreskrifter eftersättas, i fråga om verksamhetens utövande ger anledning till allvarlig anmärkning, bör det få ankomma på inspektionen att med stöd av de allmänna tillsynsreglerna vidtaga de åtgärder, som kunna befinnas påkallade. En sådan begränsning av innebörden av skälighetsbegreppet, som för övrigt direkt överensstämmer med den föreslagna lagregeln, synes nödvändig.

Försäkringstjänstemannaförbundet uttalar farhågor för att skälighetsprincipens genomförande kan få ogynnsamma verkningar för de anställda. Förbundet anför:

Beträffande grunderna för försäkringsverksamheten framhåller utredningen, att »skälighetsprincipen» får särskilt stor betydelse med avseende å omkostnadsplanen. (I omkostnaderna utgöra avlöningarna den största posten.) Vidare framhåller utredningen, att »inom varje försäkringsgren bör det vara de bäst skötta bolagens förhållande, som bli vägledande för grundernas utformning». Slutligen anføres av utredningen, att beträffande lönerna »livförsäkringen liksom annan ekonomisk verksamhet har att taga hänsyn till arbetsmarknadens lönesättning». Såvitt förbundet kan finna, är denna tankegång ej fullt klar. Å ena sidan skall vid fastställande av omkostnadsplanen hänsyn tagas till de »bäst skötta» företagen (d. v. s. i detta fall de företag,

där en viss arbetsoperation är så »billig» som möjligt, något som i och för sig ej behöver innebära, att lönenivån därför är särskilt låg vid företaget) och å andra sidan förutsättes det, att företagen i allmänhet ha att taga hänsyn till arbetsmarknadens lönesättning. Under dylika förhållanden blir uppenbarligen den majoritet av företag, som icke från nu ifrågavarande utgångspunkter kunna räknas till »de bäst skötta» nödsakade att antingen hålla en lägre lönenivå än på arbetsmarknaden i övrigt eller att överskrida omkostnadsplanen. Den av utredningen antydda principen för fastställande av omkostnadsplanen kan icke godkännas av förbundet. Skall överhuvud taget en princip av dylik karaktär komma till användning, bör enligt förbundets uppfattning vägledning för omkostnadsplanen hämtas från de genomsnittliga kostnaderna för samtliga bolag inom resp. försäkringsgrenar. Frukterna av den bättre företagsskötseln bör — om enhetlig premienivå förutsättes — under dylika förhållanden komma försäkringstagarna till del, exempelvis genom vinståterbäring.

Regeln om fastställande genom offentlig myndighet av särskilda omkostnadsplaner kan under vissa förhållanden leda till ur personalsynpunkt betänkliga konsekvenser. Även om enligt av utredningen förebragt material nu gällande omkostnadsplaner i allmänhet lämna fullt tillräckligt utrymme för de lönerörelser, som äga rum inom försäkringsbranschen i likhet med övriga branscher (t. ex. för återvinnande av 1935 års reallön), kan utvecklingen — särskilt om den offentliga myndigheten övar press på omkostnadsplanen — i framtiden leda till, att marginalen mellan tillåtna omkostnader och faktiska omkostnader blir så snäv, att lönevillkoren bli direkt avhängiga av den offentliga myndighetens beslut i omkostnadsplanen och partsorganisationerna icke lämnas full frihet att på sätt som sker inom övriga branscher genom avtalsmässiga uppgörelser reglera lönenivån.

I anslutning till diskussionen om skälighetsprincipen har i ett par yttranden berörts spørgsmålet om penningvärdets stabilisering.

Försäkringstjänstemannaförbundet framhåller, att frågan om en oskälighet i premiesättningen på några procent ter sig ringa mot den värdeförsämring, som ligger däri, att försäkringstagaren får ut sin försäkring i ett penningvärde, som måhända med flera tiotal procent understiger det penningvärde, vari han en gång erlagt premierna.

Ränte- och kapitalförsäkringsanstaltens förtroenderåd ger uttryck åt liknande synpunkter.

Beträffande premiegrunderna ansluter sig *försäkringsbolagens riksförbund* till uppfattningen att skälighetskravet åtminstone icke för närvarande motiverar någon ytterligare differentiering av premienivåerna utöver den nu förefintliga, nämligen mellan storförsäkring, folkförsäkring och tjänstepensionsförsäkring. I detta sammanhang kommenterar förbundet utredningens uttalande, att det inom varje försäkringsgren bör vara de bäst skötta bolagens förhållanden, som bli vägledande för grundernas utformande. Förbundet anför vidare:

Om härmed endast avses, att om olika bolag arbeta under fullständigt lika betingelser, omkostnaderna för det billigast administrerade bolaget böra vara normgivande vid utformandet av grunderna för omkostnadsbelastningen, finnes intet att erinra mot uttalandet. I själva verket föreligga emellertid betydande olikheter mellan de olika bolagen, som måste påverka omkost-

nadsnivån, exempelvis i fråga om medelförsäkringssumma, det klientel till vilket bolaget främst vänder sig, omfattningen av kundtjänsten o. s. v. Om en gemensam premienivå skall kunna upprätthållas t. ex. för all storförsäkring, måste den vara så avvägd, att den ger en skälig omkostnadsram även för bolag, vilkas verksamhetsområde närmar sig folkförsäkringens. Differentieringen mellan de olika bolagen sker därefter i andra ordningens grunder.

Folket-Samarbete säger sig icke ha något att erinra mot utredningens förslag i fråga om premiegrunderna — med ett undantag, vartill jag i det följande återkommer — men gör en reservation beträffande utredningens uttalanden om förutsättningarna för ytterligare differentiering i premienivåerna. Enligt *Folket-Samarbetes* mening måste det betecknas som en väsentlig och bestående olikhet, om ett folkförsäkringsbolag år efter år redovisar endast några få procent av sin anskaffning i form av försäkringar med månadspremier, medan i ett annat bolag större delen av anskaffningen består av sådana försäkringar. Om bolagen av denna anledning skulle finna vissa olikheter i utformningen av omkostnadstilläggen ändamålsenliga, synes en sådan differentiering ej böra möta principiella hinder.

Såsom nyss nämnts, har *Folket-Samarbete* i ett hänseende funnit sig icke kunna instämma i förslaget beträffande premiegrunderna. Anstalterna anse nämligen, att den kollektiva dödsfallsförsäkringen icke bör vara underkastad de tekniska bestämmelser, som gälla för övrig livförsäkring.

Efter att ha anmärkt, att försäkringstekniska grunder för livförsäkringsverksamhet påbjödos första gången i 1903 års försäkringslagstiftning, anföra anstalterna följande:

Motivet till detta på sin tid anmärkningsvärda ingrepp i en enskild näringsgren torde ha varit, att köparen av livförsäkring icke kan bedöma varans kvalitet, eftersom försäkringsförbindelsen skall fullgöras i en oviss och ofta avlägsen framtid och därför att premieberäkningen och fondsättningen kräver en invecklad, för flertalet köpare obegriplig teknik.

Dessa argument gälla de flesta livförsäkringar men *Folket-Samarbete* vill fästa uppmärksamheten på, att de icke hålla för rena riskförsäkringar (s. k. temporära försäkringar på mycket kort tid, t. ex. ett år). Dessa försäkringar, vilka sakna premiereserv i livförsäkringsteknisk mening, stå i tekniskt avseende synnerligen nära den korta olycksfalls- och sjukförsäkringen.

Enligt *Folket-Samarbetes* mening bör man begagna tillfället, när försäkringslagen nu omarbetas, till att rätta det misstag, som av allt att döma skett när den rena riskförsäkringen icke undantagits från kravet på grunder för premieberäkningen. Frågan har huvudsakligen betydelse för den kollektiva dödsfallsförsäkringen, om vilken utredningen riktigt konstaterar (s. 40), att den — i motsats till vad fallet är i flera andra länder — icke vunnit nämnvärd anslutning i vårt land. Utvecklingen av denna försäkringsgren, som kan bedrivas till synnerligen låg kostnad, skulle utan tvivel i hög grad främjas, om den rena riskförsäkringen liksom den korta olycksfalls- och sjukförsäkringen icke underkastades samma detaljkontroll som vanlig livförsäkring utan allenast samma skälighetsprövning som av *Folket-Samarbete* föreslagits för skadeförsäkringen.

Frågan torde enklast lösas genom att den kollektiva riskförsäkringen undantages från lagens definition på livförsäkring och i stället hänföres till skadeförsäkringen. Det blir härigenom möjligt för ett bolag, som driver kol-

lektiv olycksfalls- eller sjuk- och olycksfallsförsäkring, att utvidga i kollektivförsäkringen ingående dödsfallsskydd att gälla oberoende av dödsorsak, vilket från social synpunkt vore önskvärt. Den individuella korttidsförsäkringen skulle däremot fortfarande hänföras till livförsäkringen, varigenom grunder alltså skulle krävas för denna.

Försäkringsbolagens riksförbund betecknar den av utredningen föreslagna definitionen på premiereserven som ett väsentligt framsteg. Förbundet förutsätter emellertid, att för det gamla beståndet nuvarande teknik med särskilda reservpremier kan bibehållas, där detta av praktiska skäl befinnes lämpligt, om blott grunderna utformas så, att premiereserven till sin storlek kommer att motsvara den enligt lagens definition beräknade.

Försäkringsinspektionen anför — med utgångspunkt från att utredningens definition på premiereserven icke nödvändiggör en individuell uppdelning på de olika försäkringarna och att enligt förslaget premiereserven sålunda kan innehålla ett kollektivt säkerhetstillägg — att från praktisk synpunkt grunder innehållande visst kollektivt säkerhetstillägg kunna vara att föredraga. Det angivna betraktelsesättet får emellertid enligt inspektionens mening tagas till intäkt för att det kollektiva säkerhetstillägget ur vinstfördelnings-synpunkt betraktas som en gemensam egendom. Utredningen anför — tillägger inspektionen — såsom exempel på ett kollektivt säkerhetstillägg ett särskilt tillägg för mötande av förlust genom annullation av försäkringar, innan premiereserven ännu blivit positiv. Enligt utredningens mening följer av detta tilläggs kollektiva natur, att det icke kan anses direkt belöpa på de enskilda försäkringarna och sålunda icke bör ingå i de enskilda försäkringarnas beräknade andelar i premiereserven. Inspektionen finner det lämpligare, att även ett sådant kollektivt tillägg enligt vissa grunder betraktas såsom uppdelat på de enskilda försäkringarna.

I anslutning till utredningens definition av utjämningsfonden och utredningens uttalande, att utjämningsfonden består av medel, som skola återbäras till försäkringstagarna i den mån de icke måste tagas i anspråk för tryggnad av försäkringsbeloppens avtalsenliga utbetalning, erinrar *försäkringsbolagens riksförbund* om att livförsäkring i lagens mening baseras jämväl på andra riskmått än de i definitionen angivna, såsom giftermålssannolikheter och pupillantaganden. Förbundet hemställer, att bestämmelserna rörande utjämningsfonden kompletteras så, att den kan disponeras för utjämning beträffande samtliga riskslag. Därjämte anför förbundet följande:

Utjämningsfondens funktion, sedd i belysning av skattebestämmelserna och den lagstadgade avsättningen till säkerhetsfond, aktualiserar följande spörsmål. Enligt skattelagen skall nedsättning av utjämningsfonden upptagas som intäkt. Därav följer emellertid, att en nedsättning av fonden skulle medföra en ökning av årsvinsten och att alltså en tredjedel av nedsättningen skulle kunna tas i anspråk för avsättning till säkerhetsfond. För undvikande av denna icke rimliga och av utredningen säkerligen icke avsedda konsekvens hemställa vi, att medel från utjämningsfonden i enlighet med reglerna för användandet av denna fond måtte få i årets vinst- och förlusträkning överföras direkt till återbäringsfonden.

Beträffande säkerhetsfonden uttalar *Folket-Samarbete* sin besvikelse över att utredningen accepterar och t. o. m. skärper den gällande regeln angående avsättning till fonden med den enda motiveringen, att densamma icke medfört några praktiska olägenheter. Anstalterna anse, att utredningen kan göra detta påstående endast genom att bagatellisera de olägenheter, som följa av det abderitiska förhållandet, att en förstärkning av premiereserven, som i och för sig innebär ökad konsolidering, utlöser krav på motsvarande förstärkning av säkerhetsfonden. Det synes anstalterna som om denna konsekvens av 5 %-regeln skulle vara tillräcklig för att motivera ett utdömande av densamma. Efter en analys av konsolideringsfondernas uppgift komma anstalterna till det resultatet, att säkerhetsfonden — förutsett att dess uppgift är att möta risken för nedgång i räntefoten och ökning av omkostnaderna — bör beräknas som summan av två termer, den ena utgörande kapitalvärdet av viss kvot av försäkringssumman, utgående årligen under återstående försäkringstid, och den andra kapitalvärdet av viss kvot av den framtida premieintäkten. Anstalterna framhålla vidare, att eftersom risksumman i huvudsak utgör summan av två liknande termer, ehuru med andra koefficienter, den sålunda definierade säkerhetsfonden även kan beräknas såsom viss kvot av risksumman, minskad — ty denna term blir negativ — med viss kvot av kapitalvärdet av återstående premier.

Slutligen tillfoga anstalterna, att risken för kapitalförluster är det enda, som kan motivera en säkerhetsfond i proportion till premiereserven, givetvis med avdrag för den del av premiereserven, som är placerad i tillgångar, på vilka kapitalförlust under inga omständigheter kan uppstå, nämligen lån mot säkerhet av försäkringsbrev. Så mycket mera anmärkningsvärt finner *Folket-Samarbete* utredningens förslag att detta avdrag skall slopas.

Försäkringsinspektionen medger, att en mera rationellt avvägd säkerhetsfond skulle erfordra komplicerade bestämmelser, vilka icke lämpligen böra intagas i lagen. Inspektionen uppställer frågan, huruvida avsättningen till säkerhetsfond behöver regleras i lagen; möjligen kunde det vara tillräckligt att bestämmelser härom intagas i grunderna. Härjämte anför inspektionen följande:

Införes emellertid en regel för avsättningen till säkerhetsfond av den art utredningen föreslagit, kan man ifrågasätta, om bestämmelsen i 271 §, att vid säkerhetsfondens beräkning endast den del av premiereserven för livförsäkring, som är redovisad annorledes än genom värdet av svensk återförsäkringsgivares ansvarighet, bör läggas till grund för avsättningen. En konsekvens av förslaget i detta hänseende skulle bliva, att återförsäkraren kunde göra anspråk på att få medel till sig överförda för avsättning till säkerhetsfond. Från vinstfördelningssynpunkt är det lämpligare, att säkerhetsfonden avsättes hos direktförsäkraren. Inspektionen anser därför, att i 271 § lämpligare bör föreskrivas, att till grund för säkerhetsfondens beräkning lägges premiereserven för direkt försäkring och för återförsäkring från utländsk försäkringsgivare.

Att återbäringsfrågan i utredningens förslag intar en central ställning finner *försäkringsbolagens riksförbund* helt naturligt icke blott på

grund av frågans egen betydelse utan såsom en följd av införandet i lagen av skälighetsprincipen vid sidan om soliditetsprincipen. I anslutning härtill anför förbundet:

Historiskt sett är det konkurrensen bolagen emellan, som i detta avseende successivt drivit fram skälighetsprincipen. Lagfästandet av densamma förändrar emellertid icke problemställningen i fråga om återbäringen. I fortsättningen liksom hittills gäller det att i varje ögonblick finna den rätta avvägningen mellan konsolidering och återbäring. På s. 67 i betänkandet framhåller utredningen på tal om återbäringspolitiken under den gynnsamma perioden 1900—1930: »Dessa vinstmedel ha disponerats dels för utdelning till försäkringstagare, dels för konsolidering av företagen, varigenom dessa kunnat stå väl rustade gentemot de påfrestningar, som räntefallet medfört.» Avvägningen under nyssnämnda period torde därför i stort sett få anses som sund. Det sistförflutna årtiondet medförde en förändring av de yttre förhållandena, varigenom återbäringen temporärt måste inställas. Dagens läge karakteriseras därav, att svårigheterna i stort sett övervunnits, ehuru vissa osäkerhetsmoment fortfarande bestå. Återbäringsfrågan har åter blivit aktuell.

Utredningen framlägger alltså sitt lagförslag vid en tidpunkt, då de yttre betingelserna för återbäring väsentligt förbättrats i jämförelse med förhållandena under det närmast gångna årtiondet. Det är därför av vikt att fastslå, att inskränkningarna med avseende å återbäringen under denna tid icke inneburo något avsteg från skälighetsprincipen liksom att de bättre återbäringsförhållanden, som nu kunna förutses, icke få betraktas såsom en följd av principens lagfästande.

Såsom allmän princip har utredningen angivit, att en försäkrings bidrag till extrafonderna, så långt detta ur konsolideringssynpunkt är möjligt, senast i samband med försäkringens upphörande åter bör frigöras ur dessa och i form av återbäring återgå till försäkringstagaren. Beståndets konsolidering kommer sålunda i huvudsak att åstadkommas genom att återbäringsmedel temporärt bindas i extrafonderna. En mindre del av säkerhetstilläggen kunna dock komma att varaktigt tas i anspråk för konsolideringsändamål. Härigenom bildas småningom inom rörelsen ett kollektivt konsolideringskapital, som med sin ränteavkastning bidrager till återbäringen.

Utredningens uttalanden torde få anses innebära, att det kollektiva konsolideringskapitalet icke skall redovisas i någon separat fond utan i stället ingå i verksamheten i dess helhet och utgöra en lämpligt avvägd, ibland också varierande del av samtliga extrafonder och dolda tillgångar. Under denna förutsättning kunna vi uttala vår fulla anslutning till de allmänna principer, som varit grundläggande för utformningen av återbäringsreglerna. Rörande vissa tillämpningsfrågor ha vi emellertid en del erinringar att göra.

Härefter behandlar förbundet frågan om förutberäkning av återbäring och anmärker, att det incitament till förutberäkning, som på grund av skattelagarna hittills förefunnits, genom utredningens förslag till beskattningsregler bortfallit. Förbundet fortsätter:

Utredningen har emellertid ansett ett bibehållande av förutberäkningen motiverat bland annat för att därigenom lättare kunna möta det krav på premiesänkning, som en väsentligt höjd räntenivå skulle kunna utlösa hos allmänheten, trots att en premiesänkning vid ett sakkunnigt bedömande skulle anses oförenligt med nödig hänsyn till tryggheten. Av vissa uttalanden synes framgå, att utredningen syftar mot en relativt långt gående förutberäkning av återbäringen. För vår del anse vi, att man i stället bör vara mycket

restriktiv och att något tvång icke bör föreligga utöver vad som erfordras för skipande av rättvisa mellan olika generationer och premienivåer. Sålunda bör ej, såsom utredningen å s. 77 tänkt sig, förutberäkning av återbäring ske på grundval av »den omkostnadsplan, som under rådande förhållanden kan anses skäligen för det ifrågavarande bolagets verksamhet». Beträffande dödligheten bör särskild försiktighet iakttagas med hänsyn till de kraftiga svängningar dödlighetsförloppet inom storförsäkringen uppvisar. Den tekniska behandlingen underlättas också väsentligt, om man kan undvika täta ändringar av grunderna för förutberäknad återbäring.

Folket-Samarbete anför följande:

Folket-Samarbete har redan uttalat sin livliga anslutning till den konsekvens av skälighetsprincipen, som utredningen (s. 64) formulerar sålunda: ett vinstsystem måste »vara så anordnat, att en försäkrings bidrag till extrafonderna, så långt detta ur konsolideringssynpunkt är möjligt, senast i samband med försäkringens upphörande åter frigöres ur dessa och i form av vinst» (enligt den nya terminologien: återbäring) »återgår till försäkringstagaren».

Den nu bestående rätten att låta premieåterbäringsreserven vikariera för säkerhetsfonden står i god överensstämmelse med detta krav. När en försäkring utträder (på grund av försäkringsfall eller återköp) erhåller den sin andel av premieåterbäringsreserven och därmed en väsentlig del av konsolideringsfonden utan att detta påverkar årets behållning.

I och med att man avskaffar återbäringsfondens vikariatsförordnande — för vilket förslag utredningen anför i och för sig goda motiv — möter emellertid den nyss citerade principen vanskligheter, som i betänkandet lämnas helt outredda. Om de nuvarande återbäringsystemen bibehållas, blir nämligen följden av vikariatsförordnandets upphävande, att de belopp, som frigöres ur konsolideringsfonderna när en försäkring upphör, ökar årets behållning i stället för att tilldelas de under året utträdande. Detta gäller under förutsättning, att avsättningen till utjämningsfonden är till sin storlek fullt bestämd genom grunderna; om grunderna endast definiera minimiavsättningen och utjämningsfonden överstiger $2\frac{1}{2}$ % av premiereserven, frigöres intet belopp vid försäkringens upphörande utan gjorda avsättningar kvarstanna obegränsad tid i utjämningsfonden. Frågan om återbäringsystemets utformning, som utredningen helt hänskjutit till lagtillämpningen, synes därför vara i behov av en grundligare utredning för att man skall få visshet om, att tillämpningen av den citerade grundsatsen är förenlig med lagtexten.

Efter att ha skisserat ett återbäringsystem framhålla anstalterna, att uppdelningen i återbärings- och konsolideringsfonder i själva verket är helt irrelevant. Hela systemet skulle förenklas avsevärt, om man endast hade en enda fond, återbäringsfonden, som även fyllde säkerhets- och utjämningsfondernas uppgift. Reglerna för täckande av förlust kunna utformas på sådant sätt, tillfogar Folket-Samarbete, att gränsdragningen mellan återbärings- och konsolideringsfonder även i detta avseende är likgiltig.

Slutligen anmärker Folket-Samarbete beträffande regleringsfonden, att denna icke definierats i lagförslaget.

Beträffande ett av utredningens motiv för att bibehålla den nuvarande anordningen med förutberäknad återbäring — nämligen att detta system

har betydelse för att förhindra oberättigade anspråk på premiesänkning under exempelvis en hög räntekonjunktur — ifrågasätter *försäkringsinspektionen* huruvida den nämnda effekten kan påräknas, därest icke en prospektering av återbäring får ske för längre tid framåt än den, för vilken återbäringsgrunderna äro fastställda. Å andra sidan finner inspektionen det icke lämpligt att bolagen under en övergående högräntekonjunktur prospektera återbäring för hela återstående försäkringstiden på basis av den för tillfället gällande överräntan. Här kan man, tillägger inspektionen, möjligen tänka sig en anordning, enligt vilken särskilda grunder upprättas för prospektering, vilka grunder kunna tillåtas avvika från de samtidigt gällande grunderna för avsättning av återbäring.

Försäkringsinspektionen polemiserar vidare mot utredningens uttalande att regleringsfonden icke låter sig uppdelas mellan enskilda försäkringar. Enligt inspektionens mening är en sådan uppdelning icke blott möjlig utan även lämplig. Inspektionen anser emellertid, att en uppdelning icke behöver innebära, att de enskilda försäkringstagarna böra ha anspråk på sin andel i regleringsfonden. Ändrade förhållanden i fråga om ränta och dödlighet kunna medföra, att uppdelningen blir en annan, vilket i sin tur kan medföra att den enskilda försäkringens andel under vissa förhållanden kan minskas. En försäkringstagares andel i fonden bör därför icke anses såsom definitivt tillhörande honom förrän i det ögonblick, då försäkringen upphör. Vid denna tidpunkt bör dock enligt en rationell vinstfördelningsplan försäkringstagaren återfå ungefärligen sin andel i regleringsfonden.

Vad angår spørgsmålet om nedsättning av de tekniska fonderna anför försäkringsinspektionen följande:

Utredningen framhåller såsom en väsentlig punkt i förslaget, att återbäringsfonden, utjämningsfonden och regleringsfonden endast må nedsättas i enlighet med grundernas regler för dessa fonders användning samt för täckande av förlust. Härmed är, framhåller utredningen, uttalat att dessa fonder bestå av medel, vilka tillkomma försäkringstagarna och skola återbäras till dessa, i den mån de icke måste tagas i anspråk för tryggande av försäkringsbeloppens avtalsenliga utbetalning. Inspektionen förmodar, att utelämnandet av säkerhetsfonden vid nyssnämnda uppräknig icke får tagas till intäkt för uppfattningen, att säkerhetsfonden icke skulle tillhöra försäkringstagarna, en uppfattning vilken tidigare haft vissa förespråkare.

Även försäkringsinspektionen framhåller önskvärdheten av att regleringsfonden definieras i lagen eller att dess ändamål närmare angives.

Spørsmålet om oinskränkt rätt till återbäring har av *försäkringsbolagens riksförbund* upptagits till närmare behandling. Utan att ingå på frågan, huruvida ett kategoriskt uttalande från statsmakterna enligt utredningens önskan kan anses gå övriga försäkringstagares rätt enligt gällande lag för när, säger sig förbundet vilja som sin principiella inställning uttala följande:

Det torde få anses omöjligt att nu överblicka den framtida utvecklingen och de anpassningskrav, denna kan komma att ställa. Man får icke förbise möjligheten av nya försäkringsformer med a priori ansatta modifikationer

av beräkningsgrunderna så att den garanterade lägre premien vid försäkringens tecknande kan anses uppväga ett upphävande av rätten till återbäring. Det är icke utan vidare givet, att dylika försäkringar, därest rörelsen ger överskott, skola erhålla detta överskott, medan de, därest underskott uppstår, skola stödjas av andra försäkringar. Det förtjänar omnämnas, att icke vinstberättigade försäkringar till särskilda premier, innebärande en avvägning av den aprioriska rättvisan, vunnit stor utbredning i bland annat England och U. S. A. Denna försäkringsform fyller där uppenbarligen ett avsevärt behov.

Beträffande nu förefintliga, icke återbäringsberättigade försäkringar kan man även ifrågasätta lämpligheten av en ändring av villkoren i de fall, då försäkringstagarna haft valfrihet och då uteslutandet av rätten till återbäring skett i anslutning till modifikationer i beräkningsgrunderna.

Vidare utgå vi ifrån, att det ej skall möta hinder att bibehålla en viss kvalifikationstid, under vilken nya försäkringar »tjäna in» sig i rättigheten till avkastningen av bolagets kollektiva konsolideringskapital. Dessa försäkringars bidrag till årsöverskottet är då vanligen ringa och eftersom erfarenhetsmässigt den oundvikliga förtidiga avgången infaller under denna tid med sin högsta frekvens, innebär det även för bolaget och dess övriga försäkringstagare onödiga kostnader att för sådana tidigt avgående försäkringar behöva upplägga återbäringsregister och verkställa beräkningar av de diminutiva belopp, det här är fråga om. Användandet av en viss kvalifikationstid måste därför anses stå i god överensstämmelse med skälighetsprincipen.

Av uttalandena i betänkandet framgår icke, huruvida förslaget om oinskränkt återbäringsrätt skall omfatta även livåterförsäkringen. Vi utgå från att detta icke avses, då det i annat fall hade bort komma till ett direkt uttryck. Det är emellertid av vikt att rikta uppmärksamheten härpå.

Av det sagda framgår, att ett kategoriskt uttalande från statsmakternas sida om oinskränkt rätt till återbäring från olika synpunkter måste anses som direkt olämpligt.

I detta sammanhang diskuterar förbundet spørgsmålet om de tekniska bestämmelsernas tillämpning beträffande s. k. skadelivräntor. Med skadelivränta avses här sådan livränta, som på grund av skadeförsäkringsavtal efter inträffat försäkringsfall utgår till den skadelidande, i regel såsom ersättning för invaliditet. Förbundet anför följande:

Enligt utredningens förslag skola samtliga tekniska bestämmelser för egentlig livförsäkringsrörelse äga tillämpning jämväl å skadeförsäkringsbolagens livränterörelse. Då något undantag ej gjorts från regeln, att bolag, som driver livförsäkringsrörelse, obligatoriskt skall redovisa försäkringsfond, utjämningsfond, säkerhetsfond, återbäringsfond och regleringsfond, torde detta krav även avse den livränterörelse, som av skadeförsäkringsbolagen drives i anslutning till skaderegleringen.

Det förefaller emellertid uppenbart, att det generella krav, som rests på vinstdelaktighet för livförsäkringstagarna, icke kan avse sådan livränterörelse. I annat fall skulle givetvis det skadeförsäkringsbolag, som på grund av meddelad försäkring — exempelvis trafikförsäkring eller annan ansvarighetsförsäkring — blivit skyldigt att till skadad person utge viss livränta, vara att anse som försäkringstagare och alltså som vinstberättigad, även om säkerställandet av livränta skett i den egna rörelsen. Ett dylikt betraktelsesätt skulle leda till rena absurditeter. Detta till trots skulle bolagen bli skyldiga att i balansräkningarna redovisa de obefintliga återbäringsfonderna. En ändring på denna punkt synes nödvändig.

Vidare må framhållas, att enligt vad utredningen föreslagit beträffande livförsäkring möjligheten att redovisa säkerhetsfond med viss del av aktie- eller garantikapital skulle försvinna. För den egentliga livförsäkringens vidkommande ha vi intet att erinra häremot, men i fråga om skadeförsäkringen synes ändringen ej vara påkallad.

Vad angår förslaget om att livförsäkringsbolagens aktuarier böra åläggas att till försäkringsinspektionen lämna fortlöpande redogörelser — i den omfattning inspektionen har att angiva — för den verkliga och den beräknade dödligheten bland icke-normala risker framföras betänkligheter av *försäkringsbolagens riksförbund*. Antalet sådana risker uppgår endast till en eller annan procent av hela antalet livförsäkringar, framhåller förbundet. Med hänsyn härtill måste värdet av de föreslagna redogörelserna starkt ifrågasättas. Eftersom riskbedömningen sker efter ensartade riktlinjer, borde det enligt förbundets mening vara fullt tillräckligt, om de icke-normala riskernas dödlighet undersökas för bolagen gemensamt i anslutning till de av försäkringsutredningen föreslagna tekniska boksluten.

Också *Folket-Samarbete* betonar, att dylika specialundersökningar äro mycket arbetskrävande, varför dispens bör medgivas bolag som kan visa, att dess bestånd av icke-normala risker har ringa omfattning.

Förslaget rörande tekniska balansräkningar har föranlett *försäkringsinspektionen* till vissa erinringar. Det synes inspektionen mera rationellt att till grund för den årliga balansräkningen lägga en teknisk värdering av tillgångarna, grundad på samma antaganden som värderingen av skulderna. Inspektionen tillägger:

Anledningen till att försäkringsutredningen föreslagit tekniska utredningar endast vart femte år torde vara, att försäkringsutredningen antagit dessa utredningar vara mycket arbetskrävande. Emellertid finnas möjligheter att genom gruppmetoder väsentligt reducera arbetet med värderingen av tillgångarna. Det må nämnas, att redan nu finnas bolag, som årligen verkställa sådan värdering för att på denna kunna grunda beslut om vinsttilldelning. Då frågan om teknisk värdering av tillgångarna aktualiserats först genom räntefallet under senare tid, har man ännu en relativt begränsad erfarenhet av sådan värdering. Det vore därför olämpligt att obligatoriskt föreskriva, att tillgångarna i den årliga balansräkningen skulle upptagas till sina tekniska värden. Emellertid anser inspektionen, att det för bolag som så önska borde öppnas en möjlighet att i den årliga balansräkningen tillämpa teknisk värdering av tillgångarna. I så fall bör detta ske enligt av Kungl. Maj:t stadfästa grunder. Visserligen skulle genom en sådan anordning bolagens balansräkningar kunna komma att upprättas efter olika system, varigenom jämförelser mellan bolagen i någon mån kunde försvåras. Emellertid råder redan nu en betydande olikhet mellan bolagens värdering av tillgångarna, och i detta avseende medför utredningens förslag icke någon ändring. Nämda olägenhet synes därför icke böra tillmätas betydelse.

Även om en viss normering är nödvändig för att de olika bolagens analyser skola bli jämförbara, säger sig *Folket-Samarbete* vilja framhålla, att försäkringsinspektionens föreskrifter icke böra vara alltför snäva utan lämna utrymme åt bolagen att icke endast anpassa sina utredningar för speciella syf-

ten utan även vidtaga de förenklingar i arbetet, som äro möjliga utan att analysernas värde äventyras.

Beträffande frågan om konsolideringsåtgärder och täckande av förlust i livförsäkringsrörelse beklagar *Folket-Samarbete*, att utredningen avvisat tanken på »vattentäta skott». Anstalterna anmärka, att utredningens enda förslag på denna punkt är att livförsäkringsbolag skall kunna förbjudas utöva nyanskaffning under en övergångsperiod för att icke det nya, bärkraftiga beståndet skall behöva hjälpa upp ett äldre, nödlidande bestånd. Ett sådant förbud anse anstalterna emellertid icke tjäna det angivna ändamålet om de nya premierna sättas betydligt lägre än för någon av de äldre grupperna. Anstalterna fortsätta:

Till stöd för sin negativa ståndpunkt i frågan om »vattentäta skott» anför utredningen bl. a. de stora praktiska olägenheterna av att fullständigt fördela premier, riskkostnader, kapitalavkastning och förvaltningskostnader mellan olika grupper. Dessutom måste en sådan uppdelning på vissa punkter bli osäker, t. ex. beträffande kapitalavkastning och förvaltningskostnader.

Vad riskkostnaderna beträffar synes det emellertid självklart, att en utjämning skall ske inom hela försäkringsbeståndet; »vattentätheten» bör sålunda icke avse den egentliga försäkringsrörelsen. En del av de praktiska anmärkningarna bortfaller, om gränserna dragas mellan de grupper, i vilka försäkringsbeståndet ändock måste indelas med hänsyn till återbäringen; andra av dessa anmärkningar få mindre vikt, om man går en medelväg mellan vattentäta skott och oinskränkt solidaritet mellan olika grupper. En sådan medelväg skulle man kunna nå genom följande regler, som förutsätta en av anstalterna i annat sammanhang skisserad indelning i återbäringsgrupper och uppdelning av tillgångarna på samma grupper.

Om tillgångarna för en viss grupp understiga gruppens premiereserv — båda värderade efter grunder, som nära ansluta sig till det *verkliga* förloppet — säges det felande beloppet utgöra gruppens *förlust*. Om gruppens tillgångar överstiga gruppens premiereserv — båda värderade efter *försiktiga* antaganden — säges det överskjutande beloppet vara gruppens *vinst*. I lagen bör föreskrivas dels att en grupps vinst får användas för täckande av annan grupps förlust, dels att sådan subvention skall återbetalas i den mån den subventionerade gruppen uppvisar vinst. Förutberäknad återbäring bör dock icke få tagas i anspråk för täckande av annan grupps förlust utan att särskilda nedsättningsgrunder införas.

Enligt detta förslag skulle vid täckande av förlust ingen åtskillnad göras mellan icke förutberäknad återbäring och konsolideringsfonderna. I själva verket har det ingen betydelse att föreskriva, att en överskottsgrupps konsolideringsfonder skola nedsättas före gruppens återbäringsfond, eftersom även de förra realiter äro återbäringsfonder. Den av anstalterna förut uttalade meningen, att konsolideringsfonderna kunna sammanslås med återbäringsfonden, står sålunda i god överensstämmelse med här föreslagen regel för täckande av förlust.

Utan att uttala någon egen mening angående lämpligheten av en anordning med vattentäta skott framhåller *försäkringsinspektionen* i anslutning till de skäl, som utredningen ansett tala emot en sådan anordning, att det torde vara möjligt att — utan att företaga en bokföringsmässig uppdelning av rörelsen på skilda grupper — med hjälp av försäkringstekniska metoder

genomföra en uppdelning, vilken icke blir särskilt arbetskrävande och vid vilken utjämningen i riskhänseende mellan grupperna kvarstår.

Vad angår tjänstepensionsförsäkringen ansluter sig *Folket-Samarbete* till utredningens förslag.

Försäkringsbolagens riksförbund anför följande:

Enligt lagförslaget 345 § må Kungl. Maj:t beträffande tjänstepensionsförsäkring medge avvikelser från lagens bestämmelser beträffande premiereserv och redovisning av försäkringsfond. Såsom utredningen själv förutsatt i motiveringen bör avvikelse även kunna medges vad angår grunderna för premieräkningen. Lagparagrafen bör alltså kompletteras på denna punkt.

Kompletteringen synes även böra utsträckas till att omfatta säkerhetsfondens beräkning och avsättning till densamma. Att behov av särregler beträffande denna fond kan uppkomma vid tjänstepensionsförsäkringsrörelse har framhållits även av tjänstepensionsutredningen i dess betänkande (SOU 1946: 26 s. 51). Om undantag skall kunna medgivas för premiereserven, synes för övrigt anledning saknas att bestämma den mindre betydelsefulla säkerhetsfonden genom lagregler utan dispensmöjlighet.

Försäkringsinspektionen kritiserar utredningens principiella synpunkter beträffande tjänstepensionsförsäkringen. Kritiken riktar sig särskilt mot förslaget att Kungl. Maj:t under viss förutsättning skall kunna medgiva avvikelser från lagens stadganden angående premiereserv. Inspektionen anser, att det icke bör ifrågakomma att övergiva en så fundamental princip, som tillämpningen av premiereservsystemet inom frivillig försäkring innebär, utan att en ingående utredning visat, att detta är av behovet påkallat. På grund härav hemställer inspektionen, att 345 § första stycket i förslaget ändras så, att undantag icke må medgivas från bestämmelserna rörande premiereserv utan endast från bestämmelserna rörande försäkringsfondens redovisning.

Föredraganden. Det ligger i sakens natur att livförsäkringstekniken — även om den framträder i mycket förenklad form — endast i begränsad omfattning kan förstås av personer utanför fackmännens krets. Den stora allmänheten saknar i varje fall möjlighet att tillägna sig innebörden av de tekniska bestämmelserna. Från denna synpunkt skulle det följaktligen kunna anses likgiltigt, om tekniken är mer eller mindre komplicerad. Å andra sidan är det otvivelaktigt, att en komplicering av de tekniska reglerna medför praktiska olägenheter. Sålunda måste därav följa en ökning av bolagens förvaltningsarbete och därmed även en ökning av kostnaderna. Därtill kommer, att tillsynsmyndighetens granskningsarbete kan försvåras. Sistnämnda förhållande accentueras i den mån bolagen tillämpa skiftande tekniska metoder. För min del vill jag starkt understryka angelägenheten av att enkelhet och enhetlighet eftersträvas i fråga om livförsäkringstekniken.

Försäkringsutredningen har förutsatt, att endast de allmängiltiga och grundläggande bestämmelserna av försäkringsteknisk art skola upptagas i lagen, medan detaljfrågor regleras i de tekniska grunderna, vilka stadfästas

av Kungl. Maj:t i administrativ ordning. I en sådan anordning har utredningen framför allt sett en möjlighet att åstadkomma önskvärd smidighet i rättstillämpningen. Därmed har utredningen likväl icke avsett att lämna rättstillämpningen fria händer. Utredningen har nämligen fixerat de allmänna principer, som enligt utredningens mening böra vara vägledande vid uppfattningen av grunderna.

Jag är ense med utredningen om att lagen icke bör tyngas av försäkrings-tekniska detaljföreskrifter. Härför talar också den omständigheten att — såsom utredningen framhåvt — det tekniska underlaget för verksamheten ständigt måste anpassas efter växlande ekonomiska och demografiska förhållanden i samhället. Detta önskemål kan svårligen tillgodoses om en jämkning av de tekniska bestämmelserna förutsätter lagändring. Grunderna skola där- emot enligt förslaget kunna — efter beslut av bolagsstyrelsen — ändras genom ett avgörande i administrativ ordning. Denna anordning öppnar otvivel- aktigt möjlighet till smidig anpassning. Någon meningsskiljaktighet torde å andra sidan icke kunna råda därom, att de grundläggande tekniska bestämmelserna böra uttryckas genom positiva lagbud.

Vad angår det materiella innehållet i de av utredningen uppställda reglerna för livförsäkringstekniken — oavsett om dessa upptagits i lagen eller angivits såsom normerande för grunderna och därmed för rättstillämpningen — har detta i stort sett vunnit erkännande i remissyttrandena. I vissa hänseenden ha dock framställts erinringar mot förslaget. Dessa beröra delvis spörsmål av fundamental betydelse, d. v. s. sådana som enligt vad nyss anförts böra regleras i lagen och icke i grunderna. I större utsträckning gälla anmärkningarna emellertid sådana förhållanden, som synas mig lämpligen böra lösas i praxis. Jag finner det icke påkallat att beträffande frågor av det sistnämnda slaget nu taga principiell ståndpunkt, desto mindre som man här rör sig på ett område, där utvecklingen alltjämt söker sig nya banor och perspektivet efter hand förskjutes. Beträffande hithörande frågor skall jag därför i det följande endast framhålla vissa synpunkter, som synas mig vara av särskild betydelse för rättstillämpningen. Jag torde även få hänvisa till vad som anføres i specialmotiveringen särskilt till 262—278 §§.

I anledning av vad som anförts i det yttrande, som avgivits av försäkringsbolagens riksförbund, vill jag i detta sammanhang understryka, att det enskilda försäkringsväsendet självfallet bör beredas tillfälle att framföra sina synpunkter vid tillämpningen av den nya lagstiftningen.

Innan jag närmare ingår på de tekniska spörsmålen torde det vara lämpligt att beröra ett angränsande problemkomplex, nämligen livförsäkringsbolagens beskattning.

Utredningen säger sig hava kommit till den uppfattningen, att det icke är möjligt att åstadkomma en ändamålsenlig utformning av livförsäkringstekniken, såframt icke vissa ändringar genomföras i 30 § kommunalskattelagen. I överensstämmelse därmed har utredningen utarbetat förslag till ändring av nämnda lagrum.

Det är självfallet av stor vikt att skattebestämmelserna icke lägga hinder i vägen för genomförande av ett rationellt försäkringstekniskt system. Uppenbart är också att nuvarande regler för livförsäkringsbolagens beskattning från sådan synpunkt äro otillfredsställande. Med hänsyn härtill framstår det såsom ett starkt önskemål att en ändring av kommunalskattelagen i förevarande del snarast genomföres. Denna lag är emellertid för närvarande föremål för en viss översyn av 1944 års allmänna skattekommitté. Enligt vad jag inhämtat har kommittén tagit upp till behandling även livförsäkringsbolagens beskattning. Det synes mig icke lämpligt att nu föregripa kommitténs arbete. En provisorisk lagstiftning på detta område måste medföra olägenheter av skilda slag. I betraktande härav anser jag mig icke nu böra ifrågasätta ändring i kommunalskattelagen. Detta förhållande medför, att vissa jämkningar måste vidtagas i de föreslagna försäkringstekniska bestämmelserna.

Med hänsyn till den ståndpunkt jag sålunda intagit i skattefrågan, har jag icke funnit erforderligt att redogöra för utredningens förslag i detta ämne eller att ingå på den kritik, som i remissyttrandena framkommit mot förslaget.

Beträffande de särskilda spörsmål av försäkringsteknisk art, som utredningen behandlat, må följande framhållas.

Försäkringsutredningen har föreslagit, att, vid sidan om kravet på trygghet för försäkringsutfästelserna, i lagen bör uppställas ett krav även på skälighet gentemot försäkringstagarna. Jag ansluter mig oförbehållsamt till utredningens förslag härutinnan. Detta innebär, att på livförsäkringens område en för försäkringsverksamheten betydelsefull princip lagfästes. Vad angår konsekvenserna av att skälighetsprincipen kommer till uttryck i lagen har i viss utsträckning olika meningar yppats. Medan utredningen förutsatt, att skälighetsprincipen medför skyldighet för försäkringsinspektionen att pröva exempelvis huruvida en viss organisation eller en viss form för verksamhetens bedrivande kan — med hänsyn till de härför erforderliga kostnaderna — anses tillgodose skälighetskravet, har i ett remissyttrande starkt betonats, att principen icke förlänar tillsynsmyndigheten en sådan befogenhet. Det synes mig uppenbart, att vid en effektiv tillsyn av skälighetsprincipens efterlevnad de av utredningen angivna faktorerna icke kunna lämnas obeaktade. Bolaget måste sålunda vara berett att underkasta sig en allsidig granskning av verksamhetens ekonomiska effektivitet. I den mån i premierna ingår ersättning för kundtjänst framstår det jämväl som en självklar skyldighet för försäkringsinspektionen att tillse, att kundtjänsten får det innehåll och den omfattning, som förutsatts i grunderna. Den granskningsskyldighet, som sålunda följer av skälighetsprincipen, är emellertid icke liktydig med att tillsynsmyndigheten äger ingripa dirigerande i bolagets interna ekonomiska skötsel såvitt gäller allehanda detaljfrågor. Ej heller kan det anses tillkomma myndigheten att bedöma bolagets lönepolitik. Om kontrollen ger vid handen, att skälighetskravet — i förhållande till försäkrings-

tagarna — icke uppfylles, har myndigheten att inom ramen för sin allmänna tillsynsbefogenhet förelägga bolaget att vidtaga de åtgärder, som prövas påkallade. I sista hand kan koncessionen förklaras förverkad.

De farhågor, som uttalats för att skälighetsprincipen kan medföra ogynnsamma återverkningar på personalens löneförhållanden — särskilt den enligt kollektivavtal anställda personalen — torde få anses ogrundade. Det synes mig nämligen klart, att vid fastställandet av omkostnadsgrunder lönesättningen på arbetsmarknaden måste respekteras. Någon prövning av de löner, som genom kollektivavtal tillförsäkrats personalen, kan sålunda, såsom redan framhållits, icke tänkas förekomma i detta sammanhang.

Utredningens uttalande, att de bäst skötta företagens förhållanden böra bli va vägledande vid grundernas utformning måste anses i princip riktigt. Ett förnekande härav synes mig vara att fränkänna konkurrensen all betydelse. Å andra sidan är det givet, att principen måste tillämpas med varsamhet, så att bolagens växlande förhållanden i rimlig utsträckning beaktas.

I ett remissyttrande har rests invändning mot utredningens uttalanden angående förutsättningarna för en ytterligare premiedifferentiering i livförsäkring. Jag anser mig icke kunna på grundval av det föreliggande materialet taga ståndpunkt i denna fråga. Om densamma i framtiden aktualiseras, synes mig problemläget böra mera ingående belysas.

I anslutning till skälighetsprincipen har i ett par remissyttranden framhävts, att spörsmålet om försäkringsutfästelsernas realvärdebeständighet är långt viktigare än premiesättningens skälighet. Detta är i och för sig riktigt men kan uppenbarligen icke minska betydelsen av en offentlig kontroll över premiesättningen.

Folket-Samarbete har i sitt yttrande ifrågasatt, huruvida icke den livförsäkring, som bedrives i form av kollektiv riskförsäkring, bör undantagas från de för övrig livförsäkring gällande reglerna av teknisk art och i stället hänföras till skadeförsäkring, därvid den nämnda försäkringsformen skulle underkastas sådan skälighetsgranskning, som anstalterna i annat sammanhang föreslagit beträffande skadeförsäkringen. Här till vill jag anmärka, att jag — såsom redan framhållits — icke finner anstalternas förslag beträffande kontroll av skadeförsäkringens premiesättning godtagbart, vartill kommer, att hithörande problem falla inom ramen för det utredningsuppdrag, som anförtratts åt 1945 års försäkringsutredning. Ett bifall till Folket-Samarbetes förslag skulle under nuvarande omständigheter innebära, att den kollektiva riskförsäkringen undandroges den offentliga tillsyn, som övrig livförsäkring är underkastad. En sådan anordning kan jag icke förorda. Detta är emellertid icke liktydigt med att jag i sak tagit slutlig ställning emot Folket-Samarbetes förslag rörande den kollektiva dödsfallsförsäkringen. Enligt min mening är detsamma förtjänt att uppmärksammas av den nya försäkringsutredningen.

I fråga om det föreslagna beräkningssättet för premiereserven har i ett remissyttrande förutsatts, att för det gamla försäkringsbeståndet nuva-

rande teknik med så kallade reservpremier skall kunna bibehållas under särskilda förutsättningar. I anledning härav må följande framhållas.

Omarbetningen av de tekniska grunderna för livförsäkringsverksamheten efter genomförandet av den nya försäkringslagstiftningen kan väntas bli omfattande och tidskrävande. På grund härav har i promulgationslagen föreslagits en viss övergångstid, under vilken anpassning till de nya bestämmelserna beräknas kunna ske. Det är likväl icke otänkbart, att omräkningen av premiereserven kan bereda ett eller annat livförsäkringsbolag praktiska svårigheter. Med hänsyn härtill kan det i vissa fall anses motiverat att bibehålla det hittillsvarande förfaringsättet vid beräkning av premiereserven för det äldre beståndet. Förutsättning härför är givetvis, att premiereserven till sin storlek kommer att motsvara det belopp, som avses med de nya bestämmelserna. Dessa synpunkter böra beaktas vid prövningen av nya premiereservgrunder.

Vad angår frågan huruvida skäl finnas att enligt tekniska grunder uppdelade de kollektiva säkerhetstilläggen på individuella försäkringar, synes mig också denna böra överlämnas åt lagtillämpningen.

Enligt utredningens förslag är utjämningsfonden avsedd för utjämning i livförsäkringsrörelse av sådana ojämnheter i det ekonomiska förloppet, som härröra av växlingar i dödlighet, sjuklighet eller invaliditet. I det yttrande, som avgivits av försäkringsbolagens riksförbund, har föreslagits sådan komplettering av bestämmelserna för utjämningsfonden, att denna kan disponeras för utjämning också beträffande sådana riskslag som giftermålssannolikheter och pupillantaganden. Detta förslag kan jag icke biträda. Utjämningsfonden är avsedd för slumpmässiga fluktuationer i verksamhetsförloppet. Växlingar i giftermåls- och födelsefrekvensen har icke sådan karaktär. Här är det nämligen endast fråga om mera långsamma förskjutningar.

Försäkringsutredningens definition av utjämningsfonden avviker från kommunalskattelagens begreppsbestämning. För vinnande av överensstämmelse har utredningen föreslagit ändring av kommunalskattelagen i denna del. En sådan ändring synes mig i och för sig befogad, men av skäl, som jag förut anfört, torde en ändring av kommunalskattelagen icke nu böra ifrågakomma. Divergensen mellan de båda begreppsbestämningarna synes mig för övrigt icke ha någon nämnvärd praktisk betydelse. I varje fall gäller detta om man lämnar åsido den nyssnämnda, av försäkringsbolagens riksförbund ifrågasatta utvidgningen. Försäkringslagens definition anger fondens ändamål. Inom de gränser, som sålunda uppdragits, angivas i grunderna de närmare reglerna för fondens användning. Dessa kunna självfallet växla från fall till fall. Det torde icke bereda svårighet att utforma grunderna så, att dessa — samtidigt som de uppfylla försäkringslagens föreskrifter angående utjämningsfondens användning — medföra skattefrihet för avsättningar till fonden enligt bestämmelserna i kommunalskattelagen.

I det yttrande, som avgivits av försäkringsbolagens riksförbund, har framhållits, att eftersom nedsättning av utjämningsfonden betraktas såsom intäkt

och sålunda medför ökning av årsvinsten, en tredjedel av nedsättningen måste tagas i anspråk för avsättning till säkerhetsfond. Detta är givetvis riktigt. Någon praktisk olägenhet följer emellertid icke därav. Såväl utjämningsfonden som säkerhetsfonden består av medel, som i form av återbäring förr eller senare skola tillföras försäkringstagarna. Från försäkringstagarnas synpunkt kan det därför anses likgiltigt, huruvida ett visst belopp överföres från utjämningsfonden till säkerhetsfonden. Eftersom avsättning till säkerhetsfonden är skattefri, har transaktionen icke någon betydelse från skattesynpunkt. Jag anser det följaktligen icke erforderligt att i lagen upptaga någon undantagsbestämmelse beträffande avsättning till säkerhetsfond för det fall, att i överskottet ingår belopp som motsvarar nedsättning av utjämningsfonden.

Beträffande säkerhetsfonden bygger utredningens förslag i princip på nu gällande ordning. Folket-Samarbete har i sitt yttrande starkt kritiserat detta system, vilket anstalterna anse principiellt otillfredsställande. Även försäkringsinspektionen ställer sig kritisk mot 5 %-regeln. Eftersom mera rationella avsättningsregler måste bli av komplicerad natur, ifrågasätter inspektionen, om icke avsättningsskyldigheten borde regleras i grunderna och icke i lagen.

De synpunkter beträffande säkerhetsfonden, som Folket-Samarbete framfört, sammanfalla i stort sett med den kritik av 5 %-regeln, som utredningen själv uttalat.

Föreskrifterna angående livförsäkringsbolagens tekniska fonder hava enligt min mening till ändamål att motverka, att bolagen disponera sina medel på ett sätt som äventyrar verksamhetens soliditet. Det ligger i sakens natur, att man vid utformningen av fonderingsbestämmelserna måste taga hänsyn såväl till försäkringstekniska synpunkter som till principer av allmän ekonomisk art. En kombination av dylika regler kan givetvis — ehuru ändamålsenlig och enkel — alltid lämna rum för kritik från teoretisk utgångspunkt.

De av försäkringsutredningen föreslagna bestämmelserna beträffande säkerhetsfonden synas mig vila på en kombination av tekniska och ekonomiska grundsatser. Enligt min mening äro bestämmelserna väl avvägda. För min del fäster jag avgörande vikt vid att 5 %-regeln är enkel och lättillämpad och jag vill understryka utredningens uttalande, att de praktiska olägenheterna av 5 %-regeln icke torde vara av sådan valör, att en ändring är påkallad.

Vad särskilt beträffar förslaget om att minska minimiavsättningen till säkerhetsfonden från hälften till en tredjedel av årsvinsten, synes mig bestämmelsen härom böra ses mot bakgrunden av den skärpning av konsolideringsskyldigheten, som reglerna om utjämningsfonden innebära.

Försäkringsinspektionens förslag om att reglera avsättningsskyldigheten i de tekniska grunderna kan jag icke tillstyrka. Säkerhetsfonden utgör ett så viktigt led i fonderingssystemet att dess ställning bör regleras genom enhetliga bestämmelser i lagen.

Enligt utredningens förslag skall möjligheten att redovisa säkerhetsfond med viss del av aktie- eller garantikapital försvinna. I det yttrande, som avgivits av försäkringsbolagens riksförbund, har anförts, att häremot icke finnes något att erinra såvitt gäller den egentliga livförsäkringen. Däremot finner förbundet ändringen icke påkallad i fråga om skadeförsäkring. Denna ståndpunkt, för vilken någon motivering icke anförts, kan jag icke dela.

Folket-Samarbetes anmärkning, att säkerhetsfond icke bör avsättas för den del av premiereserven som redovisas medelst försäkringslån, vore logiskt riktig, därest säkerhetsfonden hade till ändamål att skydda endast mot kapitalförluster. Så är emellertid icke förhållandet. Vidare bör beaktas, att försäkringsbolagens långivning mot säkerhet av försäkringsbrev företer starka fluktuationer. Erfarenheten ger vid handen, att en omfattande långivning snabbt kan reduceras. Konjunktürkänsligheten är på detta område särskilt stor. Instabiliteten medför praktiska olägenheter beträffande beräkningen av säkerhetsfond. Med hänsyn till vad nu anförts torde försäkringsutredningens förslag få anses välgrundat.

Försäkringsinspektionen har kritiserat den i 271 § i förslaget uttalade principen, att vid säkerhetsfondens beräkning endast den del av premiereserven för livförsäkring, som är redovisad annorledes än genom värdet av svensk återförsäkringsgivares ansvarighet, skall läggas till grund för avsättningskyldigheten. Anmärkningen torde få anses motiverad från teoretisk synpunkt. Någon nämnvärd praktisk betydelse torde den icke äga. Såsom i det följande skall närmare utvecklas, anser jag, att skälighetsprincipen bör tillämpas även i fråga om återförsäkring inom riket. Det kan vid sådant förhållande anses likgiltigt, om säkerhetsfonden avsättes hos direktförsäkraren eller hos svensk återförsäkringsgivare. I detta sammanhang må vidare framhållas, att enligt 345 § Kungl. Maj:t skall äga medgiva de avvikelser från lagens bestämmelser, som prövas skäligen. Slutligen bör beaktas, att åtminstone i vissa fall ett genomförande av inspektionens förslag kunde komma att onödigtvis komplicera beräkningen av säkerhetsfond.

Den tankegång, som ligger till grund för gällande bestämmelser om premieåterbäring och vinst, torde i förenklad form kunna återgivas på följande sätt. De antaganden rörande dödlighet, förräntning och omkostnader, vilka utgöra underlaget för beräkningen av premier och premiereserv, skola väljas så att de var för sig äro betryggande. Erfarenheten ger vid handen, att man under normala förhållanden kan räkna med att verksamhetens faktiska förlopp blir gynnsammare än enligt dessa försiktiga antaganden. Följaktligen kan under de nämnda betingelserna påräknas överskott från dessa tre källor. Genom att tillämpa en något lägre grad av försiktighet beträffande de tre elementen — förmånligare förräntning och gynnsammare dödlighetsförlopp samt lägre omkostnader — kan man i förväg siffermässigt beräkna ett mot dessa svagare antaganden svarande överskott. Detta bör efter lämpliga fördelningsregler återbetalas till försäkringstagarna. Premieåterbäringsgrunderna, även kallade andra ordningens grunder, avse denna överskottsberäkning och fördelning. Skulle det ekonomiska resultatet

av verksamheten bli ännu gynnsammare än som antagits i premieåterbäringsgrunderna, uppstår ytterligare överskott, som tillföres försäkringstagarna under namn av vinst. Den terminologiska skillnaden mellan premieåterbäring och vinst — enligt gällande lag — är sålunda, att den förra i förväg beräknas, medan den senare bestämmes i efterhand.

Vad till en början beträffar terminologien, använder försäkringsutredningen uttrycket »återbäring» för alla belopp, som tillföras försäkringstagarna. Den del av vinsten till försäkringstagarna, som i nuvarande lag benämnes premieåterbäring, kallar utredningen »förutberäknad återbäring». Denna terminologi synes i och för sig lämplig.

Skälighetskravet måste vara vägledande för utformningen av återbäringsreglerna. Enligt skälighetsprincipen bör allt överskott å livförsäkringsrörelse återgå till försäkringstagarna. Jag bortser här från aktieägares rätt till vinstutdelning och garanters rätt till ränta å garantikapital. I den mån återbäring icke utbetalas redan i samband med att överskottet uppkommer, tjäna de hos bolaget inestående återbäringsmedlen konsolideringsändamål. Enligt utredningens förslag skall emellertid återbäring vid en given tidpunkt — som angives i återbäringsgrunderna — *tilldelas* försäkringstagaren. Detta måste ske senast i samband med inträffat försäkringsfall eller vid återköp. I grunderna skall kunna bestämmas, att återbäring tilldelas då försäkringen varit i kraft ett visst antal år. Även andra regler för tilldelning kunna tillämpas. Tilldelningen innebär, att medlen frånskiljas bolagets förmögenhetsmassa och överföras till försäkringstagarna. Enligt förslaget skall tilldelad återbäring, i den mån densamma icke omedelbart utbetalas till vederbörande, redovisas i försäkringsfonden. I överensstämmelse därmed skola värdehandlingar motsvarande den tilldelade återbäringsens belopp pantsättas för försäkringstagarnas räkning.

Jag kan helt ansluta mig till försäkringsutredningens principiella synpunkter beträffande återbäringen. Med hänsyn till återbäringsens centrala betydelse för tillgodoseende av skälighetsprincipen är det naturligt att göra upprättandet av återbäringsgrunder till en ovillkorlig skyldighet för livförsäkringsbolagen. Förslaget om att i dessa grunder skola upptagas regler för avsättning till återbäringsfonden och för denna fonds användning ävensom regler för tilldelning av återbäring och för förräntning av återbäringsfonden får anses välmotiverat. Såsom redan anmärkts måste vid upprättandet av dessa grunder en avvägning ske mellan trygghets- och skälighetsprinciperna.

Försäkringsutredningen har funnit övervägande skäl tala för bibehållande av systemet med *förutberäknad återbäring*. Ett av motiven härför anser utredningen vara, att systemet är ägnat att motverka oberättigade anspråk på premiesänkning under exempelvis en högräntekonjunktur. Detta motiv förefaller icke bärande. Vida större betydelse torde i stället böra tillmätas det förhållandet, att skälighetsprincipen nu genomföres i lagstiftningen. Därigenom skapas nämligen en garanti för att uppkomna överskott återföras till försäkringstagarna och att dessa på skäligt sätt fördelas mellan dem. I den av utredningen anförda situationen torde ett återopande av skälig-

hetsprincipen och tillsynen över densammas efterlevnad icke ha mindre effekt än en hänvisning till förutberäkningen av återbäring.

Enligt utredningens mening har förutberäkningen en viktig uppgift att fylla också i sådana fall, då grupper av försäkringar med olika beräkningsgrunder och som följd därav olika premienivå ingå i ett bolags bestånd. Den önskvärda enhetligheten i de olika gruppernas ekonomiska behandling anser utredningen nämligen enklast kunna ernås genom lämpligt avvägda grunder för förutberäkning av en del av överskottet, varigenom man samtidigt åstadkommer en garanti för beloppens skäliga fördelning mellan försäkringstagarna.

Dessa skäl för förutberäkningens bibehållande äro givetvis värda beaktande. De tillmättes stor betydelse då bestämmelserna om förutberäknad återbäring på sin tid upptogos i lagstiftningen. Även andra skäl anfördes då för förutberäkningen, framför allt att denna skulle tvinga bolagen till sparsamhet samt motverka förtidsannullationer under de första försäkringsåren. Därvid förutsattes uppenbarligen att förutberäkningen skulle omfatta en avsevärd tidrymd, i varje fall huvuddelen av försäkringstiden. Den praktiska erfarenheten torde i allt väsentligt ha jävat uppfattningen om förutberäkningens betydelse. Med hänsyn till osäkerheten beträffande beräkningselementen visade det sig snart omöjligt att verkställa förutberäkningen för längre tid än ett fåtal år. Förutberäkningen har därefter blivit alltmera begränsad till tiden. Numera torde den i allmänhet verkställas endast för ett år i sänder. Det är för övrigt icke ovanligt, att grunder för förutberäkning av återbäring stadfästas i efterskott för ett tilländagånget verksamhetsår. Detta måste betecknas som en anomali.

Av särskild betydelse i detta sammanhang är att systemet med förutberäknad återbäring i ett hänseende medfört direkt olämpliga verkningar. Såsom redan anmärkts, ha livförsäkringsbolagen ansetts äga i ackvisitionen ställa i utsikt premieåterbäring — d. v. s. förutberäknad återbäring — i enlighet med stadfästa grunder. Denna s. k. vinstprospektering har ofta givits sådan form, att försäkringskandidaterna bibringats föreställningen om en verklig utfästelse från bolagets sida. Bolagen ha emellertid under ändrade betingelser kunnat få grunderna för den förutberäknade återbäringen ändrade. Under en följd av år sågo sig bolagen rentav nödsakade att inställa all återbäring. Vinstprospekteringen har varit ägnad att befordra osunda ackvisitionsmetoder och skapa irritation mellan bolagen och försäkringstagarna. Lagfästes skälighetsprincipen, vilken innebär bl. a. att överskottet å livförsäkringsverksamheten skall återbäras till försäkringstagarna och fördelas mellan dem efter rationella normer, synes tiden också vara mogen att inom denna verksamhet upphöra med all vinstprospektering och utfästelse om återbäring, såvida icke prospekteringen eller utfästelsen sker i enlighet med reglerna för tilldelning av återbäring. Stadgande härom har upptagits i 270 § sista stycket. Av det sagda framgår, att jag icke kan biträda försäkringsinspektionens förut refererade förslag om särskilda grunder för vinstprospektering.

Enligt försäkringsutredningens förslag (270 §) skola återbäringsgrunderna

innehålla regler för förutberäkning av återbäring, såframt ej med hänsyn till särskilda förhållanden sådan förutberäkning icke skall ske. Förutberäkning skall sålunda enligt förslaget bliva regel. Med hänsyn till vad jag förut anfört kan jag icke biträda förslaget i denna del. Det saknas enligt min mening anledning att bibehålla systemet med särskilda grunder för förutberäkning av återbäring. En tillfredsställande utformning av det försäkringstekniska systemet torde kunna ernås med tillhjälp av reglerna för återbäringsfondens användning. För åstadkommandet av en rationell återbäringsteknik och en rättvis fördelning av återbäringsmedlen mellan olika grupper och olika generationer av försäkringstagare kunna därvid ekonomiska prognoser behöva göras. I den mån dylika prognoser komma att inflyta i grunderna måste tillses, att desamma icke får karaktär av vinstprospektering eller utfästelse om återbäring.

Vad nu anförts angående förutberäkning av återbäring föranleder ändring i 270 och 273 §§ lagförslaget.

I detta sammanhang bör beaktas, att jämlikt 30 § 2 mom. kommunal-skattelagen livförsäkringsbolagen äga att från bruttointäkten göra avdrag för avsättning bl. a. till premieåterbäringsreserv, d. v. s. — enligt den nya terminologien — avsättning enligt grunderna för förutberäknad återbäring. Den omständigheten att systemet med förutberäknad återbäring (premieåterbäring) försvinner, får icke leda till att bolagen i skattehänseende komma i sämre ställning. I ett tidigare sammanhang har jag berört de icke önskvärda konsekvenserna av den nyssnämnda skattebestämmelsen. Det åt 1944 års allmänna skattekommitté anförtrödda uppdraget omfattar — såsom ock tidigare anmärkts — jämväl frågor rörande livförsäkringsbolagens beskattning. Det kan förutses, att vid den reform av livförsäkringsbolagens skattebestämmelser, som må föranledas av kommitténs blivande betänkande, återbäringsens karaktär av förutberäknad eller icke förutberäknad kommer att sakna betydelse för avdragsrätten. Jag utgår ifrån, att hinder icke skall möta att, intill dess en sådan reform genomförs, liksom hittills meddela stadfästelse å grunder för förutberäknad återbäring (premieåterbäring). Det må här tilläggas, att enligt 4 § promulgationslagen till den nya försäkringslagen Kungl. Maj:t skall äga medgiva tillämpning av äldre lag intill två år efter det nya lagen trätt i kraft. Denna övergångsbestämmelse avser i främsta rummet livförsäkringsbolagen. Det är icke osannolikt, att den nyss berörda ändringen av livförsäkringsbolagens beskattning hunnit genomföras, innan den nya försäkringslagen blir i full utsträckning tillämplig på dessa bolag.

Beträffande regleringsfonden förutsättes i utredningens förslag att till densamma skola avsättas återbäringsmedel, vilka icke äro skattefria, d. v. s. — enligt utredningens terminologi — överskottsmedel, som icke häröra från premiemarginalerna. Hit höra exempelvis vinster på grund av återförsäkringsavtal eller överlåtelse av försäkringsbestånd eller försäljning av aktier i dotterbolag. Regler för avsättning till regleringsfonden skola enligt förslaget icke meddelas. Avsättningen är med andra ord frivillig och beroende på bolagsstämmans beslut. Har avsättning till regleringsfonden skett,

äro medlen emellertid låsta där, i det att de icke få tagas i anspråk för annat ändamål än återbäring enligt härför stadfästa grunder; härvid bortses från det fall att medlen erfordras för täckande av förlust.

Den tankegång, som ligger till grund för förslaget om regleringsfond, synes mig icke hava klart kommit till uttryck i betänkandet. Anser man att livförsäkringsbolagen äga fritt förfoga över uppkommande överskott — bortsett från förbudet att disponera medlen för främmande ändamål (69 och 196 §§) — torde det för bolagen i allmänhet te sig naturligare att avsätta överskottsmedel till en fri reserv i stället för regleringsfonden. Därigenom har bolagsstämman bibehållit möjligheten att i framtiden förfoga över medlen efter eget skön. Det är troligt att — under den nämnda förutsättningen — regleringsfonden skulle komma att spela en mycket underordnad roll i återbäringssystemet. Med utgångspunkt härifrån synes allvarligt kunna ifrågasättas, huruvida regler angående regleringsfondens användning böra upptagas i lagen.

Enligt min mening bör man emellertid utgå från en helt annan grundsyn beträffande rätten att disponera överskott å livförsäkringsrörelse. Principiellt skola alla överskott återgå till försäkringstagarna i form av återbäring. I den mån medlen icke omedelbart utbetalas till dem fonderas de hos bolaget för senare utbetalning. Avsättningar samt fördelning av medlen regleras i de försäkringstekniska grunderna och bolagsordningen. I den sistnämnda böra föreskrifter lämnas angående skyldigheten att göra avsättning till regleringsfond. Icke utan fog kan göras gällande att, sedan övriga i lagen föreskrivna fondavsättningar skett, all återstående årsvinst bör avsättas till regleringsfonden. Emellertid kan det av praktiska skäl anses olämpligt att binda bolagsstämmans dispositionsrätt genom så snäva regler. I bolagsordningen bör sålunda lämnas utrymme för ytterligare någon dispositionsfond. Det ligger i sakens natur att en dylik bör på lämpligt sätt maximeras till beloppet. Hit hörande spörsmål böra lämpligen lösas i samband med koncessionsprövningen.

Vad nu anförts synes böra föranleda ett förtydligande av 6 § första stycket 11 och 170 § första stycket 12, vilket sistnämnda lagrum motsvarar 170 § första stycket 13 i utredningens förslag, ävensom i 67 § 1 mom. första stycket och 195 § 1 mom. första stycket.

I det föregående har bortsetts från aktieägarnas rätt till utdelning. Med hänsyn till den för livförsäkringsverksamheten uppställda skälighetsprincipen är det uppenbart, att den årliga utdelningsrätten bör begränsas. Föreskrift härom torde böra inflyta i bolagsordningen. Hinder bör givetvis icke möta att giva aktieägarnas rätt till utdelning företräde framför avsättning till regleringsfond eller därmed likställd fond.

Spörsmålet huruvida eller i vad mån grunderna böra innehålla regler för individuell uppdelning av olika fonder bör, såsom jag redan framhållit, lämpligen lösas i praxis. För min del vill jag emellertid ifrågasätta, huruvida bärande skäl verkligen finnas att genomföra en så långsyftande uppdelning som försäkringsinspektionen förutsatt. En sådan

förefaller nämligen motiverad allenast i den mån uppdelningen konstituerar en verklig rätt för försäkringstagaren. Så torde emellertid icke hava avsetts av försäkringsinspektionen. Försäkringstagarens ideella andel i respektive fonder växlar med förloppet av verksamheten. Har försäkringstagaren efter hänvändelse till bolaget fått besked om att hans andel uppgår till visst belopp, låter det väl tänka sig att detta sedermera reduceras. Fråga är om icke denna anordning kan skapa missförstånd och irritation i förhållandet mellan bolagen och allmänheten. Under alla förhållanden är det självklart, att även kollektiva fonder skola disponeras enligt skälighetsprincipens krav.

I anledning av en i försäkringsinspektionens remissyttrande framställd fråga vill jag framhålla, att det med hänsyn till säkerhetsfondens karaktär får anses uppenbart, att denna fond tillhör försäkringstagarna.

Vad härefter angår frågan om försäkringstagarnas vinsträtt är jag i princip ense med utredningen. Detta gäller även den ståndpunkt utredningen intagit beträffande sådana försäkringar, som ursprungligen tecknats utan vinsträtt. Visserligen bör enligt en allmänt erkänd rättsgrundsats på privaträttens område nya lagbestämmelser icke få återverka på bestående avtal. Å andra sidan torde det — såsom utredningen framhållit — få anses befogat att göra avsteg härifrån då det gäller att tillgodose viktiga sociala intressen. En sådan situation föreligger här. Principen om försäkringstagarnas vinsträtt torde, enligt vad jag inhämtat, omfattas bland livförsäkringens målsmän i vida kretsar. Härom bär också de senaste decenniernas utveckling vittne. Klart är emellertid, att principen bör tillämpas endast i fall där detta finnes betingat av skälighetskravet. Utredningen har själv tänkt sig möjligheten av undantag i fråga om de s. k. korttidsförsäkringarna. Även i andra fall kan det tänkas att en avvägning mellan skilda intressen talar emot en utfästelse om vinsträtt. Hithörande frågor torde böra lösas i rättstillämpningen. Att man därvid av praktiska skäl kan finna det motiverat att medgiva viss kvalifikationstid innan vinsträtten inträder, anser jag uppenbart.

I det yttrande, som avgivits av försäkringsbolagens riksförbund, har berörts frågan i vad mån nya försäkringar böra medgivas rätt att »tjäna in» sig i rätt till avkastning av bolagets kollektiva konsolideringskapital. Även detta spørsmål synes mig böra lösas i praxis.

Vad beträffar livåterförsäkringen bör även för denna skälighetsprincipen tillämpas, vilket i princip måste anses innebära, att vid återförsäkring i svenskt bolag, överskott skall tillföras försäkringstagarna. Därest dylik återförsäkring kan ordnas men försäkringen trots detta tillföres utländskt försäkringsbolag, bör det åligga cedenten att tillse att återförsäkringsvillkoren icke äro oförmånligare för försäkringstagarna än om återförsäkringen tecknats i svenskt bolag. Måste däremot på grund av försäkringsbeloppets storlek återförsäkringsbehovet täckas genom försäkring i utlandet, torde den återbäring, som kan tillföras försäkringstagaren, komma att bli beroende av de villkor, som kunna uppnås i återförsäkringsavtalet. I fråga om de s. k. skadelivräntorna torde — av skäl som försäkringsbolagens riksförbund anfört — principen om vinstdelaktighet icke böra tillämpas.

Beträffande icke-normala risker uttalar sig utredningen för ett bibehållande av det nuvarande systemet, enligt vilket bolagen äga efter prövning in casu bestämma premie och övriga villkor för försäkringen. Dock föreslår utredningen, att bolagens aktuarier skola åläggas att till försäkringsinspektionen lämna redogörelse för den verkliga och den beräknade dödligheten bland icke-normala risker i den omfattning inspektionen föreskriver. Något stadgande härom har icke upptagits i lagen, bortsett från den allmänna föreskriften i 283 § om bolagens upplysningsplikt. För min del ansluter jag mig till utredningens förslag. Erforderliga föreskrifter angående riskprövningen och uppgiftsskyldigheten torde lämpligen kunna upptagas i grunderna. Dödlighetsundersökningar, som måste verkställas för de av utredningen åsyftade redogörelserna, kunna — i synnerhet om de företagas av varje bolag för sig — helt naturligt bli både tidsödande och arbetskrävande. Jag förutsätter emellertid, att bolagen icke komma att åläggas vidsträcktare uppgiftsskyldighet än som betingas av omständigheterna. Om i något bolag beståndet av icke-normala risker är av ringa betydelse, torde i allmänhet redogörelsen kunna göras summarisk.

Även i fråga om de tekniska balansräkningarna finner jag utredningens förslag väl avvägt. Försäkringsinspektionen föreslår i detta sammanhang fakultativ rätt för bolagen att upprätta årsredovisningen på grundval av en efter försäkringstekniska metoder verkställd värdering av såväl tillgångar som skulder. I den mån ett dylikt redovisningssystem tillämpades endast av vissa bolag skulle — såsom inspektionen själv antyder — möjligheterna till jämförelse mellan bolagen försvåras. Ett tekniskt redovisningssystem måste därjämte försvåra revisionen och torde även minska möjligheterna till ekonomisk insyn i företaget från allmänhetens sida. Dessa olägenheter få icke underskattas. Ett frångående av bokföringslagens fundamentala värderingsregler synes mig icke böra ske utan att starka skäl tala härför. Dylika skäl föreligga icke här.

I princip ansluter jag mig till utredningens ståndpunkt beträffande åtgärder för konsolidering och täckande av förlust. Bestämmelserna om övergångsgrunder innebära lagfästade av en anordning, som tillämpats under det senaste decenniet, sedan den vikande räntan berett livförsäkringsbolagen svårigheter. Jag är ense med utredningen om att det i en viss situation kan vara motiverat att förbjuda ackquisition. I anledning av vad Folket-Samarbete i detta sammanhang anfört i sitt yttrande må framhållas, att en premiesänkning icke gärna torde kunna genomföras i en situation, då premierna för redan tecknade försäkringar visa sig otillräckliga. Beträffande de s. k. vattentäta skotten finner jag en dylik anordning svår att genomföra redan från rättslig synpunkt.

Med hänsyn till tjänstepensionsförsäkringens egenart föreslår utredningen, att Kungl. Maj:t skall äga medgiva avvikelser från lagens stadganden beträffande premiereserv och redovisning av försäkringsfond, där sådant finnes från allmän synpunkt ändamålsenligt. I det yttrande,

som avgivits av försäkringsbolagens riksförbund, påyrkas en mera vidsträckt dispensrätt för Kungl. Maj:t. Försäkringsinspektionen anser däremot, att avsteg från premiereservsystemet icke bör kunna medgivas dispensvägen.

I fråga om tjänstepensionsförsäkringen äro de organisatoriska spörsmålen av särskild betydelse. För närvarande är det icke klarlagt, huru den privata tjänstepensioneringen i framtiden lämpligen bör organiseras. Detta mycket omfattande problemkomplex är för närvarande föremål för särskild utredning. Det är tänkbart, att tjänstepensionsförsäkringen kommer att utvecklas i former, vilka göra det önskvärt eller rentav nödvändigt att i fråga om det tekniska underlaget för verksamheten avvika från de regler, som gälla för vanlig livförsäkringsrörelse. I ett sådant läge är det otvivelaktigt av värde, om man dispensvägen kan åvägabringa för tjänstepensionsförsäkringen väl avpassade tekniska bestämmelser. Även i andra hänseenden, såsom beträffande redovisningen av försäkringsfond, kunna avvikelser från eljest tillämpade principer finnas motiverade. På grund härav förordar jag, att dispensregeln utvidgas att omfatta försäkringslagens alla stadganden. Med hänsyn till att tjänstepensionsförsäkringen i grunden avser att tillgodose ett socialpolitiskt syfte är det naturligt, att — såsom utredningen föreslagit — dispens meddelas endast där sådant finnes från allmän synpunkt ändamålsenligt. Den omständigheten att dispensrätten förbehålles Kungl. Maj:t synes mig uppväga de betänkligheter, åt vilka försäkringsinspektionen givit uttryck.

VI. Tekniska bestämmelser för ränte- och kapitalförsäkringsanstalter.

Ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna äro att anse såsom ömsesidiga livförsäkringsbolag. De förete emellertid åtskilliga särdrag, särskilt i fråga om det tekniska underlaget för verksamheten. Anstalterna — fjorton till antalet — representera en betydande ålder. Den äldsta, Stockholmsanstalten, började sin verksamhet redan år 1850, medan den yngsta, anstalten i Karlstad, tillkom år 1879. I fråga om organisation och verksamhetsformer äro anstalterna inbördes likartade.

Gällande bestämmelser. Med vissa undantag — vilka framgå av 264 § gällande försäkringslag — äro ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna underkastade reglerna i nämnda lag. Undantagsbestämmelserna innebära främst att anstalterna äro befriade från skyldighet *dels* att för försäkringstagarnas räkning pantsätta värdehandlingar till belopp motsvarande försäkringsfonden, *dels ock* att göra avsättning till säkerhetsfond.

Anstalterna ha icke — såsom fallet är med övriga livförsäkringsbolag — i de tekniska grunderna intagit bestämmelse om utjämningsfond. Ej heller förekommer någon motsvarighet till premieåterbäringsreserven.

Utredningen. Av den redogörelse utredningen lämnar för ränte- och kapitalförsäkringsanstalternas verksamhetsformer må återgivas följande:

Anstalterna mottaga insättningar, vilkas storlek kan godtyckligt växla efter insättarens bestämmande, dels för beredande av livränta från viss ålder, dels

för bildande av kapital till viss ålder. I allmänhet kunna dessa insättningar göras med eller utan förbehåll om återbetalning av insatta medel, med eller utan ränta, därest dödsfall skulle inträffa före den ålder, då livränta börjar utgå eller kapitalet utfaller. Insatserna tillföras anstaltens *besparingsfond* och ökas under den tid, de kvarstå där, med ränta och arvsvinst, i den mån delägaren icke år för år lyfter dessa belopp kontant. Förräntningen bestämmes härvid av den faktiskt erhållna ränteavkastningen å placeringarna, med avdrag för förvaltningskostnaderna, under det att arvsvinsten bestämmes av den faktiskt inträffade dödligheten bland de delägare, vilkas insatser gjorts utan förbehåll om återbetalning vid dödsfall.

Då en delägare uppnår den ålder, då för honom livränta skall börja utgå eller kapital skall utbetalas, avföres hans innestående andel i besparingsfonden från denna fond. I fråga om kapitalförsäkring sker då utbetalning av det innestående beloppet, under det att vid livränteförsäkring detta överföres till anstaltens *livräntefond* och bildar underlaget för den livränta, som därefter skall utgå. Livräntan beräknas härvid enligt de grunder, som vid denna tidpunkt äro gällande för anstalten. Livräntebeloppets storlek blir sålunda beroende av den uppfattning rörande framtida dödlighet och förräntning, som är rådande vid tidpunkten för delägarrens inträde i livränteklassen.

Det framgår härav, att anstalternas verksamhet skiljer sig från livförsäkringsbolagens i främsta rummet därigenom, att beloppet av försäkringsprestationerna icke fixeras vid den tidpunkt, då en delägare börjar att göra insatser hos en anstalt. Så länge delägaren kvarstår i besparingsfonden, innebär anstaltens åtagande gent emot honom endast en förvaltning av hans insatser i enlighet med reglerna beträffande förräntning och arvsvinst. Ränta och arvsvinst gottgöras icke enligt på förhand fastställda antaganden, utan i anslutning till det faktiska förloppet av verksamheten. Beloppet av den livränta eller det kapital, som kommer att tillfalla delägaren, blir därför icke känt förrän vid den tidpunkt, då livräntan börjar utgå eller kapitalet utfaller. Sedan en livränta börjat utgå, är emellertid dess belopp garanterat och livräntan representerar för anstalten en försäkringsförpliktelse i vanlig mening. De enligt grunderna bestämda livräntorna kunna under vissa villkor höjas med särskilda vinsttillägg, som dock i regel icke äro garanterade.

Livräntefonden motsvarar premiereserven för utgående livräntor, fränsett eventuella vinsttillägg, och utgör följaktligen en del av den försäkringsfond anstalten har att avsätta. Beträffande besparingsfonden anmärker utredningen, att det måhända icke av lagen klart framgår att också denna fond har karaktär av premiereserv. Att så varit avsett har utredningen emellertid funnit belägg för i förarbetena till gällande försäkringslag. Lagen har också tillämpats i överensstämmelse härmed. I anstalternas av Kungl. Maj:t stadfästa reglementen har upptagits bestämmelse om att försäkringsfonden skall bestå av besparingsfonden, livräntefonden och ersättningsreserven.

Vid sidan av de nu nämnda förekomma hos anstalterna även andra fonder, främst reservfond och garantifond. Dessa uppbyggas enligt bestämmelser i vederbörande reglemente. Av de nu nämnda båda fonderna är reservfonden närmast avsedd att användas för täckande av förlust på kapitalplacering och garantifonden för finansiering av vinsttillägg till utgående livräntor.

Utredningen har vidare givit en översiktlig framställning av verksamhetens utveckling och nuvarande omfattning. Härutinnan torde jag få hänvisa till betänkandet del II s. 98—103.

Sammanfattningsvis må här endast anmärkas, att anstalternas verksamhet i fråga om nyanslutningen visar tendens att starkt avtaga. Under perioden 1922—1942 minskade antalet delägare i besparingsfonden med mer än 50 %. Den genomsnittliga årliga insättningen i besparingsfonden utgjorde år 1942 per delägare omkrig 18 kronor. Samma år uppgick andelen per delägare i besparingsfonden till i genomsnitt 581 kronor och den årliga livräntan per delägare i livränteklassen till 36 kronor.

En fullständig anpassning av ränte- och kapitalförsäkringsanstalternas verksamhet efter de för livförsäkringsrörelse i övrigt föreslagna normerna skulle — framhåller utredningen — komma att medföra en genomgripande omläggning av verksamheten. Utredningen finner det motiverat att medgiva eftergifter i de krav på tekniska anordningar, som lagförslaget eljest ställer på livförsäkringsbolagen. Därvid säger sig utredningen särskilt hava beaktat, att det ringa antalet försäkringsformer, alla av enkel konstruktion, gör det lättare att överblicka den ekonomiska ställningen.

De medel, som innestå i besparingsfonden, ha anstalterna att förvalta i bankmässig ordning. Beträffande dessa medel åtaga sig anstalterna sålunda icke några försäkringsutfästelser. Ränteinkomster och arvsvinster böra efter avdrag för motsvarande förvaltningskostnader direkt tillföras fonden och fördelas mellan delägarna enligt regler, som angivas i de försäkringstekniska grunderna.

I anstalternas reglementen förekommer en bestämmelse om att förlust å verksamheten i sista hand skall täckas genom nedsättning av besparingsfonden. Förlust å livränterörelsen kan på grund av denna bestämmelse täckas genom disposition av besparingsfondens medel. Utredningen finner en sådan anordning otillfredsställande. För täckande av förlust böra samma principer tillämpas som i fråga om övriga livförsäkringsbolag. Dessa principer innebära i korthet, att förlust såvitt möjligt skall bäras av den delägargrupp, inom vilken förlusten uppkommit.

Besparingsfonden utgör enligt utredningens mening en del av försäkringsfonden. Det är angeläget att detta klart kommer till uttryck i lagen.

I fråga om pantsättning av värdehandlingar finner utredningen icke något bärande skäl att ställa mindre stränga krav på ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna än på övriga livförsäkringsbolag.

Av skälighetsprincipen följer att de försäkringstekniska grunderna skola innehålla antaganden rörande omkostnader i fråga om såväl besparings- som livräntefonden.

Utredningen framhåller, att återbäring i egentlig mening icke kan komma i fråga i ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna såvitt angår delägarna i besparingsfonden, eftersom det här icke föreligger några försäkringsutfästelser. Resultatet av kapitalförvaltningen tillföres delägarna i det ögonblick de lämna besparingsfonden, antingen i form av ett kapital eller i form av en livränta. Det förekommer visserligen för närvarande, att delägare i besparingsfonden årligen kunna utkvittera uppkomna arvsvinster och räntor å

insatta medel. En sådan anordning finner utredningen dock olämplig och stridande mot själva syftet med de gjorda insättningar. Dessa ränte- och arvsvinstbelopp äro för övrigt enligt utredningens mening alltför obetydliga för att motivera det förvaltningsbesvär en årlig utbetalning kräver. Direkt förbud i lagen mot en dylik anordning anser utredningen icke påkallat, men utredningen förutsätter, att förfarandet av praktiska skäl skall komma att helt försvinna.

Då en delägare i besparingsfonden inträder i livränteklassen erhåller han en mot sin andel i fonden svarande årlig livränta. Därvid ikläder sig anstalten en klar försäkringsförpliktelse. För livränteförsäkringen bör enligt utredningens mening gälla samma regler som för motsvarande verksamhet inom ett livförsäkringsbolag. Avsättning bör ske till säkerhetsfond och utjämningsfond och kvarstående överskott å livränterörelsen tillföras en särskild fond, vilken även i fråga om dessa anstalter benämnes återbäringsfond.

Beträffande skyldigheten att göra avsättning till tekniska fonder anför utredningen vidare:

Om enligt utredningens förslag ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna skola göra avsättningar till säkerhetsfond, utjämningsfond och återbäringsfond, böra dessa fonder ersätta de nuvarande överskottsfonderna, nämligen reservfonden samt garanti- och vinstfonden. De nu existerande överskottsfonderna böra med andra ord omvandlas till säkerhets-, utjämnings- och återbäringsfonder. Uppdelningen av de förefintliga fonderna kan ske på olika sätt. En lämplig väg synes vara att, i den mån de nuvarande fonderna möjliggöra detta, omedelbart avsätta full säkerhetsfond och utjämningsfond och föra eventuellt överskott till återbäringsfonden. Härvid antages full säkerhetsfond utgöra 2,5 % och full utjämningsfond likaledes 2,5 % av livräntefonden. Enligt gällande reglementen för ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna har reservfonden närmast att utjämna kapitalförluster och garantifonden att utjämna det ekonomiska resultatet av riskrörelsen. Detta förhållande synes dock ej utgöra hinder för att uppdelningen av de nuvarande fonderna verkställas på så sätt att nämnda fonder tänkas sammanförda till en fond, varifrån tages — i den mån medel härför finnas tillgängliga — dels ett belopp utgörande 2,5 % av livräntefonden, vilket belopp avsättes till säkerhetsfond, dels ett belopp av samma storlek som avsättes till utjämningsfond. Vad som återstår erhåller karaktär av återbäringsfond.

Resultatet av en uppdelning av fonderna på sätt utredningen sålunda förordar har utredningen sammanställt i följande tabell.

I anslutning till tabellen framhåller utredningen, att full säkerhetsfond och utjämningsfond omedelbart kan avsättas för samtliga ränte- och kapitalförsäkringsanstalter utom två, nämligen anstalterna i Gävle och Lund. Beträffande den sistnämnda anmärker utredningen, att anstalten torde förfoga över dolda reserver, som motsvara full säkerhets- och utjämningsfond.

Försäkringsutredningen säger sig hava uppmärksammat de verkningar i skatteavseende, som de föreslagna ändringarna skulle medföra för anstalterna. Utredningen utgår ifrån att avsättningar till säkerhetsfond och utjämningsfond skola vara avdragsgilla i samma utsträckning som gäller för de egentliga livförsäkringsbolagen. Vidare förutsätter utredningen, att avsätt-

**Uppdelning av ränte- och kapitalförsäkringsanstalternas reserv-,
garanti- och vinstfonder.**

Siffrorna hänföra sig till 1943 års bokslut. Tusental kronor.

Anstalt	Besparingsfond	Livräntefond	Summa	Nuvarande överskottsfonder		Uppdelning av överskottsfonderna mellan		
				reservfond	garanti- och vinstfonder	säkerhetsfond	utjämningsfond	återbäringsfond
Gävle	1 011	784	1 795	—	—	—	—	—
Göteborg	4 169	2 060	6 229	137	1 095	52	52	1 128
Härnösand	585	278	863	29	75	7	7	90
Jönköping	578	481	1 059	7	38	12	12	21
Kalmar	1 690	914	2 604	121	35	23	23	110
Karlskrona	2 129	1 339	3 468	17	243	33	33	194
Karlstad	1 116	414	1 530	21	40	10	10	41
Linköping	1 657	1 969	3 626	—	147	49	49	49
Lund	6 501	5 201	11 702	—	116	116	—	—
Mariestad	2 442	1 799	4 241	96	351	45	45	357
Stockholm	32 335	21 569	53 904	480	5 295	539	539	4 697
Vänersborg	523	372	895	57	108	9	9	147
Växjö	791	618	1 409	43	46	15	15	59
Örebro	548	568	1 116	29	27	14	14	28

ningar till återbäringsfonden automatiskt bliva underkastade de beskattningsregler som tillämpas i fråga om annan livränterörelse.

Utredningen betonar, att de avvikelser från livförsäkringens tekniska bestämmelser, som utredningen förordat, kunna medgivas endast under förutsättning att ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna i huvudsak bibehålla sin nuvarande karaktär med avseende å försäkringsformer och arbetssätt; i händelse av en väsentlig förändring i dessa hänseenden bortfaller grunden för de föreslagna eftergifterna.

I anslutning till den minskade tillströmningen till ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna anför utredningen slutligen följande:

Skulle för någon av anstalterna ett sådant läge vara för handen vid den nya lagstiftningens genomförande eller senare komma att inträda, att erforderlig riskutjämning ej längre kan beredas inom beståndet eller att det av annan anledning synes lämpligt att verksamheten upphör, gäller liksom för livförsäkringsbolagen att åtgärder böra vidtagas för beståndets överlåtande till annan försäkringsgivare. I första hand synes i ett sådant läge överlåtelse till annan ränte- och kapitalförsäkringsanstalt böra övervägas. För dylik överlåtelse gälla de förenklade regler, vilka utredningen i annat sammanhang föreslår.

Yttranden. Försäkringsbolagens riksförbund tillstyrker utredningens förslag beträffande ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna. Förbundet säger sig emellertid ha uppmärksammat en motsägelse mellan lagförslaget och motiveringen. Här om anför förbundet följande:

Enligt lagen skall säkerhets- och utjämningsfond avsättas i förhållande till bland annat premiereserven, som för rörelse av detta slag definierats såsom

summan av besparingsfonden och livräntefonden. I motiveringen åter har utredningen utgått ifrån att storleken av säkerhets- och utjämningsfonderna skall bestämmas med hänsyn tagen endast till livräntefonden. Det sistnämnda torde vara det riktiga.

Ränte- och kapitalförsäkringsanstalternas förtroenderåd säger sig vilja starkt betona, att den blivande lagstiftningen icke bör i fråga om säkerhet och skälighet ställa mindre stränga krav på anstalterna än på andra försäkringsföretag. Förtroenderådet ifrågasätter emellertid, huruvida icke anstalternas säregna förhållanden i två hänseenden böra föranleda avsteg från de av utredningen föreslagna bestämmelserna. Därmed åsyftar förtroenderådet reglerna angående pantsättning och förutberäkning av återbäring.

Beträffande förstnämnda fråga anför förtroenderådet följande:

Anstalterna göra vid sidan av sin starkt begränsade försäkringsverksamhet inga affärer, varå förlust kan uppstå. Styrelsen i en anstalt har enligt reglementet endast en med hänsyn till rörelsens behov begränsad rätt att upptaga lån. Såvida icke oegentligheter förekomma, kunna upplånade medel icke användas till annat än utbetalningar på grund av försäkringsfall eller förvärvandet av sådana värdehandlingar, som äro av lagen tillåtna. Att anstalternas styrelser skulle kunna i konkurrenssyfte fatta beslut om förlustbringande grunder för livränterörelsen och under en följd av år uppehålla verksamheten genom upptagande av lån är fullkomligt uteslutet. Försäkringstagarna äga hela anstalten. Det är då svårt att inse, vad de ytterligare skulle kunna vinna genom pantsättning av tillgångarna. En annan sak är, att kontroll är nödvändig beträffande det sätt på vilket anstaltens tillgångar förvaltas. Det torde ankomma på försäkringsinspektionen att tillse, att anordningarna härför äro tillfredsställande. Skulle man mot förmodan anse, att endast ett allmänt ombud kan på ett effektivt sätt utöva kontroll, borde väl konsekvensen bliva, att de allmänna ombuden skulle under sina lås förvara samtliga värdehandlingar, som tillhöra de ömsesidiga försäkringsbolagen, således även de värdepapper, som motsvara garanti-, reserv- och regleringsfonder m. m. Dessa fonder, som i likhet med försäkringsfonden tillhöra försäkringstagarna, kunna i de bäst ställda företagen vara av betydande storlek.

I en del av anstalterna omhänderhavas värdepapperen för närvarande av styrelseledamöter, vilka icke uppbära något arvode. För dessa anstalter innebär den föreslagna anordningen med allmänt ombud en direkt ökning av kostnaderna. Så blir emellertid fallet även i anstalter, där styrelseledamöterna hava arvode, eftersom allmänna ombudet endast skulle kontrollera de värdepapper, som motsvara försäkringsfonden. Genom lagförslaget kan man enligt vår uppfattning icke vinna annat än formell likställighet med försäkringsbolagen, men man motverkar strävandena att hålla kostnaderna för försäkringarna inom skäligen gränser.

På grund av det anförda tillåta vi oss föreslå, att försäkringsinspektionen erhåller befogenhet att medgiva undantag i fråga om tillämpningen av 276 §, 1 mom., då förhållandena kunna anses därtill föranleda.

Vad angår återbäringsfrågan framhåller förtroenderådet, att en skyldighet för anstalterna att förutberäkna återbäring å livränterörelsen skulle medföra ytterligare ökning av arbete och kostnader för anstalterna. Särskilt för de mindre anstalterna skulle anordningen troligen bli synnerligen betungande. Förtroenderådet anser förutberäkningen icke nödvändig med hänsyn till skälighetsprincipen. Anstalternas verksamhet är nämligen så lätt överskådlig,

att man även utan nämnda anordning kan utan svårighet bedöma, huruvida försäkringstagarna erhålla skäligen förmåner. Säkerhetskravet anser förtroenderådet tillgodosett genom försäkringsinspektionens granskning av de tekniska grunderna. Enligt rådets mening skulle det vara synnerligen önskvärt, att försäkringsinspektionen finge befogenhet att medgiva dispens även beträffande skyldigheten att förutberäkna premieåterbäring. Även om så bleve fallet, är det emellertid tänkbart, att en del av anstalterna av konkurrenshänsyn skulle — trots ökningen i arbete och de därmed förenade kostnaderna — föredraga att göra nyss nämnda förutberäkning. I sådant fall — och under förutsättning att frihet från pantsättningsskyldigheten icke beviljas — skulle de eventuellt också se sig nödsakade att i sina grunder söka få bestämmelser införda om att beräkningen av livräntornas storlek finge grundas på ett antagande om en räntefot, som motsvarar ränteavkastningen å vissa av anstalternas värdehandlingar.

Förtroenderådet ingår även på vissa andra av utredningen behandlade spörsmål rörande ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna. Rådet kan icke godtaga utredningens kritik beträffande rätten att årligen utkvittera arvsvinst och ränta. Enligt rådets uppfattning innebär denna anordning — som endast förekommer i fråga om livränteförsäkringar — en för försäkringstagarna mycket värdefull möjlighet att utnyttja försäkringen med hänsyn till skiftande behov. Förtroenderådet anser det troligt att den för många försäkringstagare varit det huvudsakliga motivet till att de tagit sin försäkring just hos en ränte- och kapitalförsäkringsanstalt. Rådet tillägger:

Föräldrar, som taga livränteförsäkringar å sina barns liv, kunna — genom förbehåll vid eventuell överlåtelse av försäkringarna — förhindra att barnen lyfta ränta och arvsvinst på icke avsett sätt. Förtroenderådet anser att anordningen, som icke förorsakar anstalterna nämnvärda kostnader, är särdeles värdefull och att den bör bibehållas — dock finnes intet att invända mot att i anstalternas reglementen införas en bestämmelse om att ränta och arvsvinst, belöpande på andel i besparingsfonden, må lyftas endast i fall att behållningen uppgår till visst minimum.

I gällande skattebestämmelser ser förtroenderådet en väsentlig anledning till minskningen i ränte- och kapitalförsäkringsanstalternas verksamhet. De åsyftade bestämmelserna ha enligt förtroenderådets mening tillkommit på grund av misstag i lagstiftningen och genom desamma ha ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna försatts i en orättvis särställning i förhållande till andra försäkringsföretag. Förtroenderådet betonar, att en ändring av ifrågavarande skattebestämmelser är nödvändig. Framställning därom har vid flera tillfällen gjorts hos Kungl. Maj:t.

Förtroenderådet säger sig icke vara i tillfälle att bedöma, huruvida den av utredningen föreslagna uppdelningen av vissa fonder kan komma att medföra olägenhet i form av dubbelbeskattning.

Beträffande lagtexten framställer förtroenderådet slutligen samma anmärkning som försäkringsbolagens riksförbund.

Föredraganden. Den del av ränte- och kapitalförsäkringsanstalternas verksamhet, som avser mottagande och förvaltning av insättnarmedel, förtä likheter med vanlig sparbanksrörelse. Å andra sidan föreligga även påtagliga olikheter. Främst gäller detta beräkningen av arvsvinst i ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna, vilken saknar motsvarighet i fråga om bankrörelse. Även om skäl kunna anföras för att anlägga huvudsakligen bankmässiga synpunkter på förvaltningen av besparingsfonden, faller det sig naturligare att betrakta denna medelsförvaltning såsom ett led i anstalternas försäkringsrörelse. Den omständigheten, att utvecklingen visar en ökning av antalet insättningar för beredande av kapital i jämförelse med insättningar för beredande av livränta, är icke ägnad att påverka denna ståndpunkt.

Försäkringsfonden hos en ränte- och kapitalförsäkringsanstalt har i rätts-tillämpningen ansetts omfatta — förutom livräntefonden och ersättningsreserven — även besparingsfonden. Livräntefonden och besparingsfonden utgöra tillsammans anstaltens premiereserv. Försäkringsutredningen anser det lämpligt att denna betydelsefulla princip kommer till uttryck i lagen. Jag är ense med utredningen här om.

I händelse av ett livförsäkringsbolags insolvens befinna sig — såframt pantsättning icke skett — försäkringstagarna i samma ställning som andra oprioriterade borgenärer. Försäkringstagarna riskera därvid att helt eller delvis gå förlustiga de fonder som uppbyggts med deras insatser och för deras säkerhet. Genom föreskrifterna i 217 § gällande försäkringslag om skyldighet för livförsäkringsbolagen att pantsätta värdehandlingar motsvarande försäkringsfondens belopp ha livförsäkringstagarna emellertid beretts en prioriterad ställning i förhållande till övriga borgenärer. Nämnda föreskrifter gälla emellertid icke i fråga om ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna. Anledningen till att dessa intaga en särställning i detta hänseende torde vara att söka i den uppfattningen, att anstalterna icke stå i skuldförhållande till andra än sina egna delägare.¹ Detta förhållande i förening med bl. a. bestämmelserna om försäkringsfondens redovisning i vissa slags värdehandlingar har ansetts för delägarna medföra betryggande säkerhet. I viss mån torde även den uppfattningen ha spelat in, att pantsättningen kan bereda anstalterna svårigheter genom att tillgången på rörelsekapital minskas.

Uppenbart är, att ränte- och kapitalförsäkringsanstalternas delägare äga samma anspråk på säkerhet som livförsäkringstagarna i övriga bolag. En jämförelse i synnerhet med de ömsesidiga livförsäkringsbolagen ger vid handen, att mellan dessa och ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna icke förefinnes någon skillnad av beskaffenhet att motivera en undantagsställning för de senare i fråga om pantsättningsskyldigheten. Vad beträffar synpunkten att pantsättningen är ägnad att påverka likviditetsställningen, må framhållas, att en sådan effekt är tänkbar endast i fråga om avtagande omslutning och sedan tillbakagången nått en viss gräns, nämligen då företaget förbrukat

¹ Jfr prop. nr 33 a till 1903 års riksdag sid. 153 och 188 ävensom första särskilda utskottets utlåtande nr 1 till samma riksdag sid. 38.

sina fria reserver. I en sådan situation torde det i regel icke finnas anledning att fortsätta verksamheten. Tvärtom torde motsatsen vara fallet. Likviditetsfrågan synes mig följaktligen sakna betydelse i förevarande sammanhang.

I det yttrande, som avgivits av ränte- och kapitalförsäkringsanstalternas förtroenderåd, har starkt betonats, att anstalterna genom ett stadgande om pantsättningsskyldighet åsamkas kostnader för arvode till försäkringsinspektionens ombud, som fungerar såsom pantvårdare. Dessa betänkligheter synas mig väsentligt överdrivna. Enligt nu gällande föreskrifter utgår arvodet — som det åligger bolaget att betala — med viss procent av depositionens belopp; arvodet må dock icke understiga 200 kronor eller överstiga 3 000 kronor. Tillämpas dessa beräkningsgrunder på ränte- och kapitalförsäkringsanstalternas bokslut för verksamhetsåret 1945, skulle anstalterna åsamkas de arvodesutgifter, som framgå av nedanstående tabell. I tabellen upptagas jämväl anstalternas allmänna förvaltningsutgifter enligt samma bokslut. Tabellen ger vid handen, att arvodet motsvarar i genomsnitt 1,5 % av nämnda utgifter.

Ränte- och kapitalförs.- anstalten i	Försäkrings- fond kr	Beräknat ombuds- arvode kr	Anstaltens förvaltnings- kostnader kr
Gävle	1 879 608	200	14 514
Göteborg	6 640 143	450	21 823
Härnösand	975 855	200	6 858
Jönköping	1 214 205	200	6 548
Kalmar	2 781 727	200	10 171
Karlskrona	3 911 520	225	21 984
Karlstad	1 678 311	200	11 113
Linköping	4 288 912	300	18 359
Lund	12 278 711	900	52 926
Mariestad	4 588 805	300	34 090
Stockholm	56 917 314	3 000	239 268
Vänersborg	1 058 647	200	5 147
Växjö	1 439 793	200	3 334
Örebro	1 200 767	200	9 881
Samtliga	100 854 318	6 775	456 016

Med hänsyn till vad nyss anförts ansluter jag mig till utredningens förslag beträffande pantsättningsskyldigheten. Jag finner icke anledning att upptaga någon dispensregel på sätt förtroenderådet ifrågasatt.

Enligt försäkringsutredningens förslag skola å ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna tillämpas de regler, som gälla för motsvarande verksamhet inom ett vanligt livförsäkringsbolag. Detta innebär bl. a., att anstalterna skola göra avsättning till säkerhetsfond och utjämningsfond ävensom till återbäringsfond.

Att anstalterna hava att tillämpa ett ändamålsenligt återbäringsystem synes mig vara en given följd av skälighetsprincipen. Klart är emellertid, att —

såsom utredningen anmärkt — återbäringsgrunderna icke böra avse delägarna i besparingsfonden, gentemot vilka någon försäkringsförpliktelse i egentlig mening icke föreligger. Återbäringsgrunderna komma därigenom att äga tillämpning endast i fråga om livränteförsäkringen. Ränte- och kapitalförsäkringsanstalternas förtroenderåd har i sitt remissyttrande funnit det obehövt att verkställa förutberäkning av återbäringen. Jag biträder denna uppfattning och hänvisar till vad jag förut anfört i återbäringsfrågan.

I anslutning till återbäringen uttalar försäkringsutredningen att en anordning med årlig utbetalning av ränta och arvsvinst till delägare i besparingsfonden är olämplig och stridande mot syftet med insättningarna. Detta uttalande har rönt gensaga från förtroenderådets sida. För min del är jag benägen att biträda utredningens mening. I detta sammanhang vill jag särskilt understryka kostnadssynpunkten; årlig uträkning och utbetalning av dessa i regel mycket blygsamma belopp torde åsamka anstalterna oproportionerligt höga förvaltningskostnader. Därtill kommer, att ränta och arvsvinst utgöra en kapitalbildning, som i princip bör anses såsom en integrerande del av försäkringen. I likhet med utredningen anser jag icke erforderligt att upptaga uttryckligt förbud mot den ifrågavarande anordningen. Frågan synes lämpligen böra lösas i koncessionsväg. Möjligen kan det därvid finnas ändamålsenligt att — på sätt förtroenderådet föreslagit — medgiva utbetalning av ränta och arvsvinst sedan vederbörandes andel i fonden uppnått visst minimibelopp.

Vad beträffar säkerhetsfonden kan jag i princip ansluta mig till förslaget att ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna böra åläggas skyldighet att avsätta dylik fond. Däremot förefaller det tveksamt, huruvida tillräckliga skäl finnas att — såsom förutsatts i utredningens lagförslag — beräkna avsättningen även på den del av premiereserven, som motsvaras av besparingsfonden. Från allmän ekonomisk synpunkt är det givetvis önskvärt att åvåga bringa så stark konsolidering, som rimligen låter sig genomföra. Bestämmelsen i 272 §, enligt vilken säkerhetsfonden med tillsynsmyndighetens medgivande kan nedsättas även för annat ändamål än förlusttäckning, innebär ett regulativ mot en konsolidering, som är större än som betingas av omständigheterna. Å andra sidan måste särskilt beaktas, att, såsom tidigare framhållits, någon försäkringsrisk icke föreligger i fråga om besparingsfonden, vartill kommer att beträffande dessa medel risken för förluster av annat slag torde vara utomordentligt ringa. Detta förhållande synes mig böra tillmätas avgörande betydelse. I överensstämmelse härmed förordar jag, att säkerhetsfonden beräknas uteslutande på den del av premiereserven, som motsvaras av livräntefonden. Stadgande härom bör upptagas i 347 §.

I fråga om utjämningsfonden biträder jag utredningens förslag. Däri förutsättes, att avsättningsskyldigheten till fonden skall regleras i de försäkrings tekniska grunderna. Klart är, att avsättningen bör bestämmas uteslutande med hänsyn till livränteförsäkringen.

Den av anstalternas förtroenderåd uttalade kritiken av gällande skattebestämmelser torde närmast avse 32 § kommunalskattelagen. Jag vill erinra

om att denna lag för närvarande är föremål för en allmän översyn av 1944 års allmänna skattekommitté. Därvid torde det av förtroenderådet antydda spörsmålet komma att uppmärksammas.

Gentemot utredningens förslag i fråga om uppdelning av reserv- och garantifonderna jämte därmed likställda fonder har jag intet att erinra. Någon olägenhet för ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna i form av dubbelbeskattning lär icke därigenom uppkomma.

VII. Vissa frågor beträffande läns- och häradsbolag.

Utom de förut berörda koncessionsspörsmålen har försäkringsutredningen i fråga om läns- och häradsbolagen behandlat ytterligare två särskilda problemkomplex, nämligen s. k. allframtidsförsäkring och återförsäkring.

Om försäkringsbolag önskar meddela försäkring av annat slag än personförsäkring och sådan försäkring skall meddelas för all framtid eller för längre tid än tio år — för försäkring som här nämnts användes vanligen den gemensamma beteckningen *allframtidsförsäkring* — skola enligt gällande lag försäkringstekniska grunder för verksamheten upprättas. Dessa skola, i likhet med vad som gäller för livförsäkringens tekniska grunder, underkastas Kungl. Maj:ts prövning. Vidare stadgas, att tillgångar motsvarande premiereserven för allframtidsförsäkringar skola redovisas i kvalificerade värdehandlingar, vilka pantsättas för försäkringstagarnas räkning. Enligt 262 § gällande försäkringslag äga bestämmelserna om allframtidsförsäkring icke tillämpning å läns- och häradsbolagen.

Utredningen framhåller, att undantagsbestämmelsen i 262 § försäkringslagen självfallet icke innebär, att läns- och häradsbolagen äro fritagna från ifrågavarande synnerligen betydelsefulla föreskrifter, därest bolagen skulle träffa avtal om allframtidsförsäkring. Förklaringen torde i stället vara den, att läns- och häradsbolagen vid tiden för försäkringslagens tillkomst icke ingingo försäkringsavtal av längre varaktighet än tio år. Det saknades därför anledning att göra ifrågavarande bestämmelser tillämpliga å dessa bolag. Denna ståndpunkt kunde lagstiftaren desto hellre intaga, som en på speciella försäkringstekniska regler uppbyggd försäkringsverksamhet icke torde ansetts lämpad för de lokala bolagen vid tiden för försäkringslagens tillkomst.

För huvudparten av läns- och häradsbolagen torde — tillägger utredningen — alltjämt gälla, att de icke böra införliva allframtidsförsäkringen med sin verksamhet. Principiellt synes dock rätten att meddela allframtidsförsäkring i enlighet med av Kungl. Maj:t stadfästa grunder böra stå öppen även för läns- och häradsbolagen. De krav som i övrigt måste uppställas härför torde böra i koncessionsväg bedömas från fall till fall.

Förevarande spörsmål har berörts endast i *försäkringsinspektionens* yttrande. Inspektionen uttalar tvivel beträffande lämpligheten av den av utredningen föreslagna anordningen och tillägger, att om gruppen av allframtidss-

försäkrare anses böra utvidgas, försiktigheten torde bjuda att utvidgningen får avse allenast bolag, vilkas verksamhetsområde utgör minst ett helt län.

Föredraganden. Jag anser mig kunna biträda utredningens förslag. Därvid utgår jag ifrån att en restriktiv koncessionsprövning beträffande denna säregna verksamhetsgren skall finnas nödvändig. Självklart är, att för koncession måste fordras en stark ekonomisk bas. Men även andra krav böra ställas, exempelvis att bolaget har personal lämpad för allframtidsförsäkringens handhavande.

Beträffande frågan huruvida eller i vilken utsträckning läns- och häradsbolagen böra medgivas rätt att meddela återförsäkring framhåller *utredningen*, att en följd av dessa bolags ökade omslutning är att också återförsäkringsbehovet växer. Utredningen finner det vidare klart, att i den mån det enskilda bolagets soliditet och effektivitet stiger, bolagets förutsättningar att uppträda såsom återförsäkringsgivare ökas. I och för sig saknas anledning att från det allmännas sida resa hinder mot att läns- och häradsbolagen meddela återförsäkring, förutsatt att detta sker i fullt betryggande former. I detta hänseende bör enligt utredningens mening beaktas, att den ifrågasvarande associationstypen omsluter företag av varierande struktur och framför allt av mycket växlande ekonomisk bärkraft. Därtill kommer — tillägger utredningen — att vissa former av återförsäkringsverksamhet bygga på en speciell försäkringsteknik, som kräver ett icke ringa mått av förtrogenhet och erfarenhet hos företagets ledning. Även i detta hänseende stå de lokala bolagen mycket olika rustade. Vissa typer av återförsäkringar äro av den art, att de överhuvud taget icke lämpa sig för läns- och häradsbolagen såsom återförsäkringsgivare.

Sammanfattningsvis framhåller utredningen, att spørgsmålet om de lokala bolagens återförsäkringsrätt bör såsom ett koncessionsärende bedömas från fall till fall.

Utredningens ståndpunkt föranleder i princip icke någon erinran, uttalar *försäkringsinspektionen*. Emellertid ifrågasätter inspektionen, huruvida läns- och häradsbolagen innan deras rörelse nått visst, icke alltför knappt tillmätt omslutningsbelopp och de därjämte hunnit förvärva en åtminstone elementär erfarenhet på återförsäkringsområdet, skola få mottaga återförsäkring annat än från bolag, som hava tillräcklig erfarenhet av sådan försäkring, eller, vilket inspektionen finner lämpligast, från något dylikt centralt organ, exempelvis Landsbygdens försäkringsaktiebolag.

Föredraganden. Jag ansluter mig till utredningens ståndpunkt. Med hänsyn till att man här beträder i viss mån nya vägar synes mig dock, liksom i fråga om allframtidsförsäkringen, en restriktiv koncessionsbedömning vara av nöden, i varje fall intill dess erforderlig erfarenhet vunnits.

Beträffande vissa rättsfrågor, som sammanhånga med ömsesidiga bolags återförsäkringsverksamhet, torde jag få hänvisa till specialmotiveringen till 168 och 170 §§.

VIII. Bolagsrättsliga bestämmelser.

Lagförslaget avser den verksamhet, som här i riket bedrives av inhemska försäkringsaktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag. Utredningen anmärker, att dessa utåt framträda såsom tämligen likartade företagstyper. I fråga om den rättsliga strukturen föreligga emellertid avsevärda olikheter mellan de båda associationsformerna. Det ligger i sakens natur, framhåller utredningen, att vissa komplex av bestämmelser i aktiebolagslagen icke kunna göras tillämpliga på de ömsesidiga försäkringsbolagen. I väsentliga delar finner utredningen det likväl möjligt och lämpligt att även beträffande sistnämnda företagstyp åstadkomma anpassning till de nya aktiebolagsrättsliga normerna.

Beträffande den nya aktiebolagslagen anmärker utredningen, att däri givits en effektivare, mot nutida förhållanden svarande utformning av de regler, som förut uppställts till skydd för dem, vilkas intressen äro särskilt utsatta för de med aktiebolagsväsendet förbundna ekonomiska riskerna, den aktie-tecknande eller aktieköpande allmänheten, aktieägarminoriteter, aktiebolagens borgenärer m. fl. I lagen har även reglerats vissa viktiga, av den senare utvecklingen skapade nya förhållanden, vilka legat helt utanför den äldre lagstiftningens förutsättningar, såsom t. ex. koncernväsendet, i den mån detta faller inom aktiebolagstiftningens ram. Vidare har i lagen beaktats — tillägger utredningen — att det nutida aktiebolagets uppgift icke är begränsad till att vara ett instrument för privatekonomisk vinning, utan att det har att fylla en funktion i näringslivets och folkförsörjningens tjänst. Ur denna synpunkt har i lagen uppställts starkare begränsningar i de enskilda intressenternas, aktieägarnas, fria bestämmanderätt, såsom beträffande rätten att disponera över bolagets vinst för utdelning. Även de väsentligt strängare föreskrifterna angående bolagsorganens skyldigheter i avseende å redovisningen och kontrollen däröver ha betydelse ur denna synpunkt, uttalar utredningen.

De allmänna överväganden, vilka ligga till grund för den nya lagstiftningen rörande de allmänna aktiebolagen, anser utredningen i stort sett kunna återopas jämväl i fråga om de företag som driva försäkringsverksamhet. Därvid får dock icke — betonar utredningen — förloras ur sikte, att försäkringsbolagen visserligen driva affärsmässig rörelse men en rörelse av speciell karaktär samt att verksamheten är underkastad offentlig tillsyn i skilda avseenden. Tillsynslagstiftningen avser främst att bevaka försäkringstagarnas intressen.

Utredningen finner, att vissa av de grundläggande principerna i den nya aktiebolagslagen på försäkringsväsendets område göra sig gällande med ökad tyngd under det att andra träda i bakgrunden. Reglerna om konsolidering och redovisning måste enligt utredningens mening tillmätas särskild vikt beträffande försäkringsbolagen. I överensstämmelse med nutida uppfattning angående försäkringsväsendets mål och medel är det rimligt att på vissa områden, där ett motsatsförhållande råder mellan aktieägarnas och försäk-

ringstagarnas intressen, aktieägarintresset får stå tillbaka. Detta anser utredningen vara en konsekvens redan av skälighetsprincipen. Vad nu sagts om aktieägare finner utredningen tillämpligt även å garanter i ömsesidiga försäkringsbolag. I fråga om de ömsesidiga bolagen framstår det rentav enligt utredningens mening som en angelägen uppgift för lagstiftningen att förebygga, att garantikapitalet får dominerande inflytande i företaget framför delägarna-försäkringstagarna.

Föredraganden. De allmänna synpunkter, som utredningen sålunda anfört i fråga om den bolagsrättsliga regleringen, kan jag biträda. I specialmotiveringen skall jag till behandling upptaga de spörsmål, som utredningen i detta sammanhang berört.

Jag övergår nu till en redogörelse för lagförslagets olika bestämmelser.

Speciell motivering.

Utredningen har funnit det lämpligt att i en särskild promulgationslag sammanfatta reglerna om lagstiftningens ikraftträdande jämte erforderliga övergångsbestämmelser. Jag har icke funnit anledning att frånga denna systematik.

Beträffande sådana stadganden i förslaget, som överensstämmer med regler i den nya lagen om aktiebolag av den 14 september 1944 (nr 705) torde jag, i likhet med utredningen, få hänvisa till förarbetena till denna lag.¹ Med uttrycket aktiebolagslagen avses i det följande 1944 års lag.

Jag torde vidare få hänvisa till den av utredningen upprättade sammanställningstabellen rörande bestämmelserna i förslaget samt motsvarande bestämmelser i gällande försäkringslag och i aktiebolagslagen (betänkandet del I s. 144—150).

A. Förslaget till lag om försäkringsrörelse.

Rubriken.

Utredningen. I motiven erinras om att lagen avser den rörelse, som bedrivs av svenska försäkringsaktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag. Försäkring meddelas emellertid här i riket även av andra för ändamålet inrättade anstalter, såsom statliga försäkringsanstalter, understödsföreningar och utländska försäkringsanstalter. Den försäkringsverksamhet, som bedrivs av dessa inrättningar, regleras i särskilda lagar eller förordningar. Med hänsyn härtill medger utredningen, att rubriken *lag om försäkringsrörelse* kan anses såsom icke adekvat. Denna rubrik tillkom emellertid redan år 1903 och bibehölls vid genomförandet av 1917 års lagstiftning i ämnet. Ru-

¹ Se särskilt Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m. m. (SOU 1941: 8 och 9), prop. nr 5 till 1944 års riksdag samt första särskilda utskottets utlåtande nr 1 till samma riksdag.

briken har därigenom vunnit hävd, framhåller utredningen. Av detta skäl har den bibehållits i förslaget.

Föredraganden. Jag biträder utredningens förslag.

Inledande bestämmelser.

Lagen avser såväl person- som skadeförsäkring. Begreppet personförsäkring omfattar i främsta rummet livförsäkring men även sjuk-, olycksfalls- och invaliditetsförsäkring. Alla slag av ansvarighetsförsäkring, alltså även de former därav som avse fysisk persons skadeståndsansvar, hänföras till skadeförsäkring. Jämväl återförsäkring faller under förslaget. Detta innehåller — liksom gällande försäkringslag — åtskilliga föreskrifter, vilka endast hava avseende å livförsäkring. Detta är naturligt med hänsyn till livförsäkringens egenartade karaktär. Pariteten med gällande lag har bibehållits även därutinnan, att reglerna angående livförsäkring skola äga motsvarande tillämpning i fråga om annan personförsäkring, som meddelas för livstid eller för längre tid än tio år (2 §). Långfristiga avtal avseende annan försäkring än personförsäkring äro även i viss utsträckning underkastade särskilda bestämmelser.

Gällande försäkringslag (262 §) innehåller åtskilliga modifierande bestämmelser beträffande läns- och häradsbolagen. Enligt förslaget skola dessa lokalt begränsade bolag i princip vara underkastade samma bestämmelser som de s. k. riksbolagen. Lagförslaget upptar emellertid vissa modifikationerna i fråga om bolag, vilkas verksamhet är av ringa omfattning. Det ligger i sakens natur, att dylika modifikationerna bliva tillämpliga huvudsakligen på läns- och häradsbolagen. Ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna ävensom Stockholms stads brandförsäkringskontor, vilka försäkringsinrättningar äro att anse såsom ömsesidiga försäkringsbolag, intaga på grund av sin egenart i viss mån en särställning i gällande försäkringslag. I förslaget ha undantagsbestämmelserna beträffande brandförsäkringskontoret bibehållits. Ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna föreslås däremot bliva i allt väsentligt underkastade samma regler, som gälla för övriga ömsesidiga livförsäkringsbolag.

1 §.

I paragrafen fastslås, att försäkringsverksamhet, idkad såsom rörelse, får drivas endast av juridisk person. Enskild person äger således icke driva dylik rörelse. Den försäkringsverksamhet, som regleras av förevarande lagstiftning, står emellertid ej öppen för alla associationsformer; drivandet av försäkringsrörelse har nämligen — liksom enligt gällande lag — begränsats till två typer av *bolag*, nämligen försäkringsaktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag. Ett *försäkringsaktiebolag* är till sin rättsliga struktur likställt med ett allmänt aktiebolag. För ett *ömsesidigt försäkringsbolag* ligger det karakteristiska däri, att det är en på delägarnas (försäkringstagarnas) gemensamma ansvarighet grundad försäkringsanstalt;

såsom framgår av 168 § föreslås emellertid vissa undantag från principen om ömsesidig ansvarighet.

Vidare fastslås i förevarande lagrum, att försäkringsverksamheten är underkastad *k o n c e s s i o n s t v å n g*.

I paragrafen saknas motsvarighet till ett i försäkringsutredningens förslag upptaget stadgande, att försäkring ej må meddelas i annan ordning än i denna eller annan allmän lag eller författning är medgiven.

Utredningen. I utredningens motiv framhålles, att lagen endast avser affärsmässigt driven försäkringsrörelse. Innebörden av begreppet affärsmässig försäkringsrörelse är, framhåller utredningen, av betydelse för gränsdragningen mellan förevarande lagstiftning och lagen den 24 mars 1938 om understödsföreningar. Beträffande denna fråga må hänvisas till utredningens uttalanden i betänkandet del II s. 238—240.

Begreppen försäkring och försäkringsrörelse ha icke definierats i lagen. Utredningen anmärker, att terminologien anknyter till gängse språkbruk och allmän uppfattning.

Att försäkring icke må meddelas i annan ordning än i allmän lag eller författning medgives anser utredningen uppenbart. Vissa utvecklingstendenser — exempelvis bildande av stiftelser eller ideella eller ekonomiska föreningar för »förmedling» av försäkringar — synas göra det önskvärt, att denna grundsats kommer till uttryck i lagstiftningen. I överensstämmelse därmed har utredningen i förevarande paragraf upptagit en bestämmelse av nyss angiven innebörd. Utredningen anser det likväl vara tvivel underkastat, huruvida en så vittsyftande bestämmelse bör inrymmas i en lag med allenast begränsad räckvidd. Såsom uttryck för en rättsats av fundamental betydelse för den offentligrättsliga regleringen på förevarande område finner utredningen dess plats likväl motiverad i en lag angående försäkringsrörelse.

Det har syns utredningen lämpligt att i omedelbar anslutning till den nämnda bestämmelsen erinra om de försäkringsanstalter, vilkas verksamhet regleras i särskilda lagar eller författningar. Utredningen fortsätter:

Dessa anstalter äro följande:

a) Av staten inrättade försäkringsanstalter (för närvarande riksförsäkringsanstalten, pensionsstyrelsen, krigsförsäkringsnämnden).

b) Ömsesidigt försäkringsbolag för försäkring av egendom å landsbygden, vars verksamhetsområde är mindre än ett härad eller, där det omfattar delar av flera härad, mindre än tio socknar, varvid med härad likställes tingslag i de orter, där benämningen härad ej förekommer. Den vedertagna benämningen för dessa bolag är sockenbolag.

c) Sjukförsäkringsförening eller annan förening, å vilken lagen om understödsföreningar äger tillämpning.

d) Utländsk försäkringsanstalt, som jämlikt lagen den 24 juli 1903 (nr 94) förvärvat rätt att här i riket driva försäkringsrörelse.

Den verksamhet, som bedrivs av de under *b* upptagna försäkringsinrättningarna, är i offentligrättsligt hänseende reglerad genom Kungl. kungörelsen den 21 december 1917 (nr 975) med bestämmelser om skyldighet för vissa försäkringsanstalter att angående sin verksamhet göra anmälan och lämna uppgifter. Utredningen har i annat sammanhang framhållit önskvärdheten

av en särskild undersökning i syfte att utröna behovet av en skärpt koncessionslagstiftning för sockenbolagen. I nyssnämnda kungörelse avses även anstalt, som allenast meddelar försäkring mot förlust å skuldebrev och andra värdehandlingar. Någon sådan anstalt existerar icke sedan ett par decennier tillbaka och torde icke heller komma att uppstå. Utredningen anser sig böra föreslå, att kungörelsen ändras därhän, att bestämmelserna angående anstalt av dylik art utgå.

Yttranden. Vad utredningen anfört angående innebörden av begreppen försäkring och försäkringsrörelse har föranlett erinringar från *försäkringsbolagens riksförbund*. Inledningsvis framhåller förbundet, att beträffande dessa begrepp också i motiven till försäkringsavtalslagen hänvisats till gängse språkbruk och allmän uppfattning. Förbundet fortsätter:

Mot en sådan lagstiftningsteknik synes någon erinran icke kunna resas, för den händelse lagstiftaren såsom i lagen om försäkringsavtal inskränker sig till att giva regler allenast för försäkringar, meddelade av någon, som driver försäkringsrörelse. Denna begränsning medför, att det i praktiken icke torde föreligga någon svårighet att bestämma lagens tillämplighetsområde. Annorlunda blir förhållandet med en lagregel, som skall gälla all försäkring, d. v. s. även icke yrkesmässigt meddelade försäkringar, såsom t. ex. avtal, varigenom en enskild person åtager sig att vid viss händelses inträffande utgiva en livränta eller erlägga skadestånd eller varigenom en kommun förbinder sig att pensionera sina befattningshavare. Det av utredningen föreslagna förbudet att meddela försäkring i annan ordning än i lagen om försäkringsrörelse eller annan allmän lag eller författning är medgiven skulle, om uttrycket försäkring tolkas i överensstämmelse med uttalandena i motiven till lagen om försäkringsavtal, innebära, att sådana icke yrkesmässigt meddelade försäkringar, som nyss nämnts, icke skulle vara tillåtna. Så långt gående inskränkningar i avtalsfriheten torde emellertid näppeligen hava varit av försäkringsutredningen avsedda och synas i varje fall icke krävas för att nå äsyftat resultat. Att märka är, att ett handlande mot förbudet enligt förslaget icke är straffbelagt, såvida det icke samtidigt innebär drivande av försäkringsrörelse, då 325 § blir tillämplig. Det kan icke heller gärna hava varit meningen, att ett förbud, intaget i en lag, som tillkommit för att reglera den offentligrättsliga sidan av försäkringsväsendet, skulle medföra privaträttsliga verkningar, d. v. s. att ett avtal, som slutits i strid mot förbudet, skulle vara ogiltigt utan att detta följer av civillagstiftningen. Vad som bör förbjudas är att driva försäkringsrörelse i annan ordning än i lagen om försäkringsrörelse eller annan allmän lag eller författning är medgiven. Om åt uttrycket »driva försäkringsrörelse» gives en icke alltför snäv tolkning, torde en sådan bestämmelse vara tillräcklig för att hämma de utvecklingstendenser, som omnämnas i motiven till förslaget.

Riksförbundet ingår härefter på innebörden av begreppet *affärsmässig rörelse*. Försäkringsutredningens uttalande (betänkandet del II s. 238), att försäkringsbolagens verksamhet enligt förslagets begreppsbestämning är av affärsmässig art och att detta framgår redan av uttrycket *driva försäkringsrörelse*, anser riksförbundet sakna stöd i lagtexten. Uttalandet framstår enligt förbundets mening såsom en relik från gången tid och svarar i varje fall icke mot nutida förhållanden. Uttrycket *driva försäkringsrörelse* kan på sin höjd innebära att försäkringar meddelas yrkesmässigt, något som både försäkringsbolag och understödsföreningar göra. Det låter sig väl till nöds för-

svara, tillägger riksförbundet, att på sätt som skett i lagen om understödsföreningar, i lag förbjuda sådan förening att »affärsmässigt» driva försäkringsrörelse, ehuru en förtydligande lagändring där vore önskvärd. Men att såsom en konsekvens härav bland begreppsbestämningarna för ett försäkringsbolag upptaga affärsmässighet skulle medföra att man, åtminstone såvitt gäller vissa ömsesidiga livförsäkringsbolag, skulle komma i strid mot vad man enligt gängse språkbruk och allmän uppfattning inlägger i denna term. Det synes riksförbundet icke heller föreligga något som helst behov av att vid definieringen av försäkringsbolags verksamhet operera med begreppet affärsmässighet. Det är tillräckligt att det för ett försäkringsbolag till skillnad mot en understödsförening icke blir förbjudet att affärsmässigt driva försäkringsrörelse.

Beträffande den i lagrummet intagna förteckningen över försäkringsinrättningar, vilkas verksamhet regleras i särskilda lagar eller förordningar, framhåller riksförbundet, att ur förteckningen synes böra uteslutas försäkringsanstalt, som inrättats av staten. Å ena sidan kan det nämligen ifrågasättas, om det ur terminologisk synpunkt är lämpligt att kalla ett statligt ämbetsverk som pensionsstyrelsen, vilket ju icke utgör något särskilt rättssubjekt vid sidan av staten, för en försäkringsanstalt. Å andra sidan torde det enligt riksförbundets mening kunna krävas att, om svenska staten t. ex. inrättar en försäkringsanstalt i form av ett försäkringsaktiebolag, reglerna i lagen om försäkringsrörelse bliva tillämpliga å detta bolag på samma sätt som lagen om aktiebolag är tillämplig å de aktiebolag, där staten äger alla aktierna.

Slutligen anmärker riksförbundet, att vad i paragrafen sägs om de s. k. sockenbolagen torde nödvändiggöra att särskilda lagföreskrifter avseende dessa bolag träda i kraft samtidigt med den nya lagen om försäkringsrörelse. Den i specialmotiveringen till förevarande paragraf omnämnda kungörelsen den 21 december 1917 med bestämmelser om skyldighet för vissa försäkringsanstalter att angående sin verksamhet göra anmälan och lämna uppgifter utgör en administrativ följdförfattning till nuvarande lag om försäkringsrörelse och torde automatiskt träda ur kraft samtidigt som huvudlagen upphör att gälla.

Försäkringsinspektionen anmärker, att gränsdragningen mellan å ena sidan läns- och häradsbolagen samt å andra sidan sockenbolagen i vissa avseenden är oklar. Sålunda har gjorts gällande, framhåller inspektionen, att ett sockenbolag skulle föreligga om från häradet undantoges allenast exempelvis ett eller flera samhällen, såsom stations- eller municipalsamhällen. Samma synpunkt har gjorts gällande, när fråga varit om bolag, vars verksamhetsområde utgjort delar av flera härad och omfattat mer än nio socknar. Vidare förekommer det flerstädes inom riket, att en enda socken sammanfaller med ett härad eller ett tingslag. Fråga kan då uppkomma, huruvida ett bolag med nämnda verksamhetsområde skall anses såsom sockenbolag eller häradsbolag. Enligt inspektionens uppfattning är det senare alternativet att förorda. Tolkningssvå-

righeter ha vidare, anmärker inspektionen, uppkommit då landsbygd inkorporerats med stad. Inspektionen fortsätter:

Sockenbolag må meddela försäkring av egendom endast å landsbygden. Det har inträffat att bolag, som utan tvekan varit att hänföra till sockenbolag, stått inför den situationen, att en socken, som tillhört dess verksamhetsområde, blivit införlivad med en närbelägen stad. Har bolaget då velat fortsätta försäkringsrörelsen inom det inkorporerade området, har bolaget ställts inför nödvändigheten att söka stadfästelse å sin bolagsordning. En dylik omvandling av bolaget har det understundom icke ansett sig kunna verkställa med hänsyn till de fordringar, som från inspektionens sida uppställts beträffande bolagsordningens innehåll. I sistnämnda situation har bolaget nödgats från sitt verksamhetsområde utesluta det inkorporerade området. Inför en sådan åtgärd stå emellertid bolagen alldeles främmande, ity att de förmena att inkorporering i och för sig icke medför någon förändring av beskaffenheten av de risker, som bolaget har inom området. Detta resonemang är förstäeligt, men torde icke hava någon avgörande betydelse emot den klara lagbestämmelsen att sockenbolag må meddela försäkring av egendom endast å landsbygden.

Ur tillsynssynpunkt hava ifrågavarande tillämpningssvårigheter ingen större räckvidd under den nuvarande lagens giltighetstid. Annat torde förhållandet bliva, därest förevarande förslag upphöjes till lag. Det där upptagna koncessionstvånget torde påfordra en skarpare gränsdragning mellan sockenbolag och häradsbolag än den som för närvarande råder. Ett bolag som icke kan erhålla koncession såsom häradsbolag, bör icke med utnyttjande av ifrågavarande oklara bestämmelse kunna kringgå koncessionstvånget. — — —

Inspektionen har uppmärksammat, att försäkringsutredningen ansett sig böra uttala önskvärdheten av att en utredning av sockenbolagens verksamhet kommer till stånd i syfte att ställa densamma under effektiv tillsyn. Oavsett en sådan utredning, vilken torde vara ställd på framtiden, anser inspektionen, att den här berörda tillämpningsfrågan bör beaktas redan vid framläggandet av förevarande lagförslag.

Föredraganden. Förevarande lagstiftning avser den offentligrättsliga regleringen av försäkringsväsendet. Klart är, att begreppen försäkring och försäkringsrörelse icke få givas annan innebörd i den offentligrättsliga lagstiftningen än i lagen om försäkringsavtal. Med det av utredningen föreslagna förbudet att meddela försäkring i annan ordning än i lagen om försäkringsrörelse eller annan allmän lag eller författning är medgiven, säger sig utredningen hava avsett att motverka en tendens att exempelvis genom bildande av stiftelser eller ideella eller ekonomiska föreningar förmedla försäkringar. Med utgångspunkt från försäkringsavtalslagens begreppsbestämning skulle bestämmelsen emellertid, såsom försäkringsbolagens riksförbund anmärker, innebära ett generellt förbud mot att icke yrkesmässigt meddela försäkring. Jag är ense med utredningen om att de nyssnämnda utvecklingstendenserna böra stävjas. Men en förbudsregel, sådan som den av utredningen föreslagna, får en väsentligt större räckvidd, i det att den hindrar tillkomsten även av i och för sig önskvärda avtal.

Det synes mig uppenbart, att uttrycket »driva försäkringsrörelse» icke bör givas en så snäv tolkning som utredningen förutsatt. Jag ansluter mig även härutinnan till riksförbundets ståndpunkt. Tolkas uttrycket på sätt jag här

förordat, torde möjlighet finnas att motverka tendensen att bilda juridiska personer, vilka visserligen icke till formen men dock i realiteten driva försäkringsrörelse. Någon motsvarighet till den av utredningen föreslagna förbudsregeln torde icke erfordras vid sidan av straffbestämmelsen i 325 §.

Jag kan icke biträda riksförbundets synpunkt att ur förteckningen över försäkringsinrättningar, vilkas verksamhet regleras i särskilda lagar eller förordningar, bör uteslutas försäkringsanstalt, som inrättats av staten. Även om lämpligheten av denna terminologi kan ifrågasättas såvitt gäller pensionsstyrelsen torde densamma få anses fullt adekvat beträffande sådana av staten inrättade försäkringsanstalter som riksförsäkringsanstalten och statens krigsförsäkringsnämnd samt statens krigsskadenämnd. Den nämnda terminologin synes icke medföra den konsekvensen, att ett försäkringsaktiebolag, vars aktier förvärvas av staten, därigenom blir undantaget från bestämmelserna i lagen om försäkringsrörelse.

Självfallet kan, såsom försäkringsinspektionen anmärker, i praxis uppstå tvekan huruvida ett visst bolag är att anse såsom läns- eller häradsbolag eller såsom sockenbolag. De svårigheter, som härigenom kunna uppkomma i rättstillämpningen, få emellertid icke överdrivas. Uppfattningen att strängare koncessionsbestämmelser i lagen om försäkringsrörelse äro ägnade att skärpa de praktiska tolkningssvårigheterna, kan jag icke dela. Snarare synes mig en motsatt mening kunna göras gällande. I detta sammanhang vill jag erinra om det tvångsmedel, som enligt 289 § lagts i försäkringsinspektionens hand, nämligen möjligheten att förelägga vite. Den nuvarande gränsbestämningen, som infördes redan i 1903 års försäkringslag, har vunnit hävd. Därtill kommer, att — såsom jag i annat sammanhang anfört — frågan om sockenbolagens ställning i tillsynshänseende är föremål för uppmärksamhet från 1945 års försäkringsutrednings sida. Med hänsyn till vad jag nu anfört kan jag icke biträda försäkringsinspektionens förslag om en ändrad gränsdragning.

Förteckningen över de anstalter, vilka äro undantagna från bestämmelserna i försäkringslagen, har ansetts böra inrymmas i kap. XV och där bilda en särskild paragraf (348 §).

Utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket regleras i en särskild lag den 24 juli 1903 (nr 94). Sistnämnda lag innehåller hänvisningar till stadganden i försäkringslagen. I andra stycket i förevarande paragraf har upptagits erinran om att de utländska anstalterna äro underkastade särskild lagstiftning.

Det är min avsikt att föranstalta om en överarbetning av kungörelsen den 21 december 1917 (nr 975) med bestämmelser om skyldighet för vissa försäkringsanstalter att angående sin verksamhet göra anmälan och lämna uppgifter.

2 §.

I detta lagrum uttalas den viktiga principen att försäkringsbolag icke äger driva annan rörelse än försäkringsrörelse. Motsvarande bestämmelse finnes upptagen i 1 § första stycket andra punkten gällande försäkringslag.

Förevarande paragraf innehåller därjämte den nya bestämmelsen, att med livförsäkringsrörelse icke må förenas försäkringsrörelse av annat slag med mindre särskilda skäl därtill äro.

I paragrafens andra stycke har upptagits samma bestämmelse som i 2 § andra stycket i 1917 års lag; motsvarighet till första stycket i sistnämnda paragraf saknas däremot i förslaget.

Första stycket.

Beträffande principen att försäkringsbolag icke bör äga rätt att driva annan rörelse än försäkringsrörelse anmärker *utredningen*, att bestämmelse härom fanns upptagen redan i 1903 års försäkringslag. I förarbetena till sistnämnda lag uttalades härom endast, att stadgandet stödde sig på så allmänt erkända grunder, att en motivering därav syntes överflödig.¹ *Utredningen* anser, att den ekonomiska utvecklingen sedan dess ytterligare understrukt behovet av en undantagslös förbudsregel i detta avseende. I de nyss citerade förarbetena uttalades vidare, att i uttrycket »annan rörelse» naturligtvis icke innefattades den lånerörelse, som erfordrades för att göra anstaltens medel fruktbärande, ej heller den rörelse, som bestode i att hos annan anstalt återförsäkra övertagna risker eller att meddela återförsäkring åt annan anstalt. Givet är, att också detta uttalande alltjämt äger giltighet, tillägger *utredningen*.

Försäkringsbolagens riksförbund anser starka skäl tala för att försäkringsbolagen tillåtas använda sina tillgångar till att i egen regi uppföra byggnader. Därest förevarande lagregel anses innebära ett förbud häremot, erfordras enligt förbundets mening en uppmjukning av bestämmelsen. Vad förbundet i detta hänseende ytterligare anfört har förut refererats; jag torde få hänvisa härtill.

Vad angår förbudet mot att kombinera livförsäkringsrörelse med försäkringsrörelse av annat slag anför *utredningen*, att detta bör gälla såväl direkt som indirekt affär (återförsäkringsrörelse). Enligt huvudregeln äger sålunda ett bolag icke driva exempelvis direkt affär i en skadeförsäkringsbransch och samtidigt meddela reassurans i livförsäkring. Det ankommer på Kungl. Maj:t såsom koncessionsmyndighet att avgöra, huruvida i ett givet fall skäl för avsteg från huvudregeln kan anses vara för handen. *Utredningen* tillägger, att en kombination av liv- och skadeförsäkring torde böra tillåtas endast i den mån densamma i det konkreta fallet framstår såsom ändamålsenlig och utvecklingsfrämjande. Ytterligare synpunkter, som *utredningen* framfört i detta ämne, hava refererats i samband med koncessionsfrågorna. Jag torde få hänvisa härtill.

Förbudsregeln synes *försäkringsinspektionen* kunna ge anledning till den slutsatsen, att densamma även omfattar sådana livräntor, som utgå såsom

¹ Underdånigt betänkande år 1897 med förslag till lagstiftning angående in- och utländska försäkringsanstalters verksamhet, sid. 50 (det s. k. kommittéförslaget).

ersättning för inträffad skada, mot vars följder bolaget meddelat försäkring (skadelivräntor). Sistnämnda försäkring kan vara såväl annan personförsäkring än livförsäkring som skadeförsäkring, exempelvis trafikförsäkring. Inspektionen erinrar om att dessa livräntor äro att räkna till livförsäkring i förslagens mening, liksom fallet är enligt gällande lag om försäkringsrörelse. Någon prövning, huruvida bolag äger ikläda sig ansvarighet för sådana livräntor, än mindre något förbud att ikläda sig dylik ansvarighet bör enligt inspektionens mening icke ifrågakomma. Ett förtydligande på denna punkt synes inspektionen lämpligt.

Föredraganden. Jag torde få hänvisa till vad jag tidigare anfört angående förbudet mot att jämsides med försäkringsrörelse driva rörelse av annat slag. I förevarande sammanhang må ytterligare understrykas, att det nämnda förbudet är av grundläggande betydelse för försäkringsväsendets stabilitet och säkerhet. Det torde icke böra komma i fråga att i någon mån jämka förbudsregeln.

Vad utredningen anfört angående förbudet mot att kombinera livförsäkringsrörelse med försäkringsrörelse av annat slag synes välgrundat. Också i detta hänseende torde jag få hänvisa till vad jag tidigare yttrat. Försäkringsinspektionen har anmärkt, att bestämmelsen kan ge anledning till slutsatsen, att koncession för skadeförsäkring icke skulle berättiga till utgivande av livränta på grund av inträffat försäkringsfall. En sådan tolkning av förbudsbestämmelsen synes mig svårfattbar och är uppenbarligen icke avsedd. Däremot kan bestämmelsen möjligen tänkas föranleda tvekan huruvida densamma innebär förbud för exempelvis ett livförsäkringsbolag att förvärva aktiemajoriteten i ett skadeförsäkringsbolag. Ett sådant förbud är icke heller åsyftat. Detta torde framgå jämväl av vad som redan anförts i anslutning till bestämmelserna i 336 §.

Andra stycket.

Enligt 2 § första stycket gällande försäkringslag förstås i nämnda lag med livförsäkring jämväl livränteförsäkring och kapitalförsäkring för livsfall. *Utredningen* anser att denna begreppsbestämning numera framstår som så självklar, att densamma icke behöver uttryckas i lag.

Föredraganden. Vad utredningen anfört torde få anses välgrundat.

3 §.

Enligt 244 § gällande försäkringslag skall hos patent- och registreringsverket eller den myndighet i Stockholm, som Konungen kan komma att bestämma, föras försäkringsregister för inskrivning av de uppgifter, vilka enligt försäkringslagen skola för registrering anmälas eller vilkas intagande i registret eljest är eller varder föreskrivet. Instruktion för försäkringsinspektionen den 9 oktober 1942 (nr 823) innehåller stadgande, att försäkringsregistret skall föras hos inspektionen. Ämbetsverket är sålunda redan nu såväl tillsynsmyndighet som registreringsmyndighet. Denna ordning har gällt sedan

1917. Enligt *utredningens* förslag bör anordningen med försäkringsinspektionen såsom registreringsmyndighet bibehållas. Utredningen anser, att bestämmelse härom bör inflyta i försäkringslagen.

Föredraganden. Lämpligheten av att försäkringsinspektionen bär ansvaret för försäkringsregistrets förande har icke från något håll ifrågasatts. Denna anordning bör bestå. Det torde få anses välbetänkt att i lagen intaga bestämmelse härom. Sker detta, erfordras ändring av instruktionen i denna del.

I. Om försäkringsaktiebolag.

Under denna rubrik givas i lagen bestämmelser, som endast avse försäkringsbolag av aktiebolagstyp. Avdelningen omfattar 4—165 §§.

Om försäkringsaktiebolags bildande.

Efter en redogörelse för bestämmelserna i den nya aktiebolagslagen angående bildande av aktiebolag anför *utredningen* följande:

Medan det står envar fritt — inom vissa i lagen angivna gränser — att bilda vanligt aktiebolag, föreligger koncessionstvång i fråga om försäkringsbolag. Detta förhållande synes i vissa avseenden böra föranleda avvikande regler rörande bildande av sådant bolag. Genom den utförlighet som föreskrivits beträffande stiftelsehandlingarna för vanliga aktiebolag i förening med publiciteten kring bolagsbildandet, har man velat vinna icke blott att de, som teckna aktier i ett bolag under bildning, erhålla nödig kännedom om grunderna för bolagsbildningen utan även att den kritik, som publiciteten kan medföra, skall förebygga försök till ovederhäftiga bolagsbildningar. Dessa syften torde i tillfredsställande grad tillgodoses genom koncessionsförfarandet. — — —

I koncessionsförfarandet ligger följaktligen en garanti mot att ekonomiskt osunda företag komma till stånd. Då vidare stiftelseurkunden utgör dels formen för det av stiftarna sinsemellan ingångna bolagsavtalet och dels grundvalen för rättsförhållandet mellan stiftarna och aktietecknarna, men i fråga om försäkringsbolag bolagsavtalets innehåll icke blir definitivt bestämt förrän i och med bolagsordningens stadfästande (koncessionen), föreligger intet behov att föreskriva upprättande av särskild stiftelseurkund.

Genom föreskriften i den nya aktiebolagslagen, att stiftelsehandlingarna skola inlämnas till registreringsmyndigheten för förberedande granskning, vinnes den fördelen, att rättelse kan ske av förekommande fel innan kungörelse utfärdas, aktieteckning äger rum och konstituerande stämma hålles. Beslutas bildande av vanligt aktiebolag på grundval av de godkända stiftelsehandlingarna, skall vid ansöknings om bolagets registrering ny granskning av dessa handlingar i regel ej företagas, och trygghet kommer att föreligga för att bolagets registrering beviljas. Under hittillsvarande förhållanden, då dylik förhandsgranskning icke förekommit, lära ej sällan bristfälligheter i stiftelseurkunden hava föranlett avslag å ansökan om registrering av bolaget med påföljd att hela proceduren för bolagsbildningen måst göras om. Vad beträffar försäkringsbolag torde koncessionssystemet innebära garanti också mot olägenheter av nu antydd art. Försäkringsbolag bildas först sedan Kungl. Maj:ts stadfästelse å bolagsordningen vunnits. Stiftelsehandlingar i

egentlig mening förekomma icke. Offentlig kungörelse om bolagsbildningen synes icke erforderlig och bör i varje fall icke tilläggas konstitutiv betydelse. Det kan vidare förutsättas, att — i de sannolikt fåtaliga fall, där nybildning kan väntas förekomma — försäkringsbolag icke bildas utan sakkunnigt juridiskt biträde. Risker att formella felaktigheter skola förekomma i samband med aktieteckningen eller konstituerande stämman måste därför bedömas såsom väsentligt reducerad i fråga om försäkringsbolag. I detta sammanhang bör också beaktas, att tillsynsmyndigheten (försäkringsinspektionen) förutsättes skola, liksom hittills, fungera såsom registreringsmyndighet samt att i förslaget upptagits bestämmelse om att koncessionsansökan skall ingivas till försäkringsinspektionen. Erfarenheten torde hava visat, att den kontakt, som sålunda redan från början vinnes med registreringsmyndigheten, är ägnad att förebygga formella misstag vid bolagsbildningen.

Utredningen ingår härefter på frågan huruvida apportbildning bör tillåtas i fråga om försäkringsaktiebolag samt redogör för innebörden av gällande bestämmelser i ämnet. I detta hänseende må hänvisas till 110 §, jämförd med 9 och 10 §§, i 1917 års försäkringslag. Utredningen påpekar, att den möjlighet, som i gällande försäkringslag beretts aktietecknare att i vissa fall göra tillskott i annat än penningar, torde ha visat sig praktiskt betydelselös. Redan detta anser utredningen vara ett motiv att icke bibehålla regeln. Principiella skäl peka enligt utredningens mening i samma riktning. Ett bibehållande av möjligheten till apportbildning synes kräva — i konsekvens med den nya aktiebolagslagens regler — en anordning för offentlig kontroll rörande värderingen av apportegendomen. Försäkringsutredningen har icke upptagit regler i sådant syfte. Förslaget innehåller uttryckligt förbud mot apportbildning (8 §).

I överensstämmelse med det sagda har i utredningens förslag reglerna angående försäkringsaktiebolags bildande avsevärt modifierats i jämförelse med den allmänna aktiebolagslagens bestämmelser rörande bolagsbildningen.

Nya aktiebolagslagen innehåller i 33 § föreskrifter i syfte att hindra s. k. dold apportbildning. Utredningen framhåller, att dold apportbildning eller försök därtill veterligen icke förekommit beträffande försäkringsaktiebolag. Den rörande dessa företag anordnade offentliga tillsynen, som bl. a. omfattar bolagens kapitalplacering, anser utredningen i detta hänseende utgöra betryggande garanti mot missbruk. På grund härav finner utredningen, att bestämmelser i angivet syfte icke erfordras beträffande försäkringsaktiebolagen.

Föredraganden. Såsom utredningen anmärkt, torde koncessionssystemet och den offentliga tillsynen onödiggöra åtskilliga av de föreskrifter angående bolagsbildningen, vilka gälla för vanliga aktiebolag. Jag kan sålunda ansluta mig till utredningens principuttalanden.

4 §.

Paragrafen innehåller de grundläggande bestämmelserna angående koncession för försäkringsaktiebolag.

1 mom.

Beträffande koncessionsvillkoren torde få hänvisas till vad som förut anförts.

Vad angår frågan om tidsbegränsning av koncession anför *utredningen*, att skillnaden mellan koncession med och utan tidsbegränsning torde vara mera formell än reell. Omprövning av koncessionen för visst bolag vid en på förhand bestämd tidpunkt kan givetvis icke innebära hinder för vederbörande myndighet att dessförinnan ingripa mot bolaget, om anledning därtill skulle föreligga. Utredningen anser övervägande skäl tala för att det nuvarande systemet med koncession utan tidsbegränsning i princip bibehålles. Det andra alternativet bör dock icke därigenom uteslutas. Om exempelvis koncession begäres under åberopande av ett med avseende å sätet för verksamhetens bedrivande nytt program eller i syfte att införa en för marknaden ny försäkringsgren, kan det — tillägger utredningen — vara en vansklighetsuppgift att avgöra, huruvida nyheten är ändamålsenlig och utvecklingsfrämjande. Förhållandena kunna då göra det lämpligt att stipulera en viss prövotid för bolaget. En lösning enligt detta alternativ anser utredningen emellertid böra få karaktär av undantag.

Enligt utredningens lagförslag skall koncession beviljas tills vidare eller, där särskilda omständigheter därtill föranleda, för bestämd tid, högst tio år.

Föredraganden. I anslutning till vad som tidigare anförts angående koncessionsvillkoren må här endast understrykas vikten av att koncessionsprövningen sker på grundval av ett så fullständigt material som möjligt. Med hänsyn härtill torde det i praktiken komma att visa sig ändamålsenligt, att i samband med koncessionsansökningen framläggas en detaljerad plan angående den tillämnade verksamheten och organisationen.

Vad beträffar frågan om tidsbegränsning torde utredningens ståndpunkt få anses välgrundad. Dock torde, i likhet med vad som gäller för bankbolagen, tidsbegränsad koncession lämpligen böra bestämmas att gälla för viss tid och — såframt tiden icke utgår med visst räkenskapsår — därutöver intill slutet av då löpande räkenskapsår.

Utöver vad som föranledes av det nu anförda har lagtexten i vissa hänseenden undergått redaktionella jämkningar.

2 mom.

Enligt *utredningens* förslag skall Kungl. Maj:ts stadfästelse sökas jämväl å beslut om ändring av stadfäst bolagsordning eller stadfästa grunder; avser ändringen utvidgning av rörelsen till ny försäkringsgren skall ärendet behandlas enligt de regler som gälla beträffande koncession för nytt bolag.

Försäkringsinspektionen anser, att vad utredningen föreslagit beträffande prövning av sådan bolagsordningsändring, som avser utvidgning av rörelsen till ny försäkringsgren, bör gälla även det fall, att ändringen avser utvidgning av bolagets verksamhetsområde, samt det fall, att fråga är om utvidgning av

bolagets verksamhet utöver den krets av personer (exempelvis viss yrkes- eller intressegrupp), inom vilken bolaget meddelar försäkring, eller det slag av egendom (exempelvis fast eller lös gendom), å vilken försäkring meddelas.

Föredraganden. Vad försäkringsinspektionen anfört synes böra beaktas.

Ärenden rörande ändring av bolagsordning eller grunder kunna vara av växlande karaktär. Det överensstämmer med lagens grundläggande principer att åt Kungl. Maj:t såsom central koncessionsmyndighet förbehålles avgörandet av viktigare sådana ärenden. Emellertid förekomma redan nu i stor utsträckning ändringar, som — sett från allmän synpunkt — äro av tämligen ringa vikt eller kunna behandlas mera rutinmässigt. Det saknas anledning förutsätta att efter den nya lagens genomförande frekvensen av dylika ärenden skall minska i nämnvärd grad. Praktiska skäl synas tala för att dylika ärenden icke underställas Kungl. Maj:ts prövning. Med hänsyn härtill har i förevarande moment tillagts en bestämmelse av innehåll, att Kungl. Maj:t skall äga uppdraga åt försäkringsinspektionen att meddela stadfästelse å ändringsbelut av nu ifrågavarande slag.

5 §.

Denna paragraf, som innehåller bestämmelser angående stiftare av försäkringsaktiebolag, är likalydande med motsvarande lagrum i aktiebolagslagen (4 §).

6 §.

I paragrafen angivas de ämnen, vilka ovillkorligen skola regleras i bolagsordningen.

Åtskilliga stadganden i lagen äro såtillvida dispositiva, att avvikelser från dem kan föreskrivas genom bestämmelse i bolagsordningen. I 10 § har upptagits en sammanställning av dylika bestämmelser, vilka äro av den vikt, att de böra anmärkas i försäkringsregistret. Medan i 6 § regleras bolagsordningens *obligatoriska* innehåll, givas sålunda i 10 § bestämmelser om dess *fakultativa* innehåll.

I 7 och 8 §§ upptagas kompletterande föreskrifter till 6 §. För vissa slag av försäkringsrörelse skola försäkringstekniska grunder upprättas. Bestämmelser härom givas i 9 §.

Första stycket 2.

Här upptages bestämmelse om att föremålet för bolagets verksamhet skall angivas i bolagsordningen, därvid särskilt skall angivas, huruvida verksamheten skall avse såväl direkt försäkring som återförsäkring.

Utredningen anför, att det med hänsyn till koncessionsreglernas utformning är av vikt, att föremålet för bolagets verksamhet noggrant bestämmas i bolagsordningen. Beviljad koncession omfattar nämligen endast den eller de försäkringsgrenar, vilka angivas i bolagsordningen. Utredningen tillägger,

att enligt hittillsvarande praxis rätt att driva direkt försäkringsrörelse i en bestämd bransch ansetts omfatta också rätt till indirekt affär (återförsäkring) i samma bransch. Bolaget har sålunda när som helst och utan anmälan till försäkringsinspektionen kunnat taga upp indirekt affär i branschen. Enligt utredningens mening bör icke blott varje försäkringsgren utan även rätten att driva direkt respektive indirekt affär göras till föremål för särskild koncessionsprövning.

Försäkringsbolagens riksförbund framhåller, att det i fråga om utländsk affär, särskilt återförsäkringsaffär, många gånger skulle vara omöjligt att på förhand i bolagsordningen redovisa de försäkringsgrenar, som kunna komma att omfattas av verksamheten. Förbundet fortsätter:

I utlandet förekomma en hel del försäkringsformer, som ej hava någon motsvarighet i Sverige, t. ex. försäkring mot uppror, jordbävning, s. k. inland marine m. fl., och vilkas innehåll det är svårt att precisera. Om man skulle vara förhindrad att i den utländska återförsäkringsaffären mottaga försäkringar av annan art än som angivits i bolagsordningen, måste effektiviteten och det affärsmässiga bedrivandet av denna affär bli starkt lidande. Ett bolag med direkt verksamhet i utlandet bör ej heller på grund av bolagsordningen vara förhindrat att utan omgång och tidsutdräkt taga upp sådan verksamhet, som från tid till annan kan lanseras av andra där verkamma bolag. Ifrågavarande bestämmelse bör därför äga tillämpning endast å den i Sverige bedrivna försäkringsrörelsen.

Försäkringsinspektionen påpekar, att 1903 års koncessionslagstiftning beträffande utländska försäkringsanstalter icke äger tillämpning i fråga om återförsäkringsrörelse samt tillägger:

Det torde icke vara uteslutet, att frågan huruvida återförsäkringen bör anses såsom ett komplement till direktförsäkringen har betydelse även för frågan, huruvida koncessionstvång bör införas för utländska anstalters återförsäkringsrörelse här i riket. Enligt inspektionens mening böra ifrågavarande spörsmål lösas i ett sammanhang. Beträffande utländska anstalters återförsäkringsrörelse torde frågan icke kunna prövas förutsättningslöst, därest utredningens förslag, såvitt angår försäkringsaktiebolagen, genomföres dessförinnan.

Föredraganden. Om koncessionssystemet skall kunna fylla sitt ändamål är det nödvändigt, att föremålet för bolagets verksamhet noga angives i bolagsordningen. Koncession bör meddelas för en eller flera klart preciserade försäkringsgrenar. Enligt vad jag inhämtat förekommer det för närvarande i tämligen stor utsträckning, att verksamheten i bolagsordningen angivits omfatta exempelvis »brandförsäkring och annan skadeförsäkring» eller t. o. m. endast »skadeförsäkring». En så svävande uppgift om föremålet för verksamheten synes mig icke under några förhållanden kunna godtagas efter den nya lagstiftningens genomförande.

Såsom utredningen anført har enligt hittillsvarande praxis rätt att meddela direkt försäkring i en viss bransch ansetts omfatta även indirekt affär i samma bransch. Något bärande motiv för att även i fortsättningen betrakta den indirekta affären som ett accessorium till den direkta affären torde icke före-

ligga. Utredningens ståndpunkt, att i koncessionshänseende direkt respektive indirekt affär böra betraktas såsom skilda verksamhetsgrenar, måste anses välgrundad.

Vad nu anförts avser närmast verksamhet, som bedrives här i riket. Försäkringsbolagens riksförbund har anmärkt, att en snäv begränsning i bolagsordningen av föremålet för verksamheten kan få ogynnsamma återverkningar beträffande försäkringsrörelse, som drives i utlandet. Denna synpunkt kan icke lämnas obeaktad. Kravet på ett tydligt angivande av verksamheten i bolagsordningen torde kunna jämkas i den mån praktiska hänsyn tala här för. Hithörande spörsmål böra överlämnas åt rättstillämpningen. I detta sammanhang må slutligen anmärkas, att det uppenbarligen är av betydelse att för bolag, som avser att driva rörelse i utlandet, bestämmelse därom intages i bolagsordningen. Sådan föreskrift har upptagits i 10 § 1 mom.

Jag kan icke biträda vad försäkringsinspektionen anført angående nödvändigheten av en samtidig reglering av utländska bolags återförsäkringsrörelse i Sverige. Såsom redan framhållits är det emellertid min avsikt att snarast föranstalta om en överarbetning av 1903 års lag angående utländska försäkringsanstalter.

Första stycket 3.

Här upptages bestämmelse om att verksamhetsområdet skall angivas i bolagsordningen, där verksamheten avser direkt försäkring här i riket.

Föredraganden. Stadgandet i 100 § 1 mom. andra stycket anknyter till bolagets verksamhetsområde. Redan denna omständighet gör det nödvändigt, att bolagsordningen innehåller uppgift om verksamhetsområdet. Det ligger i sakens natur att området kan bestämmas endast i fråga om direkt försäkring.

Första stycket 4—8.

De här upptagna föreskrifterna överensstämma med motsvarande regler i nya aktiebolagslagen.

Föredraganden. I punkt 7 har — i överensstämmelse med utredningens förslag — upptagits ett stadgande av innebörd, att bolagsordningen skall innehålla uppgift, huruvida i bolaget skall finnas revisor som är av handelskammare i riket auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman. Stadgandet sammanhänger med föreskriften i 100 § 1 mom. andra stycket, att i bolag, vars verksamhet är av stor omfattning, minst en revisor skall uppfylla det nämnda kvalifikationskravet. I sista hand ankommer det på koncessionsmyndigheten att avgöra, huruvida verksamheten skall anses vara av stor omfattning.

Enligt bestämmelsen i förevarande lagrum skall i bolagsordningen positivt utsägas, *antingen* att revisor skall vara auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman *eller* också att revisor icke behöver uppfylla detta krav.

Första stycket 9.

Här upptagas regler angående tiden för ordinarie bolagsstämma.

Utredningen anför:

I motsvarande bestämmelse i aktiebolagslagen föreskrives, att tid för hållande av sådan ordinarie bolagsstämma, å vilken redovisningshandlingarna framläggas, skall bestämmas till viss månad eller två på varandra följande månader inom sex månader från nästföregående räkenskapsårs utgång.

För försäkringsbolagen innebära merendels fondräkningen och även bokslutet ett omfattande och tidskrävande arbete. Bokslutet fördröjes ofta därigenom att beträffande återförsäkringsaffärerna cedenternas uppgifter måste avvaktas. Härigenom kan lätt vållas förskjutning av tiden för den ordinarie bolagsstämman. Utredningen har fördenskull ansett sig böra föreslå, att den tid, inom vilken stämman skall hållas, må i bolagsordningen bestämmas till högst tre månader, vilka skola falla inom den angivna sexmånadersfristen. Några praktiska olägenheter torde icke föränledas härav. Att med uttrycket »period» i lagtexten avses en sammanhängande tidsföljd, icke nödvändigt sammanfallande med kalendermånad, torde få anses uppenbart.

Föredraganden. Jag biträder utredningens förslag.

Första stycket 11.

I denna punkt stadgas, att bolagsordningen skall angiva de grunder, enligt vilka skall förfogas över uppkommen vinst. Därvid skall i fråga om livförsäkringsrörelse särskilt angivas i vad mån avsättning skall ske till regleringsfond. Sistnämnda stadgande saknas i utredningens förslag.

Föredraganden. Beträffande vissa avsättningar av teknisk art, exempelvis ökning av premiereserv och återköpsreserv, är det klart, att avsättningarna skola upptagas som utgiftsposter i vinst- och förlusträkningen. I förslaget förutsattes vidare, att den i de försäkringstekniska grunderna bestämda avsättningen till återbäringsfond och utjämningsfond jämväl skall upptagas i vinst- och förlusträkningen och sålunda icke betraktas såsom en vinstdisposition. Årsvinsten framkommer sålunda först sedan bl. a. dessa avsättningar skett. Av årsvinsten är bolaget skyldigt att göra avsättning till reservfond eller säkerhetsfond intill dess fonden uppnått föreskrivet minimum; stadganden härom hava upptagits i 66 och 271 §§. Finnes ytterligare vinst äger bolaget förfoga över densamma i enlighet med vad bolagsordningen därom bestämmer. Det är denna vinst som avses med stadgandet i föresvarande punkt.

Av den ifrågavarande vinsten bör åtminstone viss del kunna disponeras för utdelning till aktieägarna, medan återstoden avsättes till framtida förfogande eller till något allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål. Det överensstämmer med lagens allmänna karaktär att vinstdispositionen noga regleras i bolagsordningen. Såvitt gäller annan rörelse än livförsäkring torde denna synpunkt dock i allmänhet icke böra drivas därhän, att bolagsstämman helt berövas möjligheten att efter eget skön förfoga över vinsten. Strängare krav måste uppställas i fråga om livförsäkringen, där allt överskott skall

återgå till försäkringstagarna, bortsett från den begränsade del som må ställas till förfogande för aktieutdelning. Det synes lämpligt att skyldigheten att i livförsäkringsrörelse göra avsättning till regleringsfond bestämmes i bolagsordningen. Stadgande härom har upptagits i förevarande punkt. Beträffande hithörande frågor torde jag få hänvisa till vad som tidigare anförts.

Första stycket 12.

Utredningen framhåller, att för varje försäkringsbolag måste fastställas en begränsning av den ansvarighet bolaget äger utan återförsäkring ikläda sig på en och samma risk. Denna s. k. maximal kan växla inom ett och samma bolag för olika försäkringsgrenar och även för skilda risker inom en försäkringsgren. Maximalbestämmelsen är till sin natur av försäkringsteknisk art och borde till följd härav hava sin plats i grunderna. Så har ock föreslagits i fråga om livförsäkring (9 §). Beträffande skadeförsäkring, där — bortsett från vissa undantag — försäkringstekniska grunder icke finnas, har det ansetts naturligt, att bestämmelsen inrymmes i bolagsordningen.

Föredraganden. Vad utredningen anfört torde få anses välgrundat.

7 §.

I paragrafen, som är likalydande med 5 § gällande försäkringslag, givas bestämmelser angående försäkringsaktiebolags firma.

8 §.

I paragrafen lämnas föreskrifter angående aktier, aktiekapital och aktiebrev. Därjämte upptages i lagrummet förbud mot apportbildning samt mot tillskottsplikt för aktieägarna.

Utredningen. I fråga om aktiekapitalets storlek betecknar utredningen såsom synnerligen verklighetsfrämmande den i gällande försäkringslag (6 §) uttalade principen, att — såvitt gäller livförsäkringsrörelse — minimikapitalet skall bestämmas med hänsyn tagen till det högsta försäkringsbelopp bolaget äger teckna på egen risk. Utredningen anser, att den bästa garantin mot bolagsbildning på för klen kapitalgrundval ligger i själva koncessionssystemet. Koncessionsmyndigheten bör äga att i det konkreta fallet fritt pröva frågan om aktiekapitalets lämpliga avvägning. Någon minimigräns upptages icke i utredningens förslag men utredningen förutsätter såsom självklart, att aktiekapitalet icke i något fall kommer att understiga den gräns, som stadgats för vanligt aktiebolag, nämligen 5 000 kronor.

Akties nominella belopp bör bestämmas till lägst 50 kronor. Någon anledning att medgiva undantag härifrån anser utredningen icke föreligga.

Möjligheten att i bolagsordningen för försäkringsaktiebolag föreskriva tillskottsplikt för aktieägarna anser utredningen numera ha förlotrat all praktisk betydelse. Sådan möjlighet saknas i fråga om vanliga aktie-

bolag. Det föreligger intet behov att i fortsättningen upprätthålla en undantagsställning för försäkringsaktiebolagen i detta hänseende.

Förbud mot aktiebrev till innehavaren upptogs redan i 1903 års lag och har sedan bibehållits. Det kan antagas, framhåller utredningen, att förbudet ägde samband med möjligheten att beträffande försäkringsaktiebolag stipulera tillskottsplikt för aktieägarna. Om — såsom utredningen föreslagit — tillskottsplikten förbjödes, kunde grunden för upprätthållande av förbud mot innehavaraktier synas avlägsnad. Å andra sidan anser utredningen, att bärande motiv saknas att frångå den ordning, som gällt alltsedan det enskilda försäkringsväsendet första gången underkastades offentligrättslig reglering. Intet försäkringsaktiebolag, inberäknat dem som bildats redan innan genomförandet av 1903 års lagstiftning, har utfärdat aktiebrev ställda till innehavaren. Detta förhållande lär icke — framhåller utredningen — hava gjorts till föremål för kritik från något håll och ej heller torde önskemål hava uttalats om möjlighet att utfärda innehavaraktier. En reglering i försäkringslagen av det tämligen invecklade problemkomplex, som frågan om innehavaraktier utgör, saknar därför praktiskt värde. Slutligen tillägger utredningen, att enligt 1936 års skuldebrevslagstiftning aktiebrev ställda till viss man äro orderpapper och föremål för förvärv i god tro, i följd varav den rättsliga olikheten mellan sådana aktiebrev och innehavaraktier ej längre är av samma betydelse som förut.

Föredraganden. Utredningens förslag torde få anses välgrundat.

Vad angår frågan om förbudet mot apportbildning torde jag få hänvisa till vad som förut anförts i detta hänseende.

9 §.

I denna paragraf angivas de ämnen, vilka obligatoriskt skola regleras i de försäkringstekniska grunderna. Därvid skiljes mellan livförsäkringsrörelse (första stycket) och viss annan försäkringsrörelse (andra stycket). Föreskrifterna angående livförsäkringsgrundernas materiella innehåll hava sammanförts i lagens tekniska kapitel, nämligen i 263—265, 267—270 och 273 §§; erinran härom har upptagits i förevarande paragraf (tredje stycket).

Utredningen. Beträffande grundernas rättsliga natur framhåller utredningen, att grunderna äro att anse såsom ett komplement till bolagsordningen. Av praktiska skäl har det icke ansetts lämpligt att tynga bolagsordningens innehåll med de omfattande reglerna angående beräkning av premier och premiereserv m. m., desto mindre som dessa regler äro av den invecklade natur, att delägarna i allmänhet sakna förutsättningar att bedöma desamma. Utredningen tillägger:

Lämpligheten av att hålla grunderna utbrutna från bolagsordningen är särskilt påtaglig då fråga är om ändring av grundernas innehåll. Sådan ändring är enligt vad erfarenheten visar tämligen ofta påkallad. Eftersom ändring av bolagsordning icke kan beslutas annorledes än å bolagsstämma, skulle, därest grunderna intagits i bolagsordningen, ett tungrott förfarande be-

höva tillämpas även för en oväsentlig ändring av grunderna. Med hänsyn till att grunderna formellt äro fristående från bolagsordningen upptogs icke i gällande försäkringslag stadgandet i 1903 års lag, att ändring av grunderna skulle beslutas på samma sätt som ändring av bolagsordningen.

Utredningen understryker vidare, att grunderna emellertid icke enbart äro ett komplement till bolagsordningen utan hava självständig betydelse vid sidan därav. I grunderna regleras nämligen i vissa avseenden det på försäkringsavtalet baserade rättsförhållandet mellan bolaget och dess försäkringstagare. Grunderna innehålla sålunda även rent privaträttsliga bestämmelser.

Första stycket 1.

I punkt 1 stadgas, att grunder skola upprättas för beräkning av premier och premiereserv. Stadgandet överensstämmer med nu gällande regler.

Första stycket 2.

Enligt punkt 2 skola grunderna reglera avsättningen till och användningen av utjämningsfond. Motiven till denna bestämmelse, vilken innebär en nyhet, hava utvecklats i det föregående.

Första stycket 3.

Denna punkt upptar bestämmelse om att grunderna skola reglera försäkringstagares rätt till återköp och fribrev.

Utredningen. Då en försäkring upphör i förtid, eller då en försäkringstagare i förtid avbryter premiebetalningen utan att försäkringen därför upphör, har försäkringstagaren i regel en viss fordran hos bolaget. Ersättning för denna fordran kan lämnas under olika former. De båda huvudformer, som i detta avseende förekomma, äro dels återköp av försäkringen genom utbetalning av ett kontant belopp, försäkringens *återköpsvärde*, i samband med försäkringens upphörande, och dels ändring av försäkringen till en premiefri försäkring på nedsatt belopp, vilken benämnes *fribrev*. Även i fall, då bolaget jämlikt bestämmelser i lag eller i försäkringsavtalet är fritt från ansvarighet för försäkringsfall, exempelvis då försäkringstagaren lämnat oriktiga uppgifter, kan återköp ifrågakomma.

Yttrande. *Försäkringsbolagens riksförbund* erinrar om att enligt den ursprungliga lydelsen av 7 och 123 §§ i 1917 års lag om försäkringsrörelse det icke var nödvändigt att i ett livförsäkringsbolags grunder bestämma huru med premiereserven skulle förfaras, för den händelse bolaget av annan anledning än i följd av underlåten premiebetalning bleve helt eller delvis fritt från ansvarighet. Den kommitté, som utarbetade förslaget till lag om försäkringsavtal, ansåg en ändring härutinnan erforderlig. Kommittén uttalade, att när kommittén ansett sig kunna förorda, att försäkringsgivaren i vissa fall skulle bliva fri från ansvarighet för inträffande försäkringsfall — exempelvis om försäkringstagaren lämnat oriktiga uppgifter eller den, å vars liv försäkringen tagits, själv berövat sig livet — kommittén utgått från den för-

utsättningen, att i grunderna skulle upptagas bestämmelser rörande den rätt till premiereserven, som i dylikt fall må tillkomma försäkringstagaren. Uttrycklig föreskrift härom intogs också i 7 och 123 §§ lagen om försäkringsrörelse icke blott i fråga om livförsäkring utan även för sådana fall då försäkring, som ej är att hänföra till personförsäkring, meddelas för all framtid eller för längre tid än tio år.

I försäkringsutredningens nu föreliggande förslag — tillägger riksförbundet — har föreskriften bibehållits för de senare fallen men i fråga om livförsäkring finnes endast en allmän bestämmelse att grunder skola upprättas beträffande försäkringstagares rätt till återköp och fribrev, vilken bestämmelse kompletteras av regeln i 267 §. Den formella garanti, som man vid försäkringsavtalslagens tillkomst genom den förut angivna ändringen av lagen om försäkringsrörelse ville vinna för att i ett livförsäkringsbolags grunder skulle beaktas alla de fall, då bolaget enligt lag eller avtal är fritt från ansvarighet, saknas enligt den av utredningen föreslagna lydelsen av 9 och 173 §§. Detta finner riksförbundet vara en brist i förslaget.

Föredraganden. Förevarande stadgande har sin motsvarighet i 7 § första stycket 2) och 4) gällande försäkringslag. I denna saknas dock föreskrift om att grunderna skola reglera rätten till fribrev. Trots detta hava livförsäkringsbolagen sedan gammalt i grunderna intagit regler för beräkning av fribrevsvärden. Det synes lämpligt, att denna praxis lagfästes. Uttrycket fribrev är allmänt vedertaget.

Vad beträffar den av försäkringsbolagens riksförbund framställda anmärkningen, är det givet, att de skäl alltjämt äga giltighet, vilka ansetts tala för att i ett livförsäkringsbolags grunder alla de fall böra beaktas, då bolaget enligt lag eller avtal är fritt från ansvarighet. Den rätt, som i dylika fall tillkommer försäkringstagaren, hänför sig till möjligheten att återköpa försäkringen eller att erhålla fribrev. På grund härav torde det icke vara erforderligt, att i lagen upptaga särskild bestämmelse om att grunderna skola reglera försäkringstagarnas rätt i de fall, om vilka nu är fråga. I rättstillämpningen måste självfallet tillses, att dessa fall beaktas vid fastställandet av grunder för återköp och fribrev. Beträffande annan försäkringsrörelse än livförsäkringsrörelse är läget annorlunda, eftersom här i regel icke förekommer vare sig återköp eller fribrev.

Första stycket 4 och 5.

Enligt dessa punkter skola i grunderna regleras rätten att belåna försäkringsbrev samt verkan av underlåten premiebetalning. Bestämmelserna motsvara 7 § första stycket 3) och 5) gällande försäkringslag.

Första stycket 6.

Återbäringsgrunder äro enligt förevarande punkt obligatoriska för livförsäkringsrörelse.

Första stycket 7.

Enligt den under denna punkt givna föreskriften skola grunderna innehålla regler för begränsning av den ansvarighet bolaget må utan återförsäk-

ring ikläda sig på en och samma risk. I fråga om annan försäkring än livförsäkring regleras detta ämne i bolagsordningen; härom torde få hänvisas till vad som anförts i specialmotiveringen till 6 § första stycket 12.

Andra stycket.

Detta stycke motsvarar 7 § tredje stycket gällande försäkringslag.

Utredningen anmärker, att enligt sistnämnda lagrum, som främst åsyftar brandförsäkring för all framtid eller för längre tid än tio år, grunder skola upprättas bland annat för beräkning av försäkringspremier och premiereserv. Med hänsyn till att premierna inom skadeförsäkringen och sålunda även inom brandförsäkringen bestämmas av försäkringsbolagen själva, har lagföreskriften måst tillämpas så, att man vid stadfästelse å grunder för beräkning av premiereserven utgått från den premienivå vederbörande bolag tillämpat. De med ledning av föreskriften upprättade och stadfästa grunderna innehålla sålunda icke några regler för själva premieberäkningen utan endast en föreskrift om huru premiereserven skall beräknas med utgångspunkt från bolagets premiesättning. Vid sådant förhållande har utredningen ansett den nuvarande avfattningen oegentlig och förty icke upptagit den gällande föreskriften rörande grunder för beräkning av försäkringspremier.

Föredraganden. Om offentlig myndighet skall meddela stadfästelse å grunder för premieberäkning synes detta logiskt förutsätta att beräkningen blivit föremål för myndighetens granskning. Såsom utredningen anmärkt, hava gällande bestämmelser emellertid icke tillämpats på detta sätt, vilket torde hava betingats av att erforderligt material för ett allsidigt bedömande av premiesättningen icke stått till myndighetens förfogande. Problemet rörande offentlig kontroll av premiesättningen inom skadeförsäkring är för närvarande — såsom tidigare anförts — i hela sin vidd föremål för uppmärksamhet av 1945 års försäkringsutredning. Vid sådant förhållande synes det icke erforderligt eller ens lämpligt att nu införa en kontroll på förevarande mycket begränsade avsnitt av skadeförsäkringen. Den gällande bestämmelsen angående grunder för premieberäkningen är emellertid mot bakgrunden av nuvarande praxis vilseledande. Med hänsyn härtill biträder jag utredningens förslag.

10 §.

Paragrafen innehåller en sammanställning av fakultativa bolagsordningsbestämmelser. Till denna sammanställning ansluter sig stadgandet i 305 § andra stycket, att anmärkning om vissa bolagsordningsbestämmelser skall ske i försäkringsregistret.

11 §.

I paragrafen givas föreskrifter angående teckningslista.

Utredningen erinrar om att vid bildande av vanligt aktiebolag teckningslista jämte förslag till bolagsordning samt övriga stiftelsehandlingar skola ingivas

till registreringsmyndigheten för godkännande (nya aktiebolagslagen 14 §). Med hänsyn till koncessionstvånet för försäkringsaktiebolag ligger det i sakens natur, att teckningslista för sådant bolag framlägges först sedan stadfästelse meddelats. Vissa förenklingar i förhållande till aktiebolagslagens motsvarande regler äro med hänsyn härtill möjliga att genomföra. Föreskriften i 10 § andra stycket sistnämnda lag att, om i förslaget till bolagsordning upptagits förbehåll angående nedsättning av aktiekapital eller lösningsrätt till aktie, erinran därom skall intagas i teckningslistan, har sålunda icke ansetts böra efterbildas beträffande försäkringsaktiebolag. Även bestämmelsen i sagda paragraf första stycket att teckningslistan skall upptaga bolagets firma har uteslutits.

12 och 13 §§.

Dessa paragrafer innehålla regler angående aktieteckning.

I 12 § föreskrives att vid teckningslistan skall vara fogad styrkt avskrift av Kungl. Maj:ts beslut om stadfästelse. Enligt stadgad praxis återgives bolagsordningen in extenso i stadfästelsebeslutet. Även bolagsordningen blir sålunda tillgänglig för aktietecknarna.

14 §.

Här stadgas förbud för stiftare och annan att av bolaget mottaga gottgörelse för bolagsbildningen i den mån det icke gäller utgifter, som varit uppenbarligen nödvändiga för ändamålet. I paragrafen stadgas därjämte förbud för stiftare att förbehålla sig eller annan särskild förmån eller rättighet.

15—17 §§.

I dessa paragrafer givas regler om aktieteckningens ogiltighet och om upphörande av aktieteckningens bindande verkan.

Enligt 29 § skall ansökan om bolagets registrering göras senast ett år från det stadfästelse å bolagsordningen meddelats. Denna bestämmelse innebär en nyhet. Försummas dylik ansökan skall jämlikt 304 § 4 mom. frågan om registrering förklaras förfallen. Klart är, att aktieteckning icke skall vara bindande då fråga om bolagets registrering avslagits. Bestämmelse härom har upptagits i 16 § andra stycket. Att i fall som här avses koncessionen skall förklaras förverkad framgår av 288 § 4 mom.

18—23 §§.

Paragraferna innehålla regler angående konstituerande stämma och särskild stämma för vissa val m. m.

Utredningen framhåller att i 21 § aktiebolagslagen upptagits bestämmelser angående utlysande av konstituerande stämma, framläggande av stiftelsehandlingarna före sådan stämma samt angående kallelse till fortsatt stämma. Enligt 23 § aktiebolagslagen skall å konstituerande stämman frågan om bolagsordningens godkännande med eller utan ändring behandlas, innan beslut fattas huruvida bolaget skall komma till stånd; uppkommer därvid fråga

om ändring av bolagsordningen, kan ändring beslutas omedelbart eller å fortsatt stämma.

Enligt utredningens mening erfordras icke för försäkringsaktiebolagens vidkommande någon motsvarighet till föreskriften i 21 § andra stycket aktiebolagslagen angående framläggande av vissa handlingar före konstituerande stämman. Mera tveksam finner utredningen frågan huruvida det för försäkringsaktiebolagen föreslagna koncessionsförfarandet bör föranleda avvikelser från aktiebolagslagens regler även i annat hänseende. I fråga om försäkringsaktiebolag sker aktieteckningen på grundval av den av Kungl. Maj:t stadfästa bolagsordningen. Varje ändring av bolagsordningen skall underställas Kungl. Maj:t för stadfästelse och kan sålunda icke definitivt beslutas å bolagsstämma. Från teoretisk synpunkt kan givetvis den uppfattningen hävdas, att aktietecknare bör äga rätt att å konstituerande stämman påkalla ändring av bolagsordningen. Praktisk betydelse har detta spörsmål helt visst icke. Några föreskrifter avseende det fall, att å konstituerande stämma väckes förslag om ändring av den stadfästa bolagsordningen, hava till följd härav icke upptagits i utredningens förslag.

Föredraganden. Vad utredningen anfört torde få anses välgrundat. Frånsett de av utredningen anmärkta avvikelserna överensstämma förevarande paragrafer i allt väsentligt med motsvarande regler i gällande försäkringslag och i nya aktiebolagslagen.

24 §.

Sedan styrelse och revisorer utsetts, må bolaget registreras. Förutsättning härför är likväl att aktiekapitalet, som är det tecknade belopp för vilket tilldelning av aktier ägt rum — efter avdrag för aktier som förklarats förverkade — uppgår till minimikapitalet samt att minst hälften av aktiekapitalet blivit betalt. Bestämmelser härom hava upptagits i förevarande lagrum.

25 §.

Paragrafen innehåller regler angående bolagets rättssubjektivitet. Sådan vinnes genom registreringen. Före registreringen äger dock styrelsen förtalan i mål rörande bolagsbildningen eller eljest vidtaga åtgärd för utbekommande av tecknat aktiebelopp.

I lagrummet givas därjämte regler angående personlig ansvarighet för stiftare och andra som handla å bolagets vägnar före registreringen.

26—28 §§.

I dessa paragrafer givas regler angående verkan av rättshandlingar, som ingås för oregistrerat bolag.

29 §.

Bestämmelser rörande tiden för ansökan om försäkringsaktiebolags registrering och ansökningens innehåll givas i förevarande paragraf. De avsluta sig nära till nya aktiebolagslagens motsvarande regler. Såsom utgångs-

punkt för den tid, inom vilken registrering skall sökas, har valts dagen för Kungl. Maj:ts stadfästelse å bolagsordningen. Ansökan om registrering skall göras senast ett år därefter. Försummas ansökan, skall fråga om bolagets registrering förklaras förfallen (304 § 4 mom.) och koncessionen förklaras förverkad (288 § 4 mom.).

Vid ansökningen om registrering skall enligt *utredningens* förslag fogas bland annat en av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören undertecknad handling, innehållande jämte annat uppgift om huru mycket av aktiekapitalet som blivit inbetalt samt försäkran att den anmälda inbetalningen verkställts i behörig ordning.

Försäkringsinspektionen anmärker, att inspektionen genom positivt lagbud bör givas befogenhet att före registreringen verkställa undersökning för utrönande huruvida eller i vad mån inbetalning av aktiekapitalet skett.

Föredraganden. Vad försäkringsinspektionen anfört synes icke böra föranleda ändring av förslaget, som i förevarande del överensstämmer med nya aktiebolagslagen.

Om aktiebrev och aktiebok.

30—35 §§.

Dessa paragrafer innehålla regler som i huvudsak överensstämmer med motsvarande stadganden i nya aktiebolagslagen. Vissa avvikelser föranledas av den omständigheten, att i försäkringsaktiebolag innehavaraktier icke få utgivas (8 §).

Om inbetalning av aktiekapital.

36—43 §§.

De i dessa paragrafer upptagna reglerna ansluta sig till nya aktiebolagslagen.

Den omständigheten, att bolagsbildning med apportegendom icke tillåts i fråga om försäkringsaktiebolag (8 §), har föranlett en avvikelse i 41 § första stycket från motsvarande stadgande i aktiebolagslagen.

Om aktiekapitalets ökning.

44—59 §§.

De i aktiebolagslagen upptagna bestämmelserna om ökning av aktiekapitalet genom nyteckning ansluta sig nära till reglerna om bildande av aktiebolag. Det har ansetts angeläget att vid ökning av aktiekapitalet bereda aktietecknarna motsvarande trygghet, enär det eljest kan befaras att det skydd som åsyftas med föreskrifterna om bildande av aktiebolag kan på det sätt göras overksam, att bolag av några samverkande personer bildas med lägre aktiekapital än som de från början avse skola anskaffas, varefter hänvändelse sker till allmänheten för nyteckning av avsett belopp, så snart det ursprungliga aktiekapitalet inbetalats.

Med hänsyn till den fortlöpande offentliga tillsynen över försäkringsbolagen och till den publicitet dessa företag i regel även eljest äro underkastade

torde risken för en osund utveckling av verksamheten i nu berört hänseende vara väsentligt reducerad. I följd härav synes det liksom i fråga om bolagsbildning motiverat att för försäkringsaktiebolagens vidkommande modifiera den allmänna aktiebolagslagens regler för kapitalökning genom nyteckning. Avvikelserna från aktiebolagslagen äro i huvudsak följande.

I 48 § sistnämnda lag föreskrives, att om för beslut om kapitalökning erfordras ändring av vad i bolagsordningen är bestämt om aktiekapitalet, beslutet må fattas först efter slutligt beslut om sådan ändring. Beträffande försäkringsaktiebolag gäller enligt förslaget (4 §), att ändring av bolagsordning skall stadfästas av Kungl. Maj:t, varför i dylikt fall stadfästelse å bolagsordningsändringen måste avvaktas innan ökningsbeslutet fattas. Detta har beaktats i 44 § i förslaget.

Enligt 8 § må betalning för aktie ej erläggas annorledes än i penningar. Förbudet mot tillskjutande av apportegendom synes böra gälla även vid nyteckning av aktier. Bestämmelse härom har upptagits i 46 §.

Om i vanligt aktiebolag anmälan för registrering av bolagsstämmans godkännande av styrelsens ökningsbeslut icke gjorts inom bestämd tid efter det registreringsmyndigheten godkänt beslutet, skall myndigheten till bolaget avlåta skrivelse med anmaning att inom en månad därefter inkomma med sådan anmälan. Efterkommes ej anmaningen eller har genom lagakraftäggande beslut registrering vägrats, skall myndigheten förklara frågan om aktiekapitalets ökning förfallen. Där sådan förklaring skett är gjord aktieteckning icke vidare bindande, och skall vad å tecknade aktier inbetalats återbäras till aktietecknarna jämte ränta. Eftersom proceduren med förhandsprövning av offentlig myndighet icke upptagits i det föreliggande förslaget, hava de nu återgivna reglerna icke heller efterbildats. Med hänsyn till den offentliga tillsynen torde det få anses uteslutet, att försäkringsaktiebolag, som emottagit inbetalning i anledning av aktieteckning, vilken sedermera finnes icke vara bindande, skulle underlåta att återbära vad sålunda felaktigt inbetalats.

I 59 § regleras möjligheten att öka aktiekapitalet genom utgivande av nya aktier utan kapitalinbetalning (fondemission). Bestämmelser i detta ämne äro givna beträffande såväl vanliga aktiebolag som försäkringsaktiebolag. Med bestämmelserna åsyftas dels att bereda publicitet åt åtgärden, dels att åstadkomma garantier för att aktiekapitalet ej ökas på ifrågavarande sätt i fall, då bolagets ekonomiska ställning ej berättigar till sådan ökning. I sistnämnda hänseende gäller, att kapitalökningen må ske allenast med besparade vinstmedel, som ej avsatts, i fråga om vanligt aktiebolag, till reservfond eller skuldregleringsfond, samt i fråga om försäkringsaktiebolag, till reservfond eller säkerhetsfond eller till trygghet av återbäring till försäkringstagarna. Det föreliggande förslaget innebär en väsentlig begränsning i rätten till fondemission. Sådan må enligt förslaget icke äga rum i rena livförsäkringsaktiebolag. Detta överensstämmer med principen om det särskilda skydd, som det ansetts angeläget att bereda livförsäkringstagarna. Endast i sådant försäkringsaktiebolag, som uteslutande eller huvudsakligen driver annan rörelse än livförsäkringsrörelse, skall enligt förslaget fondemission kunna genomföras. För detta fall stadgas emellertid förbud att taga i anspråk medel,

som avsetts till någon för livförsäkringsrörelse avsedd fond eller till reservfond. Genom denna föreskrift skyddas såväl samtliga till livförsäkringsrörelsen hörande fonder som de övriga försäkringsgrenarnas konsolideringsfond. Till förfogande för fondemission står sålunda i detta fall endast dispositionsfonder, vilka härröra från annan rörelsegren än livförsäkringsrörelse.

Beträffande koncernförhållanden innehåller nya aktiebolagslagen (64 § 3 mom.) en inskränkning i rätten till fondemission. Stadgandet grundar sig på den uppfattningen, att då koncernen i dess helhet icke uppvisar vinst, moderbolagets vinst icke bör få användas till fondemission. I nyssnämnda lagrum i aktiebolagslagen föreskrives vidare, att revisorerna i moderbolaget skola avgiva särskilt yttrande, huruvida, med hänsyn till koncernens ställning och resultat av verksamheten i dess helhet, ökningen av aktiekapitalet får anses stå i strid mot god affärssed. Motsvarande regler hava upptagits i det föreliggande förslaget. En jämkning har föranletts därav, att enligt förslaget (113 §) koncernredovisningen i försäkringsbolag skall vara offentlig.

Om aktiekapitalets nedsättning.

60—64 §§.

I gällande försäkringslag saknas bestämmelser angående amortering eller annan nedsättning av aktiekapitalet. Nedsättning av aktiekapitalet i försäkringsaktiebolag kan lagligen icke äga rum annorledes än såsom följd av beslut om aktierätts förverkande. I fråga om andra aktiebolag finnas däremot regler angående nedsättning av aktiekapitalet.

Utredningen. Vid bedömande av spörsmålet huruvida anledning finnes att bibehålla försäkringsaktiebolagens undantagsställning på detta område bör — framhåller utredningen — beaktas, dels om eller i vad mån behov av nedsättningsregler för försäkringsaktiebolagen föreligger och dels huruvida en ändamålsenligt avvägd reglering kan åstadkommas trots de särskilda problem, främst med hänsyn till borgenärernas antal och ställning, som här möta.

Efter en redogörelse för nedsättningsreglerna i allmänna aktiebolagslagen och i banklagen (betänkandet del II s. 249—253) anför utredningen följande:

Anledningen till att för försäkringsaktiebolagen hittills saknats möjlighet till nedsättning av aktiekapitalet har icke berörts i förarbetena till försäkringslagstiftningen. Sannolikt har nedsättning av aktiekapitalet ansetts vara till förfång för försäkringstagarna. Här bör emellertid genast understrykas, att i åtskilliga försäkringsaktiebolag aktiekapitalet vanligen icke tillnärmelsevis har den betydelse för rörelsen som i ett allmänt aktiebolag. Detta gäller främst livförsäkringsbolag med endast direkt affär men även vissa väl konsoliderade skadeförsäkringsbolag. Nedsättning av aktiekapitalet kan komma att medföra den fördelen för försäkringstagarna, att mindre kvot av vinsten ställes till förfogande för utdelning till aktieägarna, ehuru detta icke med nödvändighet behöver bli följden så länge det står aktieägarna fritt att besluta om högre procentuell utdelning per aktie. Framförallt måste emellertid i detta sammanhang framhållas, att försäkringsbolag är skyldigt att

till skyddande av försäkringstagarnas intresse till försäkringsfond avsätta belopp motsvarande beräknade värdet av bolagets ansvarighet på grund av inträffade försäkringsfall (ersättningsreserv) samt löpande försäkringar (premiereserv). Försäkringsbolag, som driver livförsäkringsrörelse, skall därjämte göra avsättning till vissa konsolideringsfonder. Denna avsättningskyldighet har i försäkringsutredningens förslag skärpts. I förslaget hava vidare upptagits åtskilliga föreskrifter i syfte att skydda livförsäkringstagarnas rätt till återbäring av uppkommande överskott. Slutligen — och icke minst — bör beaktas, att försäkringsbolagen liksom bankerna äro föremål för offentlig tillsyn.

Otvivelaktigt kunna även i fråga om försäkringsaktiebolag fall förekomma, då möjlighet till nedsättning av aktiekapitalet ur skilda synpunkter måste anses önskvärd. Behov av nedsättning kan föranledas av att bolaget icke ansett sig ha användning för hela aktiekapitalet, exempelvis i samband med omläggning (begränsning) av verksamheten; i sådant fall bör nedsättning förenas med återbetalning till aktieägarna. Liksom i fråga om andra aktiebolag torde nedsättningsbehov dock vanligen föranledas av lidna förluster. Vidare kan nedsättning visa sig önskvärd för att bolaget skall kunna genom nyteckning öka sitt aktiekapital. Att efter lidna förluster erhålla ett erforderligt kapitaltillskott genom nyteckning lärers i allmänhet icke vara möjligt. För när de gamla aktierna nedskrivits till sitt verkliga värde. Nedsättning av aktiekapitalet måste då ske för att ökning av aktiekapitalet skall möjliggöras.

Vid enstaka tillfällen torde det hava förekommit, att försäkringsaktiebolag åsamkats så stora förluster, att en nedsättning av aktiekapitalet visat sig önskvärd; med hänsyn till gällande förbud mot nedsättning har det därvid blivit nödvändigt att bilda ett nytt försäkringsbolag för övertagande av det gamla bolagets rörelse.

På grund av det anförda har försäkringsutredningen ansett sig böra föreslå, att möjlighet beredes till nedsättning av försäkringsaktiebolags aktiekapital. Angående förfarandet anför utredningen:

Försäkringstagarna äro borgenärer hos försäkringsbolaget. Deras antal är i regel mycket stort. I fråga om livförsäkring motsvarar försäkringstagarens tillgodohavande hos bolaget under försäkringstiden i stort sett försäkringens s. k. återköpsvärde. Detta befinner sig regelmässigt i tillväxt under hela försäkringstiden men kan vid varje tidpunkt beräknas enligt normer, som finnas angivna i de stadfästa försäkringstekniska grunderna. Beräkningen förutsätter försäkringstekniska insikter och kan sålunda i regel icke utföras av den enskilde försäkringstagaren. Därtill kommer, att bedömandet av ett försäkringsbolags ekonomiska ställning kräver förtrogenhet med försäkringsväsendets speciella förhållanden; sådan förtrogenhet besitter den enskilde försäkringstagaren merendels icke. Ej heller domstolen kan väntas äga erforderliga insikter i ämnet. Under sådana förhållanden framstår det som naturligt att fråga om nedsättning av aktiekapitalet i försäkringsaktiebolag underställles försäkringsinspektionens prövning. Olika möjligheter erbjuda sig härför. Ett alternativ är att helt och hållet ersätta domstolsproceduren med ett administrativt förfarande inför försäkringsinspektionen. Ett så väsentligt avsteg från den för andra aktiebolag i förevarande hänseende tillskapade anordningen har försäkringsutredningen likväl icke velat föreslå, helst som betänkligheter av såväl principiell som praktisk art kunna anföras däremot. Syftemålet med bestämmelserna torde enklast ernås därigenom, att domstolen åläggas inhämta försäkringsinspektionens yttrande huruvida eller i vad mån nedsättningen kan komma att inverka på försäkringstagarnas rätt. Ett kungörande av ansökningen om tillstånd till nedsättning är ägnat att väcka oro hos försäkringstagarna. Med hänsyn härtill är det av vikt att försäkrings-

inspektionens klarläggande av nedsättningens verkningar sker på ett så tidigt stadium att detsamma är tillgängligt för försäkringstagarna redan då kallelse å dem utfärdas. I överensstämmelse härmed föreslår försäkringsutredningen att inspektionens yttrande skall avvaktas innan domstolen utfärdar kallelse å borgenärerna samt att kallelsen skall innehålla ett kortfattat sammandrag av yttrandets innehåll. Finner domstolen med hänsyn till yttrandets innehåll att nedsättningen icke bör bringas till verkställighet, bör ansökningen givetvis genast avslås och kungörelse sålunda icke utfärdas.

Försäkringsinspektionens yttrande bör självfallet avse endast försäkrings-tagarnas rätt. Något motiv för att inspektionen skulle taga ställning även till övriga borgenärs intresse beträffande nedsättningen finnes icke.

Domstolen har att bedöma nedsättningens verkningar för de borgenärer, vilka hos domstolen bestritt ansökningen. Självfallet möter intet hinder för domstolen att före ärendets avgörande inhämta förnyat yttrande hos försäkringsinspektionen. Styrkes inför domstolen, att de borgenärer, vilka bestritt ansökningen, blivit till fullo förnöjda för sina fordringar eller medgivit aktiekapitalets nedsättning eller att säkerhet, som av domstolen godkännes, ställts för deras fordringar, skall ansökningen bifallas. De nu angivna förutsättningar för bifall till ansökningen överensstämmer med de i aktiebolagslagen upptagna. Vad beträffar försäkringstagarna — vilka utgöra det helt dominerande antalet av ett försäkringsbolags borgenärer — är det emellertid, såsom redan anmärkts, uppenbart, att deras rätt kan vara tryggad utan att särskild säkerhet ställts för deras fordringar. I detta hänseende bör försäkringsinspektionens yttrande lämna klar upplysning. Framgår av yttrandet, att försäkringstagares rätt är säkerställd, bör sådan borgenärs bestridande icke utgöra hinder för bifall till ansökningen.

De skäl, som enligt vad ovan anförts motivera införande i viss utsträckning av särskilda regler för tillstånd till aktiekapitalets nedsättning i försäkringsaktiebolag, kunna återopas även beträffande tillstånd till vinstutdelning i sådant bolag i fall som avses i 68 § allmänna aktiebolagslagen, d. v. s. i fall då ett mot nedsättningen svarande belopp avsatts till reservfonden. Enahanda regler hava i förslaget upptagits för sistnämnda fall. Med reservfonden likställas här säkerhetsfonden.

Utredningens förslag i förevarande ämne har icke mött gensaga i något remissyttrande.

Föredraganden. I likhet med försäkringsutredningen finner jag det lämpligt att möjlighet beredes att i försäkringsaktiebolag nedsätta aktiekapitalet. Jag kan även biträda den av utredningen föreslagna utformningen av nedsättningsreglerna.

Om inskränkning i rätten att förfoga över aktie.

65 §.

I denna paragraf angivas de inskränkningar i förfoganderätten över aktie, vilka må intagas i bolagsordningen. Såsom framgår av stadgande i 10 § 2 mom. må i bolagsordningen icke bestämmas annan inskränkning i förfoganderätten än i förevarande paragraf sägs.

De förbehåll, som regleras i paragrafen, avse dels aktieägares rätt att vid akties övergång å annan lösa aktien (1 mom.) och dels inskränkning i rätten

för utländskt eller därmed jämställt rättssubjekt (»förbjudna rättssubjekt») att förvärva aktie (2 mom.). Vad beträffar förstnämnda förbehåll ansluta sig bestämmelserna härom nära till nya aktiebolagslagen.

Såvitt gäller vanliga aktiebolag hava reglerna om förbjudna rättssubjekt stor praktisk betydelse med hänsyn till bestämmelserna i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag. I nya aktiebolagslagen hava regler i detta ämne sammanförts i en särskild avdelning (177—187 §§). Stadgandena i 1916 års lag äga emellertid icke tillämpning å försäkringsbolag. Från denna synpunkt är det följaktligen utan betydelse om i försäkringsaktiebolags bolagsordning intages förbehåll beträffande aktieförvärv av förbjudna rättssubjekt. Dylikt förbehåll kan likväl tänkas vara av intresse med hänsyn till andra omständigheter. Exempelvis kan det finnas önskvärt att förbjuda eller begränsa utländskt inflytande i bolaget. Möjligheten att i försäkringsaktiebolags bolagsordning inrymma förbehåll mot aktieförvärv av vissa rättssubjekt synes därför — liksom i gällande försäkringslag — böra stå öppen.

Inskränkning i rätten för vissa rättssubjekt att förvärva aktier avser endast förvärv genom teckning eller överlåtelse. Enligt allmänna rättsgrundsatser torde inskränkning i rätten att annorledes förvärva aktier icke kunna ske genom förbehåll i bolagsordningen.¹ I 177 § andra stycket nya aktiebolagslagen stadgas, att om aktieägare, som enligt förbehåll i bolagsordningen ej må genom teckning eller överlåtelse förvärva s. k. bundna aktier, annorledes förvärvat sådana aktier, förbehållet icke skall medföra hinder för honom att på grund av den företrädesrätt till teckning eller erhållande av nya aktier, som är förenad med de förvärvade aktierna, bekomma bundna aktier. Det synes icke erforderligt att i försäkringslagstiftningen efterbilda detta stadgande, vilket torde grunda sig på allmänt vedertagna aktiebolagsrättsliga principer. Ej heller torde det finnas anledning att i försäkringslagen upptaga motsvarighet till aktiebolagslagens övriga föreskrifter rörande bundna och fria aktier.

Om reservfond så ock om bolagsstämmas rätt att genom vinstutdelning eller eljest förfoga över bolagets egendom.

66—69 §§.

Paragraferna innehålla bestämmelser om försäkringsaktiebolags skyldighet att reservera vinstmedel. Bestämmelserna äro emellertid icke uttömmande. Såsom konsolideringsfonder böra nämligen betraktas jämväl de tekniska fonderna — bortsett från försäkringsfonden — beträffande vilka lagreglerna sammanförts i en särskild avdelning (262—278 §§). Dessa regler hava redan behandlats från försäkringsteknisk utgångspunkt.

Det torde vara lämpligt att i ett sammanhang behandla reglerna om vinstdispositionen för såväl försäkringsaktiebolag som ömsesidiga försäkringsbolag. För den sistnämnda företagskategorien återfinnas bestämmelserna i 194—196 §§.

¹ I detta sammanhang erbjuder det i NJA 1944 sid. 322 refererade rättsfallet intresse.